

T.C
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

“GAZİLİK”: MALULİYET SONRASINDA SOSYAL KİMLİĞİ
YENİDEN İNŞA ETME SÜRECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Aylin YILDIRIM

Niğde
Ocak, 2021

T.C
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

“GAZİLİK”: MALULİYET SONRASINDA SOSYAL KİMLİĞİ
YENİDEN İNŞA ETME SÜRECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Aylin YILDIRIM

Danışman : Doç. Dr. Ercan GEÇGİN
Üye : Dr. Öğretim Üyesi Bahadır NUROL
Üye : Doç. Dr. Keren ÖZBEY

Niğde
Ocak, 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “‘Gazilik’: Maluliyet Sonrasında Sosyal Kimliği Yeniden İnşa Etme Süreci” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Aylin YILDIRIM

ÖN SÖZ

Bu çalışmada gaziliğin maluliyet sonrasında nasıl bir kimlik inşa etme sürecine girdikleri incelenmeye çalışılmıştır. Gazilik, kültürel, dini, sosyal ve hukuki bir tanımlama içinden doğmuştur.

Gaziler, maluliyet sonrasında sağlık, psikolojik, eğitim, sosyal güvenlik, ekonomik, ailevi ve sosyal sorunlar ile karşılaşabilmektedirler. Bu sorunlar bireyler üzerinde kalıcı etki bırakabilmektedirler. Böylelikle bireyler maluliyet sonrasında sosyal kimliklerini yeniden inşa etme yoluna gitmektedirler.

Bu tezin teorik kısmında ve saha araştırması kısmında emeği geçen kişi ve kurumlara teşekkürü borç bilirim.

Tezin her aşamasında bana yol gösteren, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ercan GEÇGİN'e, Sayın Doç. Dr. Kerem ÖZBEY'e ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Bahadır NUROL'a

Bana inandıkları ve güvendikleri için daima benim yanımda olan annem Nilgün YILDIRIM'a ve babam Aydın YILDIRIM'a,

Şükranlarımı sunarım...

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**“GAZİLİK”: MALULİYET SONRASINDA SOSYAL KİMLİĞİ YENİDEN
İNŞA ETME SÜRECİ**

Aylin YILDIRIM
Sosyoloji Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ercan GEÇGİN
Ocak 2021, 171 Sayfa

Bu çalışma, gazi olan bireylerin maluliyet sonrasında nasıl bir sosyal kimlik inşasına girdiklerini, yaşamlarında ne gibi değişikliklerin olduğunu ve gündelik yaşamlarında ne gibi sorunlar yaşadıklarını araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda çalışmada, gazilerin maluliyet öncesinde ve maluliyet sonrasında yaşanan kimlik statüsündeki değişimlerine odaklanılmıştır. Aynı zamanda gaziliğin gaziler içinde ve sosyal çevre tarafından nasıl karşılandığını tespit etmek açısından nitel araştırma yöntemleri içinde fenomenolojik desene uygun şekilde ikili görüşme tekniği ile toplamda 24 gazi ile görüşülmüştür. Araştırmada öne çıkan bulgular arasında gazilik statüsünün devlet, birey ve toplum arasındaki tarihsel, kültürel ve sosyal etkileşimlerin ürünü olduğunu söyleyebilmekteyiz. Bireyin devlet sınırları içinde yaşamının getirdiği ‘borç’ karşılığında ‘gazilik statüsünü alan’ bir konumda olduğu ayrıca devletin bireye göstermiş olduğu ‘fedakârlık’ karşılığında devlet ‘gazilik statüsünü veren’ kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Gaziler, yaralanmadan doğan organ ve uzuv yitimine karşı ‘sağlık’ alanında; fiziksel yaralanmanın yarattığı tahribat sonrasında ortaya çıkan travma sonucunda ‘psikolojik’ alanda; yeni yaşam şartlarının getirdiği statü değişikliği sonrasında ‘sosyal’ alanda; iş kaybına bağlı olarak ‘ekonomik’ alanda; eşinde ayrılma veya aileden uzaklaşma gibi ‘ailevi’ bağlamda sorunlar ile karşılaşabilmektedirler. Bireylerde yaşanan tüm bu sorunlar ve bu sorunlara uyum çabaları bireylere yeni bir kimlik inşa sürecini zorunlu kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Statü, Kimlik, Gazilik, Fedakârlık, Borç, İtibar

**ABSTRACT
MASTER'S THESIS**

**'GAZİLİK': THE PROCESS OF RECONSTRUCTING SOCIAL IDENTITY
AFTER DISABILITY**

**Aylin YILDIRIM
Department of Sociology
Thesis Advisor: Assoc. Dr. Ercan GEÇGİN
January 2021, 171 Pages**

This study was carried out to investigate the social identity construction of veterans after disability, what kind of changes have occurred in their lives and what problems they experience in their daily lives. In this direction, the study focused on the changes in identity status of veterans before and after disability. At the same time, a total of 24 veterans were interviewed using the bilateral interview technique in accordance with the phenomenological pattern within the qualitative research methods in order to determine how the veteranship was welcomed by the veterans and the social environment. Among the prominent findings of the study, we can say that veteran status is the product of historical, cultural and social interactions between the state, individual and society. It appears that the individual is in a position to "receive the status of veteran" in return for the "debt" brought about by living within the boundaries of the state, and the state is the institution that gives the "veteran status" in return for the "sacrifice" the state has given to the individual. Veterans, in the "health" field against organ and limb loss arising from injury; In the "psychological" area as a result of the trauma that occurs after the damage caused by physical injury; In the "social" area after the status change brought about by the new living conditions; In the "economic" area due to job loss; They may encounter problems in the "family" context such as separation with their spouse or moving away from the family. All these problems experienced by individuals and their efforts to adapt to these problems necessitate the process of building a new identity for individuals.

Keywords: Status, Identity, Veteran, Fedai, Debt, Reputation

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
FOTOĞRAF VE ŞEKİLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
1.BÖLÜM	1
1.1.Giriş	1
1.2.Araştırmanın Problemi.....	7
1.3.Araştırmanın Amacı	8
1.4.Araştırmanın Önemi.....	10
1.5.Yöntem ve Teknik	11
1.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	17
1.7. Kapsam ve Sınırlılıkları.....	18
2.BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	19
2.1. Kuramsal Çerçeve	19
2.2. Araştırmanın Temel Kavramları.....	24
2.2.1. Kimlik	25
2.2.2.Sosyal Kimlik	27
2.2.3.Sosyalizasyon.....	29
2.2.4.Sosyal Duygular	32
2.2.5. Statü	33
2.2.6.Sosyal ve Nesnel Statüler	34
2.2.7.Statü Düzeni	35

2.2.8.Statü Kristalleşmesi.....	36
2.2.9. Statü Gruplarında Sosyal Kapanma.....	36
2.2.10.Statü Paniği	38
2.2.11 Sosyal Rol	38
2.2.12. Militarizm.....	39
2.3. Bir Sosyal Statü ve Kimlik İfade Etme Aracı Olarak Gazilik ve Gaziler..	40
2.4. Gaziliğe Dair Yapılan Çalışmalar.....	44
BÖLÜM 3:	48
‘GAZİLİK’ KAVRAMININ TÜRKLERDEKİ TARİHSEL VE KÜLTÜREL ANLAMAMI.....	48
3.1.Türkiye’de Gazilik Statüsüne Bakış.....	48
3.2. Gaziliğin Tarihçesi	50
3.2.1. İslamiyet’ten Önceki Dönemlerde Gazilik	51
3.2.2. İslamiyet’ten Sonraki Dönemde Gazilik.....	53
3.2.3. Cumhuriyet Dönemi ve Gazilik Anlayışı.....	57
3.2.4. Uluslararası Alanda Gazilik	59
3.3.Farklı Alanlarda Gazilik Kavramı	61
3.3.1. Edebiyat ve Gazilik.....	62
3.3.2. Siyaset ve Gazilik	64
3.3.3. Din ve Gazilik.....	65
3.3.4. Mustafa Kemal Atatürk ve Gazilik.....	66
3.3.5. Ordu- Millet Bağı Açısından Gazilik	69
3.3.6. Gazilik Kimliği ile Bağlantılı Vakıf ve Dernekler.....	70
3.4. Gazilik Statüsünün Kendi İçindeki Ayrımları	72
3.4.1. Muharip Gazi Kavramı.....	72
3.4.2.Malul Gazi Kavramı.....	73

3.4.3. 15 Temmuz Sivil Demokrasi Şehit ve Gazileri.....	73
3.5. Gazilik Statüsünün Getirdiği Haklar	74
3.5.1. Madalya ve Berat Verilmesi	74
3.5.2. Malul Gazi Şerit Rozeti Verilmesi	75
3.5.3. Malul Gazi Rozeti Verilmesi:	76
3.5.4. Yara İşareti Verilmesi.....	76
BÖLÜM 4: SOSYAL KİMLİĞİN YENİDEN İNŞASINDA KARŞILAŞILAN PROBLEMLER VE BU PROBLEMLERE UYUM SAĞLAMA MEKANİZMALARI	78
4.1.Sosyal Kimliği Yeniden İnşa Sürecinde Gazilerin Sivil Hayata Katılımında Karşılaşılan Problemler	79
4.1.1.Sağlık Alanında Problemler	80
4.1.2.Psikolojik Alanda Problemler	82
4.1.3. Sosyal İlişkilerde Problemler.....	84
4.1.4.Ekonomik Problemler	85
4.2.Sosyal Kimliğin Yeniden İnşasında Uyum Sağlama Mekanizmaları.....	86
4.2.1.Sosyal Çevre ve Gazi Arkadaş Desteği	86
4.2.2.Aile Desteği.....	87
4.2.3.Dini Destek	88
4.2.4.Tıbbi Psikolojik Destek	89
BÖLÜM 5: ARAŞTIRMANIN BULGULARI	91
5.1.Çalışma Grubu	92
5.1.1.Kişisel Bilgiler:	93
5.1.2.Çalışma Grubunun Sosyo-Demografik Bilgileri:	95
5.1.3.Maluliyete İlişkin Bilgiler:	96
5.2. Maluliyet Sonrasında Gazilerin Sosyal Kimliğinin Yeniden İnşası	99
5.2.1.Gaziliğe İlk Bakış: ‘Gurur Kaynağı Olarak Gazilik’.....	103

5.2.2. Kurumsal Farklılıkların Meslek ile Özdeşleşme Üzerinden Oluşan Çatışma	107
5. 2.3.İki Statü Arasındaki Geçişin Töresel Yönleri	114
5.2.4. Bazı Şeyleri Kaybedip Bazı Şeyleri Kazanma: Şhadete Giden Yolda Küçük Aşama	119
5.2.5. Maluliyetin Getirdiği Bazı Problemler	123
5.2.6. Eksik De Olsa Uyum: Hayat Devam Ediyor!	128
5.2.7.Bir İtibar Sistemi Olarak Gazilik	130
5.2.8.Beklentiler: “Allah Devletimize Zeval Vermesin” ile Bir Günlük Hatırlanma Arasındaki Uçurum	140
5.2.9.“Allah Devletimize Zeval Vermesin”	140
5.2.10. Bir Günlük Hatırlanma	142
BÖLÜM 6: SONUÇ	148
Öneriler	155
KAYNAKÇA	158
İnternet Siteleri	166
Ekler	168
1.Mülakat Soruları	168
ÖZGEÇMİŞ	170

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Uluslararası Çalışmalarda Gazilik Konusu.....	45
Tablo 2: Lisansüstü Çalışmalarda Gazilik Konusu.....	45
Tablo 3: Doktora Çalışmalarında Gazilik Konusu.....	46
Tablo 4: Görüşülen Gazilerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	93
Tablo 5: Görüşülen Gazilerin Maluliyete İlişkin Bilgileri.....	96
Tablo 6: Türkiye’deki Gazilik Statüsünü Spencer’e Göre Açıklamak	154

FOTOĞRAFLAR VE ŐEKİLLER LİSTESİ

Fotoğraf 1: Bir Devlet Övünç Madalyası Örneği	75
Fotoğraf 2: Sağlık Alanında Problemler-1-	80
Fotoğraf 3: Sağlık Alanında Problemler-2-	81
Şekil 4: Bireyin Kendine Yabancılaşma Süreci	129

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
EMŞAV	: Emniyet Teşkilatı Vazife Malulü ve Şehit Aileleri Vakfı
EYP	: El Yapımı Patlayıcı
GATA	: Gülhane Askeri Tıp Akademisi
J. Gn.K.lğınca:	Jandarma Genel Komutanlığınca
OYAK	: Ordu Yardımlaşma Kurumu
POLEM	: Tüm Emniyet Teşkilatı Emeklileri ve Üyeleri İle Halk Birlikteliği Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Kulübü Derneği
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
STK	: Sivil Toplum Örgütü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TESUD	: Türkiye Emekli Subaylar Derneği
THMGŞDYD:	Türkiye Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri Derneği
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

1.BÖLÜM

Bu bölüm; giriş, araştırmanın problemi, araştırmanın amacı, sınırlılıklar ve araştırmanın öneminden oluşmaktadır. Yapılan araştırmanın temel hatlarını içermektedir.

1.1.Giriş

Her toplumun kendini 'öteki' ile var ettiğini söyleyebiliriz. Her toplum, öteki topluma karşı kendilerini korumak adı altında 'savaş' verebilmektedir. Toplamların, kendi bütünlüklerini korumak için verdikleri bu savaş, zamanla kendi kültürünün bir parçası haline gelebilmektedir. Toplamlar, böylelikle savaş kültürüne manevi bir yön atfedebilmektedirler. Tarih boyunca toplamlar yaşadıkları bölgeyi önemsemişlerdir ve yaşadıkları 'manevi bir ruh' katmışlardır. Toplamlar, yaşanan coğrafya uğruna savaşmayı göze almışlardır. Toplum manevi olarak değer verdiği ve yaşadığı coğrafyanın ideali ve geleceği uğruna bir arada kalmayı amaç olarak görmüşler ve bu olay toplamları bir arada tutan tutkal görevi görmüştür. Kültür, toplumda bir arada yaşayan bireylerin deneyim ve paylaşma alanı olarak kendini var etmektedir. Bireyin, bir kültüre sahip olması için toplumun üyesi olması ve deneyime sahip olması gerekmektedir. Franz Baos'a göre, bireylerin kültürel ve fiziksel çevreyi anlamlandırması, algılaması ve yorumlaması toplumdaki bireylerin kullandıkları 'kültürel gözlük'ler vasıtası ile olmaktadır (Baos,2017:77). Her toplum kendi kültürel gözlüğü ile dünyayı yorumlamaktadır. Kültürlerde ulusal ve ulusal kimliğe bağlı sosyal kimliğin inşasını sağlayan 'gazilik' kavramı toplamların var oluş sürecinde bireyin kimliğini yeniden inşa eden önemli bir kavramdır. Bireyler ve toplamlar varlıklarının devamlılığı için çeşitli biçimlerde kimlik inşa ederler. Bu inşa sürecinde temel belirleyicilerinden bir tanesi gaziliktir.

Savaşlar ve çatışmalar bir halkın var olma sorunudur. Ordular savaşırken doğmuş ve savaşırken kendini geliştirmişlerdir. Bu yüzden savaş bütün kültürü kapsayan ve kültürün bütün öğelerini savaş koşullarına göre şekillendirmesini zorunlu kılmıştır. Tarihe baktığımızda insanlar yaşadıkları coğrafyayı sahiplenme güdüsü ile korumaya çalışmış ve yaşanan coğrafyayı kaybetmemek için tüm güçleri ile

mücadele etmişlerdir. Bu olay ve olgular toplum tarafından farklı kültür, inanış ve toplumsal formlara göre değişebilmektedir. Ancak geçmişe ve günümüze baktığımızda genel çerçevede de vatan, dil, din ve bayrak gibi sembolik anlamlar yüklenmiş değerler uğrunda fedakarlıklar gösterildiği görülmektedir. Gaziler savaşlarda veya çatışmalarda yaptıkları fedakârlık ve gösterdikleri cesaret karşısında kendi toplumlarında özel bir muamele görmektedirler. Savaşlarda yara alarak hayatına devam eden kişilere farklı gerekçelendirmeler ile bazı devletler tarafından unvanlar verilebilmektedir. Her toplumda farklılık arz eden ‘gazilik statüsü’ farklı sebeplerden dolayı bazı devletlerin vatandaşlarına ‘saygı’ göstergesi olarak verildiği düşünülmektedir. Türkiye’de de kolluk kuvvetlerine verilen bu statü hem kolluk kuvvetleri içinde hem de toplum genelinde önemsenen değer biçimlerinden biridir. Devlet tarafından sembolik bir değeri olan ‘madalya’ ve ‘berat’ verilmesi, devleti ‘gazilik statüsünün’ onay merci haline getirmiştir. Gazilere devlet tarafından verilen bu unvan toplum tarafından da anlaşılmaktadır. Gazilere toplumun diğer bireyleri tarafından saygı duymaktadırlar. Birçok ülkenin gazileri hatırlamak ve onları onurlandırmak için törenleri vardır. Örneğin İngiltere’de 11 Kasım anma günü olarak kabul edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında ölenlerin mezarlarının üzerinde açan gelincikler ülkede bir sembol haline gelmiştir. Bu gelenek ile birlikte 11 Kasım’da her yıl İngiltere’de gelincik rozeti takmak saygı ifade etmektedir. Rusya’da ise yeni evli çiftler düğün günlerinde askeri bir mezarlık ziyaret ederek saygılarını göstermektedirler. Aynı zamanda gazilere maddi yardımlar da yapılmaktadır ve bir gazinin maaşı minimum emekli maaşının en az 5 katı olarak belirlenmiştir. ABD’de gazilerle ilgilenen Gazi İşleri Bakanlığı, Fransa’da gazilere bazı yerlerde öncelik tanınması gibi ayrıcalıklar tanınmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren çeşitli sebeplerden dolayı kolluk kuvvetlerinden bireyler yaralanarak gazi olmuşlardır. Gazilik, başta sağlık problemleri olmak üzere çeşitli sorunları beraberinde getiren zorlu süreçlerin atlatıldığı yeni bir hayata ‘merhaba’ demektir. Her ülkenin ‘gazilik’ tanımına yüklediği anlam farklı olabilmektedir. Gazilik, ülkeye, duruma, bağlama ve zamana bağlı olarak değişen kültürel bir statü olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de de gazilik unvanı devlete olan bağlılığın bir simgesi ve göstergesi sayıldığı için ‘gazilik’ itibarlı bir unvan olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazilik unvanının çok fazla çeşitlenip

tanımlanması zorlaşırken gazilik statüsünü derinlemesine incelendiğinde siyasi, askeri, dini, hukuki ve kültürel anlamda kendisinden çokça söz ettirmiştir.

Gazilik, sağlık anlamında yaralanmadan doğan, organ ve uzuv yitimine karşı sorunlar; sosyal anlamda yeni bir sürece bağlanmasından dolayı gazilere verilen değer ve saygınlığa karşı sorunlar; psikolojik olarak bireydeki değişim sonucunda travma gibi sorunlar; ekonomik anlamda gazilik hakkı verilmeyen gazilerin iş kaybına bağlı olarak ekonomik yönde sorunlar; ailevi bağlamda yaşanan maluliyetten doğan sonuçlarda eşinden ayrılma gibi sorunlar ile karşılaşabilmektedirler.

İlhan'a göre, tarih boyunca ordular; toplumların sosyal yapıları, yaşam şekilleri, mevcut tehditlerin özellikleri, asker alma sistemleri, geliştirebilen ve üretebilen silah, araç ve gereçlere göre yapılandırılmaktadırlar. Bütün bu ögeler iki temel dayanağa göre şekil almaktadırlar: Coğrafya ve askeri kültür (İlhan, 1981:40). Yaşanılan coğrafya ile savaşçı kimlik arasında bir paralellik vardır. Türklerin yaşadığı coğrafyada iklim koşulları değişken, yer şekilleri engebeli ve dağlık arazi olduğu için yaşamın devam ettirilmesi zor ve mücadele gerektirdiğinde dolayı, Türklerde savaşçı kimliklerinin doğmasına neden olduğu söylenebilir. Böylelikle askerlik mesleği özel bir öneme sahip olmuştur. Askerlik sürecinde ortaya çıkan yaralanma, sakatlanma ya da ölüm gibi riskler bu mesleğin bir itibar kaynağını oluşturur.

Emeviler döneminde bir kültür ve ticaret merkezi olan Horasan'da refah içerisindeki yaşama karşılık Asya'nın bozkırlarında henüz İslamiyet'i kabul etmemiş ve hayvancılıkla geçinen göçebe Türkler'in, sert kış koşulları ve kıtlık nedeniyle şehre inerek ihtiyaçlarının karşılanmasını talep ettikleri, ihtiyaçları karşılanmadığında ise zor kullandıkları belirtilmektedir. Horasan'daki refahın artmasıyla birlikte göçebelerin şehre gelişleri sıklaşmış ve bu durum halkı ve Emevi idaresini rahatsız etmiştir. Bu soruna bir çözüm olarak Emevi idaresi göçebeleri şehirden uzaklaştırmak için gönüllü birlikler oluşturmuştur. Müslüman olmayan göçebe Türkeler'e karşı oluşturulan bu gönüllü birlikler, ilk İslami kaynaklarda "gazi" olarak bilinmektedir (Hatun,2018:16-17).

Gazilik, Türklerde İslamiyet öncesi dönemde kendini 'alp' kültürü üzerinden var etmekteydi ve cesurluk, fedakârlık ve kahramanlık ile bağdaştırılmaktaydı. Gazilik, Türklerin İslamiyet'in kabulü ile birlikte, İslamiyet'teki 'gaza' anlayışı sonucunda İslam dinini yaymak için yapılan savaşlardan dolayı dinsel bir motif halini

almıştır. Savaş bütün kültürü kapsayan ve kültürün bütün öğelerini savaş koşullarına göre şekillendirmesini zorunlu kılmıştır. Türk toplumu içinde ordu- millet anlayışının olmasından dolayı orduyu toplumdan ve toplumu ordudan ayrı düşünmek zorlaşır. Toplumun daimî olarak hem savaşta olması buna etken olmakta hem de savaş içinde yaşam şartları öğrenilmektedir. Bu doğrultuda ekonomi, eğitim, siyasi ve sosyal yapılar askeri amaçlar ile uyumlu olmuştur. Türk tarihinde ordusal semboller, öğeler, olaylar ve veriler toplumun ana unsurlarını oluşturmaktadırlar. Diğer toplumlarda savaşa bakış açısının sadece ekonomik yarar, fetih, toprak kazanımı gibi yarar beklentileri olurken Türk kültüründe gazilik ve şehitlik düşünceleri de önemli bir rol oynayabilmektedir. Türklerin İslamiyet’i kabulü bile birlikte Kur’an-ı Kerim’deki savaşla ilgili ayetler ve Hz. Muhammed’in hadislerinde cihat, şehitlik ve gaza kavramı üzerine söylemler Türklerin savaşçılık özellikleri ile birleşmiş ve yeni bir savaş motivesi ortaya çıkmıştır. Çin tarihçileri Türkler için “Savaşta ölmeyi onur, hasta ölmeyi utanılacak bir şey” olarak saydıkları söylenmektedir. Birey, Türk kültüründe hayata ‘merhaba’ dediği andan itibaren gazilik kavramı ile karşılaşmaktadır. “Her Türk asker doğar” söylemi; “haydi oğlum git, ya gazi ol ya şehit” söylemi bu izlere örnek teşkil edebilmektedir.

J.J. Rousseau, ‘Toplum Sözleşmesi’ adlı eserinde toplum tarafından oluşturulmuş ve ‘devlet’ olarak nitelendirilmiş bir yapıdan bahsetmektedir. Bu yapıyı devletin içinde yaşayan ‘yurttaş’ olarak isimlendirdiğimiz bireyler korumak ile mükelleflerdir. Toplum düzeni verilen hakların temeli olarak kabul edilmektedir. Toplum düzeni sözleşmelere dayana kutsal bir haktır. Savaş, insanın insan ile değil, devletin devlet ile olan ilişkisinden doğmaktadır, birey bu savaşa yurttaş olarak değil asker olarak yani yurdu temsil eden koruyucular olarak bu savaşlara katılmaktadırlar. Devletin düşmanı bireyler değil, diğer devletlerdir; çünkü farklı devletler içindeki bireylerin birbirleri ile doğrudan gerçek ilişkileri yoktur (Rousseau,1994:15). İnsanlar, kabileler halinde yaşayamaya başladıkları dönemden itibaren kendilerine bir yaşam alanı sunan topraklar ile duygusal bağlar kurmuşlardır. Zamanla bu bağ kutsallaşarak manevi bir değer kazanmıştır. Weber’e göre nesnelere kutsallık deneyimi, kutsal kabul edilen nesnelere yakın oluşu tarafından ölçüldüğü varsayılmaktadır (Weber,2012b:563). Bu maneviyatı toplum içindeki bireyler çocuklarına da aşılılamaya çalışmış ve toplumu bir arada tutma adına yapılan fedakarlıklar çocuklarına önemsetilmeye çalışılmıştır. Bu savaşlarda ve günümüzde fedakârlık yaptığımız

topraklar için kolluk kuvvetleri yaralanmış ve bunun sonucunda ‘gazi’ olarak nitelendirilmişlerdir. Gazilik kültürü Türk kültürünün önemli bir parçası olduğunu söyleyebilmekteyiz. Geçmiş dönemlerden günümüze kadar gelen süreçte Türk toplumunun gaziliğe yüklediği anlam giderek değişmiştir ancak itibarını korumaya devam etmiştir.

Tarihe baktığımızda insanlar yaşadıkları coğrafyayı sahiplenme güdüsü ile korumaya çalışmış ve yaşadıkları coğrafyayı kaybetmemek için ellerinde var olan güçleri ile mücadele etmişlerdir. Bunun için çeşitli cesaret ve fedakârlıklarda bulunmuşlardır. Fedakâr, kendini ya da bir şeyini bir amaç doğrultusunda feda etmekten kaçınmayan kimse olarak tanımlayabilmekteyiz. Bireyler feda ettikleri şeyler ile doğru orantılı olarak duygusal bağ yaşayabilmektedirler. Her dönemde ve bölgede toplumların manevi duygularını doyurarak onların fedakârlık yapmalarına anlam sağlayan olgular ve olaylar var olabilmektedir. Bu olay ve olgular toplum tarafından farklı kültür, inanış ve formlara göre değişebilmektedir. Ancak geçmişe ve günümüze baktığımızda genel çerçevede vatan, dil, din ve bayrak gibi sembolik değerlerin uğruna fedakarlıklar gösterildiği görülmektedir. Bu araştırmamızda görüşme yapılan ve G17 olarak kodlanan gazilerden biri “Gazilik, mesleğini icra ederken etmiş olduğu yemine bağlı kalarak çalışmak” olarak gaziliklerini tanımlamaktadırlar. Bu tanımlama askeri mevzuattaki, “Vatan, Cumhuriyet ve vazife uğruna seve seve hayatımı feda eyleyeceğime namusum üzerine ant içerim” ibaresi ile bağdaşmaktadır. Bir meslek olan ‘askerlik’ ile bireyler ‘statü özdeşimi’ yaşamaktadır. Fedakârlık, kişinin başka bireylere yarar sağlama yönünde gösterdiği davranışlar olarak tanımlanabilmektedir. Ballı, fedakârlık tanımını şu şekilde yapmaktadır, herhangi birinin iyiliği için hiçbir şekilde karşılık beklemezsiniz ve kendi yararını gözetmezsiniz ilgi göstermektir. Bu doğrultuda bakıldığında davranışı gerçekleştiren bireyin kendisine fayda sağlamaması hatta zarar verebilme ihtimaline karşılık davranışı sergilemesi fedakârlık olarak tanımlanabilir (Ballı, 2019:24).

Yapılan fedakârlık davranışı sonucunda toplumun bireyelerine karşı fayda sağlaması davranışının arkasında belli sebep ya da sebepler olabilmektedir. Feda davranışını etkileyen etmenler arasında toplumsal yarar, sosyal sorumluluk, toplumsal eşitlik, empati veya hayırseverlik duyguları görülebilmektedir. Bu sayıtlar toplumun geleneksel değerlerine ve kültürüne göre değişebilmektedir. Kolektivizmin baskın olduğu toplumlarda toplum yanlısı davranış daha fazla görülmekte ve ‘feda kültürü’

olarak karşımıza çıkmaktadır. Feda kültüründe, herhangi bir yarar gözetmeksizin ve beklenti olmadan başkalarını düşünmek, bir şeyi korumak veya kurtarmak adına bir adanmışlık göstermek ön plandadır. İletişim, feda kültürünün yüksek olduğu toplumlarda daha fazladır. Bu fedakarlıkları gösteren kişilere veya belirli meslek gruplarında gösterdikleri fedakarlıklara karşılık, saygı, değer ve statü ifade eden bazı unvanlara layık görülmüşlerdir. Türklerde İslamiyet öncesi dönemde bu tür fedakârlıklar gösteren kahramanlara verilen ‘alp’ unvanı, İslamiyet sonrası dönemde yerini ‘gazi’ unvanına bırakmıştır. Gazilik, toplum temelinde saygın konumda yer almaktadır. Gazilerin yaralanması ile başlayan süreçte toplum tarafından, aile üyelerinden, yakın arkadaşlarından ‘özel’ insan olarak görülmekte ve saygı gösterilmektedir.

Gazilik statüsü ele alınışına göre farklı bakış açıları ile kendini sunabilmektedir. Dinsel açıdan gazilik, ‘en üst mertebe’; askerî açıdan gazilik, ‘askeri yemine bağlı kalarak’ mesleğine devam etme; hukuksal açıdan gazilik, ‘mevzuatta tanımlanan biçimde yaralanma’; devlete bağlılık gösterme açısından gazilik, ‘vatan görevi’ en üst mertebe olarak değerlendirebiliriz. Sakarya Meydan Savaşından önce Mustafa Kemal’e Millet Meclisi 5 Ağustos 1921 tarihinde ‘Başkomutanlık’ unvanını verdi. 13 Eylül’de savaşın kazanılmasından sonra İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak ‘Edirne Mebusu İsmet ve Kozan Mebusu Fevzi’ imzaları ile Meclis’e 15-16 Eylül’de gönderdikleri önerge ile Mustafa Kemal’e ‘gazilik’ ve ‘müşirlik’ rütbesinin verilmesini önerdiler. Meclisin bu önergeyi kabul etmesi ile birlikte Mustafa Kemal Atatürk’e TBMM tarafından 19 Eylül 1921 tarihinde mareşal ve gazi unvanı verilmiştir. 19 Eylül bugünden sonra gaziler günü olarak kutlanmaktadır. Türkiye’nin bulunduğu coğrafi konum nedeniyle son yıllarda artan terör sorunu ile birlikte ‘gazi’ sayısında artış görülmektedir. Kolluk kuvvetleri vazife başında devlet görevini yaparken çeşitli yaralanma, patlama veya saldırı sonucunda ‘engelli’ statüsüne girebilmektedirler. Özel bir şekilde korunması gereken kişiler içinde engelli bireyler de vardır. Toplumumuzda ‘engelli’ bireye bakış açısı daha küçümseyici, dışlanmaya elverişli ve eşitsiz muamele görülmektedir. Ancak bireyin ‘gazi kimliği’ ortaya çıktığında küçümseyici olan bu tavır kendini ‘gurur, ‘özel muamele’ ve ‘fedakârlık’ olarak yeniden ortaya çıkarabilmektedir. Gaziler, yaşadıkları olay sonrasında başta sağlık sorunları olmak üzere, psikolojik, sosyal, ekonomik ve ailevi sorunlarla karşılaşabilmektedirler.

1.2.Araştırmanın Problemi

Küresel dünyada terör olayları, çatışma ve çeşitli patlamalar sonucunda askeri personelin yaralanması 21. yüzyılda önemli problemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazilik, Türklerde ezelden beri önemli bir konu olarak gündeme gelmiştir. Arapça kökenli olan ‘gazi’ kelimesi ‘gaza eden’ anlamında kullanılmaktadır. Gaza eden kişi, daha önce düşmanla yapılan savaşa katılıp ölmeden yurduna sağ dönen kişi anlamında kullanılırken; günümüzde herhangi bir savaşta, çatışmada yaralanan kişi olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye emekli subaylar, emekli astsubaylar, harp malulü gaziler şehit dul ve yetimleri ile muharip gaziler ile ilgili kanun;

Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarından; Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırlarını korumak ve güvenliğini sağlamak görevi ile harpte veya Devletin bekasını hedef alan terör örgütlerine karşı yurt içi ve yurt dışı mücadelede her çeşit düşman veya terörist silahlarının tesiriyle veya harp bölgesindeki harekât ve hizmetler sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve tesiriyle yaralanarak tedavileri sonucunda engelliliği rapor ile kesinleşenleri ifade eder (md.1).

Dünya’da ve Türkiye’de ülke savunmasında görev alan güvenlik güçleri çeşitli sebepler nedeniyle maddi ve manevi zarara uğramaktadırlar. Gaziler yaşanan bu maluliyet sonrasında bazı problemler ile karşılaşmaktadırlar. Bu problemlerin başında herhangi bir uzuv kaybına bağlı olarak sağlık sorunları, birey çevre tarafından farklı bir statüye girdiğinden dolayı kimliğin yeniden inşasına bağlı olarak sosyal sorunlar, yaşanan travmaya bağlı olarak psikolojik problemler, iş yitimine sonucunda ekonomik kısıtlanmalar ve yaşanan maluliyetin sonucunda bazı aile yitimi olduğu için ailevi sorunlar yer almaktadır. Gaziler yaşanan maluliyet sonrası hayatlarına kaldıkları yerden devam edememektedirler. Var olan kimliklerini değiştirmekte ve yeni bir sürece girmekte oldukları için çeşitli sınırlanma, kısıtlanma ile karşılaşabilmektedirler. Türkiye’de gazilere yönelik birçok kanun maddesi olmasına rağmen gazi tanımı kanunlar çerçevesinde tam ve ayrıntılı olarak yapılmamakta bu da gazilik kavramının değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Gazilik olgusuna yıllar bazında bakıldığında her yıl daha da artan bir şekilde karşımıza çıkmakta ve değerlendirilmesi tam olarak yapılmayan bir olgudur. Gazilerin yaşamına daha detaylı

ve yakından bakan çalışmaların olmayışı, gazilerin yaşadığı günlük yaşam akışına dair sosyolojik bir bakış açısı ile irdeleyen araştırmaların bulunmayışı çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır. Akademik literatürde çok fazla değinilmeyen bir konu olarak Türkiye’de gazilerin yaşanan maluliyet sonrasında nasıl bir süreç yaşadıkları ne gibi problemlerle karşılaştıklarına çalışmada yer verilmektedir.

1.3.Araştırmanın Amacı

Askerlik mesleği diğer meslek gruplarından savaş sanatı öğretildiği için farklılık arz etmektedir. Savaş sanatının öğretilme süreci çok zor ve çetindir. Böyle zor bir sürecin içerisinde geçenlerin bir sonraki aşaması da zor bir mesleği icra etmektir. Ayrıca böyle bir sürecin içerisinde çalışanların birçok fedakârlıkta bulunması da beklenir.

TSK misyonlarından bir tanesi bünyesinde görev yaparken gazi olan çalışanlarına sağladığı destek olarak karşımıza çıkmaktadır. TSK, gazilere yapmış olduğu destek ile hem karşılıklılık normu gereği yükümlülüklerini yerine getirmekte, hem de mevcut personeline böyle bir duruma maruz kalmaları durumunda sahip çıkılacağı ve destekleneceği mesajını vermektedir (Yalçın,2018:5).

Kolluk kuvvetlerindeki personellerin görev yaparken malul hale gelmesinden dolayı, malul konuma gelen personeline özel ilgi göstermektedir. Bu bağlamda TSK ve Emniyet Teşkilatı malul personelin yaşamı boyunca personeline ayrıcalık tanımakta, haklar sağlamak ve özel ilgi göstermektedir. Bu araştırmanın ana amacı gazilerin sosyal dünyasını anlamaya çalışmak olacaktır. TSK ve Emniyet Teşkilatı ile özel bir ilişkisi bulunduğu düşünülen gaziler arasında, maluliyet sonrasında yaşanan sosyal süreç ve maluliyetten doğan bazı problemleri araştırmak çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

- ✓ Gaziliğe neden olan olay sonrasında gazilerin ve ailelerinin psikolojik, sosyolojik ve ekonomik hayata tam olarak katılamamaları sonucu yaşam kalitelerinde yaşanan olumsuzluğu anlamak,

- ✓ Gazilerin kendi dünyalarına bakışını tespit etmek ve gazilerin gazilik statüsüne nasıl baktığının analiz etmek,
- ✓ Gazilerin gazilik statüsünün değerini ne derecede yaşayabildiklerini araştırmak ve toplum ile gaziler arasındaki etkileşimi anlamak,
- ✓ Gazilik itibarının gündelik hayatta sosyal çevrenin gazilere nasıl yaklaştığını anlamaya çalışmak,
- ✓ Gazilerin gaziliği itibarlı hale getirmesinde ne tür pratikler sergilediğini incelemek,
- ✓ Gazilik statüsünün itibarlı hale gelmesinde yaş, askeriyedeki statü, görev yılı gibi kavramların etkisini araştırmak,
- ✓ Gazilerin sosyal çevre ile etkileşimlerini maluliyet öncesinde ve maluliyet sonrasında nasıl değişim gösterdiğini tespit etmek,
- ✓ TSK'da ya da emniyet teşkilatında görev yapmış ve herhangi bir çatışmada veya patlamada yara alan en az 20 TSK personeli ve polis memurları ile derinlemesine ikili görüşme yapmak,
- ✓ Gazilik, güvenlik güçleri açısından da ayrı bir öneme sahiptir. Gazilik unvanı tüm personellerden üstün görülmüş ve gazilere her zaman ilgi en üst düzeyde tutulmuştur. Böylelikle gaziliğe karşı gelişen kurum kültürünü araştırmak,
- ✓ Gazilik statüsünün ne gibi sembolleştirmelerle gazilerin sosyal kimliklerinin yeniden nasıl inşa edildiğini ortaya koymak,
- ✓ Gazilerin 'gazilik derecesi' ile askeri düzen içindeki konumu arasındaki korelasyonu tespit etmek,

- ✓ Gazilerin toplumun içinde kendilerini nasıl hissettiğini kendi bakış açılarından anlamak,
- ✓ Literatüre bakıldığında daha önce yapılan araştırmaların incelenmesi ordu sosyolojisi içinde gazilik anlayışını inceleyen çok sınırlı sayıda araştırma olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde gazilik anlayışı din ile bağlantılı olarak ilahiyat fakültelerince ve tarih ile bağlantılı olarak Kıbrıs Barış Harekâtı ve gazilik, Kore Harekâtı ve gazilik gibi konularda çalışıldığı görülmektedir. Aynı zamanda gazilik statüsünün İslamiyet ile doğrudan bağdaştırıldığı ancak bunun tam doğruluk teşkil etmediği gaziliğin Türk kültürünün içinde önceden beri var olduğu çalışmada önem arz eden bir noktadır. Çalışmanın en genel amacı gazilerin sosyal dünyasını anlamaya çalışmak olacaktır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, gazilerin maluliyet sonrasında sosyal kimliklerini yeniden inşa etme sürecini ortaya çıkarmak olmuştur.

1.4.Araştırmanın Önemi

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her erkek çocuk için askerlik hizmeti yasalarla düzenlenmiş, yapılması zorunlu bir yükümlülüktür. Aktaş, milli savunma görevinin erkeklere yüklenmesi, erkeklerin kendini feda etmeleri gerektiği ve vatanın korunması gerektiğine olan inanç erkeklik kodlarını oluşturduğunu düşünmektedir. Bu kodlar, milliyetçilik, ataerkillik duygusu ile de pekiştirilmiştir. Bu kodlara göre erkek koruyan; vatan korunan figür olmuştur (Aktaş,2010:5). Bourdieu'ya göre cinsiyetler arasındaki farklılık toplumsal olarak inşa edilmiştir ve cinsiyete dayalı iş bölümü şeklinde kendini var edebilmektedir. Erkeklik erdem ve şeref meselesinin özü olarak kabul edilmektedir (Bourdieu,2014:23). Birey, Türkiye coğrafyası sınırlarında ordu millet anlayışı içinde doğmakta ve yaşamını sürdürmektedir. “Her Türk asker doğar” söylemi veya “haydi oğlum git, ya gazi ol ya şehit” gibi söylemler bu izlere örnek teşkil etmektedir. TSK ya da Emniyet Teşkilatındaki personelin görevi sırasında malul konuma gelmesinden dolayı, TSK ve Emniyet Teşkilatı malul konuma gelen personeline özel ilgi göstermektedir. Bu bağlamda devlet malul personelin yaşamı boyunca personeline ayrıcalık tanımakta, haklar sağlamak ve özel ilgi göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında TSK veya Emniyet Teşkilatı ve malul

personel arasında özel bir ‘kurum kültürü’ oluşmaktadır. Literatüre bakıldığında daha önce yapılan araştırmaların incelenmesi sonucunda gazilik anlayışını sosyolojik bir perspektif ile gazilerin sosyal dünyasını inceleyen çok sınırlı sayıda araştırma olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde gazilik anlayışı din ile bağlantılı olarak ilahiyat fakültelerince ve tarih ile bağlantılı olarak Kıbrıs Barış Harekâtı ve gazilik, Kore Harekâtı ve gazilik gibi konularda çalışıldığı görülmektedir.

Artan terör olaylarından dolayı gazilik olgusuna yıllar bazında bakıldığında gazilik her yıl artan bir şekilde gündeme geldiğini görmekteyiz. Buna mukabil gaziliğin değerlendirilmesi tam olarak yapılamayan bir olgu olmuştur. Gazilik, sağlık anlamında yaralanmadan doğan, organ ve uzuv yitimine karşı sorunlar; sosyal anlamda yeni bir sürece bağlamasından dolayı gazilere verilen değer ve saygınlığa karşı sorunlar; psikolojik olarak bireydeki değişim sonucunda travma gibi sorunlar; ekonomik anlamda gazilik hakkı verilmeyen ve iş kaybına bağlı olarak ekonomik yönde sorunlar; ailevi bağlamda yaşanan maluliyetten doğan sonuçta eşinden ayrılma gibi sorunlar ile karşılaşabilmektedir. Türkiye’de gazilerin kimliğinin yeniden inşa edilmesine yönelik çalışmalar sınırlı olduğu yapılan literatür taraması sonucunda ortaya çıkmış ve bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.5.Yöntem ve Teknik

Creswell’e göre “*kompleks bir konuya ayrıntılı bir anlayış getirmek için nitel araştırma yapılır*” anlayışından yola çıkılarak nitel araştırma doğrultusunda fenomenolojik desen kullanılmıştır (Creswell,2013:49). Neuman’a göre nitel yaklaşım etkileşim içindeki olaylara odaklanmaktadır (Neuman,2014a:20). Bu kapsamda nitel araştırma yöntemi içinde gaziliğe yönelik kültürel anlamın toplumsal gerçekliği inşa etmesine odaklanılmıştır. Gaziliğe yönelik değerler ve temalar bu kapsamda değerlendirilmiştir. Nitel araştırmaların kendi bağlamı içinde toplumsal ve tarihsel olarak algılarımızı oluşturan kodlar ile araştırmaya başlanmıştır (Neuman,2014a:52). Neuman’a göre nitel araştırmalar net olmayan sorular ile başlamaktadır ve çalışma konusunun netleşmesi araştırma esnasında kendi sınırları içinde daralarak netlik kazanmaktadır. Ayrıca teorik ve saha araştırması birleşerek çalışmanın ayrıntılarına karar verecek yön olarak araştırmacıyı eyleme geçirmektedir. “*Nitel araştırmacılar erken veri toplamayı araştırma sorusunu/sorularını ayarlamak ve keskinleştirmek için*

kullanır çünkü verilerin içine gömülene kadar en önemli sorunları veya soruları genellikle bilmezler” (Neuman,2014a:228). Bu kapsamda konu esnek bir şekilde yavaş yavaş oluşmaktadır ve çalışma süreci araştırmanın yönünü, doğrultusunu ve içeriğini belirlemektedir.

Bu çalışmada gazilerin kendi günlük yaşantı ve deneyimlerine bağlı olarak, gaziliğe yönelik duygu, düşünce ve deneyimleri nasıl anladıklarını ve nasıl anlattıklarını ortaya koymak açısından fenomenolojik desen kullanılmıştır. Fenomenolojik desen içinde ‘gazilik’, ‘statü’, ‘kimlik’, ‘feda kültürü’ ve ‘borç’ kavramlar incelenmiştir. Çalışmanın başlığı ‘Gazilik’: Maluliyet Sonrasında Sosyal Kimliği Yeniden İnşa Etme Süreci olarak oluşturulması bireylerin malul olay ile birlikte başlayan sürecin gazilik statüsünün sosyal kimliği yeniden inşa ettiğini varsaymaktadır. Bu varsayımı oluşturmanın temelinde malul olay sonrasında hem bedensel hem de sosyal anlamda yeni bir oluşum içine girmeleri sayılabilmektedir (Creswell,2013:168). Fenomenoloji kapsamında toplumsal bağlama yönelik olarak gazilik bir fenomen olarak tanımlanmaya ve ayrıntılandırılmaya çalışılmıştır (Neuman,2014a:53). Fenomenolojik ilişki de incelenen nesne ile doğrudan değil bireyler vasıtasıyla kişisel tecrübeleri, olayları anlayış biçimleri ve olaylara yüklenen anlamlar ile ilgilenmektedir. Bunun için fenomenolojik anlayışa göre doğrular çok boyutludur ve tek doğru yoktur (Yüksel ve Yanık vd. ,2015:161).

Çalışmada öncelikle ‘alan taraması’ yapılarak daha önce ‘gazilik’ üzerine yapılmış çalışmalar ve bu çalışmaların hangi konularda ve hangi alt konularda çalışıldığı incelenmiştir. Öncelikle lisansüstü çalışmalarda gazilik konusunun hangi temalarda şekillendiğine bakılarak araştırmanın nasıl yürütüleceği konusunda fikir sahibi olunmuştur. Yapılan çalışmaları incelemek hem var olan ön düşünceyi daha da şekillendirmiş hem de çalışmaya ‘rehberlik’ etmiştir. Çalışmanın objektifliğini koruması açısından araştırmacı tarafından gazilik hakkındaki tüm duygu, düşünce, görüş ve nedenselleştirmeler paranteze alma işlemi uygulanarak sunulmaya çalışılmıştır (Creswell,2013:49).

Çalışmanın katılımcı grubunu T.C. Anayasasında ‘gazi’ olarak tanımlanan bireyler oluşturmaktadır. Bu grubun tüm olarak incelenmesi mümkün olmadığı için örneklem grubu seçilerek araştırmaya başlanmıştır. Birey yaşamış olduğu ‘gazilik’ deneyimini kendi görüşleri doğrultusunda nedenselleştirmeye ve anlamlı hale

getirmeye çalışmıştır. Bu nedenle çalışmada, gazilik statüsünün getirdiği ‘kimlik’ inşa süreçleri anlaşılmasına çalışmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda 24 gazi ile detaylı olarak derinlemesine ikili görüşmeler yapılmıştır. Derinlemesine görüşme normal bir sohbetten farklı olarak Neuman’a göre yönlendirici niteliği az olan yarı yapılandırılmış soru formları ile oluşturulmaktadır. Derinlemesine görüşmeler araştırmacı ve araştırılanların ortak kesişiminden oluşmaktadır (Neuman,2014b:238). Bu çalışmada katılımcılarla doğrudan görüşülerek ‘temel olarak araştırmacı’ yöntemi benimsenerek veri toplanmıştır (Creswell,2013:45). Yapılan ikili görüşmeler daha net anlaşılması açısından yazıya geçirilerek ve analize uygun bir şekle getirilmiştir. Böylelikle her bir görüşme metni bütüncül perspektif ile değerlendirilmeye ve analiz edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra bu veriler daha detaylı bir şekilde analiz edilerek gazi olan bireylerin deneyimlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Görüşme metinleri okunurken araştırmacıların gazilik deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını daha iyi anlayabilmek açısından deneyimlerine ilişkin bilgi, duygu, düşünce, tecrübe, yaşanmışlık ve değerlerin analizine dikkat edilmiştir. Araştırma sürecinde gazilerin deneyimlerini detaylı bir şekilde betimlemek için kendi kullandıkları jargon, üslup ve ifadeler farklı tiplendirmelere bölünerek açıklanmıştır. Derinlemesine ikili görüşmeler 2020 yılında ortaya çıkan pandemi nedeniyle ‘telefon görüşmeleri’ ile oluşturulmuştur. Görüşmelerde gaziler ile detaylı bir şekilde görüşülerek yakınlık sağlamaya çalışılarak ‘içeriden bir bakış açısı’ ile durum betimlenilmek istenmiştir. Daha sonra görüşmeciler kendi istekleri doğrultusunda fotoğraf, belge ve madalya örnekleri ile görüşmeler tamamlanmıştır. Görüşmelerden sonraki bölümü görüşmecilerin hangi konularda ne söylediğini anlayarak kategorileştirilmeye çalışılmıştır. Bu kategorileştirme ile verilerin analizine başlanmıştır. Bu aşama çalışmanın ana bölümlerini oluşturma konusunda ana çerçeve sağlamıştır. “*Veri tabanı karmaşık metin ve şekillerden oluştuğu için bu iş özellikle zordur*” (Creswell,2013:49). Veriler ana çerçeveler doğrultusunda düzenlendikten sonra katılımcılar etik ilkeler doğrultusunda kodlanarak okuyuculara sunulmuştur. Bu çalışmada kodlama işlemi çalışmanın ‘tüme varımsal’ kısmını oluştururken bölümler oluşturulduktan sonra bu bölümleri gazilerin açıklamaları ile desteklemek ve açıklamak amacıyla ‘kanıt’ toplamak düşüncesiyle ‘tümden gelimsel’ yöntemden de faydalanılmıştır. Görüşmecilerin söylediklerinin doğru şekilde anlaşılması için tema çerçevesinde oluşturulan başlık, açıklama ve yorumların aynı konu temelinde olmasına özen gösterilmiştir (Creswell,2013:45).

Araştırma konusu ile doğrudan ilişkili olarak örneklem grubundaki katılımcıların kendi günlük yaşantı ve deneyimlerinin benliğine ulaşmak hedeflenmiştir. Aynı zamanda gazi olan bireylerin deneyimlerini kendileri ve toplum tarafından nasıl değerlendirildiği incelenmiştir. Çalışmada ‘gazi olan bireylerin maluliyetten önce ve sonra nasıl bir kimlik inşasına yol açmıştır?’ sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma birbiri ile ilişkili ‘gazilik statüsü günlük hayatta nasıl algılandı?’ ve ‘maluliyet sonrasında en büyük hangi alanda yaşandı, bu duruma nasıl uyum sağladınız?’ alt sorularından oluşmaktadır (Yılmaz ve Şahin,2016:148).

Araştırma sürecinin adımları gazilerin maluliyet sonrasında gazilik statüsü verilmesi ile birlikte yeni bir kimlik inşası içine girmeleri araştırmanın varsayımı olarak kabul edilerek araştırılmaya başlanılmıştır. Çalışmaya ‘bir gazi?’, ‘bir gazinin gazilik statüsü nasıl elde edilir?’, ‘gazilik statüsü ile kimlik nasıl şekillenir?’ ile ilgili ortak anlatımlar üzerinden yaşanmış deneyimler tanımlanılmıştır. Böylelikle bireysel bir deneyimi herkes tarafından anlaşılabilir hale getirmeye çalışılmıştır. Kimlik, sosyalizasyon, sosyal duygular, feda kültürü, borç, yaşam boyu öğrenme, statü, statü onuru ve statü paniği gibi konularda öncelikle teorik bilgiler kullanılmıştır. Daha sonra bu konular hakkında görüşülen gazilerin anlatıları okunarak bu konulara uygun şekilde yerleştirilmiştir. Bu yöntem ile bireysel deneyimlerde gizli olan anlamlandırmalar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu okuma işlevi ile birlikte görüşme sorularına görüşülen gazilerin sorulan sorulara nasıl bir genel çerçevede ve belirli kalıplar içinde cevap verdikleri ifadeler netleştirilmeye çalışılmıştır. Daha sonra bu netleştirilen ifadeler konu başlıklarına çevrilerek bulgular kısmındaki bölüm başlıkları oluşturulmuştur (Creswell,2013:87). Gazilik fenomeninin anlaşılması sürecinde rol alan konular edebiyat, siyaset, din, Mustafa Kemal Atatürk ve vakıf ve dernekler ile anlatılmaya çalışılarak farklı alanlarda gazilik kavramı başlığı altında sunulmuştur. Görüşülen gazilerin gazilik ile ilgili deneyimleri gaziliğe ilk bakış olarak adlandırılan ‘Gurur kaynağı olarak gazilik’ çerçevesinde anlatılmış ve bu durumun kurumsal farklılıkların meslek ile özdeşleşme arasındaki ilişkisi asker ve polis gazileri açısından değerlendirilmiştir. İki statü arasındaki geçişin törensel yönleri gaziler tarafından bazı şeyleri kaybedip bazı şeyleri kazanma olarak ve ‘Şehadete giden yolda küçük aşama’ değerlendirilmiştir. İtibar sistemi olarak gazilik, gaziler günlerinde ortaya çıkarken diğer günlerde yok sayıldığı için gazilerin devletten ve toplumdaki beklentileri arasında farklılık olduğu değerlendirilmiştir. Görüşmecilerin kullandığı

gazilik deneyimine ilişkin anahtar ifadeler üzerinden anlam kümeleri oluşturulmuştur. Böylelikle gaziliğe dair hem geçmişten beri günümüze gelen nesnel anlatımlara yer verilirken hem de görüşmecilerin öznel görüşlerine yer verilirken gaziliğe dair öz, değişmez yapı anlaşılmaya çalışılmıştır (Creswell,2013:12).

Bölüm sonlarında ve sonuç bölümde ‘bütüncül açıklamalar’ yapılarak konular farklı bakış açıları ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Böylelikle bir konuya ait verilerin açıklanmasında birden fazla durumun olacağı neden sonuç, sebep sonuç ve amaç sonuç ilişkileri doğrultusunda karmaşık olan etkileşimler değerlendirilerek sunulmuştur (Creswell, 2013:47). Katılımcılar arasında farklılıklar polis ve asker gazileri olarak ikiye ayrılmıştır. Katılımcıların duygu, düşünce, istek ve beklentilerinden yola çıkılarak ‘öneriler’ bölümü oluşturulmuştur (YılmazveŞahin,2016:149). Son aşamada ‘katılımcı yorumları’ ile birlikte görüşmecilerin gazilik ile ilgili problemleri nasıl yorumladıklarından yola çıkılarak oluşturulan ‘öneriler’ bölümünün çeşitli olmasının sebebi görüşmecilerin gazilik ile ilgili farklı görüş, beklenti, nedensellik, istek ve öneri sunmalarından kaynaklanmıştır (Creswell,2013:47).

Creswell’e göre, fenomenolojik bir çalışma birkaç bireyin herhangi bir fenomen ile ilgili yaşamış olan deneyimlerinin ortak anlatımını tanımlamaktadır. (Creswell,2013:77). Bireyler, gaziliklerini anlamlandırma genel olarak devlete olan ‘borç’ ile çerçevelemektedirler. Gazilik statüsü bu ‘gazi olan birey’ tarafından alınırken; ‘devlet kurumları’ vasıtası ile bu statü verilmektedir. Bu kapsamda, maluliyet sonucunda gazi olan bireylerin ‘bir statüden diğer statüye geçiş seremonisinin kimliğe etkisi’ ‘gazilik deneyimleri’, ‘gaziliği nasıl anlamlandırdıkları’, ‘ve ‘bireylerin yaşamış oldukları maluliyete uyum süreçleri’ üzerinde durulmuştur. Bireyler, maluliyet sonucu ‘gazi’ olduğunun ilk göstergesi devlet tarafından düzenlenen bir tören vasıtası ile düzenlenen, gazi olan bireylere gerekli ‘belge’, ‘madalya’ ve ‘nişan’ tevcih etmesi gerçekleşmektedir. Sembolik bir gösterge olan ‘belge’, ‘madalya’ ve ‘nişan’ gaziler tarafından sergiledikleri ‘fedakarlıkların’, ‘gurur’, ‘itibar’ ve ‘şeref’ göstergesi olarak dışı vurumu şeklinde yorumlamaktadırlar. Bu süreç içinde görüşmecilerden G11 olarak kodladığımız birey, gazilik statüsünü “*şehadete giden yolda küçük bir aşama*” (G11) olarak görmektedirler. Gazi olan bireyler, hayatlarına eksik de olsa uyum sağladıklarını ve hayata devam ettiklerini söylemektedirler.

Toplumda malul gazi bireylere yönelik ortak bilgi ve buna bağlı olarak damgalama süreci araştırılmaktadır. Gazilere yönelik ortak anlam toplum ve devlet tarafından oluşturulmaktadır. Devlet vermiş olduğu madalya ve kimlikler ile sembolik bir değer oluşturmanın yanı sıra toplumdaki bireylerinde gazi olan bireye karşı ‘ortak bilgi stoku’ geliştirilmesini sağlayabilmektedir (Schütz,2018:87). Daha sonra araştırmacılar, araştırdıkları kavram ya da fenomen ile ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak ortak deneyime sahip olan kişilerden veri toplayarak bütüncül bir betimleme yapmaya çalışmaktadırlar. Bu betimleme ile birlikte araştırmacılar, araştırılan grubun ‘neyi’, ‘nasıl’ ve ‘niçin’ deneyim ettiklerinden oluşmaktadır. Bu amaçla malul gazi olan bireylerin maluliyetten önce ve maluliyetten sonra bilgi stokunda nasıl bir değişim olduğu incelenmiştir. Araştırmada şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır; gaziler, gündelik deneyimlerinde ve gazilik statüsünü nasıl anlamlandırmaktadırlar? Maluliyet öncesinde bireyin yaşamı nasıldı? Maluliyet sonrasında yaşamı nasıl oldu? Kendisi bu durum ile ilgili bilgileri nasıl elde etti? Gazilik itibarı gazi birey için ne ifade etmektedir? Gaziliğe neden olay gazilerin sosyal dünyasını nasıl değiştirmektedir? Gündelik hayatta ve sosyal çevrede gazilik statüsüne bakış açısı nasıldır? Gazilik statüsünün itibarlı hale gelmesinde yaş, askeriyedeki statü, hizmet yılı gibi kavramlar nasıl etki etmektedir? Gaziler ile bağlı oldukları kurum arasında nasıl bir kurum kültürü oluşmaktadır? Bu kapsamda heterojen bir grup olan ‘gazi’ bireyler incelenmiştir. Gaziler bireysel olarak deneyimledikleri duygu ve düşünceleri yansıtırken aynı zamanda anlattıkları yaşanan sorunların çözümünde bize çerçeve sunacaktır.

Bu çalışmada gaziliğin toplumsal açıdan nasıl değerlendirildiğini açığa çıkarmak ve gazi bireylerin malul olayı nasıl algıladığını daha iyi anlamaya çalışmak açısından derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu gibi ve maluliyete ilişkin kişisel bilgilere yer verilirken ikinci bölümde gazi olan bireylerin maluliyet öncesi ve sonrasında sosyal dünyasını anlamaya yönelik açık uçlu sorulara yer verilecektir. Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin kullanılmasının ana nedeni ‘gazi’ kümesi içinde statünün getirdiği ‘kimlik’ oluşum problemini detaylı ve nedensel ilişkiler ağı içinde anlamak olmuştur.

1.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

T.C. Anayasanın 61. Maddesine göre Türkiye’de gazilik niteliklerini taşıyan bireyler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır (www.anayasa.gen.tr). Bütün evrenin araştırma sürecine dahil edilememesi ve evrendeki tüm bireyler hakkında bilgi toplamak mümkün olmadığı için bu grubu temsil edecek olan örneklem seçilmiştir. Örneklem seçiminde evreni yansıtmaya oranının yüksek olmasına dikkat etmek açısından yaş aralığı, medeni durum, TSK’daki ya da Emniyet Teşkilatı’ndaki statü, eğitim durumu gibi faktörlere dikkat edilmiştir.

Araştırmada, amaçlı yargısal olarak örneklem seçilmiştir ve ayrıca ‘kartopu örneklem’ tekniği ile de gazilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Olasılıklı olmayan örneklem seçiminde temsil gücü yüksek olarak gaziler toplamından amaca yönelik olarak küçük bir grup seçilmiştir. Neuman’a göre amaca yönelik örneklem çeşitli yöntemler kullanılarak belirli kriterlere uyan ve olası örnek olayları seçim yolu ile oluşturulmuştur. Bireylerin kendi özneliği doğrultusunda özel bir grup içinde saha araştırmasında bilgilendirme oranının yüksek olması gerekçesi ile gaziler grubu amaca yönelik olarak incelenmiştir (Neuman,2014b:321). Bu tekniğe göre ilk olarak ‘Emniyet Teşkilatı Vazife Malulü ve Şehit Aileleri Vakfı’ genel başkanı ile görüşülmüş ve bununla bağlantılı olarak gaziler ile görüşmeye başlanmıştır. Kartopu örneklem tekniğine göre ilk kişiye bağlantılı olarak, rastlantısal olmayan kişiler seçilmiştir. Hatun, kartopu örneklemeyi şu şekilde açıklamıştır: ulaşılması zor konularda, durumlarda ve bireylerde kendisinden veya çevresinden doğru bilgi elde edebilmek için kullanılan bir yöntemdir. Kartopu örnekleme yönteminde ‘bilgi’, ‘durum’ ya da ‘olay’ açısından yapılan araştırmaya uygun olarak araştırmayı en iyi temsil olabilecek kişilere ulaşılması amaçlanmaktadır. Kartopu örnekleme yönteminde süreç net bir soru ile başlamaktadır: ‘Bu konuyu en iyi kim bilir ve kim ile görüşmem gereklidir?’ Süreç derinleştikçe görüşülen bireyler kartopu gibi büyümekte ve yeni bireyler ile görüşülmeye başlanmaktadır (Hatun,2018:90). Yapılan görüşmelerde 2020 yılındaki COVID-19 salgınından dolayı yüz yüze görüşme metodu daha az kullanılmış; sosyal medya, telefon görüşmesi ve yazılı belge aracılığı ile bireylere ulaşılmıştır. Örneklem seçimine Emniyet Teşkilatı Vazife Malulü ve Şehit aileleri Vakfı üzerinden başlanmıştır. Bu vakıf daha önceden bağlantı kurulduğu için örneklem seçimi bu vakıf üzerinden oluşturulmuştur ve daha sonra bu vakıf

içindeki görüşmecilerin referansları vasıtası ile toplamda 24 gazi ile görüşme yapılmıştır.

1.7. Kapsam ve Sınırlılıkları

Gazi kavramının kanunlar çerçevesinde tam ve ayrıntılı olarak belirlenmemiş olması çalışmayı zorlaştırmaktadır. Türkiye Coğrafyasının tamamına yayılmış olan evrende -gazilerin tümü- örneklemin tamamını teşkil edecek kişilere ulaşmamak çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Ayrıca gazilerin içinde bulunduğu konumdan dolayı yaşadıkları duygusal durumda çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Çalışmanın içeriği açısından sadece asker ve polis gazileri ile mülakat görüşmesi yapılmıştır. Bunun yanı sıra 15 Temmuz Demokrasi gazileri ile görüşme yapılmamıştır.

2020 yılında ortaya çıkan COVID-19 salgınından dolayı bireyler ile görüşmelerin yüz yüze yapılamaması çalışmanın en önemli sınırlılıkları arasında sayılabilir. Görüşülen gazilerin tamamı cinsiyet olarak erkeklerden oluşması yapılan araştırmanın bakış açısının daralmasına sebep olabilmektedir. Gazilerin, içinde buldukları duygusallık ve siyasi çekincelerinden dolayı birtakım olayları anlatmadıkları veya anlatamadıkları, ayrıca bazı gazilerin kitap çıkaracaklarını bunun için her şeyi anlatmak istemedikleri de çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

2.BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmada kullanılan kuramlardan bahsedilerek, bu kuramların kavramsal çerçeve ile etkileşimi incelenmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmada, gazilik sürecinin çok yönlü ilişkiler ve etkileşimler taşımasından dolayı Charles Cooley, Isaac Thomas'ın 'sembolik etkileşimcilik' ve Erving Goffman'ın etkileşimsel yaklaşımları genel sosyolojik çerçeve olarak benimsenmiştir. Goffman'ın 'damga' konusundaki kuramsal bakışının da çalışmada özel bir yönü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra gazilerin, bir seremoni vasıtası ile 'bir statüden başka bir statüye geçiş süreçlerini' anlamak ve açıklamak, bireylerin gazilik sürecine 'nasıl' uyum sağladığını betimlemek ve yaşanan bu olayların 'kimlik' üzerinden nasıl bir dönüşüme sahip olduğunu incelemek doğrultusunda inşacı yaklaşım ile birlikte 'fenomenolojik yöntem' ve 'fenomenojik kuram' da kullanılmaktadır. Aynı zamanda fenomenoloji ile birlikte 'inşacılık' yaklaşımları da kullanılmıştır. Ana eksen bunlardan oluşmak ile birlikte diğer sosyolojik perspektiflerde kullanılmaktadır.

“Statü, sosyoloji de temel bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Weber’e göre statü, kendilerine başkaları tarafından yüklenen sosyal saygınlık ve itibara göre sosyal gruplar arasındaki farklılıkları anlatır” (Giddens ve Sutton, 2014:220). Geleneksel toplumlarda 'statü' birinci dereceden etkileşimle yolu ile kazanılırken; artan nüfus, görünürlüğün farklılaşması ve kozmopolit bir yaşam sürmemiz ile birlikte statünün kişisel yollar ile tanımlanması zorlaşmıştır. Weber, statünün artık semboller vasıtası ile ifade edildiğini ve yaşam stillerimiz ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Aynı statüye sahip olan kişilerde 'ortak kimlik' duygusu oluşabilmektedir. Toplumsal yapı içinde hepimiz aynı zaman diliminde birden fazla statüye sahip olabilmekteyiz bu statü grupları 'statü seti' olarak adlandırılmaktadır. Bireyin toplum içindeki sosyal statüsü koşullara bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir (Weber,2012a:74-77).

Park ve Burgess, her meslek grubu ona içkin olan başarıyı getiren bir uzmanlık edinme eğiliminde olduğunu ve bu meslek grupları güçlendirdiği birliktelikler ile beraber uzmanlaşma, rasyonelleşme ve mesleğini sürdürmeye yönelik özel birlik ve teknik geliştirmesini vurgulamaktadır (Park ve Burgess, 2020:51).

Statü grupları, normalde kendilerine ait yaşam biçimlerinin kanıları vasıtasıyla ve kendilerine başkalarının uygun gördüğü itibar ve onur vasıtasıyla birlik içinde olan topluluklardır. Bir statü grubu, ‘onlar’ ve ‘biz’ arasında gerekli toplumsal mesafe oluşturmakta ve üyelerini toplumsal eyleyenlerin geri kalanından uzaklaştırmaktadır. Bu yakınlaştırma ve uzaklaştırma eylemine uygun gördüğü ‘saygınlık’ veya ‘küçümseme’ derecesini atfetmektedir. Statü düzeninde yüksek düzeyde karşılıklı etkileşim ve ilişkiler vardır. Aynı zamanda statüler çatışabilmektedirler (Coser,2010:211).

Gazilik, malul olan kişiye maluliyetinden dolayı devletin vermiş olduğu sembolik göstergesel bir unvandır. Devletin vermiş olduğu üstün cesaret ve feragat madalyası, gazi olduğuna dair kimlik kartı, diğer belge ve haklar bir temsiliyet niteliğinde belgelerdir. Devlet bu belgeleri verdiği taktirde toplum da kültürel olarak değerli olan gazilik statüsü prestij yaratacaktır. Goffman, rutin olarak semboller tarafından alınan ve aktarılan bilgiye toplumsal bilgi adını vermiştir. Bu sembollerin iletildiği toplumsal bilgi, söz konusu kişiler hakkında yaşanan olayları teyit etme özelliğine sahiplerdir. Bir cemiyete mensubiyeti tasdik eden kimi yaka rozetleri buna örnek teşkil edebilmektedir (Goffman,2018:79). *“Bir sembolün iletildiği toplumsal bilgi; itibar, onur veya rağbet edilesi bir sınıfsal konuma dönük özel bir iddia içerebilir. Böyle bir sembole genel olarak ‘statü sembolü’ denir”* (Goffman,2018:80).

Berger ve Luckman, tipleştirmeleri failer kolektivitesi içinde ortak olan ‘nesnelleşmiş bilgi stoku’ içinde ortaya çıktığı zaman ‘roller’den bahsedebilmekte olduğumuzu söylemektedirler. Roller, toplumsal bağlamdaki fail tipleridir. Karşılıklı davranış tipleştirmelerini içeren ortak bilgi stokunun oluşum sürecine girmesi ile birlikte, roller ortaya çıkmaktadır. Bazı roller, diğer rollerden daha fazla sembolik değeri temsil etmektedir (Berger ve Luckmann,2018:109). Bireyin, ‘gazi rolü’ diğer rollerden baskın olarak karşımıza çıkmaktadır.

‘Gerçeklik’i irademizden bağımsız olarak ve fenomenlere ait bir nitelik olarak, ‘bilgi’yi de bu fenomenler arasında spesifik özellikler taşıdıklarının kesinliği

olarak tanımlayabilmekteyiz. Gündelik yaşam gerçekliğine rehberlik eden ‘bilgi’ bu gerçekliği, toplumun sıradan üyelerinin ‘ortakduyusunda’ mevcuttur. Gündelik yaşamdaki öznel tecrübenin fenomenolojik analizi, analiz edilen fenomenlerin çoklu gerçeklikler arasında kendini ‘en üstün gerçeklik’ (par excellence) olarak sunulan gerçeklik ile var olmaktadır (Bergert ve Luckman,2018:32). Bireylerin ‘gazi’ olması ile toplum tarafından ‘en üstün gerçeklik’ olarak algılanan gündelik yaşam gerçekliği ‘engellilik’ olarak karşımıza çıkmaktadır. ‘Burada ve şimdi’yi bize gündelik yaşamda sunan şey, bilincin ‘gerçekliği’dir. Yaşam, sadece buradakiler ile sabit değildir, yaşam aynı zamanda ‘burada ve şimdi’ olamayan fenomenleri de kapsamaktadır (Bergert ve Luckman,2018:34). Bireylerin ‘gazi’ olmalarını ‘nedenselleştirme’ bireylerin ‘şimdi, burada olan’ fenomenlerini kapsadığı kadar geçmiş yaşamlarını ve ‘şimdi, burada olmayan’ fenomenlerini de kapsamaktadır.

Bizim ‘buradalığımız’, onların ‘oradalığı’dır. Bizim tasarladıklarımız, onlarınkinden farklıdır ve hatta çatışabilir. Yine de ortaklaşa bir dünyada yaşadığımızı ve bizim dünyamız ile onların dünyası arasında sürekli bir ‘mütekabiyet’ olduğunu yani bu dünyayı gerçekliğine dair ‘ortak bir duyguyu’ paylaşmaktayız (Bergert ve Luckman,2018:35).

Bireyler, gazi oluşlarını farklı farklı açılardan nedenselleştirse de ‘gazilik’ statüsüne karşı toplum içinde ve gazi bireyler arasında ortak bir duygunun varlığından söz edebiliriz. Bireyler, ötekini ‘tipleştirici şemalar’ aracılığı ile kavramaktadır. Yüz yüze etkileşimler bu tipleştirmeleri kalıba sokacaktır (Bergert ve Luckman,2018:45). En genel ayrımı gaziler ve gazi olmayanlar oluşturulurken gaziler içinde ara ayrımlar söz konusu olmaktadır. Bireylerin gazi oluş süreci, devlet tarafından yapılan seremoniler vasıtası ile verilen belge, madalya ve kimlik aracılığı ile nesnelleşecektir.

Fenomenolojiye göre, ‘gündelik yaşam dünyası’ bizden önce var olan ve bizden önce düzenlenmiş olarak başkaları tarafından yorumlanmış aynı zamanda deneyimlenmiş olan bir dünyadan bahsetmektedir. ‘Gündelik yaşam dünyası’, ‘şu anki deneyim’ ve yorumlarımızı verili olarak sunmaktadır. Schütz bireylerin gündelik yaşamda kullandığı bilgileri şu şekilde değerlendirmiştir, bu dünya ile ilgili yorumlar geçmiş deneyimler ve ‘el altında- kullanıma hazır bilgi’ şeklinde bize verili olarak sunulan deneyimlerden oluşan bir ‘bilgi stokuna’ dayanmaktadır. Gündelik yaşamda birey, herhangi bir anda, geçmiş ve şimdiki deneyimleri ile ilgili bir bilgi stoku

bulunmaktadır ve bu bilgi stokuna göre geleceğini inşa etmektedir. İnsan kendi doğumundan önce de var olan bir dünya içinde hayata gözlerini açmaktadır ve bu dünya önceden kurulmuş, düzenlemiş, kendine özgü bir yapısı ve tarihsel bir süreci bulunmaktadır. Dolayısıyla, insanın içine doğduğu ve kendi perspektifini bulmak zorunda olduğu toplumsal dünya, ilişkiler, anlamlandırmalar, semboller sisteminin, toplumsal örgütlenmenin, statü ve itibar sistemlerinin iç içe geçmiş bir şekilde deneyimlenmektedir. Gelenekler, toplumsal olarak onaylanmış, kabul edilmiş ve çocuğa aktarılan toplumsal miraslardır. Gelenekler, topluluğun durumunu tanımlaması açısından 'standart'ı ve 'normal'i temsil etmektedirler. Bir toplumda doğan ya da yetişen herhangi bir üye, topluluk içinde meydana gelen durumlarda, yaşlılar, eğiticiler ve yetkililer tarafından hazırlanmış ve kendisine sunulan kültürel kalıbı bir 'rehber' olarak kabul etmektedirler. Dünya'ya ilişkin bilginin büyük kısmı dostlardan, aileden, öğretmenlerden ve komşulardan aktarılarak toplumsal olarak türetilmektedir (Schütz,2018:85).

Schütz, tüm deneysel bilimler dünya için halihazırda 'veriliymiş' gibi bahsettiğini; fakat bu bilimler ve araçlarının kendisi bu dünyanın öğeleri olduğunu söylemektedir. Fenomenoloji, felsefi düşüncesinin gerçek bir başlangıcını aramaktadır ve geleneksel felsefelerin başladığı yerde sona ermeyi tam olarak geliştiginde varsaymaktadır. İnsanlar, diğer insanlara göre davranmaktadırlar. İnsanlar arasındaki bu iletişim, semboller ve simgeler aracılığıyla mümkün olmaktadır. Toplumsal gruplar, toplumsal kurumlar, yasal ve ekonomik sistemler yaşam dünyamızın bütünleyici unsurlarıdır ayrıca bu yaşam dünyasının kendi tarihi mevcuttur ve zaman ve mekân ile de bir ilişkisi bulunmaktadır. İnsan basitçe toplumsal bir varlık olarak tasarlanmaktadır. Bireyler birlikte yaşarken 'deneyimler' içinde yaşamaktadır. Deneyimler, kavranır, ayırt edilir, açığa çıkartılır ve seçilip bir diğerinden ayrılmaktadırlar. Yaşanılan deneyimler, süre akışı içinde deneyimlenmektedir (Schütz,2018:64).

Sembolik etkileşimciliğe göre toplumsal gerçeklik, durağan olmaktan uzak bir şekilde, karşılıklı olarak ilişkiye girmiş eyleyen dizileri arasında süre giden uzlaşmaların sonucunda olduğu için bir oluş içinde olduğu Coser tarafından düşünülmüştür (Coser,2010:495). Birey, nesnel bir varlığın zihindeki görüntüsünü 'semboller' vasıtası ile etkileşim sürecinde öğrenmektedir. Sembollerin yorumlanması ile birlikte konuşma, düşünme ve anlaşma sağlanılmaktadır. Malesevic, sembolik

etkileşimciliğin, tarihsel ve coğrafi olarak Amerikan sosyolojisinin, dahası Chicago Üniversitesi'ndeki iki bölümün ürünü olsa da diğer çağdaş sosyolojik yaklaşımlar gibi Avrupalı kurucularına çok şey borçlu olduğunu ve sembolik etkileşimciliğin temel ilkeleri, esas olarak Simmel'in çalışmasından elde edildiğini söylemektedir (Malesevic, 2019:61). Semboller, sosyal etkileşim sürecinde ortaya çıkmaktadır. Sosyal etkileşim sürecinde bir olay, olgu veya durum insanlar için 'değerli' ya da 'değersiz' olarak nitelendirilmektedir. Dil anlamlı sembollerin içinde yorumlanmaya en açık olandır. Dilin ortak kullanımı sayesinde bireyler benzer görüntü kodları oluşturmaktadırlar. Askeriyede ya da emniyette görev alan bireylerin kendilerine özgü olarak kullandıkları dil kalıpları ve ortak görüntü kodları var olabilmektedir. *"Sosyal etkileşim ile birlikte algılarımız şekillenir, insanlar anlamları yaratır ve yaratılan anlamları değiştirirler. Belli bir sembol ve anlamı oluşturan insanlar farklı birey ve grupları yorumlamak için belli bir dayanağı olur"* (Malesevic, 2019: 65). Benlik, kişinin sosyal eyleminde ortaya çıkmaktadır. Benlik, toplumun rolünü üstlenebilmektedir. Birey, bir düşüncüyü savunurken o düşüncenin kendisine ait olduğunu düşünse de fikirler toplumun yansımasıdır. Birey ile toplum arasında karşılıklı söz konusudur. Bireylerin düşüncelerini belirleyen toplum olurken, bireylerde toplumu var etmektedirler.

Goffman, bireyin varsayılan kimliği ile fiili kimliği arasında uyumsuzluk olabileceğini ve bu uyumsuzluğun farkına varıldığında bireyin toplumsal kimliğinin örseleneceğini hatta bireyi hem kendisinden hem de toplumdan koparma yönünde etkiye bulunacağını söylemektedir (2018:49).

Damgalama bir durum tanımıdır. Durum tanımına göre damga oluşmaktadır. Damga bir süreç içinde durum tanımına göre oluşan adlandırma biçimidir. Gazilik de toplum tarafından damgalanmıştır (Goffman,2018:28). Ancak gaziliğin damgalanması aşamasında paradoksal bir ilişki vardır. Gazi olan birey ilk önce toplum tarafından herhangi bir olay sonucunda engelli olduğu düşünülmekte ancak daha sonrasında maluliyet öğrenildiğinde damga itibarlı bir damgaya dönüşmekte ve bir inanç biçimi haline gelmektedir. Damga bize stereotip yarattığı ve bize kolay bilgi sağladığı için böyle bir anlayış içine girebilmekteyiz. Toplum kişileri kategorize etmektedir böylelikle gazi olan bireyde engelli kategorisinde değerlendirilmektedir.

Bir yabancı ile karşılaştığımızda, işte o an itibariyle, bizim karşılaşılan kişinin dahil olduğunu düşündüğümüz kategorisini ve niteliklerini ve buradan hareketle de ‘toplumsal kimliğini’ peşinen kestirmemize olanak tanır. Toplumsal kimlik, bireylere kalıp yargılar sunarak, hazır bilgi sağlamaktadır. ‘Toplumsal kimlik’ terimi ‘sosyal statüden’ daha iyidir; çünkü ‘dürüstlük’ gibi kişisel sıfatlar kadar ‘uğraş-ış-meslek’ gibi yapısal sıfatlarda bunun içine girer (Goffman,2018:28).

Goffman 3 Tip damgadan söz etmiştir; 1) Bedenin korkunçlukları-deformasyonlar 2) Bireysel karakter ve kişilik bozuklukları 3) Irk, ulus din gibi etnolojik kökenli damgalar (Goffman,2018:31). Bu çalışmada gazilik hem bir nevi engellilik kategorisinde değerlendirildiği için hem de bu damgalama itibarlı bir nedenden olduğu için bir belirsizlik gelişebilmektedir.

2.2. Araştırmanın Temel Kavramları

Bu bölümde çalışmanın temel kavramları olarak şekillenen gazilik unvanının bireylere sağladığı statü ve bireylerin bu statüden kaynaklanan kimlik yapısında bir değişme gözlemlendiği için ‘statü’ ve ‘kimlik’ kavramları detaylı olarak incelenmeye çalışılacaktır.

Kimlik, içinde ‘bireysel kimlik’ kişiye özgü nitelikleri oluşturmaktadır. Sembolik etkileşimci kurama göre bireyin kimliğini oluşturan iç dinamiklerin yanında toplum tarafından verilen dış belirleyicilerde vardır. Sembolik etkileşimci kuramın ‘kimlik’ yaklaşımına göre dil ve temsil bu kuramda önemli bir yer tutmaktadır. Bu kurama göre kimlik ben’in öteki ben’lerle etkileşimi sonucunda dil ve temsil ile oluşmaktadır (Mead,2017:165).

Bireysel kimlik, kişinin yaşantısına göre, başından geçen durumlara göre değişebilmektedir. Bu durumda kimlik yeniden inşa edilebilmektedir. Gazi olan bireyler de hayatlarını malul olay öncesi ve sonrası diye ayrılmaktadır. Gazilerin, olayın öncesinde kimlikleri, benlikleri ve olaylara verdiği tepkiler farklı iken malul olay sonrasında, kimlikler, benlikler ve olaylara verilen tepkiler farklı olabilmektedir.

Weber, statünün pozitif ve negatif ayrıcalıklar açısından yaşam tarzı, eğitim, mesleki saygınlık ve evlilik üzerinden kendini var edebilmekte olduğunu ve statünün

sınıf konumuna dayanabileceğini savunmaktadır. Statü tanımlaması yalnızca ekonomik boyut yeterli değildir. Statü grupları etkileşime dayanmaktadır. Statü, toplumsal uzamda belirli konumların göstergesidir. Statü grubu bir kimlik inşa etmektedir ve daha sonra bu kimlik inşası ‘sembol’ üzerinden kendini var etmektedir (Weber,2012a:44-45). Turner’a göre, statü göstergeleri olan semboller her şeyde vardır. Bu sosyal statüler farklı detay, etkileşim ve yerlerde olabilir. Örneğin, sınıftaki profesörün öğrenciler ile farklı etkileşim yolları tavır, jest, ses tonu dolaylı olarak profesörün statüsünü göstermektedir. Ayrıca öğrencilerde kendi statülerini başka yollardan göstereceklerdir. Bunların hepsi popüler streatiplerdir. Bu göstergeler bizim insanları sosyal bağlam içinde tanımlamamızı sağlayan ipuçlarıdır. Statüler, toplum içinde pozisyonlarda tanımlıdır. Statüler, bireylerin sosyal şemada nerede olduklarını gösteren bir ağıdır. Statü, bireyin yaptığı spor dalından dinlediği müziğe kadar kendini gösterebilmektedir (Turner,1978:121).

2.2.1. Kimlik

Kimlik kavramı çok göreceli ve tartışılan bir konudur. Kimlik, sosyal bilimlerin psikoloji, sosyoloji, antropoloji gibi birçok alanda çalışma sahasına sahip bir kavramdır. Küreselleşme ile birlikte kimlik tartışması daha da önemli bir hale gelmiştir. Kimlik, bireylerin kendilerine dönük olarak nitelikler, özellikler ve kişiliğine ilişkin başkalarının gözünde ‘kim’ olduğunu tanımlamasıdır. “*Kimlik, belirli bir dünya içinde işgal edilen konum olarak tanımlanabilir. Tüm kimlik edinmeler, spesifik bir sosyal dünyayı işaretleyen ufuklar içerisinde vuku bulur*” (Berger ve Luckmann,2018:198). Kimlik, bireyin kendini tanımladığı anlamlar bütünüdür. “*Bauman, ‘kimlik’ konusunun keşfedilmesi gereken bir olgu olarak değil; icat edilmesi gereken bir çabanın amacı veya alternatifler arasından seçip uğruna mücadele edilip ve korunması gereken bir olgu olarak bahsetmektedir*” (Bauman,2020:25). Kimlik, tamamlanmamış ve belirtilmemiş bir eylemler bütünüdür. Küreselleşen Dünya’da hayat boyu bir kimliğe adanmamız mümkün görünmemektedir. Bireyler kimliklere şekil vererek ve kimliklerini göstermeye çalışmaktadırlar.

Kimlik hakkındaki inanışları üç kategori ile inceleyebilmekteyiz. İlk kategoride kişilik özelliklerimizden oluşan ve karakterimizi oluşturan yapı ve bu kişilik özelliklerini toplum ile birleştiren kolektif kimlik ve son olarak tüm kimliğin ana yapısını oluşturan sosyal ve kültürel unsurlar (Dadak,2018:17).

Kimlik, bir bireyin kendini tanımlaması ve diğer kişiler arasında kendini farklı bir konuma tabi tutmasıdır. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere kimlik kavramının boyutları olduğunu söyleyebiliriz. İlk boyut psikolojik olarak kişinin kendisini tanımlamasıdır. Bu kişinin bireysel kimliğini oluşturmaktadır ve kişinin kendisini nasıl tanımladığından oluşmaktadır. İkinci boyutu ele aldığımızda sosyolojik bir tanımlama söz konusu olacaktır. Buna göre kişinin kendini diğer bireyler arasındaki konumuna dikkat çekmektedir. Tajfel ve Turner'a göre her insan, kendisine dair olumlu bir imge (Self Image) elde etme çabası içerisindedir ve bu imgenin 'bireysel' ve 'toplumsal' olmak üzere iki kaynağı bulunmaktadır. Birey bu kişisel imgeye (kendilik imgesi), toplumsal kimlik üzerinden olumlu bir öge aktarabilmek amacı içindedir. Bu sebeple birey, toplumsal bir grup içerisinde yaşamakta ve bu aidiyetten gelen toplumsal kimliğini değerli kılabilmek içinde, içerisinde bulunduğu grubun toplumsal kimliğini değerli kılabilmek içinde, içerisinde bulunduğu grubun toplumsal itibarını diğer gruplarla kıyaslamakta ve kendi grubunu olumlu açıdan diğer gruplardan üstün görerek yüceltmektedir. Bir toplumsal grubu, kendilerini aynı kategorinin üyesi olarak algılayan, paylaştıkları duygusal bir bağları bulunan ve toplumsal bir sözbirliği sağlayabilmiş olan bireyler topluluğu olarak tanımlayabiliriz. Gruplar arası davranışın ortaya çıkabilmesi için toplumsal kategorileşme süreci gerekli ve yeterli koşuldur (Dadak,2018:24). Tüm bu boyutları incelediğimizde kişinin hem psikolojik hem de sosyolojik olarak oluşturduğu sosyal psikolojik boyut önümüze çıkmaktadır.

Kimlik, 'olması gereken' ile 'olan' arasındaki çabadan doğmuştur. Sosyal bilimcilere göre kimliği meydana getiren iki bileşen bulunmaktadır. 1) Tanınma ve tanımlama: Toplum tarafından bireyin nasıl tanımlandığı ve kendisi nasıl tanımladığı ile ilgilidir 2) Aidiyet: Toplum içindeki bir gruba dahil olma. Kimlik kavramı incelendiğinde etkileşim ve öteki kavramı ile ilgili olduğunu görmekteyiz. Kimlik etkileşim sonucu öteki tarafından inşa edilmektedir. Kimlik, toplumun beklentileri, arzuları ve hayalleri ile bireyin beklentileri, arzuları ve hayallerinin kesişmesi sonucunda kendini var etmektedir. Bireyler yalnızca salt bireysel kimlikleri ile

toplumun içinde var olamazlar. Birey kendi fikrini beyan edebildi noktada topluma gedik açacaktır. Bireyler, toplumu değiştirip dönüştürürken, toplumda bireyi değiştirecektir. Goffman, bireyin kişisel eşyalarının kendi benliğiyle bir ilişkisi içinde olacağını ve birey, kişisel malzemelerini kullanmak ve düzenlemek için güvenli bir yer olan kendi kişisel vitrinin idaresi için bir 'kimlik seti'ne ihtiyaç olduğunu düşünmektedir (Goffman,2015:32).

2.2.2.Sosyal Kimlik

Kimlik oluşumu diğerleri üzerinden gerçekleşmektedir. Mead, toplumun bireyleri arasında etkileşim olduğunu ve diğerleri bizi görürken aslında farkında olmadan biz de kendimizi diğer tarafta gördüğümüzü söylemektedir. Diğerleri tarafından biz de kendimiz ile ilgili veri toplarız ve bu verilere göre tepki veririz. Oluşan bu tepki süreç içinde gelişmektedir. Bu süreç sonraki süreçleri etkiler ve önceki süreçlerden de etkilenmiştir. Böylelikle yapacağımız Şey yapmakta olduğumuz Şeyi etkilemektedir. Kimlik, gelişim gösteren bir Şeydir. Kimlik, bireyin toplumsal deneyimi ve bu toplumsal deneyime katılan diğer bireylerle etkileşim sonucunda meydana gelmektedir. Ayrıca bu süreç girift toplumsal örgütlenmelerin temel parçalarıdır (Mead,2019:188). Her toplumun sahip olduğu alışkanlıklara, tepkilere ve kalıplaşmış tavırlarına göre kimlik Şekillenmektedir.

Mead 'ben' ve 'bana' arasında ayırım yaparak, 'bana'nın, benliğin geleneksel ve rutin davranışını temsil ettiği karmaşık bir toplumsal süreç olduğunu savunurken, ben'in ise kendisini tamamen benzersiz bir birey olarak gerçekleştirdiği, dürtüsel, tahmin edilemez ve yaratıcı eylemi temsil etmektedir. Eğitim sistemi, aile, akran grupları ya da kitle iletişim araçları gibi sosyal kurumlar, toplumun egemen değerlerini içselleştirmek için 'bana'nın genellikle 'ben' üzerinde öncelikli olacak Şekilde işlemesi anlamında bireysel benliklere yardımcı olduklarını söylemektedir (Malesevic,2019:64).

Bireyin bir mesleği severek Őemesi sonucunda kolluk kuvveti olarak hayatına devam etmesi 'ben'i oluştururken; bireyin gazi olması sonucunda toplumun değerlerini içselleştirmesi 'bana' kimliğini oluşurmaktadır. Tajfel ve Turner tarafından 1970'lerde geliştirilen 'Sosyal Kimlik Kuramı' bir sosyal psikoloji

kuramıdır. Bu kurama göre birey toplumdaki bağımsız değildir. Bireyin hayatı, toplum içindeki konumu, cinsiyet kodları, etnik kökeni, din anlayışı ve dili bireyin sosyal kimliğini şekillendirmektedir. Sosyal kimlik kuramına göre bireyleri yaşadığı ‘biz’ duygusu bireyin üye olduğu sosyal gruplara aidatları üzerinden oluşmaktadır.

Sosyolojik olarak kimlik toplumun oluşturduğu ile kişinin bireysel olarak oluşturduğu kesişimlerden doğmaktadır. İnsan sosyal bir varlıktır. Sosyal olarak bir kişiye toplum tarafından atfedilen nitelikler ve özellikler bireyin sosyal kimliğini oluşturmaktadır. Topluma ait hissedilen bireyde ‘biz’ duygusu oluşmaktadır. Sosyal kimlik, bir bireyin dahil olduğu toplumsal gruplara ilişkin aidiyete yüklediği duygusal anlamlılıktan kaynaklanabilmektedir. Bireyin gruba yüklediği değer ve duygusal bağlılık ne kadar fazla ise bireyin aidiyet hissi de o kadar yüksek olabilmektedir. Sosyal kimlik, bireyin toplum içindeki ‘ben’i açıklamayı sağlar. Yani bireysel kimliğin toplumsal bir hal alması olarak açıklanabilmektedir.

Kimlik, öznel gerçekliğin kilit bir ögesidir ve kimlik ile toplum arasında diyalektik bir ilişki bulunmaktadır. Kimlik, sosyal süreçler tarafından oluşturulur. Kimlik bir kez somutlaştığında sosyal ilişkiler tarafından idame edilir. Kimliğin oluşumu ve idamesini içeren sosyal süreçler, sosyal yapı tarafından belirlenmektedir. Kimlik, birey ile toplum arasındaki diyalektikten doğan bir fenomendir ve kimlik tipleri sosyal ürünlerdir (Berger ve Luckmann,2018: 257).

Sosyal kimliğin gelişmesinde bireyin içinde yaşadığı kültür etmenleri önemlidir. Çünkü birey, bir toplum içinde diğer bireylerle birlikte etkileşim içinde yaşamaktadırlar. Bu etkileşim toplumun üyeleri tarafından ortak temelleri ve ortak geçmişleri üzerinden şekillenmiştir. Sosyal kimlik, toplumsal etkileşim süreçlerinin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu süreç içinde yaşanan toplumun kendine özgü kültürü, geleneği, örf ve adetleri bireye etki eder. Sosyal kimlikler, kolektiviteneden beslenmektedirler ve kolektivite geçmişten beslenerek günümüzde kendini yeniden var etmek için çaba sarf etmektedirler.

Sosyal grup teorisi Tajfel ve Turner’in ortaya koydukları ‘Sosyal Kimlik’ kuramına göre grup, kendilerini aynı kategorilere ait üyeler olarak gören ve ortak bir platformda paylaşımda bulunan, duygusal anlamda bağlılıkları bulunan, grupları ve grup üyeliklerinin değerlendirilmesi hakkında bir ölçüde sosyal söz birliğine ulaşan bireyler topluluğudur (Tajfel ve Turner’den Akt. Dadak,2018:22).

Birey, doğduğu andan itibaren bazı kimlikler bireye verili olarak sunulmaktadır. Bu verili kimlikler toplum tarafından var edilmektedir. Sosyal kimlik bireyin bir grup ya da gruplar arası ilişkileri ele almaktadır. Bireyler, kişisel kimliklerinin yanı sıra üye oldukları gruplar doğrultusunda sosyal kimliklere de sahiptirler. Sosyal kimlik bireye 'biz' ve 'öteki' ayrımını yapmayı sağlamaktadır. Biz ve öteki ayrımı bir kategorileşmedir. Bu kategorizasyon sayesinde bireyler bir durumu tanımlama ve anlamada kolaylık sağlamaktadır. Ünür'e göre biz ve öteki ayrımına göre birey, sosyal kimliğinin 'biz'in içine ait olduğu grup üyeleri arasında yaşanan ortaklıklara vurgu yapmaktadır. Bu benzerlikler aynı zamanda diğer gruplardan farklılıkları öne çıkardığı için 'öteki'ni oluşturmaktadır. Biz 'grup içi' olmaktadır öteki 'grup dışı' olmaktadır. Bir gruba ait olan birey, o grup ile özdeşleşme hissedebilmektedir ve birey bu duygu ile birlikte o grubun normlarını, kurallarını veya gruptaki diğer bireylerin davranışını benimseyebilmektedir. Birey, birden fazla gruba aidiyet duygusu hissedebilmektedir (Ünür,2013:257).

Sosyal kimlik bireysel kimliğin toplumsal bir şekle bürünmesidir. Böylelikle bireyin aidiyet duygusu gelişir ve bireyin toplum içindeki niteliği onun sosyal kimliğini oluşturmaktadır. Sosyal kimlik, bir kişinin üye olduğu gruplara dayalı kimlik inşasıdır. Bu gruplar bireylere 'biz' duygusu aşılıyarak sosyal kimlik duygusunu oluşturmaktadırlar. Bireyin sosyal kimliğinin var olmasında sosyal aidiyet önemli bir etmendir. Aidiyet ile birlikte özdeşleşme gerçekleşmektedir. Böylelikle bir gruba bağlı olan kişi bireysel kimliğinin bir parçası olarak grup ile özdeşleşmektedir. Sosyal kimliğin inşa sürecinde 'mensubiyet' ve 'aidiyet' kavramları üzerinden birey kendini gerçekleştirilmektedir. Sosyal kimlik, bireyin hayati bir parçasıdır.

2.2.3.Sosyalizasyon

Sosyalizasyon, sosyal kimliğin oluşmasında önemli etmenlerden biridir. Sosyalizasyon, bireyin dahil olduğu toplumun normlarını değerlerini, örf ve adetlerini içselleştirme sürecidir. Bu sürecin neticesinde birey toplumsal kimliğini ve aidiyet duygusunu sağlamaktadır. Sosyalizasyon süreci, bireyin toplum ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu süreç ilk olarak ailede başlasa da zaman içinde yön değiştirerek devam etmektedir.

Sosyalizasyon birey ile toplumun etkileşimi sağlayarak bireyin diğer bireyler ile birlikte yaşayabilmesi için gereklidir. Sosyalizasyon, toplumun bireylerden isteklerini, beklentilerini dile getirmektedir. Bireyin toplum içinde diğer bireyler ile birlikte ortak bir yaşam sürdürmesi için sosyalizasyon gerekli olacaktır. Sosyalizasyon ile birlikte birey, içinde yaşadığı toplumun örf, adet, gelenek, görenek ve toplumsal hayatın kurallarını öğrenmektedir. Toplum ve birey kimliğinin oluşması sürecinde bir karşılıklılık içindedir ve sürekli olarak birbirlerini var etmektedirler.

Atinel'e göre sosyalleşme, bireyin toplum içinde sağlıklı bir şekilde hayat sürdürebilmesi bireyin bulunduğu sosyal ve fiziki çevre ile uyum sağlaması ile olmaktadır. Sosyalleşme, bireyin belirli bir toplumun davranış biçimlerini içselleştirerek kendi kişiliğine mal etmesi sonucu bireyin o topluma ait bir kişi durumuna gelmesidir. Birey için sosyal gelişim ve sosyalleşme kavramı önem taşımaktadır (Atinel,2018:13-14).

Berger ve Luckmann, sosyalizasyonu 'asli sosyalizasyon' ve 'tali sosyalizasyon' olarak ikiye ayırmaktadırlar. Asli sosyalizasyon, bireyin çocukluk döneminde oluşan ve bireyi toplumun üyesi konumuna getiren ilk sosyalizasyondur. Bu sosyalizasyonda içselleştirilen spesifik içerik toplumdaki topluma değişiklik gösterebilmektedir. Asli sosyalizasyon, bireyin bilincinde, spesifik ötekilerin rol ve tutumlarından genel olarak rol ve tutumlara doğru giden ilerlemeci bir soyutlama yaratmaktadır. Asli sosyalizasyonda birey, sosyal olarak tanımlanmış öğrenme aşamalarını içermektedir ve asli sosyalizasyonun karakteri, aktarılan bilgi stokunun gerekliliklerinden de etkilenmektedir. Tali sosyalizasyon, zaten sosyalleşmiş olan bireyi kendi toplumunun nesnel dünyasındaki yeni kısımlara sokan herhangi bir sonraki süreçtir. Tali sosyalizasyonun temel yapısının aslı sosyalizasyona benzemesi gerekmektedir. Tali sosyalizasyon, role-özü bilginin yani dolaylı ya da dolaysız olarak iş bölümünden temellenen rollerin benimsenmesidir ve pragmatik anlamda faydalı olabilmektedir (Berger ve Luckmann, 2018: 195-207).

Sosyalizasyon, bireyin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasını mümkün hale getiren işlevsel bir mekanizmadır. Bireyler bu işlevsel mekanizma sayesinde kültürlerini nesilden nesile aktarabilmektedirler. Böylelikle toplum bir uyum içinde varlığını devam ettirmektedir. İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliğinden bir tanesi sosyal yaşantısının olmasıdır. Sosyal yaşantı kişiye sosyal bir benlik sağlamaktadır. Kişi toplumdaki rollerini benimsediğinde sosyalizasyon sağlanmış

olmaktadır. Sosyalleşme bireyin toplum ile sosyalleşmesi sonucunda öğrenilmektedir. Sosyalleşme, toplum içinde bireylerle etkileşim kurma sonucunda kazanılmaktadır. Bu etkileşim aile, okul, akran grubu ve ikincil çevredeki kişiler vasıtasıyla gerçekleşebilmektedir. Sosyalleşme sonucunda öğretilenler uzun bir zaman diliminde oluşmuş ‘örf, adet ve kültürü’ meydana getiren sosyal olay ve olguları kapsamaktadır.

Sosyalleşme sürecinde birey toplumun değerlerini, tutumlarını ve kültürünü öğrenmektedir. Simmel’e göre, sosyoloji yöntemleri, sosyalleşme sürecinin çalışılması anlamına gelmektedir. Sosyalleşme, bir inşa sürecidir ve toplumsal enerjinin yaratılışıdır (Davtalab,2016:7). Bireylerin sosyalleşmeleri toplumla bireyin arasındaki etkileşime bağlıdır ve bu etkileşim her zaman yeniden üretilerek kendinin devamını sağlamaktadır.

Toplumsallaşma, yardıma gereksinimi olan bebeğin yavaş yavaş içerisinde doğduğu kültür için geçerli olan becerileri edinerek kendi bilincinde olan, bilgili bir kişi haline gelme sürecidir. Toplumsallaşma sırasında, özellikle yaşamın ilk yıllarında, çocuklar yaşlıların davranış biçimlerini öğrenirler; bu yolla da onların değerlerini, normlarını ve toplumsal pratiklerini sürdürmeye toplum tarafından davet edilirler (Giddens,2008:201).

Sosyalleşme, toplum içindeki kuralları, değerleri, tutum ve davranış kalıplarını bireye yansıtarak, bireyin toplumsal bir kimlik kazanmasını sağlamaktadır. Sosyalleşme sürecinde öğrenen birey iken öğreten tüm toplumdur. Sosyalleşme sürecinde birey toplumdaki kazandıkları ile birlikte kendine doğru-yanlış; iyi-kötü bilgileri edinmektedir. Bu yargılar kalıp kargılardır kolay bilgiye bireyi ulaştırırken değişmesi zor olan yargılardır. Kalıpyargılar toplum tarafından oluşturulan ve o toplumdaki bireylere yol gösterici stereotiplerdir. Bu yargılar, benzer özellikleri içermektedir.

Bir toplumda ya da grupta bulunan kişilerin düşünce ve davranışlarında paylaştıkları, tekrarladıkları, başkalarının da gerçekleştirmesini bekledikleri birtakım toplumsal kalıplar vardır. Aynı davranışın sürekli olarak birçok kimse tarafından yinelenmesi davranış kalıbı oluşmakta ve bu davranış kalıbı zaman içinde alışkanlık haline dönüşmektedir (İçli,2005:125).

Türkiye içinde erkek bireylerin belirli yaşa gelince asker gitmesi bir toplum tarafından bir beklenti halini almıştır. Askerlik sonucunda yaşadıkları maluliyet ile bireyler 'gazi statüsü' içine girmektedirler. Bu statü bireylere 'sembol' yolu ile verilmektedir. Birey bu statüyü alırken anlamlı bir 'damgalanma' içine girmektedir. Gazi statüsü bireye toplum içinde değerli bir unvan atfetmektedir. Toplumda bireylerin gaziliğe karşı kalıpyargılar sosyalleşme içinde 'fedakârlık' olarak şekillenmektedir. Gazilerin kendi içindeki etkileşimleri 'ortak kimlik' duygusunu oluşturmaktadır.

2.2.4.Sosyal Duygular

Birey, bir grubun üyesi olduğunda ortak değerler ve inanışlar çerçevesinde bir bütünleşme gerçekleştirmektedir. Birey için aidiyet temel bir ihtiyaçtır ve aidiyet duygusu sosyalizasyon sürecinde öğrenilmektedir. Sosyal duygular, belirli bir gruba aidiyet duygusu ile bağlanan bireylerin ortak davranış ve eğilim göstermeleri sonucu ortaya çıkan duygulanımlardır. Bireyler, bir grubun üyeleri olduklarında ortaya çıkan duygudaşlık, kolektiviteyi artırmakta ve ortak hareket duygusu oluşturmaktadır. Belli bir yapının içine doğan bireyler, millet, din ve dil nedeniyle bir gruba dahil olmaktadır.

Barrett tarafından tanımlanan sosyal duygular, gruplara üyelikten kaynaklanabilir. Örneğin gurur duygusu yalnızca bireysel olarak ulaşabilecek bir durum değildir. Gurur duygusunun oluşabilmesi için toplumsal kabul gereklidir. Sosyal duygular bir kolektiviteden doğmaktadır. Toplumsal olarak varlığa ihtiyaç duyan utanma, suçluluk, gurur ve kıskançlık sosyal duygular olarak tanımlanmıştır. Bu duygular temel duygulardan farklıdır çünkü toplumsallaşma ve etkileşim içinde oluşmaktadırlar. Bu duygular, diğerlerinin bireyle ilgili olumlu ya da olumsuz algılamasını oluşturmaktadır. Sosyal duygular, diğerleri ile ilgili algılardan kaynaklanmaktadır (Öner, 2015:25).

Grup duygusunu paylaşan bireylerin kimlikleri ortak bir paydaya sahiptir. Grup temelli duyguları paylaşmanın en önemli koşulu kişinin kendisini bir grubun üyesi olarak düşünmesidir. Toplumundaki sosyal duygular bireyler için değerli olabilmektedir. Eğitim kurumları vasıtasıyla bireyler resmî törenlere ve resmi

bayramlara katılmaları ile birlikte vatanseverlik duygusunu okullardan öğrenmiş olmaktadır. Ayrıca toplumun bireylerine temel eğitim kapsamında verilen tarih, vatandaşlık gibi derslerde bu sosyalleşme sürecinde sosyal duyguların gelişmesi lehine rol almıştır.

2.2.5. Statü

Statü, bireyin bir toplumdaki konumu, makamı, pozisyonu ya da saygınlığını ifade etmektedir. Statü çok boyutludur. Bireyin ekonomik durumu, eğitim durumu, yaşadığı ülke, mensup olduğu dini ve ten rengi statüsünü etkileyen etmenler arasında sayılmaktadır. Birey toplum içinde birden fazla statüye sahip olabilmektedir. Ancak bireyin en baskın statüsü bireyin toplum içindeki durumunu ve sosyal çevre içindeki yerini belirlemektedir. Statü kavramı, günlük dilde kullanımında, Latince 'standing' (konum) sözcüğünden gelmektedir ve kişinin toplumdaki mevkiine işaret etmektedir. Statü kavramı 18. yüzyıldan günümüze kadar kullanımında bir hukuki durum veya konumu ifade etmek için de kullanılmaktadır. Statü nosyonunun, kişilerin sosyo-politik bir toplum içinde sosyal ve hukuki haklarıyla ilgili düşünceleri kapsadığını ve statüyü kapsayan konuların, yurttaşlığı ilgilendiren konularla bağlantılı olduğu düşünülebilmekteyiz. Politik bir topluluk içinde yurttaş olarak kişi üzerindeki hak ve yükümlülükler de statüye ilişkindir (Turner,2000:13).

Statü, mesleki bağlantıdan dolayı, ekonomik sınıf; ırk bağlantısından dolayı etnisitenin kavuşma noktasında bulunmaktadır. Statü, toplumsal olarak inşa edilmiştir ve bireyin veya grupların toplum içinde işgal edilen konumu ifade etmektedir. Statüsel göstergeler, toplumsal ilişkiler ağının içinde gömülü olarak karşımıza çıkmaktadır. Statü bireyin içinde bulunduğu 'habitus' ile doğrudan ilişkilidir. "*Habitus, olarak adlandırdığım şey, ilişkiden doğan harekete geçme biçimidir*" (Bourdieu,2016:36). Habitus, özümseyici süreçler ve daimî yatkınlıklar biçiminde nesnelleşmektedir.

Weber, her statü toplumun yaşam tarzını düzenleyen geleneklerden beslenmekte olduğunu söylemektedir. Statü grubunun, bir gruptaki kişilerin ...'dan dolayı çokluğunu ifade eder. Weber'e göre, statü grupları özel bir sosyal itibar talep

edebilmektedirler ve statü gruplarının farklı olması ‘saygınlık derecelerinin’ farklı olmasını doğurabilmektedir (Weber,2012a:121).

2.2.6.Sosyal ve Nesnel Statüler

Statü, kültürel farklılıklara göre oluşturulmaktadır. Etnik köken, soy, cinsiyet ve diğer ortak olarak paylaşılan nitelikler basit statü gruplarıdır. Statü kavramının analitik değerleri yoktur. Turner, statüyü nesnel statüler (dışsal tanımlı statü konumları) ve öznel statüler (statü özalgısı) olarak ikiye ayırabilmenin doğru olacağını ve statüyü, sosyal yapı içindeki konum olarak nitelendirmektedir. Sosyal yapı içindeki bu konum değerlendirmesi ‘nesnel’ ve ‘öznel’ statüleri belirlemektedir. Öznel statü, çoğunlukla bireysel saygınlık olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal hiyerarşi içinde birinin, diğerlerine göre anlamlı ötekilerden edindiği dışsal değerlendirmedir. Nesnel statü ise, hukuksal saygınlıktan doğmaktadır. Nesnel statü, hak ve ayrıcalık tanıyan nesnel konuma göre değerlendirilmektedir (Turner,2000:15).

Mesleki konumun statü hakkında getirileri konusunda Weber şöyle söylemektedir: Statü grupları, kendi yaşam tarzımızın gereği olarak meslek tipi ile birlikte ortaya çıkabilir. Bunlar, ‘kendinden menkul’ veya mesleki statü’ gruplarıdır. İkinci olarak kalıtımsal karizma vasıtası ile başarılı yüksek sınıf kökeni içinde ortaya çıkabilir. Bunlar, ‘kalıtımsal statü’ gruplarıdır. Üçüncü olarak, politik güçlerin tekeli yapılanması ile ortaya çıkar. Bunlar, ‘politik ya da hiyerokratik’ statü gruplarıdır (Weber,2004:113).

Bireylerin, gazi olarak belirli hak ve ayrıcalıklara sahip olması ‘nesnel statü’ kavramını gündeme getirirken aynı zamanda bireysel olarak toplum tarafından saygınlık görmeleri de ‘öznel statü’ kavramını gündeme getirmektedir. Gazi olan bireylerin ‘nesnel ve öznel statü’yü birlikte yaşadıkları gözlemlenilmektedir. Bireyler, mesleklerinden dolayı ‘gazi’ konumuna geldikleri için ‘mesleki statü’ grupları içinde değerlendirilebilirler.

2.2.7.Statü Düzeni

Birey, sadece kendisini ekonomik olarak kendisini zenginleştirecek güç için mücadele etmez. Ekonomik gücü de içine alan ‘güç’ kendi başına değer bulabilir. Salt ekonomik güç ve yalın para gücü sosyal onurun temeli değildir. Ancak bunun tam tersi durumu söz konusu olabilir, sosyal onur ekonomik gücün temelini oluşturabilir. Turner, Bir toplulukta sosyal onurun dağılımına katılan belli gruplar arasında dağıtılma şekline ‘statü düzeni’ adı vermektedir. Statü düzeni, ekonomik düzen, hukuki düzen ve sosyal düzenden etkilenmekte ve bu etkilenime göre tepki vermektedir. Bireyin grup içindeki statüsü, taktir ve ödüller ile ölçülebilmektedir. Bu statü onurları, toplumsal grubun genel düşünce ve değerlerini simgelemektedir. Statü ödülleri toplumsal gruplar arasında çatışmaya konu olmasında rağmen ulusal birliği oluşturma ve ulus devleti yasallaştırmada önemli bir rol oynamıştır (Turner,2000:17-18).

Statü, belli olaylar, durumlar ya da niteliklerden elde edilmektedir. Statü, toplumsal değerler, etnisite, cinsiyet, eğitim durumu veya ekonomik durumlar üzerinden genelleştirilerek, kavramsallaştırılmaktadır. *“Asıl anlaşmazlık, normal şartlar altında insanların toplumsal dünyadan onun ‘ne olduğunu’ tarif etmek için değil de; onun ‘ne olması gerektiğini’ tarif etmek için bahsediyor olmasından kaynaklanmaktadır”* (Bourdieu,2016:49).

Statü topluluğu ile statü bloğu arasında fark vardır. Statü topluluğu, dil, din ve yerellik gibi bir dizi yaygın ortak karakteristik üzerine temellenen ‘doğal olarak oluşan’ örgütsel toplulukları oluşturmaktadır. Statü toplulukları, iyi kurulmuş ve birincil gruplardır. Statü kolonları ise ‘öteki toplumsal gruplar’ karşısında çıkarlarını korumak veya artırmak amacıyla örgütlenmektedirler. Statü kolonları, toplumsal-örgütsel nitelik göstermektedirler. Statü topluluğu bir topluluk biçimidir. Statü toplulukları çok boyutlu, uzun soluklu ve karmaşık gruplardır. Turner’e göre, statü blokları, evrenselci yasalara göre ayrımcılık biçimleri ile karşılaştıkları iddiası ile devlete karşı sosyal hak talep ederek sosyal statü politikası oluşturabilmektedirler. Bu devletin yavaşmaları (müşteri) denetimi altına girerler (Turner,2000:57).

Bireylerin mesleki bir statüden unvansal bir statüye geçmeleri bireylerin statülerinin sabit değil değişken olduğunun bir göstergesidir. Gazi olan bireylerin

‘statü düzeni’ içinde almış oldukları ‘gazi’ kimliği statü ödülü sayılabilmektedir. Bireylerin gazi olması çok boyutlu, uzun soluklu ve karmaşık süreçleri içerdiği için ‘statü topluluğu’ içinde değerlendirilebilmektedirler.

2.2.8. Statü Kristalleşmesi

Statü, toplumsal tabakaların ögesidir. Toplumdaki statü konumları hiyerarşik açıdan ayrıcalık ve saygınlığa göre değerlendirilmektedir. Statü, toplumsal mücadeleye ve çatışmaların sonucudur. Bireyin toplumdaki statünün belirlenmesinde çok boyutlu bir durum söz konusudur. Çünkü birey birden fazla grubun üyesi olduğu için birden fazla statü içinde bulunabilmektedir. Örneğin bir toplumdaki statü göstergesi eğitim, etnik köken veya mesleki konuma göre tanımlanabilmektedir. Turner, bu farklı boyutlar birbiri ile tutarlı olduğu zaman ‘statü tutarlılığı’ ya da ‘statü kristalleşmesi’ durumundan bahsedilmekte olduğunu söylemektedir (Lenski’den akt. Turner,2000:14). Statü, başkaları ile karşılaştırıldığında anlam kazanmaktadır. Bir statüyü var eden öteki statü konumu olacaktır. Statü bireyin yaşam tarzını, dünya görüşünü etkilemektedir. Statü insanların hissediş algılarını içermektedir.

Toplumlara bakıldığında ‘gazi’ olmanın getirisi farklı çerçeveler ile bireylere sunulmakta ve bu statü bireylere saygınlık katmaktadır. Toplumların farklı amaçlar ve farklı nedenselleştirmeler doğrultusunda ‘gazi’ statüsüne aynı anlam olan ‘fedakârlık’ ibaresini yüklemesini ‘statü tutarlılığı’ olarak değerlendirebilmekteyiz.

2.2.9. Statü Gruplarında Sosyal Kapanma

Statü grupları normal gruplardır. Weber, insanların hayatının onurun olumlu ya da olumsuz spesifik bir sosyal tahminin göstergesi olan her parçayı ‘statü durumu’ olarak nitelendirmek istediğimizden söz etmiş ve statü onurunun, toplum tarafından paylaşılan herhangi bir nitelik ile bağlantılı olabilmekte olduğunu dile getirmektedir. Statü onuru, belirli bir hayat tarzının birey tarafından beklenmesi ile ifade edilmektedir. Bu beklenti ile bağlantılı olarak, sosyal ilişkilerde de sınırlamalar vardır. Bu sınırlılıklar statü grubunu kapatıcı şekildedir (Weber,2004:145). Örneğin grup içi evlilikler, grup içi arkadaşlıklar, gruba yakışır şekilde davranmak ve diğer gruplara karşı mesafeli olmak sosyal kapanmaya örnek teşkil etmektedir.

Turner, statü gruplarını toplumsal haklar ve ayrıcalıkların hem artırılması hem de genişletilmesi için ortak biçimde örgütlenmektedirler. Statü grupları bazı kültürel tekellerin korunmasına yönelik olarak hayat tarzının korunup sürdürülmesine bağlı olduğu için, statü grupları ‘sosyal kapanma’ içine girebilmektedir. Statü grupları, grup dışındakileri dışlayabilmek ve önleyebilmek için kendilerini eğitsel mekanizmalar ile yeniden üretirler (Turner,2000:19-20).

Kast, halklara ait olgunun bir parçasıdır ve dünyanın her tarafında bulunur. İnsanlar toplulukları oluştururken, sanat, meslek ya da spesifik özelliklerden yararlanabilmektedirler. Statü gruplarında katmanlaşma görebilmekteyiz. Bu katmanlaşma içinde, bir davete toplumun ‘...’ kesimine ait sosyal kişiye uygun sayılır ve bir etkinliğe davet edilebilir. Statü ayrımlar sadece teamüller ve yasalar tarafından değil aynı zamanda din tarafından da güvence altına alınmaktadır. Kast, grup dışı sosyal ilişkilerin reddeden ve etnik toplulukların birbiri ile özdeşleştiği formlardır. Statü grupları bir ayrımı gündeme getirmekte ve bir kasta dönüşebilmektedir” (Weber,2004:274).

Weber’e göre statü grupları içinde bulunan bireyler o grup içinde bulunanlara ‘ayrıcalık’ sağlayabilmektedirler. Bu ayrıcalıklar buldukları statüden kaynaklandığı için ‘statü ayrıcalığı’ olarak adlandırılmaktadır (Weber,2004:275-276). Belli statü içinde bulunan bireyler, statünün getirdiği onursal tercihler içinden seçim yapmaktadırlar. Bu durum zaman içinde yaşam tarzı haline gelebilmektedir. Mesleki statü grubu da bir statü grubudur. Dolayısıyla, sosyal onuru mesleki statü tarafından özel yaşam tarzı ile belirlidir.

Gazi olan bireyler maluliyetin verdiği ‘olumlu statü’ içine girmektedirler. Bu olumlu statü bireylerde ‘statü onuru’nu doğurmaktadır. Statü onuru içine giren bireyler gazilik çerçevesi ile kendilerini sınırlandıracaklardır. Bu sınırlandırma bireyleri dışarıya karşı kapatırken, bireyleri ortak bir örgütlenme içine sokarak ‘sosyal kapanma’ içine gireceklerdir.

2.2.10.Statü Paniği

Statü, bir toplumsal grubu kapsayacak kadar genişletilebilirken aynı zamanda bireyin toplum içindeki konumunu işaret edecek kadar da kapsayıcı olabilmektedir. Bourdieu'e göre, gündelik yaşamımızda da sürekli olarak ötekilerini nesnelleştirmekle meşgulüzdür. ('... dan başka bir şey değilsin'). Bireyin karşısındakinin şahsi varlığını onun sahip olduğu niteliklerden tek bir taneye indirgemesidir: Yani karşısındakini, ... derler ya, nesnel hakikatine indirger (Bourdieu,2016:113). Bu doğrultuda bakıldığında statü kalıpları birer indirgeme olarak değerlendirilebilmektedir. Bireyler, öznel olarak temsil ettikleri cinsiyet, yaş, eğitim durumu veya mesleki konum gibi temsillerini nesnel temsillermiş gibi gösterebilmektedirler.

Turner, statü konumları farklı boyutlar arasında gerilim ya da çelişkiler ile bireye hayal kırıklıkları yaşatabilmekte ve toplumsal grupların ya da toplumun üyelerinin yaşadığı bu kaygı, gerilim ve hayal kırıklıkları 'statü paniği' ile ilişkilendirilebileceğini söylemektedir (Libset ve Raab'dan akt. Turner,2000:14). Bu statüsel kaygıları ve statü paniğini oluşturan toplumdaki konumları büyük, prestij sahibi, sosyal ve ekonomik değişimlere yol açabilecek grupların, küçük grupları tehdit etmesinden kaynaklanabilmektedir.

Bireylerin 'gazi' olması bireyleri statü kalıbı içine sokarak, toplumsal bir grup olarak temsil edilmelerini sağlamaktadır. Gazi olan bireylerin 'statü paniği' yaşamada işini kaybetme, toplum içinde konumunu kaybetme ve gelecekteki beklentilerine karşı hayal kırıklığı yaşamaları sebep olabilmektedir.

2.2.11 Sosyal Rol

Turner'e göre, sosyoloji de sosyal statü kavramı çoğu zaman 'sosyal rol' kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Rol, kişinin toplumdaki konumunu belirleyen beklentiler setidir. Roller, toplumsal konumlar ile bağlantılı olan sosyal açıdan tanımlanmış yükümlülük ve beklentilerdir. Bireylerin toplumda buldukları statüye bağlı olarak elde ettikleri görev ve sorumluluklara sosyal rol denilmektedir. Birey yaşamının her döneminde farklı sosyal roller kazanmakta veya var olan sosyal rol kaybına uğrayabilmektedir. Sosyal rol, bireyin ne yaptığı ile ilgili topluma bilgi

vermektedir. Buna göre statü rolün yönünü belirlemektedir (Abercombie'den akt. Turner,2000:96).

Bireylerin mesleki konumlarından dolayı elde ettikleri sosyal rolleri gazi olduktan sonra değişime uğramakta ve böylelikle mesleki rol kaybedilirken; gazilik rolü kazanılmaktadır.

2.2.12. Militarizm

Militarizm, ordunun övülmesi ve ordu üzerinden askerliğin kutsallaştırılması anlamına gelmektedir (Durusoy,2016:5). Barut'a göre militarizm kavramı kendi sınırlarının dışına çıkarak bireylerin gündelik hayat pratiklerini etkilemiştir. Militarizmin gündelik hayat pratiklerini etkilemesiyle birlikte militarist söylemler toplum içinde karşılık bulur hale gelmiştir (Barut,2014:154). Militarizm ilk değerlendirildiğinde yalnızca ordusal söylemler üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır ancak bu kavram detaylı olarak incelendiğinde temelini ordudan alsa da sivil yapı ile iç içe geçmiş konumda değerlendirmek daha doğru olacaktır (Doğan,2019:48).

Fransız Devrimi'nin oluşturduğu alt yapı sayesinde ortaya çıkan ve ulus devlet ile birlikte gelişen militarizm vatan için savaşma fikrini gündeme getirmiştir. Bu kapsamda gönüllü bir zorunluluk içinde askere gitme ortaya çıktı ve bu anlayış II. Dünya Savaşı ile daha da genişlemiştir. II. Dünya Savaşında teknolojinin gelişmesi, askeri okulların faaliyetlerinin artması ve sivillerin savaşa dahil olması ile birlikte militarizmin seyri değişmiş ve topyekûn savaş anlayışıyla herkes asker sayılmıştır (Durusoy,2016:21). Böylelikle toplumsal hafızayı dinç tutan değerler askerlik üzerinden sivil hayata kaymış ve gündelik hayata da tesir etmiştir (Başkoç,2019:16). Militarizm sosyal olarak kimlikleri ortaya çıkarmış ve ordusal söylemler sivil hayat ile birlikte harmanlaşmıştır. Militarizm hem siyasal ve sosyal konumdan hem de tarihsel olarak milliyetçilik üzerinden kendini var etmektedir (Barut,2014:155). Militarizm sosyolojik olarak gündelik hayatı inşa etmektedir.

İnsanlar geçmiş yıllardan bu yana kendi yaşadıkları bölgeler için savaşmış ölmüş ve öldürmüşlerdir. Harp tarihi dünyada insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte çağımıza gelinceye kadar devletlerin ve insanların seyrini de değiştirmiştir. Orduların görevi devletlerin bağımsızlığını, manevi değerlerini, milli değerlerini, düzeni ve barışı sağlayarak vatandaşların birlik ve beraberlik içerisinde yaşamasını

sağlamaktır. Ulus devlet, milli değerler üzerinden bayrak, marş ve dil gibi semboller vasıtası ile vatandaş olarak yapmamış gereken görev ve sorumluluklarımızı kutsallaştırıcı bir rol üstlenmektedir (Durusoy,2016:24). Günümüzde militarizm pek çok faaliyet ile içe geçmiştir. Ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte savaş yalnızca fiziki alandan çıkarak topluma sirayet etmiştir ve toplumdaki bireylerin duygu, düşünce ve söylemlerinin içine girmiştir (Parlak ve Kaftan,2016:171). Devlet savaşa ve barışa karar veren kurum olduğu için militarist ideolojinin toplumdaki bireyler tarafından içselleşme sürecini medya ve eğitim kanallarını kullanarak istediği şekilde devlet üretmektedir (Parlak ve Kaftan,2016:173).

Türkiye’de militarist kültür toplumun içinde derin anlamlar taşımaktadır. Militarist kültür Türkiye sınırları içinde askeri darbeler ile içselleştirilmektedir. Ayrıca bu süreçler sosyo-kültürel anlamsal yüklemeler ile normalleştirilmektedir. Türkiye düzeyinde baktığımızda militarizm kendini kimliksel anlayışlar üzerinden inşa edebilmektedir. Ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte militarizmin ilk aşama kimlik inşası oluşturulmuştur. Kimlik oluşumunda ikinci aşama kadın ve erkek kimliklerin toplumsal cinsiyet üzerinden algılanışını kapsamaktadır (Barut,2014:154-155). Militarist söylemler ortamı yumuşatarak başarısızlığı kapatabilmektedir. Ayrıca militarizm basit olay ve durumları herhangi bir soruna dönüştürüp daha sonra bu olay veya durumun çok büyük bir başarı öyküsü, duygu yoğunluğu veya fedakârlık söylemlerine dönüştürebilmektedir. Militarizm gündelik olaylarda da dinsel araçsallaştırma ile askeri bir olayı dönüştürme yetisine sahiptir (Parlak ve Kaftan ,2016:185-186). Militarist söylem hem savaş hem de barış döneminde kullanıldığı için asker ve sivil arasındaki ayrımı ortadan kaldırmaktadır. Türkiye sınırları içinde militarist değerler 19 Mayıs törenleri, Milli Güvenlik dersleri, medya, dil, söylem, ideoloji, siyasal iktidar, cinsiyet kodları ve din üzerinden yeniden üretilmektedir (Sünbuloğlu,2013:11-13).

2.3. Bir Sosyal Statü ve Kimlik İfade Etme Aracı Olarak Gazilik ve Gaziler

Kimlik bireylerin yaşamlarında toplumun üyeleri tarafından oluşturulan bir tanımdır. Bu konum içinde bakıldığında malul olan bireyler kendilerini ‘gazi’ statüsü içinde tanımlamaktadırlar. Birey toplumsal ve tarihsel yapının getirisi olarak kimliklerini gazilik kümesi içinde oluşturmaktadırlar. Bireyler hayat içinde yaşanan durumlara bağlı olarak kimliklerini yeniden inşa etmek zorunda olabilmektedirler.

Bireyin var olan hayatını etkileyen olay veya olaylar bireyde kimliklerini yeniden şekillendirmeye zorunlu tutabilmektedir. Mesleki bir statüden bedensel yapıdaki değişikliklerden, kayıplardan ve yitimlerden dolayı yeni bir statü olan gazilik statüsüne geçmek bireylerin hayatında kimlik değişimini oluşturabilmektedir. Bireylerin kimlik değişim süreçlerinde psiko-sosyal boyut önemlidir. Toplum içinde malul olan bireyler ‘gazi’ olarak kendilerini tanımlamakta ve diğer bireyler ile etkileşime bu kanaldan girmektedirler. Goffman’a göre birey kişisel vitrinini ‘gazilik’ üzerinden inşa etmektedir (Goffman,2015:32).

Toplumların gazi tanımlaması değişiklik göstermektedir. Kimlik oluşumu diğerleri üzerinden tanımlandığı için toplum içinde de gazi kimlikleri farklılık göstermektedir. Türkiye toplumu içinde de gaziliğe yönelik tutum ve düşünce toplum içindeki bireylerin tepkisi ile oluşmuştur ve bu oluşum süreçleri devam etmektedir. Gaziliğe yönelik bugünkü tutumun oluşmasında geçmişten gelen kültürel kodlar vardır. Bireylerin gazi olmaları ile toplumun gaziliğe verdiği tepkiler gaziliğe yönelik kalıplaşmış ifadeleri oluşturmaktadır. Mead’a göre bu davranış kalıpları standartlaşmış ve gelenekselleşmiş olduğu için bireyin ‘bana’ olan kısmını ; bireyin geleneksellik üzerinden kendisini oluşturması ‘ben’i oluşturmaktadır (Malesevic,2019:64). Bu kapsamda bireyin mesleki seçimi ‘ben’i oluştururken; bireyin gazi olarak geleneğin var ettiği anlamları içselleştirmesi ‘bana’yı oluşturmaktadır. Sosyal kimlik kuramına göre toplumun verdiğiinden birey beslenerek kendi özsel kimliğini oluşturmaktadır. Böylelikle bireyin kimliğinin bir parçasını oluşturan gazilik yine toplumun diğer fertleri tarafından inşa edilmiştir. Birey ile toplumsal yapının kesişimi sonucunda gaziliğe atfedilen kodlar oluşmuştur. Toplumda gazilik değerleri üzerinden ‘biz’ duygusu oluşabilmektedir. Böylelikle bireyin sosyal kimliğini oluşturması beklenen toplum ile duygusal bağlılıkları sağlanmış olmaktadır. Sosyal kimlik ortak geçmiş ve kültür üzerinden gaziliğin getirdiği fedakârlık, borçluluk ve minnettarlık üzerinden geliştirmektedirler.

Bireyin sosyal kimliğinin oluşmasında sosyalizasyon önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. Gaziliğe dair toplumsal tutum, düşünce ve örflerin aktarılmasında toplum ile bireylerin etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Ailede, akran gruplarında, kitle iletişim araçlarında ve eğitim kurumlarında gaziliğe dair anlam ve anlatım hangi boyutta ise bireyin öğrendiği anlam da o boyutta kendini var edecektir. Asli sosyalizasyon bireyin toplumun üyesi olma süreçlerini kapsayan birincil

sosyalizasyondur. Asli sosyalizasyon ile birlikte gaziliğe yönelik toplumun kalıp yargıları öğrenilmektedir. Tali sosyalizasyon role özgü olduğu için mesleki anlam içinde gaziliği tanımlamaktadır (Berger ve Luckman,2018:195-207). Sosyalizasyon ile birlikte toplumun üyeleri gaziliğe dair düşüncelerini kültürleştirmektedirler.

Sosyal duygular sosyalizasyon süreçleri içinde etkileşimler ile öğrenilmektedir. Gurur ve utanç gibi duygulanımlar bir sosyal duygudur ve var olması için topluma ihtiyaç vardır. Gazilik statüsü sonucun bireyin elde etmiş olduğu ‘gurur’ duygusu toplumsal onaya ihtiyaç duymaktadır. Gazilik sosyal duygu ile birlikte kendini var etmesi sonucu bireyler aidiyet duygularını pekiştirerek bir duygudaşlık içinde ortak hareket edebilmektedirler. Sosyal duygular ile birlikte toplum içinde gaziliğe dair olumlu algı gelişmektedir.

Bireyin toplum içindeki yerini belirleyen konum statüden kaynaklanmaktadır. Statü bireyin toplumsal kimliğini belirlerken birey de statü konumunu sosyalizasyon içinde öğrenmektedir. Statü, toplumsal kimlik ve sosyalizasyon süreçlerinin kesişimleri ile oluşmaktadır. Toplumdaki gaziler bir statü grubunu temsil etmektedirler. Gaziler statü grubu içinde özel bir itibar ve saygınlık dereceleri talep edebilmektedirler. Gaziliğe dair statüsel göstergeler bireylerin sahip oldukları madalya, berat ve kimliklerdir. Bireylerin mesleki bir statüden gazilik statüsüne geçişleri ‘geçiş törenleri’ vasıtası ile olmaktadır. Geçiş törenleri bireysel ve toplumsal konum içinde anlam atfeden davranışlardır. Gazi olan bireyler gazilik statüsünü elde etmeleri ile birlikte damgalanmaktadırlar. Gazilik statüsünün elde edilmesinden dolayı bireylerin almış oldukları madalya, berat ve kimlikler ile aralarında bir temsil ilişkisi vardır. Bu temsil ilişkisi ile birlikte gaziliğe yönelik işlevsel bir anlam yüklenir ve toplum içinde gazilere özel bir tepki verilmektedir. Bireyler kendi iradesi dışında gazi statünü elde ettikleri için gazilik verilmiş statüyü oluştururken; kişilerin kendi istekleri doğrultusunda mesleki bir konum elde etmeleri kazanılmış statüyü içermektedir (İçli,2005:95-96). Ancak bireylerin mesleki statüden gazi statüsüne geçiş ile birlikte kazanılmış statüden verilmiş statüye geçiş söz konusudur.

Statü sosyalizasyon içinde olduğu için kültürel farklılıklar statünün algılanışını etkilemektedir. Nesnel statüler hukuksal saygınlıktan ortaya çıkmakta olduğu için gaziliğin getirmiş olduğu hak ve ayrıcalıklar nesnel statüyü oluşturmaktadır. Öznel statüler ise bireysel saygınlık sonucu oluşmaktadır. Gaziliğin

toplumsal konum içindeki saygınlıkları öznel statüyü oluşturmaktadır (Turner,2000:15). Mesleki konum kendi içinde ‘mesleki statü’ grubu oluşturabilmektedir. Polis ve askeri konumların kendi mesleki konumlarına özel vakıf, dernek, kurum ve kuruluşları mesleki statü gruplarına örnek teşkil edebilmektedir. Ayrıca bireylerin gazi olduktan sonra da bu mesleki gruplarını devam ettirdikleri söylenebilmektedir.

Bireyin sahip olduğu mesleki statü birey için sadece ekonomik güç sağlamaktadır. Birey aynı zamanda sosyal onur içinde mücadele içine girmektedirler. Gazi olan bireylerin grup içindeki statüsel konumu almış olduğu ödüller veya toplumsal taktir ile ölçülebilmektedir. Statüsel onurlar gaziler içinde birlik sağlamaktadır. Statü topluluğu yerellik üzerinden doğal olarak oluşmaktadır. Statü bloğu ise toplumsal grup çıkarlarını korumak için sonradan oluşturulmaktadır. Gazilerin sosyal hak ve ayrıcalık talebi statü bloğu içinde değerlendirilebiliriz (Turner, 2000:57).

Bireyin toplum içindeki statüsü hiyerarşik olarak sıralanmaktadır. Toplum içindeki gazi olan bireylerin öncelik, saygınlık, ve ayrıcalıklı bir konumda olmaları hiyerarşi içinde üst sırada olduklarının göstergesidir. Toplumlardaki gazi olan bireyin almış olduğu eğitimin bir sonucuna bağlı olarak mesleki konumunun ve gazilik konumunun birbiri ile tutarlı olduğu için bir statü kristalleşmesi söz konusudur.

Bireylerin ‘gazi’ olmasının toplum tarafından bir gösterge olduğu için statü durumu içinde gazilik bir onur getirisi olarak kabul edilebilmektedir. Çünkü gazilik bir borçluluk ve minnettarlık niteliği ile bağlantılı olarak karşımıza çıkmaktadır. Statü onuruna sahip kişiler kendi statülerini yeniden yaratabilmektedirler. Gaziler statü onurları ile gaziliği itibarlı hale getirdiklerini ve gaziliğe yakışır şekilde davranmanın sorumluluk yarattığını söylemektedirler. Gazilerin kendi içlerinde kurum kültürü ve sorumluluk bilinci ile birlikte sosyal kapanma içine girebilmektedirler. Gazilerin dernek ve vakıflar ile birlikte gazilik haklarının ve ayrıcalıklarının aktarılması için bir arada olmaları ve ‘biz’ duygusu içinde örgütlenmeleri ‘sosyal kapanmaya’ örnek teşkil edebilmektedir. Statü grubu içinde gaziler kendileri ile aynı gruba mensup olanlara ayrıcalık tanıyabilmektedirler bu ayrıcalık bireylerin gazi olmasından dolayı ortaya çıktığı için bu durum ‘statü ayrıcalığı’ olarak tanımlanabilmektedir. Gaziliğin vermiş olduğu statü onuru mesleki statü tarafından verilmiştir (Bourdieu,2016:113).

Statünün getirmiş olduğu kalıpsal yargılar bireyleri indirgediği için toplum içinde malul olan bireyde öznel olarak toplum içinde temsil ettiği gazilik statüsüne indirgenmiştir. Gazi olan bireylerin yaşamış olduğu uzuv kaybı, psikolojik etmenler, ailevi sorunlar, sosyal hayata katılımdaki problemler ve ekonomik yaşamda gerilimler sonucu birey ‘statü paniği’ içine girebilmektedir (Turner,2000:14). Sosyal roller statüye bağlı olarak toplumsal konum ve yükümlülüklerden doğmaktadır. Gazilik rolü mesleki bir statünün getirisi sonucu oluşmaktadır.

2.4. Gaziliğe Dair Yapılan Çalışmalar

Yapılan literatür taramasında gazilik statüsünün daha yoğun bir şekilde tarih bölümünde Kore Savaşı, Kıbrıs Barış Harekatı gibi başlıklar altında çalışıldığını; ilahiyat fakültelerinde dini bağlamda baş etme stratejisi olarak çalışıldığını; sosyal hizmetler alanında yaşam kalitesi ve gazilere yönelik haklar bağlamında çalışıldığını; rehberlik ve psikolojik danışma alanında psikolojik sorunlar ve başa çıkma yöntemleri başlıkları altında çalışıldığını ve son olarak da Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsünde gazilerin gazi ve gazilik kavramına bakışının çalışıldığını görmekteyiz. Literatür taraması sonucunda elde edilen bulgulara göre gazilik kavramının çalışılma oranının yıllara dağılımına bakıldığında gazilik kavramının son yıllarda daha fazla çalışılmaya başlandığını görmekteyiz. Bunun sebebini Dünya’da ve Türkiye’de artan terör olayları olarak değerlendirebiliriz. Uluslararası literatürde ‘gazilik’ üzerine yapılan birçok araştırmaya rastlanmıştır ancak yapılan çalışmaların hepsine değinmek mümkün olamayacağı için sınırlandırılarak tablo ile gösterilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda 15 yüksek lisans tezi ve 4 doktora tezi olmak üzere toplam 19 teze ulaşılmıştır. Literatürde gazilik statüsünün sosyolojik olarak çalışılmaması nedeniyle yapılan çalışmanın yazına bir katkı sağlayacağı düşünülerek bu çalışmaya başlanmıştır.

Tablo 1:Uluslararası Çalışmalarda Gazilik Konusu

Tezin Adı	Yazım Yılı	Yayınlanan Ülke/Üniversite	Yazar
<i>Vocational training for rehabilitation in British Columbia for World War II veterans to March 31, 1945</i>	1945	<i>English/University of British Columbia</i>	<i>Tracy, Wilmot Edward</i>
<i>Disabled Veterans And War Experiences In Modern Japan</i>	2016	<i>Japanese/Hitotsubashi University</i>	<i>MATSUDA, Eri</i>
<i>Late-life functional capacity and health among Finnish war veterans:Veteran Project 1992 and 2004 surveys</i>	2015	<i>Finnish/ University of Oulu</i>	<i>Leskinen, R. (Riitta)</i>
<i>Civil War veterans in politics</i>	1938	<i>English/-</i>	<i>Rulkotter, Marie Lydia,</i>
<i>The psychological health of veterans of the 2003 Iraq War</i>	2013	<i>English /King's College London (University of London)</i>	<i>Iversen, Amy</i>
<i>Long-term psychological after-effects of participation in war activities</i>	2014	<i>Vilnius/Lithuanian Academic Libraries Network (LABT), Vilnius University</i>	<i>Domanskaitė Gota, Vėjūnė</i>
<i>Memories, traumas and hope: remains of the Vietnam War</i>	2012	<i>Portugal/Universidade Federal de Minas Gerais</i>	<i>Fabrcio Paiva Araújo</i>

Tablo 2: Lisansüstü Çalışmalarda Gazilik Konusu

Tezin Adı	Yazım Yılı	Enstitü/Bölüm	Yazar
<i>Malul Gazilerin Gazi Ve Gazilik Kavramına Bakışı</i>	2004	<i>Savunma Bilimleri Enstitüsü</i>	<i>Yavuz YILMAZ</i>
<i>Kore savaşı ve Gaziantep Kore Savaşı Gazileri</i>	2011	<i>Tarih</i>	<i>Nevin Evrim KÜÇÜK</i>
<i>Kıbrıs Olayları ve Gaziantep Kıbrıs Gazileri</i>	2016	<i>Tarih</i>	<i>Mehmet ALTUN</i>
<i>Samsundaki Kıbrıs Gazilerinin Gözüyle 1974 Kıbrıs Barış Harekatı Üzerine Sözlü Tarih Çalışması</i>	2012	<i>Tarih</i>	<i>Bilgin AYHAN</i>
<i>Kıbrıs Barış Harekatına Katılan Urfalı Gaziler</i>	2016	<i>Tarih</i>	<i>Mehmet KISAK</i>
<i>Trabzonlu Gazilere Göre Kıbrıs Barış Harekatı</i>	2017	<i>Tarih</i>	<i>Duygu AYDIN</i>
<i>Muğla Kıbrıs Gazilerine Göre Kıbrıs Barış Harekatı ve Sosyal Bilgiler Öğretimindeki Yeri</i>	2018	<i>Tarih</i>	<i>Çoşkun ŞENYOL</i>
<i>Kıbrıs Barış Harekatı ve Bingöllü</i>	2017	<i>Tarih</i>	<i>Ferhan APUHAN</i>

<i>Kıbrıs Gazileri</i>			
<i>Kore Savaşı ve Kars Ardahan İğdır Kore Şehitleri İle Gazileri</i>	2009	Tarih	İlyas TOPÇU
<i>Malul Terör Gazilerinin Sosyal Destek Ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi</i>	2017	Sosyal Hizmetler	Mehmet BAŞÇILLAR
<i>Türkiye'deki Gazilere ve Şehit Ailelerine Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar: Yalova İli Örneği</i>	2017	Sosyal Hizmetler	Cafer KARABULUT
<i>Doğu ve Güneydoğu Gazilerinin Psikolojik Sorunlarının İncelenmesi</i>	2018	Rehberlik ve Psikolojik Danışma	Şule HASANÇELEBİL
<i>Gazilere Yönelik Amerika Birleşik Devletleri-Türkiye Karşılaştırmalı Sosyal Politika Uygulamaları</i>	2009	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	Yunus KÖLEOĞLU
<i>Malul Gazi Subay Ve Astsubayların Kariyer Planları Ve Çalışma Performansları</i>	2005	İşletme	Hasan HOŞOĞLU
<i>Kore Gazilerinin Kore ve Kore Savaşı Hakkındaki Kişisel Anıları Üzerine Antropolojik Bir Yaklaşım</i>	2002	Antropoloji	Jin Heouk OH

Tablo 3: Doktora Çalışmalarında Gazilik Konusu

<i>Tezin Adı</i>	<i>Yazım Yılı</i>	<i>Enstitü/Bölüm</i>	<i>Yazar</i>
<i>Şehit Aileleri Gaziler ve Gazi Ailelerinde Dini Başa Çıkma: Adana Örneği</i>	2018	Din	Nesibe Esen ATEŞ
<i>Malül Gazilerin Psikososyal Süreçleri Ve Baş Etme Kaynakları: Bir Gömülü Teori Çalışması</i>	2018	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Osman HATUN
<i>Şehit Yakınları ve Gazilere Sağlanan Desteklerin Sosyal Dışlanma Algısı ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi</i>	2018	Çalışma Ekonomisi	Ali Kemal NURDOĞAN
<i>Kosova Savaşı Gazilerinin Depresyon, Anksiyete Ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi</i>	2016	Psikoloji	Ertan BASHA

Yapılan literatür taraması sonucunda Tablo 2’de görüldüğü üzere yüksek lisans alanında yapılan çalışmalar ‘gazilik ve tarih’ çerçevesinde sunularak gazilerin Türk Silahlı Kuvvetleri içinde ve toplumda manevi ve kültürel bir boyutunun olduğu vurgulanmıştır. Yılmaz, malul gazilerin, gaziliği bir kültürel değer olarak algıladıklarını ve toplum içinde gaziliğe yüklenen değerden çoğunlukla memnun

olmasa da gaziliğin halen toplumumuzda kutsal, saygın bir konuma sahip olduğuna inandıklarını ifade etmiştir (Yılmaz:2004).

Literatür taramasında tarih alanında yapılan çalışmalara bakıldığında genel olarak Kore'nin jeopolitik öneminden dolayı uğrağı işgallerden bahsedilmiştir. ABD ve SSCB'nin Kore üzerine müdahalelerde bulunması sonucu bölgede barışı, huzuru ve güvenliği sağlayabilmek açısından Birleşmiş Milletler olaya müdahil olmuştur. Birleşmiş Milletlere üye olan Türkiye'de savaşa asker göndermiştir. Bu savaşa katılanlar harp malulü gazi olarak nitelendirilmişlerdir. Küçük, coğrafi konumundan dolayı önemli olan Kore Yarımadası tarih boyunca saldırılara, savaflara ve işgallere hedef olduğunu ve 25 Haziran 1950'de başlayan savafta, bölgede barışı sağlayabilmek için Birleşmiş Milletler aktif bir rol üstlenerek Birleşmiş Milletler üyesi olan Türkiye bu savaşa bir tugay asker vererek katıldığını dile getirmiştir (Küçük,2011).

Tablo 3'de görüldüğü üzere doktora çalışmalarında 'gazilik' konusu daha çok sosyal bilimler alanında yapılmıştır. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık ve psikoloji alanında yapılan çalışmalara bakıldığında yaşanan malul olaya bağlı olarak yaşanan zorlu süreçlerde baş etme süreçlerini iç destek kaynakları ve dış kaynak destekleri olarak ikiye ayırdıklarını ve bunun sonucunda yeni yaşama uyum için bir baş etme stratejisi geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Hatun, malul gazilerin psikososyal süreçleri ve baş etme kaynaklarını ortaya koyan Malul Gazilik Deneyimi "o an-ölümün kıyısından dönmek", "tedavi süreci", "gerçek hayata dönüş- uyum sorunları", "kabullenme ve hayata tutunma" süreçleri çerçevesinde açıklamıştır. O an, ölümün kıyısından dönmek aşaması bireylerin duygusal patlamalar yaşadığı zamanı kapsamaktadır; tedavi süreci ise hastanede geçirilen zamanı temsil etmektedir; gerçek hayata dönüş- uyum sorunları da yabancılaşma ve psikolojik olarak yaşanan olayın izleri ile ilişkilendirilmiştir (Hatun,2018).

Din kaynaklı yapılan araştırmalara bakıldığında gazilik kavramına gaza ve cihad anlayışı içinde dini bir yorum getirildiğini görmekteyiz. Gazilik olayına dini motif yükleme sonucunda oluşan maluliyet olgusunun bir baş etme sürecini inşa ettiğini görebiliriz. Ateş, yaşanan zorluklar nitelik olarak farklı olmasına rağmen, kullanılan dinî başa çıkma etkinlikleri ve bunların yansımaları ortak olduğunu ve din, başa çıkma sürecinde duygu odaklı ve olumlu yönde katkıda bulunmakta olduğunu söylemektedir (Ateş,2018).

BÖLÜM 3:

'GAZİLİK' KAVRAMININ TÜRKLERDEKİ TARİHSEL VE KÜLTÜREL ANLAMI

Bu bölümde Türk toplumu içinde gazilik statüsünün bir kültür kalıbı olduğunu ve bireylerin bu kültür kalıplarının içine doğarak gazilik statüsünü yeniden inşa ettikleri üzerine durulacaktır. Gazilik statüsünün İslamiyet'ten önce, İslamiyet'ten sonra ve Cumhuriyet döneminde nasıl değerlendirildiği ve 'gazilik' statüsünün yalnızca İslamiyet ile değerlendirilmemesi gerektiğinin altı çizilerek anlatılacaktır. Gazilik statüsü tek bit boyut üzerinden değerlendirmek yanlış olacaktır bu yüzden gazilik statüsüne farklı alanlarda ele alınarak açıklamaya çalışılacaktır.

3.1. Türkiye'de Gazilik Statüsüne Bakış

Dünyada ve Türkiye'de devlet savunmasında, savaşta ve çatışmada görev alan güvenlik güçleri bu nedenlerden dolayı psikolojik, sosyal, ekonomik ve sağlık yönünden çeşitli sıkıntılar ile karşılaşabilmektedirler. Güvenlik güçleri, yaşadıkları ülkede güvenliğin, huzurun ve toprak bütünlüğünün sağlanması için her türlü fedakarlığı yapacak şekilde eğitimlerini almaktadırlar. Bu diğerkamlık özelliği ülke savunması yapan tüm güvenlik güçlerinde olabilmektedir. Cumhuriyeti "*Bütün ümidim gençliktedir*" diyerek gençliğe emanet eden Mustafa Kemal Atatürk, gençlerin tarihe karşı bilinçli ve sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir. Atatürk, "*Evvelâ millete tarihini, asil bir millete mensup bulunduğunu, bütün medeniyetlerin anası olan ileri bir milletin çocukları olduğunu öğretmeliyiz*" demiştir.

Gazi kavramı Arapça kökenli bir kelime olup 'gaza' sözcüğünden türemiştir. Gaza sözcüğünün TDK'deki açıklaması "İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş" olarak açıklanmıştır (TDK,2020). Türk kültürü içinde gazilik İslamiyet'ten önce ve İslamiyet'ten sonra olmak üzere iki dönemde değerlendirebilmekteyiz. Gazilik İslamiyet'ten önce 'alp' kavramı ile karşımıza çıkarken İslamiyet'in kabulünden sonra 'gazi' kavramı ile

karşılaşmaktayız. Yalçın, alp kelimesinin yiğit, kahraman ve cesur anlamında Orhun Kitabelerinde ve Divanü Lügatit Türk gibi önemli eserlerde sıkça kullanılmakta olduğunu söylemektedir. İslam dini gaza ve cihat anlayışından dolayı gazilere ayrıca önem vermesinden dolayı Türk toplumunda zaten öteden beri var olan gazilik kavramının manevi boyutu daha da artmıştır ve zamanla sosyal hayatın tümünü ilgilendiren bir konuma dönüşmüştür. İslamiyet'ten önceki dönemlerde kullanılan alp sıfatı, İslamiyet'in kabulü ile birlikte gaza ve cihat kültürü ile birlikte önceleri Müslüman Türk manasına gelen Alp-gazi sıfatına dönüşmüştür. Daha sonra bu sıfat Alp-eren olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sözcüklerdeki bu değişim ve ikili kullanım vasıtası ile birlikte bir geçiş dönemi olduğunu ve dönüşümün aniden olmadığını görmekteyiz (Yalçın,2018:47).

İslamiyet ile birlikte gaza kültürü İslamiyet'in 'inançsız', 'dinsiz' ve 'Tanrıtanımaz' olarak tanımladığı memleketleri fetihler ile 'vatanlaştırma' manasına gelmektedir. İslamiyet öncesindeki dönemden İslamiyet sonrası döneme geçildiğinde kavramın değiştiği gibi günümüzde de gazilik unvanı değişmiştir. İslamiyet'in ilk dönemlerinde gazilik sadece din uğruna savaşa katılanlar için kullanılan bu terim günümüzde vatan uğruna savaşa, çatışmaya veya göreve katılıp yaralanan kişiler için kullanılmaktadır.

Gazilik kavramına bakıldığında bu kavramın değişip, dönüştüğü görülmekte ancak bu kavramın fedakârlık ve kahramanlık ile yoğrulduğu tüm dönemlerde ortak nokta olarak nitelendirilebilir.

TDK'ye baktığımızda gaziliği üç anlam çerçevesinde değerlendirmiştir; (TDK,2020).

- 1.Müslümanlıkta düşmanla savaşan veya savaş yapmış kimse.
2. Olağanüstü yararlıklar göstererek düşmanı yenen komutanlara devlet tarafından verilen onur unvanı.
3. Savaştan sağ olarak dönen kimse.

Gazilik, güvenlik güçleri için ayrı değere, öneme, saygıya ve unvana sahiptir. Türk Silahlı Kuvvetlerinde veya Emniyet Teşkilatı'nda görev yapan her birey,

kendisinin de bir gün şehit ya da gazi olabileceği bilinci ile eğitim almaktadır. Tüm bunlardan dolayı gazilik duygusu hissine karşı güçlü bir ‘kurum kültürü’ oluşmuştur. Böylelikle Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatı bünyesinde gaziler ile ilgilenilecek hastaneler, rehabilitasyon merkezleri ve kurumlar oluşturulmuştur. Malul olan gaziye sağlanan desteklerin bazıları doğrudan TSK tarafından verilirken bazıları da kurum ve kuruluşlar vasıtası ile sağlanmaktadır.

Yapılan araştırmalar sonucunda başta el yapımı patlayıcı (EYP) ve mayın olmak üzere çeşitli silahlı yaralanma sonucunda kolluk kuvvetleri gazi kategorisine yerleşmektedirler. Gaziler için yaşanan maluliyet sonrası hayat kaldığı yerden devam etmemekte ve bazı sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bu kişiler başta sağlık problemleri olmak üzere çeşitli sosyal, psikolojik, ekonomik ve ailevi alanlarda sorunlar yaşamaktadırlar.

3.2. Gaziliğin Tarihçesi

Devlet figürü Türklerde ‘baba’ kavramı ile özdeş olarak görülmektedir. Bundan dolayı ‘devlet baba’ kavramı doğmuştur. Pek çok insan tarafından devlet, baba figürü olarak görülmesindeki nedeni devletin hem kol kanat geren hem de otorite sahibi olarak rol almasıdır. Buna karşılık olarak çocuk niteliğinde olan bireylerde hizmet eden kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Modern Türkiye’nin Doğuşu kitabının yazarı Bernard Lewis’e (1993) göre ‘vatan’, Osmanlılarda, yıllar içerisinde kavramsal açıdan değişikliğe uğramıştır. 19. yüzyılın başlarında ‘vatan’ kavramı köyün meydanı anlamına gelirken, zamanla bu kavramın sınırı daha da genişlemiş; sınırları hukuki olarak belirlenmiş ve üzerinde yaşayan belirli bir kapsayıcı etnik gruba matuf ve hatta kişinin uğruna hayatını feda edebileceği toprak parçası olarak tanımlanmıştır (Davtalab,2016:32).

Türk toplumuna göre vatani korumak ve sahip çıkmak hem milli hem de dini bir görev olmuştur. ‘vatan sevgisi imandandır’ söylemi milli ve dini görevin kesiştiğini gösteren en önemli sözlerden biri olarak değerlendirilebilmektedir. Ülkenin toprak bütünlüğünü koruyan kolluk kuvvetlerini motive eden unsurların dışındaki en önemli manevi kaynaklardan biri vatanseverlik duygusu olmuştur.

'Vatan' kavramı Türklerde farklı anlamlara gelmektedir. Vatan yalnızca bireylerin yaşamını sürdürdüğü bir toprak parçası olmaktan çıkıp bazen bir milletin kötü anlarında sığınağı bazen de şefkatli bir ana kucağı olmuştur. Davtalab vatanseverlik kavramını şu şekilde tanımlamıştır, bir bireyin ülkesine ya da coğrafyasına duyduğu sevgi ve bağlılıktır. Vatan, üzerinde yaşayan bireyler tarafından kutsallaştırılmıştır. Tarih boyunca Türk toplumu 'vatan' kavramını kutsal olarak görmüşlerdir. Toplumdaki bireyler bu kutsallık adına vatanlarını savunmak uğruna kendi canlarını feda etmişlerdir (Davtalab,2016:32-33).

Gazilik, ilk Türk devletlerinden başlayarak Türkiye Cumhuriyeti kuruluncaya kadar ki süreçte çok önemli rol oynamıştır. Gaziler, Türk kültüründe her zaman sevilen ve devlet tarafından rütbe sahibi kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Gazilik, İslamiyet'ten önce ve İslam dünyasında Türkler için gazilik önemli bir rütbe olmuştur. İslam dünyasında gaza ve cihat anlayışı özellikle Türkler açısından önemli kabul edilmektedir. Çünkü bağımsız olarak hareket etme ve bu amaçta daima mücadeleyle geçen yaşam şekli Türklerin karakteristik özelliği olarak görülmekte ve bu özellik dini duygular ile yoğrulup ekstra bir anlam kazanmaktadır.

3.2.1. İslamiyet'ten Önceki Dönemlerde Gazilik

Türk lehçelerinde kullanılan 'Alp' kavramı kahraman, cesur ve yiğit anlamlarında kullanıldığı görülmektedir. Türklerdeki gazilik anlayışı yalnızca İslamiyet ile bağdaştırılmamalıdır, Türk kültüründeki ezelden beri var olan ordu-millet anlayışı ve Alplik ruhu günümüzdeki gazilik algısının bir sonucudur. Eski tarihlerde yazılmış olan Alplik anlayışını destanlar, hikayeler ve eski Türk kaynaklarında rastlamaktayız.

Aşık Paşa'nın 1330'da yazdığı Garipnâme, Türklerde gaza ve cihat kavramlarının kökeni olan alplik geleneği üzerinde durmuş, gazilerden de bahsetmiştir. Türkçe yiğit, cesur, kahraman anlamına gelen alp unvanı, İslam kültürünün etkisiyle bazı Selçuklu kaynaklarında gazinin Türkçe karşılığı olarak kabul edilmiştir. Yer yer alp-gazi şeklinde birleşen bu kelime, tasavvufun etkisiyle alp-eren (savaşçı dervişler) şeklini almıştır. Garipname'de, alperene gerekli dokuz niteliğin öneminden bahsedilmiştir. Bunlar; sağlam yürek, güçlü pazu, gayret, iyi bir at, özel giysi, ok-yay, kılıç, süngü ve yoldaş olarak sıralanır (Döğüş,2008:38).

Hoşoğlu, alp'in kişiliğinin bazı özelliklerini yansıtan korkmazlık, kötülüğe katlanmazlık, yanlışa dayanmazlık ve mücadeleden yılmazlık özelliklerini içinde taşıyan Batır, Batur, Bahadır, Bkedr kelimelerinin en eski şekli olduğu söylenmektedir. Oğuzca'daki 'sökmen' (seymen) de düşmanın harp saflarını sken, yaran demek olup hemen hemen alp ile aynı anlamı taşımaktadır. Asker cesaretli olmalıdır, aynı zamanda fiziki olarak da gücü kuvveti yerinde olmalıdır. Bunun için gayret etmesi gerekmektedir. At, geçmişten gelen geleneklerimizi yansıtmaktadır. Libas kıyafet anlamına gelmektedir ve Alpin zırhlı olmasını kastetmektedir. Kılıç ve süngü askerliğin sembolleridir ve uygun bir arkadaş da sadakat bağını ve paylaşımcılığını ifade etmektedir (Hoşoğulu,2005:5).

Hatun'a göre, Türklerde askerlik mesleği geçmiş dönemlerden bu yana değerli ve imtiyazlı bir meslek olmaktadır. Türklerin inancına göre savaşçı kişilerin mezarlarına balballar dikilmektedir. Bu balballar ölen savaşların kurgan denilen mezarlarının etrafına dikilmiştir. Balbalların sayısının çok olması ölen kişinin yaşarken göstermiş olduğu gücünün, cesaretinin ve kahramanlığının simgesi olarak kabul edilmektedir (Hatun,2018:15-18).

Göktürk ve Uygur alfabesiyle yazılmış metinlerde 'alp' kavramının bir şahıs ismi olarak veya unvan olarak kullanılması soylu bir gurubu tanımlamak için de kullanıldığı ve alpların eski Türk boylarında savaşta kahramanlık sergiledikleri, güvenilir oldukları ve halk tarafından sevildikleri için imtiyazlı bir grup haline geldikleri belirtilmektedir (Mengi'den Akt.Hatun,2018:16).

Türk destanlarında görülen alp kavramının cesur, yiğit gibi anlamlara gelmesinin İslamiyet'ten öncesi dönemde de gazilik anlayışının varlığını göstermektedir. Türklere İslamiyet'e geçtikten sonra alplik ve gazilik kültürünün birleşmesi ile birlikte ortaya alp-gazi veya alp-derviş denilen bir sentez çıkmıştır. Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde 'alperen' olarak nitelendirilen gazi dervişlerin önemli rol oynadığı söylenmektedir

3.2.2. İslamiyet'ten Sonraki Dönemde Gazilik

'Gaza kavramı' gazilikle yakından ilgilidir ve din uğruna yapılan savaş anlamına gelmektedir. "Gazi kavramı Arapça kökenli olup 'İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş' manasına gelmektedir" (TDK,2020). Şerif'e göre, İslamiyet yalnızca dini bir yapı değildir. İslamiyet birçok etmenlerin birleşmesiyle birlikte kendi yapısını oluşturarak özerk bir konuma kavuşmuştur. İslamiyet'in spesifik bir hal almasında kültür ve semboller sistemi önemli bir nitelik sağlamaktadır (Mardin,2012:68-69).

'Gaza' kelimesinin anlamına baktığımızda din uğruna savaşta yaralanmış kimse olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuranda ve hadislerde gazilik kavramının övülmesi sonucunda toplum gazilik kültürüne manevi bir boyut yüklemiştir ve böylece 'ölürsem şehit kalırsam gazi anlayışı' ortaya çıkmıştır. Böylelikle daha önceden de var olan alplik kültürü İslamiyet ile birlikte savaşa katılan herkesin olmak istediği bir şeref ve gurur unvanı halini almıştır. Bir grubun oluşumunun kaynağı 'din' ise bu oluşumun toplumsal ve bireysel olarak yönlendirici ve komuta edici bir özelliği vardır (Mardin,2012:69-70).

Hoşoğlu'na göre, İslam kültürüne göre bir yerin fethedilmesindeki yalın gaye ekonomik amaç değildir. Müslüman Türkler bir yeri fetih ideolojisi ile savaşarak topraklarına katığında bunu din ve İslam uğruna yapmaktadır. Böylelikle din uğruna yapılan savaşlarda ölen ya da yaralanan dini inanca göre mükafatlandırılmaktadır. Türk kültürü içinde 'gazi' kavramının din yönünden, 'Allah yolunda savaşan kişi'; vatanseverlik yönünden, 'vatan uğruna yapılan savaş' ve devlet yönünden, 'devletin bekası için fedakarlıkta bulunma' gibi farklı noktaların kesişiminden türediğini görebilmekteyiz (Hoşoğlu,2005:7-8).

Türklerde görülen 'cihan hakimiyeti' ve 'kızıl elma' gibi kavramların İslamiyet ile birlikte manevi bir değer yüklenmesi ve kutsallaşması 'gazilik' kavramına yeni ve güçlü bir içerik katmıştır. Gazilik ve şehitlik kavramlarına Müslümanların kitabı olan Kur'an'ı Kerim'de övgü ile bahsedilmektedir. İslami anlayışa göre savaş Allah için ve Allah yolunda yapılmaktadır. Bahsedilen bu savaş gayrimüslimlere karşı yapıldığı için cihat sayılmaktadır. Gaza ve gaziler ile ilgili diğer ayetler şu şekildedir:

- “Dünya hayatını vererek ahreti satın alanlar, Allah yolunda vuruşup öldürülen (şehit) veya galip gelenlere (gazilere) biz büyük mükafat vereceğiz (Nisa suresi,74. ayet)”,

- “... Allah, savaşanları (gazileri) oturanlar üzerine büyük ecir ile üstün kıldı (Nisa suresi,95. ayet)”,

- “ ...onlar Allah yolunda çarpışacaklar, öldürecekler ve ölecekler (gazi veya şehit olacaklar) bu, çarpışırken öldürmelerine ve ölmelerine mukabil cenneti hak etmeleri hakkındaki vaat, onun Tevrat’ ta da, İncil’de de, Kuran’da da taahhüt buyurduğu bir vaattir. Artık Allah’ tan ziyade ahdini yerine getirebilen kim? O halde yapmış olduğumuz şu alışveriştten dolayı size müjdeler olsun. O evet gazilere ve şehitlere vaat edilmiş olan o cennet daha büyüğü düşünilemeyen bir kurtuluş, ebedi bir saadettir (Tevbe suresi,111.ayet)”.

Kuran’ın yanı sıra gazilik hakkında hadislere de rastlanılmaktadır;

-“Peygambere insanlardan hangisinin daha üstün olduğu sorulduğunda, Allah yolunda canı ile malı ile savaşan gazidir demiştir (Buhari)”,

- “.. Kim Allah yolunda bir yara alır (gazi olur) veya bir sıkıntıya maruz kalırsa, kıyamet günü olduğundan daha kanlı bir şekilde gelir, kanının rengi zağferan rengi, kokusu ise misk kokusu gibidir (Ebu Davut, Tirmizi)”,

“Aşık Paşa’nın on dördüncü yüzyılda yazdığı ifade edilen *Garib Nâme* isimli eserde alp olmanın şartları “Kuvvetli bir yürek, pazu kuvveti, gayret, iyi bir at, özel bir giysi, yay, iyi bir kılıç, süngü ve iyi arkadaş olmak” şeklinde ifade edilmektedir” (Köprülü’den akt. *Hatun* 2018:18). Danışmendname, Dede Korkut gibi Türk destanlarında Türk savaş erlerinde bulunması gereken bazı özellikler vardır bunlar, cesaret, savaşçılık, dayanaklılık, vefa ve güçlülük gibi sıfatlardır. Türklerin İslamiyet’i kabulü ile birlikte var olan alplik ruhu daha da pekişmiştir ve böylelikle alp gaziler Osmanlı Devleti’nin büyümesinde ve gelişmesinde çok önemli rol oynamışlardır.

Hatun’a göre, Selçuklularda olduğu gibi Osmanlılarda da alplik geleneği devam etmiştir. Bunun önemli göstergelerinden birisi Osman Gazi’nin arkadaşları Konur Alp ve Abdurrahman Gazi’nin alp ve gazi unvanları aynı zaman diliminde

kullanmaları sayılabilir. Ayrıca iki kişinin birinde ‘alp’ birinde ‘gazi’ unvanını kullanması bir geçiş dönemi olduğunu göstermektedir. Osmanlı Devleti’nin coğrafi konumunun bir getirisi olan Bizans’a sınır olmasının vermiş olduğu etki ile birlikte Osmanlı Devleti sürekli olarak gaza içinde olmuştur (Hatun,2018:18).

Din sığınacak bir yer ve bireylerin eylemlerinin meşruiyetinin kaynağı olarak toplumun kılavuzu olmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında Mardin’e göre İslamiyet yalnızca din değil aynı zamanda bireylerin ‘sosyal kimliğini’ de oluşturmaktadır ve kapsayıcı bir rol üstlenmektedir (Mardin,2012:75). Türk toplumunda savaşçılık, kahramanlık özellikleri ön plandadır. Türk tarihine bakıldığında Bizans ve Haçlı seferleri ile birlikte gaza anlayışının daha yoğun olarak yaşandığını görebilmekteyiz. İslamiyet’in kabulü ile birlikte yapılan kahramanlıklara ve savaşlara dini motif daha fazla vurgulanmıştır. Gazilik, Allah’ın manevi lütfu olan, manevi ortamda desteklenen unvan olarak algılanır. Vatana hizmet noktasında gazilik, devleti kurtarmak adına bir kimlik olarak içselleştirilmektedir. Bu içselleştirmeden dolayı gazilik unvanı önemli bir hal almaktadır. Aynı bireye bu unvandan sonra toplumun bireye karşı bakış açısı daha olumlu, değer yönelimli hale gelmektedir. Bu olumlama gazi olan bireyin kanaat önderi haline gelmesinde etkili olabilmektedir. Bu ikili ilişki toplumda bir tamamlama halini almakta ve kendi kendilerini yeniden inşa eden paradoksal ilişkiyi doğurmaktadırlar.

Mardin’e göre İslamiyet içinde ‘gaza’ anlayışını yaratıcı bir faaliyet olarak değerlendirilebiliriz. Gaza ve cihat toplumdaki bireylere yol gösterici niteliğindedir. İslamiyet’e göre, toprak genişletme faaliyetleri içinde yapılan fetihler hem ekonomik olarak zenginleşme sağlayacak hem de bireylerin Allah yolunda yürüme adı altında bireyleri vicdani olarak rahatlatacağı için toplumun içinde yaratıcı olmanın en başarılı şekli ‘gazi’ olmaktır (Mardin,2012:87).

Döğüş, Türklerin yaşadığı dönemlerde, Müslüman Arap gazileri, Türklere İslami düşünce ile birlikte gaza anlayışını da aşladığını söylemiş ve bu dönemden sonra artık Arapların gaza faaliyetlerine, Türkler de katılmakta olduklarını dile getirmiştir. Önceleri yalnızca alplık veya kahramanlık adına yapılan bu anlayış, Türklerin İslami inancı kabulü ile birlikte kutsal bir nitelik kazandırmış ve gaza düşüncesi, Türklerin Anadolu’yu fethini daha da hızlandırmıştır. Bu düşünce ile birlikte Anadolu’da gazi nitelikli birçok devlet kurulmuş ve Anadolu’ya karşı

başlayan hem Batıdaki Haçlı hem Doğu'daki Moğol atakları, Anadolu'da doğrudan ve dolaylı Türkler arasında gaza düşüncesinin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Artık Anadolu'da gaza düşüncesi, diğer İslam dünyasındaki cihat anlayışından bambaşka bir anlam kazanmıştır. Tarihte Türklerin en büyük imparatorluğunu kuran Osmanlılar, kuruluşunu gaza ideolojisi üzerine bina etmişlerdir (Döğüş,2007:338). Osmanlı devletinin kurucusu Osman gazi hem gazi beylerinin liderliğinde bu devleti kurmuş hem de gazilik geleneğinin sürdürülmesine önem vermiştir. Aynı zamanda yine Osmanlı devletinin padişahının kullandığı ilk unvan 'gazi' olmuştur.

Hoşoğlu'na göre, Osmanlı döneminde alp ve gazi terimleri aynı unvanı karşılamaktadır. Osmangazi'nin kardeşinin isminin Gündüz alp olması Türk İslam sentezinin olduğunu bize göstermektedir. Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte İslamiyet'teki 'gaza' düşüncesi ve Türklerin 'alplik' anlayışı birleşerek bir bütün oluşturmuştur. Alp gaziler Osmanlı devletinin gelişmesinde büyük rol oynamışlardır. Orhan gazi döneminde gazi teşkilatı güçlenmiş ve İznik kuşatmasında gazilik teşkilatı önemli bir rol oynamıştır. Türk- İslam tarihinde 'gazi' anlayışına geniş anlamda bakıldığında din uğruna savaşan Müslümanın unvanı gazi olarak karşımıza çıkmaktayken dar anlamda askeriyedeki sınıf olarak tanımlanabilmektedirler. Osmanlı devletindeki gaziler sınıfı bu zümrelere örnek teşkil etmektedir (Hoşoğlu,2005:6).

Bizans'a karşı kazanılan zaferler Osman Gazi'yi karizmatik bir lider konuma soktuğu düşünülmektedir. Osmanlı beyliğinde gaziler ünlü liderlerin adını taşıyan grupların etrafında toplanmaktadırlar. Osmanlı rivayetine göre alp erenler Osman gazinin en yakın arkadaşlarıdır ve rivayete göre Şeyh Ede-Bali'nin Osman Gazi'nin beline gaza kılıcını bağlaması ile gazi olmuştur. Osmanlı devleti gazilik geleneğini sürdürmesine en iyi kanıt Fatih Sultan Mehmed'in 'Bu zahmetler Allah içindir. Elimizde İslam kılıcı vardır. Eğer bu zahmeti ihtiyar etmezsek bize gazi demek layık olmaz' sözlerinden anlayabiliriz (İnalçık,2020:34-36).

Hatun'a göre, Yıldırım Beyazıt kendinden önceki hükümdarlar gibi gaza anlayışına önem vermiştir. Buna örnek olarak sınırlardaki gazi beyliklerini kontrol altına alması ve bu geleneği daha yaşanılır kılması gösterilebilmektedir. II. Mehmet de İstanbul'un fethi ile birlikte fetihlerin babası manasına gelen 'Ebû'l-Feth' unvanı verilmiştir. Osmanlı Devleti'nde askerlere İslam gazileri anlamında 'Guzat-ı İslam' adı verilmesinin bir göstergesi de gazi geleneğinin devamı sayılmasıdır. Zafer

kazanan komutanlara gazi unvanını Osmanlılar da bir gelenek olarak devam ettirmektedir. Gaziler Türklerde geçmişten günümüze değerli bireyler olarak görülmüştür ve gazilerin tarihi dönemlerde ve günümüzde bazı hak ve imtiyazları vardır. I. Abdulhamid döneminde savaşlarda yaralanan bireyler için aynı ve maddi yardımlar düzenlenmiştir (Hatun,2018:18).

Alp, alperen ve gaziler aynı bileşimin farklı şekillerde yansıması olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Alp'ler göçebe toplumun kahramanlarına verilen unvan iken; alperenler İslamiyet ile birlikte daha dini rol üstlenmişlerdir; gaziler ise daha çok ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte kültürel bir aktöre dönüşmüşlerdir.

Döğüş, Osmanlının kuruluşundan yıkılışına kadar gaza ve cihat anlayışı varlığını devam ettirdiğini söylemiştir. Hatta Osmanlı devleti yıkılıp yerine Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulma sürecinde de Mustafa Kemal Atatürk'ün kökleşmiş olan gaza ruhu çok önemli bir rol oynamıştır. Anadolu'da varlığını devam ettiren gaza ve cihat anlayışını Gazi Mustafa Kemal Atatürk de kullanarak Millî Mücadeledeki rolünü ortaya koymaktadır. Osmanlı devletinin yıkılma süreci başlayıp ile milli mücadeleye kadar devam eden dönemde gaza ruhu önemli bir rol oynamıştır. Bu süreçte Mustafa Kemal Atatürk de mücadeleye gazi unvanı ile devam etmiştir. Anadolu'nun Atatürk' olan güveninde bu ruhun etkisi önemlidir. Aynı zamanda Mustafa Kemal' de bu ruh ile birlikte Milli Mücadeleye bir dayanak oluşturmuştur (Döğüş,2007:351).

3.2.3. Cumhuriyet Dönemi ve Gazilik Anlayışı

Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması sürecinde başlayan milli mücadele ile birlikte gazi kavramı farklı bir boyut kazanmıştır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında ulus devlet faktörü önemli bir rol oynamıştır. Ulus devlet kendini milliyetçilik üzerinden var etmektedir. Ulus devletler ortak imgeler bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Ulus, kültürel, siyasal ve sembolik bir topluluktur. Dil, din ve bayrak gibi semboller vasıtası ile soyut topluluklar yaratılmıştır. Ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte tek vatan, tek dil, tek bayrak düşünceleri gazilik ve şehitlik anlayışında önemli derecede rol oynamıştır. Günümüzde gaziliğe ve şehitliğe olan dini boyut devam etmekle aynı zamanda bu

düşünceye ulus devletlerin oluşması ile birlikte, bir de ‘vatan’ ve ‘vatanperverlik’ düşüncesi de eklenmiştir.

Gazilik düşüncesi Türklerde bir gelenek olarak gelmiş ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasında da çok önemli motivasyon kaynaklarından birisi olmuştur. Ayrıca toplumun ve devletin ülkenin kurucusuna ‘Gazi’ unvanını vermesi gazilik anlayışının halen daha önemli şekilde sürdürüldüğünü göstermektedir. Türk toplumuna göre vatan, toprak ve kan birleşimi sonucunda oluşmaktadır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün “*Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh, bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz*” sözünden de Türk toplumu için toprağın vatan olabilmesi için kanla yoğrulması gerektiği anlayışı bir kültür haline gelmiştir.

Türk milleti üzerinde yaşadığı toprak ile arasında manevi bir bağ kurmakta ve bu toprakların atalarının kanları ile aldıklarını bunun için toprakların savaşmadan terk edilemeyeceğini düşünmektedirler. Toplum içinde söylenen ‘son nefes; son nefes’ söylemi bunun yansımalarının bir sonucudur. Yabancı devletlerin işgallerine karşılık Anadolu’nun her yanında silahlı direniş örgütleri kurulmuştur. Bu teşkilatlanmanın etkili olmasında Türk halkındaki gaza anlayışından kaynaklı bir motivasyonun etkili olduğu söylenebilir. Kurtuluş Savaşında Türk Milleti amacına ulaşabilmek için öteden beri sürdürdüğü ordu-millet anlayışını ve gazilik anlayışını tüm imkansızlıkların içinden çıkmak için bir güdü kaynağı olarak kullanmışlardır. “*Mevzubahis vatansa gerisi teferruattır*” anlayışı ile tüm halk yiyeceğinden, giyeceğinden, evlatlarından ve canlarından vazgeçmişlerdir.

Hatun’a göre, gazi kavramının dini boyutuna ek olarak vatan için yapılan bir görev olarak da görülmektedir. Türk askeri birlikleri barışı koruma görevi üstlenerek Kore savaşına ve Kıbrıs Barış Harekatı’na katılmıştır. İstiklal Savaşı, Kore ve Kıbrıs savaşlarına katılan askerler “İstiklal madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun” çerçevesinde “muharip gazi” olarak (1005 Sayılı Kanun, 1968); bu savaşlarda yaralanan askerlere ise 5510 sayılı “*Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*” kapsamında “*harp malulü gazi*” ya da “*muharip malul gazi*” olarak değerlendirilmiştir. Anayasanın 61. maddesinde yer alan “Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malul ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir yaşam seviyesi sağlar” ifadesiyle gaziler ilk defa anayasal güvence altına girmişlerdir (Hatun,2018:19).

1980’li yıllardan sonra Türkiye Cumhuriyeti’nde terör olayları artmıştır. Artan terör olaylarından dolayı pek çok kolluk kuvveti yara almıştır. “*Terörle mücadele Kanunu*” ile birlikte terörle mücadele kapsamında yaralanan güvenlik görevlileri “*malül gazi*” sayılarak sosyal, ekonomik ve sağlık alanında haklar tanınmış ve terörün neden olduğu zararlar devlet eliyle iyileştirilmeye çalışılmıştır (3713 Sayılı Kanun, 1991).

Fransız İşgaline karşı verdiği mücadelenin dolayı TBMM 6 Şubat 1921 tarihinde ‘Antep’ ili ‘gazi’ unvanını vermiştir. 6 Şubat 1921 tarihinde TBMM’nin 147. toplantısında sunulan teklifin kabulüyle Fransız işgal kuvvetlerine karşı mücadelede cesaret, fedakârlık, kahramanlık göstermiş olan Antep iline ‘gazi’ unvanı verilmiş ve şehir ‘Gaziantep’ ismini almıştır. Bu şehre verilen unvanın gerekçesini Atatürk’ün “*Türk’üm diyen her şehir, her kasaba ve en küçük Türk köyü Gaziantep’lileri kahramanlık misali olarak alabilirler*” sözünden anlayabiliriz. Günümüzde 19 Eylül Gaziler günü olarak her yıl düzenli bir şekilde gaziler anılmaktadır (Başçılar,2017).

Tüm bu incelemeler sonucunda en eski Türk devletlerinden itibaren günümüz Türkiye’sine kadar gazilik anlayışının değiştiğini ve farklı çerçeveler içine girdiğini ancak yine de toplum için önemli bir kavram olduğunu görmekteyiz.

3.2.4. Uluslararası Alanda Gazilik

Uluslararası alanda gazilik konusu genel itibari ile çatışma veya patlamalardan çok yaralanan kişi sayısının fazla olması sebebi ile savaşlar vasıtasıyla ele alınan bir konu olarak gündeme gelmiştir. Bu sebeple bakıldığında gazilik uluslararası düzeyde Vietnam, Afganistan ve Irak üzerinden çalışılmıştır. Bireyler, askerlik hizmetine ilişkin bazı toplumsal inançları içselleştirmiş olabilmektedirler. Bunlardan bazıları ülkesi ve ülkesinde yaşayan insanlar için savaşmak ve onları korumak olabilmektedir. Silahlı çatışma sonucunda uzuv kaybı olan gazilerin tedavi süreçleri uzun sürmektedir. Fizyolojik olarak gaziler kendi ihtiyaçlarını karşılayamaya bilmektedirler. Aynı zamanda bu durum bireylerde psikolojik olarak da problem yaratabilmektedir.

Vietnam savaşı 1965-1973 yılları arasında Amerika ile Vietnam arasında yaşanmıştır (Erkul,2010:115). Gallops ve Frey’in 27 Vietnam gazisi ile yaptığı

çalışmada savaşların erkekler üzerinde mücadeleye maruz kaldıklarından dolayı psikolojik probleme ve davranış sorunlarına yol açabilmekte olduğunu görmüşlerdir. Vietnam gazilerinin psiko-sosyal olarak uyumu savaş deneyimlerinden ve çatışmaya ne kadar süre maruz kaldığından etkilenmektedir (Gallops ve Frey,1984:65-66).

Askeri disiplinin temelinde savaşa ve savaş şartlarına hazırlık duygusu vardır. Bu duygu bireyleri savaşa hazır hale getirirken insanı duygularından uzaklaştırmakta ve bireylerin kimliğini daha sert hale getirmektedir. Bireyler gazi oluş sürecine yaralanma ile başlamaktadırlar ancak bu sürecin en zor olan kısmını hastaneden taburcu olduktan sonraki kısım oluşturmaktadır. Hastaneden taburcu olduktan sonra sivil yaşam ve organ kayıpları nedeniyle gaziler yeni yaşamlarında birçok zorluk ile karşılaşmaktadırlar. Vietnam savaşı bireylerin hayatlarında yaşama ve uzuvlara yönelik tehdit, kimyasallara maruz kalmadan dolayı fiziksel rahatsızlıklar, yoksunluk, çaresizlik hissi, başkalarını öldürme ve ölmesine maruz olma ve ahlaki olarak kendini rahatsız etme gibi stres ve psikolojik işlev bozuklukları gibi sebeplere yol açabilmektedir (Gallops ve Frey,1984:66).

Travmanın psikolojik izlerini uzun süre hisseden bireylerde, yaşam alanının daralması ve bundan doğan yaşam rollerindeki yetersizlik hissi, aşırı korunma, kariyerin engellenmesi ve ekonomik sorunların etkileriyle psikososyal yaşama tam olarak katılımı engellenmekte; toplumda malul gazilere yönelik, tutum ve yaklaşımlar nedeniyle hayal kırıklığı yaşayan ve bir gazi olarak toplumda onay görmediklerini düşünen malul gaziler, kendilerine ve içinde yaşadıkları topluma karşı yabancılaşmakta ve dolayısıyla da sivil hayata uyum sağlayamamaktadırlar. Destek veya baş etme kaynaklarından yoksun olan ve olumsuz baş etme yollarına başvuran gaziler, uyum sorunlarıyla baş edemedikleri için yabancılaşmadan çıkamayabilmektedirler (Hatun, 2018:94).

Savaş gazilerinde Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) teşhisi ilk olarak 1978 Vietnam gazilerine Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından konuldu. Amerikan Psikiyatri Birliği'ne göre gazi olan bireylerin kişilik özellikleri, nevrotik hikayeleri ve önceden yaşanmış faktörler TSSB sendromunun seyrini iyileştirici ya da kötüleştirici etkiye sahip olabilmektedir (Omalu,2011:1). Gazilerin sivil hayata uyum sağlamasında pozitif kişilik yapısı, psikolojik sağlamlık, olumlu anlamlandırma, aile desteği ve manevi boyut gibi destek mekanizmaları vardır. Bu destek mekanizmaları sayesinde gaziler hayata yeni bir anlam ve boyut kazandırmaktadırlar. Gaziler için sivil

hayata uyum sağlamanın ön koşulu bağımsız olmak, düzenli bir aile yaşamı ve sosyalleşmek olarak sayılabilmektedir.

Güçlü bir konumda olan ABD'nin zayıf bir konumdaki Vietnam'a karşı savaşta kaybetmesi hem kendi halkı hem de dünya çapında şok etkisine yol açmıştır. Vietnam savaşı bireyler üzerinde küresel çapta adını duyuran 'Vietnam Sendromu'na yol açtığı saptanmıştır (Erkul,2010:96).

Yapılan çalışmalara göre savaşlar yalnızca basit gerilimlere ve çatışmalara yol açmamaktadır. Gazilik statüsü kümülatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazilik düşüncesinin ırksal, bağlamsal ve durumsal yönleri vardır. Birey yalnızca ülkelerin geleceği için fedakârlık yapmaz birey gazi olduktan ve durumu kabullendikten sonra gaziliğe dair popüler etkileri de kullanmak istemektedir (Gallop ve Frey,1984:67).

Yapılan araştırmalar sonucu silahlı kuvvetler mensupları yaşadıkları olaylardan dolayı travmatik beyin hasarına maruz kalabilmektedirler. Travmatik beyin hasarına maruz kalma Irak ve Afganistan savaşlarında patlamalardan dolayı en yaygın görülen beyin hasarı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu savaşlardan sonra Travma Sonrası Stres Bozukluğu tanısı alan bireylerin ilaç ile tedavi etme süreçlerinin çok olumlu cevap vermediği ve bireylerin intihara meyilli olduğu görülmüştür (Omalu,2011:1).

Savaş gazileri bir sosyal kategori oluşturmaktadır. Bu kategoriler askeriye tarafından oluşturulmaktadır. Gaziler izole bir gruptur ve geleneksellik, sembol, metafor, toplumsal deneyim, rol ve sosyallik içinde inşa edilmiştir (Maya ve Chambati,2013:84). Gazilik sosyallik içinde oluştuğu ve toplumdan topluma değiştiği için tartışmaya açık bir konu değildir. Gazilik konusunun sahada güç kullanımı, ideolojik amaç, politik söylem, ekonomik getiri gibi konulara çözüm sağlaması nedeniyle limitsiz kullanım alanı vardır (Maya ve Chambati,2013:92).

3.3.Farklı Alanlarda Gazilik Kavramı

Türkiye içerisinde gazilik 'İslamiyet'in etkisi ile yalnızca 'din' boyutu ile değerlendirilebilmektedir. Ancak gazilik düşüncesi salt 'din' kurumu ile özdeş değildir ve gazilik statüsünün farklı boyutları bulunmaktadır. Bu aşamada gazilik kavramının farklı alanlarla olan ilişkisine değinilecektir.

3.3.1. Edebiyat ve Gazilik

Becker, toplumsal temsil işleri üreten toplum hakkında incelemeye değer kavramlardan bir tanesi de ‘kurgu’ olarak tanımlamıştır. Kurguya dayalı edebiyat eserleri, romanlar, öyküler ve şiirler toplumsal tahlil aracı olarak işlev görmüşlerdir. Yazarların tasvirlediği ailelerin, sınıfların ve profesyonel grupların hikayelerinin bu yazarların sahip oldukları güç ve estetik meziyetlere bağlı olarak toplumsal hayatın ve onu oluşturan süreçlerin betimlemelerini içerdikleri düşünülmektedir (Becker,2016:29). Türk kültüründe gazilik anlayışı geçmiş zamandan beri var olan ve özel bir değeri olan bir statü olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkler, gaziliğe özel bir statü tanımıştır. Gazilik geleneğinin öneminin edebiyata da yansıdığı görülmektedir. Hikayelerde savaş kültürü dikkatli bir şekilde işlenmiş ve böylelikle gelecek nesillere de bu kültür aktarılmaya çalışılmıştır. Savaşa katılan askerler kahraman, cesur ve fedakâr sıfatları ile donatılmışlardır. Savaşlarda yaralanan kişileri kahramanlıkları ile hikâye, masal ve destanlarda anlatılmıştır.

Danışmendname, Danışmend Gazi’nin göstermiş olduğu kahramanlık öykülerini anlatmaktadır. Danışmendliler, kendilerindeki ‘gazi’ anlayışının Balkanlardaki Battal Gazi’ye dayandıklarını öne sürmektedirler. Anadolu’daki ilk gazi anlayışının Anadolu’nun doğu kesimlerinde başlamış olduğu düşünülmektedir. Bu bölgedeki ilk gaziler, Arap fatihleri olarak değerlendirilebiliriz. El-Battal unvanı ile anılan Emevi komutan, Anadolu’daki Türk toplumu içinde yayılan kahramanlık temalı menkıbeleri, destansılaştırılarak ‘Battalname’ adı altında derlemiştir. Bu eser, Anadolu ve Balkanlar’da ortaya çıkan ‘gazavatname’ türüne ilham kaynağı olmuştur. Oğuz Kağan ve Dede Korkut destanları alpler ve gazilerin aynı kahramanlık temasını işlemektedir (Dögüş,2007:27).

Türklerde savaş geleneğinden dolayı gazilik kültürü çok uzun zamandan beri var olmuştur. Önceleri cesur anlamına gelen ‘alp’ kelimesi gazileri ifade etmek için kullanılırken İslamiyet’ten sonra ‘mücahit’ kelimesi ile anılmaya başlanmıştır. Saltukname’de Baba Saltuk Alperen Gazi olarak İslamiyet’i yaymaya çalışan bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazilik günlük konuşma diline girmiş ve bundan doğacak olan destan, şiir ve hikayelerin doğmasına öncülük etmiştir. Lokmacı, 11. Yüzyıldan beri Asya’dan Anadolu’ya gelen Türkler savunmadan ziyade saldırı da bulduklarını ve böylelikle gaza ve gazi kelimeleri gündelik konuşma dilinin içine

yerleştğini hatta Osmanlı edebiyatında gaza ruhu öyle genişlemiştir ki ‘gazavatname’ adı ile bilinen edebi türün doğmasına neden olduğunu söylemektedir. Gazavatnâmeler orduların savaşlarını, kahramanlıklarını ve zaferlerini, düz yazı ya da şiir biçiminde anlatan bir edebî türdür (Lokmacı,2017:670).

Kahramanlık anlatıları içeren destanlar Türklerin harp kültürünün bir getirisi olarak anlatılmaktan ve dinlenilmekten hoşnut olunan bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Güngör’e göre, Türk edebiyatı için çok önemli bir eser olan Dede Korkut’ta da Türk ve Müslüman sentezini birleştiren figürlere rastlanılabilir. Örneğin ilk hikayelerde daha çok ‘Tanrı’ kavramı kullanılırken daha sonra Hz. Muhammed ve Azrail gibi bazı meleklerin adının da kullanıldığı görülmüştür (Güngör, 2016:315).

Eski Türk destanlarındaki ‘alp’ figürü ‘gazi’ figürüne dönüşmüş ve karşımıza yeni bir sentez olan ‘alp gazi’ figürü karşımıza çıkmıştır. Aşık Paşa Garipnamesinde alp, alperen ve gazi sözcüklerini aynı anlamda kullanması da gazilik kültürünün yalnızca İslamiyet ile ilgili bir olay olmadığını geçişli bir şekilde Türk kültüründe var olan kültüre eklenmesi sonucu var olduğunu gösterir. Döğüş’e göre, Battal Gazi, Emeviler döneminde Anadolu’da yaşayan ve sergilemiş olduğu kahramanlıklarıyla hem Türklerin hem Hıristiyanların gözünde önemli bir yere sahip Arap komutanıdır. Anadolu’da gaza kültürünü yansıtan ilk eser, Seyyid Battal Gazi’nin gaza hikayesini anlatan ‘Battalname’ olarak kabul edilmektedir. Köprülü, Battalname’nin tarihi bir temel üzerine oluşturulmuş ve Türklere özgü bir kahramanlık destanı olduğunu belirtmiştir (Köprülü’den akt. Döğüş,2007:35).

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş dönemi aşamasında yaşanan savaşlar sonucunda birçok şairimiz ve yazarımız bu savaşları betimleyecek yazılar yazmışlardır. Bu yazarların önemli isimlerinden biri olan Ziya Gökalp ‘Türkçülüğün Esasları’ adlı kitabında “İnsan terbiyesi ile büyüdüğü toplumun ideali uğruna can verebilir” cümlesi ile gazilik statüsünün toplumumuzda halen daha önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz (Gökalp,2015:22).

Vatan Şairi olarak adlandırılan Namık Kemal de “*Ben anamın karnından dünyaya gözümü açtığım vakit, açtım; karnımı vatan doyurdu... Çıplaktım, vatan sayesinde giyindim, vatanımın nimeti kemiklerimde duruyor*” cümlesi ile Türk toplumunda vatanın ne kadar kutsal olduğunu ve elde ettiğimiz tüm değerlerin vatanımız sayesinde olduğunu söylemektedir (Kemal,2011:20).

Milli Edebiyat anlayışını devam ettiren şairlerinden olan Mithat Cemil Kuntay'da yazdığı birçok şiirinde vatanseverlik ve yurt sevgisi duygusunu vurgulamıştır. Kuntay'ın vatan sevgisini dile getirdiği ve en bilinen mısraları şu şekildedir;

Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır

Toprak, eğer uğruna ölen varsa vatandır” (M. Cemil Kuntay).

Günümüz yazarlarından birçok şair ve yazar da ‘vatan’ duygusunu tema olarak seçmektedirler. “*Türk evladının vatan sevgisinin değerini ifade etmek için bundan daha güzel bir söz bulmak mümkün değildir; Vatan sana canım feda...*” (Akın,2016:181).

Gazilik kavramı, farklı dönemlerde ve farklı biçimlerde edebiyata yansımıştır. Gazilik kavramının geleneksel kültür içindeki sözlü temsillerin yazıya geçirilmiş olmasının nedeni değerli ve önemli olarak görülmesi olabilmektedir.

3.3.2. Siyaset ve Gazilik

Türk kültüründe devletin bağımsızlığı çok eski zamanlardan beri inanılmış karakteristik bir özelliktir. ‘oksızlık’ olarak da adlandırılan bağımsızlık duygusunun oluşmasında yaşanan coğrafya, savaşçı yapı ve göçebe kültürün önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Böylelikle devletin bir unsuru olan yurt sözcüğü ‘vatan’ kavramı gibi kutsal bir anlam taşımıştır. Türk tarihinde vatan olarak adlandırılan yurt, ata yadigârı olarak görülmüş ve o toplum içinde ülkenin hükümdarı başta olmak üzere, o topraklarda yaşayan tüm vatandaşlar vatanlarını savunmayı kendilerine görev edinmişlerdir.

Çoşkun, Gazneli Devletinin kurucusu olan Alp Tegin ve Büyük Selçuklu Devletinin Sultanı Alp Arslan gazi unvanlarını devletin kurucusu ve sultanı olarak kullanmasının gazilik kültürünün siyasi olarak kullanıldığının bir göstergesi olarak açıklamıştır (Çoşkun,2018:186). Siyasal alanda olan olaylar yaşamlarımızın tamamına dokunmaktadır. Devlet, ulusun istikbalinin garantisi olarak kendini sunmakta ve bunun sonucunda vatandaşlarından itaat ve karşılık beklemektedir. Hükümetler, savaş zamanlarında zorunlu olarak gördükleri amaçların doğrultusunda yaşamımızdan vazgeçmemizi dahi buyurabilmektedirler. Modern toplumların çoğu ulus-devletlerden

oluşmaktadır. Ulus devletler, tek bir parça olma duygusunu sağlayan simgeler kümesi ile birlikte aidiyet duygusu hissetmektedirler. Ulusal kimliğin diğer kimlik çeşitlerinden en önemli farkı rekabeti kabul etmemeleridir. Devlet biz ve onlar arasındaki sınırı çizmektedir.

Gazilik unvana kimin, hangi derecede sahip olacağına karar veren kurum devlet olduğu için gazilik ve siyaset arasında karşılıklı bir bağ vardır. Kim olmayı istemekte özgürsünüz ancak bunu onayan ve son sözü söyleyen devletin kurumları olacaktır. Devlet, bireyin ulusal kimliğini sürekli olarak ‘aidiyet’ başlığı altında tazelemekte ve yön vermektedir.

3.3.3. Din ve Gazilik

Kuran’dan yola çıkarak ‘cihat’ kelimesinin anlamın baktığımızda ‘çabalamak, uğraşmak’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden Allah adına yapılan savaşlarda düşmana karşı gösterilen çabayı ifade ettiği için ‘cihat’ olarak kabul edilmektedir. Kuranda ‘harp’ sözcüğünün yerine ‘cihat’ sözcüğünün daha sık kullanıldığı ilahiyatçılar tarafından önemsenmektedir. Çünkü Müslümanların Allah için veya Allah adında yapılan savaşlarda mücadele edebileceği ve kendi çıkarları ve menfaatleri doğrultusunda savaşmayacaklarını taahhüt etmeleri gerekiyordu. Geçmiş yıllarda diğer devletlerde fetih hareketleri sadece ekonomik faktör göz önünde bulundurularak yapılmasına rağmen İslam inancı ile birlikte dini yayma düşüncesi de fetih hareketlerinde etkili olmuştur. Bunun sonucunda bireyler Allah için Allah yolunda verilen savaşta öldüklerinden dolayı şehitler ve yaralanan gaziler için ebedi yaşamda cennet ile mükafatlandırılacakları İslam dinine göre söylenmektedir. İslami inanişaya göre şehitler dünyevi yaşamlarını kendi çıkarları doğrultusunda olmayacak şekilde feda ettikleri için ve yaralanan gaziler de uzuvlarını kaybettiklerinden dolayı iyi bir ebedi yaşama sahip olma olasılığı kazanacağı Kuran da söylenmektedir.

Gazi kavramı Kuran’ı Kerim’de mücahit kelimesi ile kullanılmaktadır. Mücahit Allah yolunda savaşan kişi anlamına gelmektedir. Bu yönüyle gazilik İslam da fetihlerde ya da bir bölgenin ele geçirilmesinde bir güdü kaynağı olarak kullanılmıştır. Ancak günümüze geldiğimizde gazi kelimesi savaşta ya da çatışmada yaralanan askerler için kullanılmaktadır. İslami kaynaklarda gaza ve cihat kavramı genellikle aynı anlamda ve birbirlerinin yerine kullanılırken Türkler içinde iki kavram

farklı anlamda kullanılmıştır. İslami kaynaklarda cihat ve mücahit kavramı kullanılırken Türkler gaza ve gazi kavramlarını kullanmayı tercih etmişlerdir. İslam dininin peygamberi olan Hz. Muhammed bu kavramlar hakkında övgü sözleri ‘ölürsem şehit; kalırsam gazi’ anlayışının çıkmasına neden olmuştur. Bu anlayış fetih hareketlerinde önemli bir güdü rolü oynamıştır. Gazilik statüsüne Türklerde geçmişten günümüze baktığımızda değişim ve dönüşüm geçirmiş gibi görülmektedir. Ancak ortak bir kesişime olarak baktığımızda gazilik, gurur verici, onurlu, dini ve milli değerleri için savaşan kişiler olarak tanımlayabiliriz.

Türkistan’da başlayıp, Danişmendliler ve Selçuklular devrinde Anadolu’da gelişen gazilik kültürü, Osmanlılarda daha derin bir iman anlayışı ile kendini var etmiştir. Müslüman gazileri ile Türklerin alpları birleşiyor ve bu zümreler Anadolu’da dinî bir motif kazanıyordu. Osmanlı devletinin kuruluşu ile ilgili olarak gaza ideolojisinin önemi üzerinde ilk duran tarihçi P. Wittek olmuştur. Ona göre gaza, Osmanlı devletinin varlık sebebiydi (Döğüş,2007:39).

Anadolu’daki uç beylikleri gazi teşkilatından doğduğu söylenmektedir. Osmanlı uç beyliği jeopolitik konumu gereğince Bizans’a sınır komşu olması nedeniyle gayrimüslimlerle daima cihat halinde olduğu için gaza kültürü sürekli canlı tutulmuştur ve diğer Müslüman devletler tarafından da desteklenmişlerdir.

Gazilik düşüncesi İslami motifler ile örtüşerek farklı bir değer yansıması olarak gündeme gelmiştir. Aynı zamanda İslami değerlerin diğer Müslüman devletler tarafından desteklenilmesi ve gazilik kavramının Kurtuluş Savaşında bir motivasyon kaynağı olarak kullanılması bu kavramı siyasi bir role bürümüştür.

3. 3.4. Mustafa Kemal Atatürk ve Gazilik

Çeşitli savaş, çatışma ve mücadele sırasında hayatını kaybedenlere şehit; yaralanan, vurulan ya da uzvunu kaybeden askerlerimize gazi demekteyiz. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, savaşta yara alarak gerçek anlamda bir asker gazisi olmuştur. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, gazi unvanını Sakarya Savaşında atından düşüp sol üç kaburga kemiğinin kırılması sonucunda verilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Mustafa Kemal Atatürk’e 19 Eylül 1921 tarihinde gazilik ve mareşallik unvanını vermiştir. Mustafa Kemal Atatürk’e gazi unvanını veren Türkiye Büyük Meclisinde ilk gazi bir meclistir. Bu tarihten sonra 19

Eylül günü her yıl ‘gaziler günü’ olarak Türkiye’de kutlanmaktadır. Gazi Mustafa Kemal, 1924 yılında Dumlupınar’da büyük zafer hakkında konuşurken: “Arkadaşlar! Bu gaza ve şahadet diyarını terk ederken, o hatırayı hep beraber hürmet ve tazim ile selamlayalım!” demiştir (Döğüş,2014:45).

Mustafa Kemal Atatürk, Meclisin kendisine verdiği gazilik statüsü karşısında şu sözcükleri dile getirerek teşekkür etmiştir:

"... Kazanılan bu başarı, Yüksek Heyetinizin iradesiyle kuvvet bulan ordumuzun iradesi sayesinde, düşman ordusunun iradesinin kırılması suretiyle belirmiştir. Bu sebeple ödüllendirişinizin gerçek muhatabı yine ordumuzdur" [\(https://www.tbmm.gov.tr\)](https://www.tbmm.gov.tr).

Osmanlı’da lakap ve unvanları kaldıran Ulu Önder Mustafa Kemal gazi unvanını ‘Atatürk’ soyadını aldıktan sonra dahi kullanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk gaziliğe verdiği önemi imzasında dahi gün yüzüne çıkartmıştır. Tüm bunlar Mustafa Kemal’in gazilik kavramına verdiği önemi göstermektedir. Mustafa Kemal, 20 Eylül 1921’de orduya yayımladığı bildiride ise şunları söylemiştir:

"...Zaferden dolayı sizin kahramanlıklarınızla, sizin gösterdiğiniz nihayetsiz fedakarlıklar pahasına kazanılan bu büyük muzafferiyetlerin millet tarafından takdirini gösteren bu rütbe ve unvanı, ancak size mal ederek bütün askerlik hayatımın en büyük iftihar sermayesi olarak taşıyacağım”
 [\(https://www.atam.gov.tr\)](https://www.atam.gov.tr).

Gazilik ruhu Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk Milleti için kullandığı bir motivasyon kaynağı olmuştur. Bunun en iyi örneğini Çanakkale Savaşında “*Ben size savaşmayı değil ölmeyi emrediyorum*” sözcüklerinde görmekteyiz. Mustafa Kemal Atatürk İslam anlayışı içinde şehit veya gazi olmanın ebedi yaşamda bir mükafat olarak değerlendirildiğini bildiği için bilinçli şekilde bu emri vermiştir. Mustafa Kemal Atatürk, şehitlik ve gazilik ruhunun yalnızca askeriyede ve orduda değil Türk toplumunda da olduğunu bilmekteydi. “*Vatan mutlaka selamet bulacak, millet mutlaka mutlu olacaktır. Çünkü kendi selametini, kendi saadetini memleketin ve*

milletin saadeti ve selameti için feda edebilen vatan evlatları çoktur” kelimeleri ile ordu-millet anlayışını vurgulamaktadır.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk gaziliği bir ‘itibar sembolü’ olarak kullanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk bazı meclis oturumlarında ‘gazi meclis’ tabirini kullanmaktadır. ‘Gazi meclis’ sözü ile meclisin kutsal bir çatı olduğunu ve gazilik ruhuna verdiği önemi görmekteyiz. Görüşülen gaziler de, Mustafa Kemal Atatürk’ün de gazi unvanına sahip olduğu için gazilik duygusunu gurur verici olarak görmektedirler.

Şıvgın’a göre, Dumlupınar Meydan Muharebesinden sonra Refet Paşa’ya çektiği telgrafında da Dumlupınar Savaşının geçtiği yerler için *“Anadolu’nun eski gaza ufukları üstünde...”* kazandığımız zafer diye bahsetmektedir. Mustafa Kemal’in burada *“eski gaza ufukları”* diye bahsettiği Osmanlı’da yapılan gaza kültürünün devamı olduğunu düşünebilmekteyiz (Şıvgın,2011). Mustafa Kemal Atatürk, Türk ordusunun askeri olarak kodlarında gazilik ruhunu barındıran manevi yönü baskın bir komutandır. Mustafa Kemal Atatürk’ün en ünlü eseri olan Nutuk’ta da *“Savaşa ya şehit ya gazi olmak için gidilir”* demektedir.

Mustafa Kemal, Batı Cephesinin ilk zaferi olan 1. İnönü savaşından sonra İsmet Paşa’ya çektiği telgrafta *“Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz”* sözünden de gaza anlayışını gündeme getirdiği düşünülebilir. Mustafa Kemal Atatürk, ordu-millet anlayışına sahip Türk milletini, kendi topraklarını savunmak için gaza anlayışı çerçevesinde çağırdığını söyleyebilmekteyiz. Mustafa Kemal Atatürk’ün başlattığı Milli Mücadele de bu fikir temeline dayanmaktaydı. Milli mücadelenin kazanılmasında gaza ruhu önemli bir etken olmuştur.

Mustafa Kemal Atatürk’ün, gazi unvanını kullanmasında siyasi, askeri, sosyal ve tarihi yönü vardır. Mustafa Kemal Atatürk bir asker gazisi olarak, Kurtuluş Savaşında siyasi güdü kaynağı olarak, Türk kültüründe var olan ve geçmiş dönemlerdeki alp değerlerinin bir getirisi olarak ve toplum içindeki bir statüsel itibar kaynağı olarak gazilik kavramını kullanmıştır.

3.3.5. Ordu- Millet Bağı Açısından Gazilik

Geçmişten beri Türk kültüründe en önemli ayırıcı özelliklerinden birisi de ordu-millet anlayışıdır. Bu anlayışa göre savaş sırasında ya da herhangi bir olayda kadın erkek fark etmeksizin tüm milletin hazır olarak asker konumuna gelmesidir. Bu savaşçı kimliğin kazanılmasında bozkırdaki zor yaşam şartları ve göçebe hayat tarzı neden olmuştur. Böylelikle oynadıkları güreş, cirit gibi oyunlardan Orhun Kitabelerindeki yazıtlara kadar savaşçı kimliğin özelliklerini görebiliriz. Türklerde hükümdarın aynı zamanda ordunun başkomutanı olması da ordu-millet anlayışının bir getirisi. Türk devletlerinde tüm zamanlara bakıldığında ordu-millet anlayışının birçok zafere imza attığı görülebilmektedir. Emekli Tümgeneral Osman Pamukoğlu ordu millet anlayışının önemini şu sözler ile dile getirmiştir: *“Rejimi ve toprakları silah korumaz milletin yüreği korur”* (Pamukoğlu,2015:122).

Türklerde askerlik özel bir meslek sayılmaz ve aynı zamanda paralı asker bulunmazdı çünkü eli silah tutan herkes askerdir anlayışı hakimdir. Mustafa Kemal Atatürk’ünde Konya Askeri okulunun diploma töreninde yaptığı konuşmada ordu-millet anlayışına yaptığı vurguyu görebilmekteyiz.

Efendiler! Türk milleti, asıl kökünde ve ondan sonra hareket ve faaliyetlerle malî devrelerinde, araştırılırsa görülür ki, milletimizin alışılmış sosyal hayatıyla askerlik sanatı iç içe bulunmuştur. Millet, bu sanatın bütün gereklerini, hayat ve işlerinin gerekleri kabul ederek doğal bir şekilde yapardı. Denebilir ki, milletin sosyal heyeti, ordu heyeti halinde idi (<https://www.atam.gov.tr/>).

Türklerde devletini meydana getiren üç unsur olarak bağımsızlık, millet ve vatan sayılmaktadır. Bu kavramların hepsi kendi içinde Türk kültüründe çok değerli olduğu gibi birleştiğinde de daha değerli bir kavram olan devleti meydana getirmektedirler.

1) Bağımsızlık:

Bağımsızlık, Türklerde milli karakteristik bir özellik olarak kabul edilir ve ülkenin bağımsızlığı için ülkede yaşayan her fert savaşmaya hatta canından bile olmaya göğüs germiştir. Tarihe de bakıldığında bir Türk devleti yıkıldığında esir olarak yaşamak kabul edilmemiş ve yeni bir Türk devleti kurulmuş olması tarihçiler tarafından bunun kanıtı olarak sayılabilmektedir.

“İki Türk bir araya gelirse devlet kurar” söylemi de bunun üzerinde söylenmektedir.

2)Millet:

Millet ve hükümdar arasında Türklere paradoksal bir ilişki vardır. Hükümdar milletine Tanrının bir emaneti olarak adil ve huzurlu bir şekilde yönetmek zorundayken; millet de kut anlayışının Tanrı tarafından hükümdara verildiği için hükümdarına saygı duyardı.

3)Vatan:

Türk inançlarına her toprak vatan değildir. Türk kültürüne göre bir toprak parçasını vatan haline getiren, orayı yurt olarak benimseyen kişilerin bu uğurda kanlarını dökmeleri gerektiği düşünülmektedir. Türk hükümdarı ve milleti vatan topraklarını atadan emanet aldıklarını ve onları korumayı kendilerine başlıca görev edinmişlerdir.

Türk kültürü ordu millet anlayışı içinde doğan her bireyin gerektiğinde asker rolüne bürünmesinin en önemli kanıtı Kurtuluş Savaşında olarak sayabilmekteyiz. Kurtuluş Savaşında ‘topyekûn’ olarak çocuk, kadın ve erkekler genel bir kavram olan ‘asker’ statüsüne bürünmüşlerdir.

3.3.6. Gazilik Kimliği ile Bağlantılı Vakıf ve Dernekler

Bireyler, yaşamlarının çoğu dönemlerinde kendilerine yakın olarak gördükleri bir grup içinde yaşamış veya kendilerini ifade edebilecekleri bir grup oluşturmuşlardır. Bireylerin iş birliğinde bulunmak ve etkileşim sağlamak için gruplara ihtiyacı vardır. Gruplar, ortak bir amaç etrafında toplanan iki ya da daha fazla kişinin karşılıklı etkileşimde bulunması ile oluşmaktadır. Gruplar, bir ortaklık paydasında toplanan bireylerden oluşabilmektedir. Bir gruba dahil olma doğum ile birlikte veya sonradan katılma ile olabilmektedir.

Bauman’a göre iki tür cemaat vardır; 1) hayat ve kader cemaatleri 2) fikirler ve çeşitli ilkeler ile bir araya getirilmiş cemaatler. Gazilerin yaşamları sonucunda dahil oldukları kimliklerin kendilerini tanımlayan varlıklar, fikirler ve bir araya getirilmiş cemaatlerdir (Buaman,2020:19).

Gaziler yeni kimlik inşası sürecinde zorlandıkları için bu konuda onlara yardım edecek kurumlar arasında vakıf ve dernekler gelmektedir. Vakıf ve dernekler gazileri ortak bir paydada toplamaktadır. Gazilik statüsünün diğer rütbelere ve statülerden ayıran en önemli fark gazilik vasfını elde eden kişinin hayatını ortaya koyarak bu unvanı elde etmesidir. Bu yüzden toplum içinde gazilik statüsü önemli bir yer teşkil etmektedir. Gazilere ve şehit ailelerine yönelik çalışmaları olan STK'lara bakılacak olursa; başta "Türkiye Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri Derneği", "Türkiye Muharip Gaziler Derneği", "TSK Mehmetçik Vakfı", "Türkiye Gaziler ve Şehit Aileleri Derneği", "TSK Dayanışma Vakfı", "Ordu Yardımlaşma Kurumu" (OYAK), "Türk Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı", "Türkiye Muharip Gaziler Derneği", gibi STK'lar bulunmaktadır. Vakıf ve derneklerin gazilerin 'biz' duygusunu pekiştirdiği görülmektedir. Ayrıca gaziler kendilerince aralarından bu dernek ya da vakıflardan bir sözcü seçerek istek, dileklerini ve taleplerini dile getirmektedirler.

Gazilerin sağlık problemlerinden dolayı kalmış oldukları rehabilitasyon merkezleri 'total kurum' olarak değerlendirilmekteyiz. Goffman'a göre total kurumlar, kabaca beş grup içinde değerlendirilmektedir. Birincisi, hem zararsız hem de bakıma muhtaç kişiler için tesis edilmiş kurumlardır. İkincisi, hem kendilerine bakamadıkları hem de toplum için tehdit unsuru oluşturduğu düşünülen bireylerin bakımı için oluşturulan kurumlardır. Üçüncüsü, bireyin topluluğa karşı herhangi bir kastı olduğu düşünülen tehdit ve tehlikelerden korumak için kurulan kurumlardır. Dördüncüsü, işe benzer niteliklerdeki görevlerin olduğundan daha iyi şekilde yerine getirilmesi için kurulan kurumlardır. Beşincisi, dindar kişiler için eğitim merkezi olarak hizmet veren tasarlanmış kurumlardır (Goffman,2015:16). Rehabilitasyon merkezlerinde gazi olan bireylerin hem bakımı sağlandığı hem de topluma veya kendilerine bir zarar vermedikleri için birinci kategoride değerlendirilmekteyiz.

Bireyler ortak bir amaç, duygu, fikir ve düşünce etrafında aynı grup içinde bulunabilmektedir. Gazi olan bireyler maluliyet sebebi ile bu gruplara sonradan dolaylı olarak katılmaktadırlar. Dernek, vakıf ve rehabilitasyon merkezleri içinde bireyler hem kendileriyle hem de personelle etkileşime girerken 'yeni bir kimlik' inşa sürecine de girmiş olacakları için bu kurumları 'total kurum' olarak değerlendirilmekteyiz.

3.4. Gazilik Statüsünün Kendi İçindeki Ayrımları

Bireyler, vazife başında çatışma, yaralanma ya da patlama sonucu yara almışlar böylelikle kendi askeri rütbesinden sıyrılarak yeni bir rütbeye ulaşmışlardır. Kolluk kuvvetleri devlet görevini yaparken yara almaları sonucunda ‘gazi’ statüsüne ulaşmışlardır. Kara, gazilik, ulus devletlerin önemli noktalarından biri olduğunu ve Sosyal devlet anlayışının bir getirisi olarak T.C. Anayasasının 61. maddesi özel olarak korunması gereken bireylere ayrılmıştır. Anayasanın 61. maddesi çerçevesinde harp veya vazife şehitlerinin ve malul gazilerin sosyal hakları konusu bu madde içinde belirtilmiştir. Gazi birey ve gazi ailelerine sağlanan sosyal haklardan bireylerin veya ailelerinin faydalanabilmeleri için kanun tarafından belirlenmiş çerçeveye uymaları gerekmektedir (Kara, 2010:236).

‘Türk hukukunda Gazilik’ kavramı; 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun ile ‘Muharip Gazi’ (İstiklal, Kore ve Kıbrıs harbi gazileri) ve 2847 sayılı Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri ile Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanun ile ‘Malul Gazi’ (görevde, operasyonda ve terör sebebiyle gazi olanlar) olmak üzere temelde iki şekilde tanımlanmıştır (Köleoğlu vd,2013:111).

Ancak 15 Temmuz 2016’dan sonra bunlara 3. kategori olarak Temmuz Sivil Demokrasi Gazileri karşımıza çıkmaktadır.

3.4.1. Muharip Gazi Kavramı

Savaşçı, savaşa katılmış anlamına gelen ‘muharip’ sözcüğü belirli bir ‘bilgi’nin sosyal alandaki kolektivitedeki önemine bağlı olarak sembolik eylemler, nesnelere ve ritüeller aracılığı ile yeniden onaylanmaktadır. Bir seremoni vasıtası ile bireylere, sembolik bir gösterge olan ‘madalya’ verilmesi ile bireylerin gaziliklerinin devlet tarafından onaylandığının göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Milli mücadeleye katılması sebebiyle İstiklal Madalyası verilmiş bulunan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları Muharip Gazi olarak kabul edilmektedirler. Ayrıca 1950-1953 yılları arasında Kore’de savaşa katılmış olan ve 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtında savaşa katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına da Muharip Gazi

unvanı verilmiştir (1005 sayılı Kanun, 1968). Emniyet mensupları ve kamu görevlileri arasında muharip gazi bulunmamaktadır.

Mead, sembolün zihinsel ve duygusal ögeleri sembolün karakterine bağlı olduğunu söylemiştir. Mead'e göre, bizler aslında bir mesajı, mesajdan daha az kelime ile ifade etmeye çalışmaktayız. Anlamli semboller hem bireyin kendisine hem de diğer bireylere yöneltilmektedir (Mead,2019:112). Madalya, sembolik bir gösterge olarak karşımıza çıkarken toplum tarafından, devlet tarafından ve gazi olan birey tarafından bu sembolik değerler yorumlanmakta ve anlamlandırılmaktadır.

3.4.2.Malul Gazi Kavramı

Arapça kökenli olan malul kavramı hastalıklı anlamını taşımaktadır. Bu çalışmanın odak noktasını terörle mücadele sırasında organ ya da işlev kaybı yaşayan Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatı mensupları oluşturmaktadır.

Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarından; Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırlarını korumak ve güvenliğini sağlamak görevi ile harpte veya Devletin bekasını hedef alan terör örgütlerine karşı yurt içi ve yurt dışı mücadelede her çeşit düşman veya terörist silahlarının tesiriyle veya harp bölgesindeki harekât ve hizmetler sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve tesiriyle yaralanarak tedavileri sonucunda engelliliği rapor ile kesinleşenleri ifade eder (md.1).

3.4.3. 15 Temmuz Sivil Demokrasi Şehit ve Gazileri

15 Temmuz darbe girişimi, 15-16 Temmuz tarihleri arasında Türk Silahlı Kuvvetler bünyesinde bazı inanca sahip askerler tarafından gerçekleştirilen darbe teşebbüsü olarak tanımlanmaktadır. “Darbe teşebbüsü sırasında 251 şehit ve 2196 bireyin yaralanarak gazi olduğu söylenilmektedir” (<https://www.milliyet.com.tr>).

2016 yılında çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname'nin 14. Maddesine göre, 15.07.2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemin devamı niteliğindeki eylemler sebebiyle malul olan kamu görevlileri ve siviller ile bu eylemlerin devamı niteliğindeki eylemlerin ortaya çıkarılması, etkilerin azaltılması veya bertaraf edilmesinin sağlanmasında yardımcı ve faydalı oldukları sırada yaralanan kamu görevlileri ve sivillere, yaralanma derecesine bakılmaksızın gazilik unvanı verilir (Gazilik unvanı verilenler:2020).

3.5. Gazilik Statüsünün Getirdiği Haklar

Gazilerin yaptığı ‘fedakârlık’ karşılığında onlara bazı haklar verilmektedir. bu haklardan bazıları, toplu konut tarafından faizsiz konut kredisi, gümrüksüz araç ithal etme, bakım ve öğrenim desteği, askeri okullara ilave kontenjan, yüksek öğrenim katkı payı alınmaması, doğum ve ölüm yardımı, TSK Ali Çetinkaya ilk kurşun rehabilitasyon merkezinden yararlanma, TSK Ali Çetinkaya ilk kurşun rehabilitasyon merkezinden (Ayvalık) yararlanma, özel eğitim merkezlerinden yararlanma, günübirlik giriş kartı verilmesi, TSK özel/yerel eğitim merkezlerine girişlerde günübirlik giriş ve otopark ücreti alınmaması, meskende tüketilen elektrik enerjisinde indirim, su kullanım ücretinden indirim, 9 Eylül gaziler günü ile dünya özürülüler gününde idari izin verilmesi, silah bulundurma ve taşıma ruhsatının harçtan muaf tutulması, milli piyango idaresi genel müdürlüğünce bayilik ruhsatı verilmesi, kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesislerden faydalandırılma, gençlik ve spor genel müdürlüğüne ait tesislerde yapılacak spor müsabakalarına girme, devlet memuru olarak görev yapan malul gazi ve yakınlarının atanması, istenilen ilköğretim okullarına kayıt, malul gazi olarak vazife malullüğü aylığı alan personelin yeniden çalışmaya başlaması halinde aylıklarının kesilmemesi, kreş ve gündüz bakımevlerinden istifade, hususi damgalı pasaport verilmesi, ulaşım ücretlerinde indirimli tarife, devlet tiyatrolarından ücretsiz istifade, belediyelere ait işyerlerinin işletilmesi gibi sosyal haklara sahiplerdir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2009).

3.5.1. Madalya ve Berat Verilmesi

Birey, çeşitlilik gösteren ve saygı göstergesi olarak kabul edilen sembolik içerimleri olan madalya ve beratları, kendi benlik anlayışıyla bağdaşacak bir tören ile almaktadır. Bu tören ile birlikte birey kimliğine daha kolay uyum sağlayabilecek ve yapmış olduğu fedakarlığın bir göstergesi olarak değerlendirebilecektir.

Fotoğraf 1: Bir Devlet Övünç Madalyası Örneği

İlgili Bakanın teklifi, Bakanlar Kurulunun onayı ve Cumhurbaşkanının tevcihi ile 2933 Sayılı Madalya ve Nişanlar Kanununda belirtilen görevler nedeniyle (emniyet asayiş, terörle mücadele gibi görevler) malul olarak Türk Milleti adına haklı gurur kaynağı teşkil eden personele Devlet Övünç Madalyası verilir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2009).

3.5.2. Malul Gazi Şerit Rozeti Verilmesi

Goffman'a göre, toplumsal öneme sahip olan seremoniler tek düzedir her şey önceden ayarlanmış ve stabil durumdadır. Törensel yaşama dair durumlarda, personel ve üst düzey resmi bir görevli, yönetimin ve tüm kurumun bir sembolü olarak törende bulunur. İyi giyinir, bu özel törenden dolayı duygulanır, konuşma yapar ve el sıkıştır. Üst düzey resmi görevli bu kapasite ile hareket ederken, diğer kişilerle -kapatılmış bireyler- etkileşim güzel bir biçim alır. Buna karşılık diğer bireyler, üst düzey görevliye karşı büyük bir saygı gösterirken resmi görevlilerde diğer kişiler ile babacanla ilgilenirler (Goffman,2015:120).

TSK Şerit Rozet Yönergesi gereğince; Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarından; Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırlarını korumak ve güvenliğini sağlamak görevi ile harpte veya devletin bekasını hedef alan terör örgütlerine karşı yurt içi ve yurt dışı mücadelede her çeşit düşman veya terörist silahlarının tesiriyle veya harp bölgesindeki hareket ve hizmetleri sırasında, bu hareket ve hizmetlerin sebep ve tesiriyle yaralanarak tedavileri sonucunda sakatlığı rapor ile kesinleşen ve malulen emeklilik hakkı kazanmış olmasına rağmen göreve devam eden personele “malul gazi şerit rozeti” verilir (Jandarma Genel Komutanlığı, 2009).

Bireylere, malul ibaresinden dolayı verilecek olan her türlü madalya, gazi şeriti, belge ve kimlikler önceden belirlenmiştir. Bu madalya, gazi şeriti, belge ve kimlikler törensel sistem içinde resmi görevliler tarafından gazi olan bireylere verilmektedir. Gazilik statüsünü alan birey, gazilik statüsünü veren yöneticilere saygı gösterirken yöneticiler de gazi olan birey ile babacan şekilde ilgilenmektedirler.

3.5.3. Malul Gazi Rozeti Verilmesi:

Goffman’a göre kurumsal seremoniler düzenli aralıklarla gerçekleşirler ve toplumsal heyecana yol açarlar. Kurum içindeki tüm gruplar bu seremonilere katılırlar ancak gruplara, konumlarını belli eden yerler verilir. Bu törensel pratikler, töreni düzenleyen personel ve törene katılan birey arasında bir köprü görevi görmektedir (Goffman,2015:120-121). Bu kurumsal seremonilere toplum ihtiyaç duymaktadır ve bu seremoniler toplumsal başarının gösterilmesi söz konusudur. “*Terörle mücadele görevlerinden dolayı yaralanarak sakat kalan personele yakalarında gururla taşımak üzere ilgili Kuvvet Komutanlıkları veya J.Gn.K.lığına malul gazi rozeti verilir*” (Jandarma Genel Komutanlığı, 2009).

Gazilik statüsünün bireylere seremoni içinde verilmesi gazi olan birey ve gazilik statüsünü veren arasında etkileşim sağlamaktadır. Bu etkileşim sayesinde gazi olan birey ve gazilik statüsünü veren kurum birliktelik sergilemektedirler.

3.5.4. Yara İşareti Verilmesi

Gaziliğe neden olan maluliyet sonrasında gazi olan bireylere biçimsel bir sembol niteliğinde olan ve uygulamada da bireyler hakkında bazı bilgiler veren

işaretler verilmektedir. Bu sembolik işaretler sayesinde bir statünün getirisi olan makamdan bahsedilebilmektedir.

İç Güvenlik görevlerinde veya kaçakçılığın men ve takibi ile hudut emniyet hizmetlerinde fiilen çatışmalar sonucu yaralananlar ve yaralandıklarını onaylanmak suretiyle belgeleyenler ve göreve devam edenler TSK Kıyafet Yönetmeliğinde belirtilen esaslar dahilinde yara işareti takarlar (Jandarma Genel Komutanlığı, 2009).

BÖLÜM 4: SOSYAL KİMLİĞİN YENİDEN İNŞASINDA KARŞILAŞILAN PROBLEMLER VE BU PROBLEMLERE UYUM SAĞLAMA MEKANİZMALARI

Bireyin sosyal kimliğin olması için diğer bireylerle asgari bir düzeyde temas olması gereklidir. Sosyal kimliğin bir sınırı yoktur, birinin başladığı yerde öbürü bitebilir. Sosyal kimlik, toplum tarafından oluşturulmaktadır ve dinamikdir. Bu dinamik süreçten bireyin sosyal kimlik söylemleri de şekillenmektedir. Yeniden şekilleniş sürecinde birey sosyal kimliğini yeniden inşa etmektedir. Bu süreç bireyden bireye, dönemden döneme değişse de sancılı bir durum söz konusu olabilmektedir. Bireyin sahip olduğu kimliğe bağlılık, anlamsız hale gelirse birey kimliğini ‘bağlantılar ağı’ ile dönüştürebilmektedir. Kimliklerin özgür hareket imkânı var olduğu için kimlikler akışkanlardır. Birey, kimliğin zaman içindeki tutarsızlığı ve kalıcı olmayışı nedeni ile sorun yaşayabilmektedir.

Kimlikler, belirsizlerdir ve net değildirler. Kimlik inşası bir süreç içinde oluşur. Kimliğin yeniden inşa süreci bir yer değiştirmedir. Bu yer değiştirmenin altında kimlik bireysel boyuttadır ancak toplumsal gelenek formları üzerinden kendini açığa çıkarmaktadır. Birey, bir kimliğin ömür boyu kalıcı olamayacağını deneyimler, yaşam, kendi kararları ve eylemleri sonucu fark edebilmektedir. Travmatik olaylar insanlar üzerinde psikolojik, sosyal, ekonomik ve ailevi açıdan bireyde önemli izler bırakmaktadır. Terör ve savaş gibi olaylara en çok maruz kalan birey gruplarından bir tanesi gazilerdir. Bireyin kimliği kalıcı değildir zaman içinde değişim ve dönüşüm geçirebilmektedir. Kimlikler bazen birey tarafından seçilirken bazen de toplum tarafından bireye atfedilmektedir. Ancak bir kimliğin birey tarafından kanıksanması çok boyutlu bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin kimliğini bir olay, bir durum, bir ‘şey’ ile tanımlamak o kişiyi kimliği ile etiketlemek demektir. Bireyin kimliğinin etiketlenmesi ile ‘indirgenmiş kimlikler’ ortaya çıkmaktadır. Birey kimliğini var eden ‘özel vakalar, bir statüye indirgeyen örneklemeler’ gibi olaylar üzerinden kimliğini devam ettirmektedir.

Bireyin bir kimlikten diğer bir kimliğe geçişi aniden olmamakta ve bu geçiş sürecinde ‘kimlik çatışması’ görülebilmektedir. Kimlik, bir çatışmadan ortaya çıkmaktadır. Bireyin tercih ettiği veya dayatılmış ancak terk edilemeyen eski kimliğin artıkları, yeni kimlik üzerinde çatışma yaşatabilir. Bir tarafta var olan kimlik, diğer

tarafında var olunması istenilen kimlik arasında yaşanan bu çatışma bir kimliğin diğerine üstün gelmesi ile çözülebilir. Küresel Dünya’da modern olmanın yapısına uygun bir şekilde kimliklerin yeniden inşası ‘yaratıcı’ bir yıkımdır. Kimlik inşası durdurulamaz ve bireyler hayatları boyunca pek çok kimlikleri deneyimlemektedirler.

4.1.Sosyal Kimliği Yeniden İnşa Sürecinde Gazilerin Sivil Hayata Katılımında Karşılaşılan Problemler

Askerlik meslek olarak meşakkatli ve zor bir meslek grubudur. Askerlik mesleğine sahip olan bireyler ailesinden ve toplumdan izole bir şekilde hayatlarına devam etmektedirler. Askerler savaş, çatışma gibi terör olayları yaşamaktadırlar. Yaşanılan olaylar sonucunda askerler yaşadığı zorluğa bağlı olarak sivil hayata katılımında maluliyet sonrasında birtakım problemler yaşamaktadırlar. Bu problemlerin en başında sağlık sıkıntıları gelse de psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve ailevi sorunlarda varlık göstermektedir.

Nash gaziler açısından savaşın travmatik yönünü travma stresörleriyle açıklamış ve bu stresörleri fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal ve manevi olmak üzere beş grup altında ele almıştır: Fiziksel stresörler: Aşırı sıcak veya aşırı soğuk iklim, aşırı nem, kir, çamur, uykusuzluk, gürültü ve patlamalar, duman ve koku, aşırı ışık ya da karanlık, açlık, hastalık ve yaralanma. Bilişsel stresörler: Ne olacağı ya da ne yaşanacağına ilişkin bilgisizlik, belirsizlik, monotonluk, can sıkıntısı Duygusal stresörler: Arkadaşların ölmesi ya da yaralanması, aşırı korku, utanç ve suçluluk, çaresizlik, katliam korkusu veya birisini öldürmek Sosyal stresörler: Aile ya da yakın arkadaşların sosyal desteğinden uzak veya yoksun olmak, gizlilik ya da kişisel alanın olmayışı Allah’a olan inancın kaybolması ise manevi stresör olarak kabul edilmiştir (Nash’dan Akt. Hatun,2018:23).

Sivil hayat, askeri yaşama alışık olan bireylere göre sınırları belirli olmadığı için askerlik mesleğini icra eden bireylere göre daha karmaşık gelecektir. Bundan dolayı gaziler hem sivil yaşama hem de yeni bir statü olan gaziliğe geçişte zorluk yaşamaktadırlar. Ordunun içinde sivil hayatı ‘normal yaşam’ olarak adlandıran asker ve polisler gazi olup normal yaşama döndüklerinde bu yaşamı ‘normal’ olarak algılayamamakta ve anlamlandıramamaktadırlar. Çünkü normal hayat gazi olan bireyler için yabancı görülebilmektedir. Gaziler için normal yaşam askeri yaşamdan farklı olduğu için gaziler sivil hayata karşı yabancılık hissedebilmektedirler. Sivil

yaşama karşı gazilerin yabancılık hissetmesinde ki en temel etken emir ve itaat kültürünün eksikliğinden doğan karmaşıklıktır.

Sivil hayata dönen gaziler için sivil yaşamın karmaşıklığı, aile ve çevrede yaşanan sorunları ekonomik problemler sonucunda gazi toplumdan uzaklaşmakta ve toplumdaki uzaklaşan bireyin sivil hayata uyum sorunu daha da sıkıntılı hale gelmektedir. Askerliği meslek olarak seçen bireylerde ya da hayatının uzun bir döneminde askerlik yapan birey askerlik döneminden sonra sivil hayata katılımda zorluk yaşamaktadır. Askerde bireylerin yapacağı ve yapamayacağı her şey verilen emirler çerçevesindedir ve sabittir. Birey herhangi bir sebepten dolayı veya askerlik döneminin sona ermesi ile görevlerini bitirip sivil hayata döndüklerinde adapte olmada sorun yaşayabilmektedirler. Sosyal hayata katılımda yaşanan bu sorunların başlıcaları şu şekildedir;

4.1.1.Sağlık Alanında Problemler

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerden savaş sanayisi de etkilenmiş ve savaş teknolojisi de buna bağlı olarak gelişmiştir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte savaşlarda ve terör olaylarında kullanılan mayın, patlayıcı gibi silah sanayisi de gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Buna bağlı olarak yaralanan askerlerde uzuv kaybı, omurilik yaralanması, organ ve işlev kaybı gibi sağlık problemleri daha yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar.

Fotoğraf 2: Sağlık Alanında Problemler-1-

Türkiye’de uzun yıllardır terör nedeniyle pek çok kolluk kuvveti yaralanmıştır. Gaziler yaşadıkları terör ve savaş olayları sonucunda minör ya da majör yaralanmalar

yaşamaktadırlar. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık, "Sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik halidir" olarak tanımlanmıştır. Eğer bireyin herhangi bir işlevinde bozukluk varsa bu diğer işlevlerini de etkileyecektir. Organ ve işlev kaybı sonucunda bireyler günlük yaşam aktivitelerini yerine getirmede sorun yaşayabilmektedirler. Bu sorun yeni bir sorunu doğurmakta ve fiziksel işlevdeki problem aile ve sosyal ilişkilerde yaşanan bir başka problemi doğurmaktadır. Tüm bu sorunlardan dolayı gaziler, yaşadıkları olay sonrasında sivil hayata adapte olmada birtakım sıkıntılar yaşayabilmektedirler.

Fotoğraf 3: Sağlık Alanında Problemler-2-

Gazi olan birey, savaşta terörle mücadele de veya bir çatışma sonucunda yaralanmaktadır. Bu yaralanmalar neticesinde organ veya uzuv kaybı yaşayan gazilerin uyum ve adapte süreçleri zor olabilmektedir. Yaşanılan uzuv veya organ kaybının oranının fazlalığına göre gaziler, travma sonrası stres bozukluğu, panik atak, depresyon, davranış ve duygu durum bozuklukları ve aynı zamanda fiziksel kayba bağlı olarak olumsuz yaşam kalitesi ile karşılaşabilmektedirler. Organ veya uzuv kaybı yaşayan gazilerde günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirmede sorun yaşayabilmektedirler.

4.1.2.Psikolojik Alanda Problemler

Gaziler, yaşadıkları maluliyetten dolayı görevini mücbir sebeplerden tamamlayamadan evlerine geri dönmektedirler. Yaşanılan maluliyetten dolayı bireyler hayatlarına ‘engelli’ olarak devam etmektedirler. Hatun’a göre, savaşa veya çatışmaya maruz kalan bireylerde en yaygın görülen tanı travma sonrası stres bozukluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Terör ve savaş gibi travmatik olaylarla ilişkili olan travma sonrası stres bozukluğu ilk olarak Vietnam Savaşı sonrasında tanımlanmış bir sendromdur. Terör veya silahlı çatışmada yaralanan gazilerde fiziksel yaralanma ile travma sonrası stres bozukluğu arasında pozitif korelasyon vardır (Hatun,2018:1).

Gazilerin yaşadıkları işlev kayıplarının oranına göre sivil hayata katılımında işlev kaybının oranına göre doğru orantılı olarak zorluk yaşamaktadırlar. Yaşanılan işlev kaybı bireyi ‘engelli’ statüsüne sokmaktadır. Bundan dolayı gazilerde beden algısı değişmektedir. Sivil hayata engelli olarak dönen gaziler toplumdaki var olan evlenme ve çocuk sahibi olma gibi düşünceleri ertelemekte ya da vazgeçme yoluna gidebilmektedirler. Türk örf ve adetlerine göre bir yetişkin olmanın ve evlenmenin ön koşulu olarak askere gitmek sayılmasına rağmen gaziler ‘engelli’ statüsünde değerlendirilmektedirler ve damgalanmaktadırlar. Gaziler, sosyal hayatta rol karmaşası yabancılaşma ve durgunluk yaşadıkları çevrelerince ve ailelerince gözlemlenmiştir. Tüm bu durumlardan dolayı gaziler sosyal izolasyon yolunu tercih edebilmektedirler. Bu durum da gazilerde var olan stres düzeylerini yükseltmektedir.

Askerlik mesleğini yapan bireyler herhangi bir yaralanma veya uzuv kaybı yaşamaları dahi mesleklerindeki yaşadıkları olaylardan dolayı psikolojik olarak travma yaşayabilmektedirler. TSSB tanısı alan bireylerde panik atak, olayı tekrarlayan rüya ve olaydan sağ olarak kurtulduğu için suçluluk duygusu gibi depresif haller görüldüğü söylenebilmektedir.

Gazilerin yaşadığı zorluklardan etkilenme oranlarında kültürel, dini, ailevi etkenler de önemli rol oynamaktadır. Ailevi ve çevresel ilişkileri kuvvetli olan, ekonomik durumu iyi olan ve sosyal faaliyetlere daha fazla katılan bireylerde normal hayata geçiş süresi daha kolay olurken; ailevi ve çevresel ilişkileri zayıf, ekonomik durumu kötü ve sosyal faaliyetlere daha az katılım sağlamayan bireylerde normal hayata geçiş süresinin uzadığı gözlemlenmiştir. Gazi olan bireyin ailesel ilişki

bağlarının kuvvetli veya zayıf olması gazilerin sivil yaşama adapte olma sürecinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazi bireylerin aldığı psikolojik tedaviye ailelerinde dahil olması tedavinin daha kısa zamanda ve daha işlevsel olarak yanıt vermesini sağlayabilmektedir.

Travma kavramı sözlükte, sarsıntı; bir doku veya organın yapısını, biçimini bozan ve dıştan mekanik bir tepki sonucu oluşan yerel yara şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Birey, hayatında travmatik bir olaya maruz kaldığında psikolojik sorunlarla baş başa kalmaktadır. Yaşadığı olayın etkisinden dolayı psikolojik sorun yaşayan bireyler bu psikolojik sorunlarla uzun yıllar boyunca baş etmek zorundadırlar. Birey askerlik mesleğini icra ederken herhangi bir fiziksel işlev kaybı yaşamasa dahi psikolojik olarak yaşadığı olaylardan etkilenmektedir.

Yaşanılan olaydan sonra çoğu gazi istenmeyen rüyalar, anılar, kabuslar gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Gazi bireyin bedeninde ortaya çıkan problemler daha çok gözle görülür olmaktadır; beden ötesinde ortaya çıkan psikolojik problemler görünemeyen yaralar olarak tanımlanabilmektedir. Savaş veya çatışma sonrasında sivil hayata dönen gazilerde bu gibi sorunlar geç teşhis edilmekte veya teşhis edilememektedir. Birey askerlik mesleğini icra ederken herhangi bir fiziksel işlev kaybı yaşamasa da yaşadığı olaylardan etkilenmektedir. Örneğin askerlik görevinde herhangi bir patlamaya şahit olmuş kişi sivil hayata döndükten sonra yüksek sesli bir olaya maruz kaldığı zaman tedirginlik ve stres yaşayabilmektedir.

Travmaya maruz kalan bireyin yaşadığı travmanın sürecini, seyrini ve yönünü belirleyen etkenler vardır. Gazi bireyin sosyal kimliği yeniden inşa etme sürecini etkileyen pozitif ve negatif etkenler olabilmektedir. Negatif etkenler olarak, eğitim düzeyinin düşük olması, fiziksel yaralanma yüzdesinin fazla olması, aile ve akran-arkadaş grubunun desteğinin olmaması, daha önceden var olan psikolojik problemler, yeterli hak tanımı yapılmaması, eş tarafından anlaşılama, normal hayata adapte olmada güçlük, tıbbi desteği reddetme gibi birtakım etkiler sayılabilmektedir. Pozitif etkenler olarak ise, olayı kabullenme, eğitim ve ekonomik statünün yüksek olması, gazi arkadaş desteği, tıbbi ve sosyal destek kurumlarına başvurma, çeşitli dernek veya vakıflarla aktif rol alma gibi etkiler sayılabilmektedir.

Hatun'a göre, travma sonrası bireyler yaşanan olaydan dolayı kendilerini çaresiz ve yaşamı alt üst olmuş hissedebilmektedirler. Herhangi bir savaş ya da terör

olayı yaşamış olan bireylerde yaşadığı travma düzeyine bağlı olarak alkol veya madde kullanımını görülebilmektedir. Gazilerin yaşadığı psikolojik sorunların diğer bir getirisi de gazilerin intihar eğilimlerindeki yüksekliktir. Gaziler, beden algısının değişmesi ile birlikte yalnızca vücutlarında değil tüm hayatlarında işlev kaybı yaşamaktadırlar. Yaşanılan bu işlev kaybından dolayı birey depresyona girebilmektedir. Bu depresyon sonucunda gazilerde intihar eğiliminde yükseklik görülmektedir. Gazilerin intihar eğilimindeki yüksekliğinin diğer bir nedeni de ‘suçluluk’ duygusu olduğu düşünülebilir. Gazi, savaştan sağ olarak kurtulduğu ve arkadaşlarını orada kaybettiği için suçluluk duygusunun intihar eğilimine yönelmesi olarak değerlendirilebiliriz (Hatun, 2018:3).

Travmaya maruz kalan bireyler belirli süreçlerden geçerek iyileşme sağlayabilmektedirler. Türk toplumundaki manevi değer, örf, adet ve kültürel etmenlerden dolayı gazilerin sivil hayatta daha kolay konumlandığı ve pozitif bir imaj olduğu da bilinmektedir. Sosyal hayata daha kolay adapte olan gazilerde toplumun ve ailenin durumu kabullenışı gazinin var olan durumu daha kolay kabul etmesinde pozitif rol oynamaktadır. Gazilerin toplumdaki beklentileri karşılandığında gazilik durumunu gurur kaynağı olarak görebilmekteledir ancak bu durumun tersinin olması halinde gaziler hayal kırıklığına uğrayabilmektedirler.

Malul gazi olmanın en büyük getirisi bireyleri ‘engelli’ konumuna sokmaktan kaynaklanmaktadır. Bedensel algıdaki bu değişiklik bireyleri psikolojik olarak yormaktadır. Aynı zamanda gazi olan bireylerin savaş, çatışma veya patlama sırasında yaşamış oldukları durumlarda bireylerin psikolojilerinin üzerinde olumsuz bir imge yaratmaktadır. Bireyler yaşamış oldukları bu sorunları psikolojilerinin üzerinde panik atak, travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon olarak yansımalarını görmektedirler. Bireylerin psikolojik olarak etkilenmelerinin üzerinde kültür, din ailevi etken, ekonomik düzey ve çevresel ilişki gibi faktörler önem arz etmektedir.

4.1.3. Sosyal İlişkilerde Problemler

Birey, askerlik görevini icra ederken kendini ailesinden, çevresinden ve toplumdaki izole bir şekilde hayatına devam etmektedir. Gaziler sivil hayata döndüklerinde sosyal ilişkilerini sürdürmede güçlük yaşayabilmektedirler. Askeri kimliğe sahip olan birey, yaşamış olduğu savaş, çatışma ve patlama gibi deneyimlerin

nedeni ile bir kimlik inşasında asabi bir yol seçebilmektedir. Bireyin asabiyetinden dolayı sivil hayata katılımında birtakım sorunlar yaşayarak aile ve diğer arkadaş grubu ile sağlıklı ilişki geliştiremeyebilmektedir. Gazilerin sosyal çevreye katılmama nedenlerinden bir tanesi de çevrelerindeki bireylerin sürekli olarak malul olayı sormaları ve gazilerin aynı soruları sürekli olarak aynı cevapları vermekten sıkılmaları olarak sayılabilir.

Gazi olan birey yaşadığı sağlık ve psikolojik sorunlarından dolayı hayatında problemler yaşamaktadır. Gazi yaşadığı bu problemleri çevresine ve aile üyeleri ile tartışma, kendini izole etme veya ayrılık gibi yollarla yansıtabilmektedir. Ailenin gazilerin hayatlarında yarattığı sorunlar, bireyin yaşadığı olay sonucunda daha öfkeli ve daha sinirli bir hale dönüşmesi sonucunda ‘gazinin aile ortamından uzaklaşması’; ‘geleneksel ritüellere katılmada isteksizlik’; ‘boşanma’ gibi problemler karşımıza çıkmaktadır.

Gaziler yaşadığı sorunlardan dolayı sosyal ilişkilere katılmada zorluk yaşayabilmektedirler. Gaziler diğer bireylerle yapılan etkinliklere faaliyetlere veya organizasyonlara katılmak istemeyebilmektedirler. Hatun’a göre, sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilmek için aile üyeleri arasındaki iletişim net olmalıdır. Çatışma, savaş veya patlama sonucunda herhangi bir travmaya maruz kalan bireylerin aile üyeleri ile olan iletişim şekli kurum kültüründen dolayı kapalı olabilmektedir. Gazi olan bireyler kendilerini aile fertlerine ya da eşlerine açmada veya açıklamada zorlanabilmektedir. Gazi olan bireylerin duygu ve düşüncelerini ifade edememe nedenleri kurum kültürünün kendi içinde kapalı olmasından dolayı gazi olan bireyler, aile üyeleri ile iletişim kurmakta zorlanmakta veya kurulan iletişimde öfke patlamaları, sinirlilik ve gerginlik hali nedeniyle ilişkiler zedelenebilmektedir (Hatun,2018:46). Gaziler sosyal hayata uyum için destek ekstra destek alabilmektedirler. Sosyal destek görmeyen gazilerde yalnızlık duygusu, stres düzeylerindeki yükseklikten dolayı öfke patlamaları ve arkadaş veya aile çevrelerinde sorunlar görülebilmektedir.

4.1.4.Ekonomik Problemler

Terör olayları ya da savaş sonrasında gaziler yaşadıkları olaylardan, uzuv kaybından, stres düzeylerindeki yoğunluktan dolayı gazi olan bireyler için iş bulmak zorlu bir süreç haline gelmektedir. Sivil hayata dönüp normal yaşam şartlarına devam

etmek isteyen bireyin ilk yapması gereken olay iş hayatına geri dönmek olarak görülmektedir. Gaziler iş hayatına yeniden katılım sürecinde sıkıntılar yaşamaktadırlar. Gaziler hem yaşadıkları sağlık sorunları hem de psikolojik sorunlar nedeniyle iş bulmakta güçlük çekmekte ve bunun sonucunda ekonomik problemlerle karşılaşabilmektedirler.

Gaziler, yaşadıkları fiziksel kayıp, psikolojik travma gibi sorunlardan dolayı iş bulma ve mesleki hayata devam konusunda umutsuzluk yaşayabilmektedirler. Gazinin engel oranına göre yaşadığı ekonomik kaygı düzeyleri artmaktadır. Belirli bir eğitimden geçmiş bireylerin mesleğini yapamaması sonucunda ekonomik olarak problemler ile karşılaşabilmektedirler. Türkiye’de görevini yerine getirirken yaralanma sonucu işlev veya organ kaybı yaşayan gaziler, memur, işçi, hizmetli gibi statülerde devlet kurumlarında yerleştirilmektedir. Ancak hastaneden taburcu olduktan sonra gazilerin devlet tarafından gazilikleri onaylanana kadar geçen süreçte maddi ve psikolojik açıdan yıpranma yaşayabilmektedirler. Mesleki alanda yetersizlik kişide benlik saygısında azalma, stres düzeyinde yükselme ve sosyal ilişkilerde sıkıntılara yol açabilmektedir. Yaşanılan işsizliğe bağlı olarak ekonomik sorunlar neticesinde gaziler sosyal yaşamdan kendilerini izole edebilmektedirler.

4.2.Sosyal Kimliğin Yeniden İnşasında Uyum Sağlama Mekanizmaları

Gazi olan bireyin sosyal uyumu için bazı gereklilikler vardır bunlar; pozitif benlik saygısı, güçlü özgüven, ekonomik özgürlük, aile birlikteliği ve sosyal ilişkilere katılım sağlamaktır. Gazi olan bireyin aldığı ekstra psikolojik destek aile ve çevrenin desteği ile birlikte birey travmanın etkilerinden kurtulabilmektedir. Bireyin uyumu için, psikolojik olarak sağlamlık göstermesi, topluma entegrasyonunun yeniden sağlanması, hedef belirlemesi, sosyal katılım göstermesi ve kendi benliğine karşı olumlu tavır sergilemesi gerekli olan şartlardan bazıları olarak sayılabilmektedir.

4.2.1.Sosyal Çevre ve Gazi Arkadaş Desteği

Birey, askerlik sonrası hayatına engelli statüsünde devam ederken engelli vatandaş olmanın getirdiği psikolojik ve fiziksel sorunlarla baş etmede sosyal çevrenin ve ailenin etkisi yadsınamaz. Sosyal çevre içinde gazi olan bireylere en fazla

destek sağlayacak kendi meslek arkadaşları olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazi arkadaş desteği aynı zamanda malul olayın etkilerini azaltma noktasında bir baş etme stratejisi olarak görülebilmektedir. Çünkü birey bu sosyal destek sayesinde hem kendini yalnız hissetmemekte hem de diğer arkadaşlarından bu durumu nasıl çözdüğü ile ilgili bilgi alabilmektedir. “*Bir grubun dünya görüşü, o grubun üyelerini ayakta tutma işlevi görür ve onları bir arada tutar böylelikle hem kendi gruplarını tanımlarken hem de o gruba olamayanlara karşı önyargılı bir bakış sunmaktadır*” (Goffman,2015:8).

Bir gazi için yaşadığı travmayı deneyimlediğinden dolayı gazi olan arkadaşları daha iyi sosyal destek sağlayacaktır. Çünkü diğer gaziler bazı aşamalardan geçtikleri için yeni gazi olan bireye yaşadıkları ile önderlik edecektir. Daha önceden gazi olan birey, yeni gazi olan bireye sivil hayatta yaşadıkları deneyimleri aktaracak, uyum süreci ile nasıl baş ettiğini ifade etmeye çalışacaktır. Gazilerin dayanışması ve kendilerini bir grup ya da sınıf olarak görmelerinde toplumla uyum sağlama ve stres düzeylerini düşürmede olumlu rol oynamaktadır. Gazilerin üye oldukları dernek ve vakıflar hem gazilerin haklarını savunmakta hem de gazilerin birbirleri ile yaşam deneyimlerini paylaşmasına yardımcı olmaktadır. Dernek veya vakıflar vasıtası ile bir araya gelen gaziler sivil hayata daha kolay uyuşabilmektedirler. Goffman’a göre, bazı kurumlar, bireyin toplumsal statüsünü tanımlayan faaliyetler için gerekli çerçeveyi sunmaktadırlar. Kurumlar, boş zamana ilişkin katkı çağrısında bulunan ortaklıklar için bir alan sağlamaktadırlar (Goffman,2015:15).

Gazilik sonrasında bireyin sosyal çevresinden takdir görmesi, gaziliği gurur kaynağı olarak görülmesi ve gazilikten dolayı saygı görmesi gibi durumlar gaziye sosyal destek sağlamaktadır. Sosyal destek sayesinde gazi stres ile daha kolay başa çıkabilmektedir. Sosyal destek bireye manevi anlamda fayda sağlamaktadır. Böylelikle sosyal destek bir baş etme stratejisi görevi görebilmektedir.

4.2.2.Aile Desteği

Aile toplumun en küçük parçasıdır. Aile, bir dayanışma içinde bireyleri bir araya getiren sosyal bir kurumdur. Aile kurumu, çocukları yetiştirmekte, sosyo-ekonomik bir birim oluşturmakta, sevgi ve destekleyici bir ilişki ağı oluşturmaktadır. Aile kurumunun içinde bireylerin bir sıkıntı ile karşılaşması durumunda aile de

bulunan diğler fertler aile olmanın işlevlerini yerine getirmeye çalışacak ve bireyi destekleyici mekanizma oluşturacaktır. Gazi olan fert için aile desteğı yapıcı bir rol oynamaktadır. Gaziler, ailelerinden hem fiziksel hem de manevi anlamda destek aldıklarını dile getirmektedirler.

Herhangi bir çatışma, terör olayı ya da savaş yaşamış bir birey için aile desteğı son derece önemlidir. Aile üyelerinin sosyal desteğı gazilerin stres düzeylerini düşürmekte ve sivil hayata daha kolay adaptasyon sağlamaktadır. Aile, aynı zamanda psikolojik bir tatmin ortamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Birey, aile ortamı içinde dinlenme, eğlenme gibi boş zamanlarını değerlendirme gibi işlevleri de yerine getirmektedir. Aile, gazilere bir yaşam ortamı yaratmakta ve gazileri destekleyici rol üstlenmektedir.

4.2.3.Dini Destek

‘Maneviyat’ TDK’ye göre ‘yürek gücü’ manasına gelmektedir (TDK,2020). Din bireylere manevi yön sağlamaktadır. Maneviyat sayesinde dini inancı yüksek bireyler hayatlarını anlamlandırma ve yaşadıkları olayları algılamalarına yardımcı olmaktadır. Din kurumu bireylerin yaşam alanlarında önemli bir etkiye sahiptir. Din, bireylerin maddi ve manevi olarak yaşamına hazır bilgiler sunmaktadır. Bireyler, hayatı anlamlandırmaya çalışmaya başladığı noktada ‘din’ insanlar için önemli bir destek noktası oluşturacaktır. Dini yönelimli kişiler için yaşadığı olayları atlattmakta ‘Tanrı’ figürü önemli bir rol oynayarak stres ile baş etme yolu olarak karşımıza çıkabilir.

Din sayesinde bireyler yaşadıkları olayları ve durumları ilahi bir güce bağlamaktadırlar. Maneviyat duygusu gelişmiş kişilerde stres düzeyi daha az olarak görülmektedir. Çünkü bireyler dini bir baş etme stratejisi olarak kullanabilmektedirler. Dinler içinde doğdukları toplumdan kültürel yönden ayrı düşünülemezler. Din indirgenemez, din ile toplum etkileşim içindedir. Kutsal olan rasyonalite ile değil maneviyat ile açıklanabilir. İnsandan üşütün bir gücün varlığına inanmak kişiye ‘sığınılacak bir liman’ hissiyatı sağlamaktadır. Böylelikle birey yaşadıkları olaya bir gerekçe bularak kendini iyi hissedebilecektir.

Birey yaşadığı güçlükler karşısında dua, ibadet ve dini ritüellerle aktif dini baş etmeyi ya da sorunun çözümünü Allah’a bırakmak şeklinde pasif dini baş etmeyi tercih

edebilir. Ayrıca birey yaşadığı güçlüklerin üstesinden gelmek için başına gelen sıkıntılar karşısında Allah tarafından kabul görmeyi umarak duygu odaklı dini baş etmeye başvurabilmektedir (Hatun,2018:60-61).

Dini eğilimleri daha fazla olan gazilerde yaşadıkları olayları anlamlandırma düzeyleri yüksek olduğu için psikolojik sağlık düzeyleri daha yoğun olabilmektedir. Manevi duyguların dile getiriliş şekli olan din sayesinde psikolojik sorunlar daha katlanabilir ve anlamlandırılabilir hale gelmektedir. İslamiyet'e göre bireyin 'kader ve kazaya' olan inancı ile birlikte yaşanan olayı 'Tanrı' tarafından sınanma aracı olarak görebilmektedirler. Dini inancı daha yoğun olarak yaşayan bireylerde 'yaşanılan olaydan' daha az şikâyet ettikleri görülmektedir. Bireyler, 'Tanrı'ya olan bağlılıkları ve inançları sayesinde dini görevlerini yapmanın verdiği huzur ile birlikte bir baş etme stratejisi uygulamaktadırlar.

Dini duygusu güçlü olan birey geleceğe dair daha umutlu, manevi bir huzur ve güven içinde kendini hissettiği için zor koşullarla ve stres ile daha kolay başa çıkabilmektedir. Dini inancı daha kuvvetli kişilerde yaşanan her şeyin yüce bir ilah tarafından atfedildiğine inanıldığı için strese, travmaya veya depresyona karşı daha dirençli olabilmektedir. Din insanlarda huzur, güven ve umut hissini sağlamaktadır. Böylelikle din pozitif bir rol oynamaktadır.

4.2.4.Tıbbi Psikolojik Destek

Gaziler yaşanan olayda en çok psikolojik yönden etkilendiği görülmektedir. Bundan dolayı gazilerin aldığı tıbbi destek içinde psikolojik desteğin varlığı çok önemlidir. Bireyin psikolojisi var olan durumdan en kolay etkilenen ve en geç tedaviye cevap veren, tamamen iyileşme sürecinin uzun olduğu meşakkatli bir yoldur.

Psikolojik olarak daha sağlam olan bireyler var olan duruma daha kolay adapte olabilmektedirler. Psikolojik olarak dayanıklı kişilerin moral düzeyleri daha yüksek ve hayata dair motivasyonları kuvvetlidir. Psikolojik olarak sağlam olan bireylerde stres düzeyini daha aşağıda olduğu 'sağlamlık' için bir baş etme stratejisi olarak karşımıza çıkabilmektedir

Psikolojik olarak destek sağlamada bireye, diğer kişilerden bağımsızlaşma, sorumluluk kazandırma, hayatı anlamlandırma, hayatı bir amaca bağlama ve bireye umut verme hedeflenmektedir. Bu süreçte psikolojik desteğe en çok katkı sağlayan aile kurumu olmaktadır. Aile ile birlikte sürdürülen psikolojik destek süreçlerinin daha etkili ve daha kısa olduğu gözlemlenmektedir.

Yaşanılan durumdan psikolojik olarak etkilenme düzeyi kişiden kişiye değişen bir durumdur. Psikolojik olarak katlanma düzeyleri yüksek olan kişilerin daha dışa dönük, hayattan zevk alan, geleceğe dair umutları olan ve moral düzeyleri yüksek olan kişiler olduğu görülmektedir. Birey, psikolojik olarak sağamlık düzeyi yüksek ise yaşadığı olaya ilişkin daha mücadelecisi daha pozitif ve daha anlamacı davrandıkları gözlemlenmiştir. Psikolojik olarak sağlam kişiler yaşadıkları problemler yüzünden hayal kırıklığına uğrasalar dahi o sorunu hayatlarına engel olarak görmemekte sorun ile baş etme yolunu seçmektedirler. Psikolojik olarak sağlam kişilerin var olan duruma karşı adaptasyon süreleri daha kısadır.

BÖLÜM 5: ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde gazilerin maluliyet sonrasında sosyal kimliklerini yeniden nasıl inşa ettiklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Katılımcılarla görüşmeler 2020 yılında Dünya genelinde ortaya çıkan COVID-19 salgını nedeniyle yüz yüze olarak gerçekleştirilememiştir. Görüşmeler, kartopu yöntemi ile yapılmış ve toplamda 24 gazi ile görüşülmüştür. Görüşmeler, internet, telefon görüşmesi ve ses kaydı gibi yollarla yazıya geçirilerek bulgular kısmına eklenmiştir. Katılımcılar ile görüşmeler gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Görüşmek istemeyen katılımcılar rahatsızlıklarının olduklarını dile getirerek görüşme yapmak istemediklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca katılımcılardan bazıları kişisel bilgi sorulup sorulmayacağından endişe duyduklarını dile getirmişlerdir bu katılımcılara hiçbir şekilde isim, soy isim ve şahsi bilgi kullanılmayacağı ve yalnızca araştırmanın yüksek lisans tezinde kullanılacağı bilgisi garanti edilmiştir. Bazı katılımcılarda bilgi verseler dahi kendi içinde daha sonra kitap yazmak, söyleneceklerin yazı ile anlatılamaması ve dışarıya karşı güçlü görünmek adına sorulara net cevap vermedikleri gözlemlenmiştir.

Saha araştırmasında kartopu örneklem yöntemi ile katılımcılar ile görüşülmüştür. Kartopu örneklem yönteminde araştırma için en iyi verileri sağlayabilecek, amaca uygun ve bilgi açısından zengin kişiler veya duruma ulaşılması hedeflenmektedir. Bu saha araştırmasının başlangıç noktasını Emniyet Teşkilatı Vazife Malulü ve Şehit Aileleri Vakfı (EMŞAV)¹ Ankara şubesi ve Şehit Kütüphaneleri² grubu oluşturmaktadır. Yapılan görüşmeler bir aracı kişi ile başlatıldığı için katılımcılar kendilerini ifade etmekten çekinmemişlerdir. Ayrıca görüşmelerin yüz yüze yapılamaması da katılımcıların kendini daha iyi hissetmelerine ve görüşmelerin daha açık bir şekilde ifade edilmesini sağlamıştır. Katılımcılar ile görüşmeler gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Yapılan telefon görüşmeleri yaklaşık

¹ 1998 yılında şehit aileleri ve gaziler tarafından Emniyet Teşkilatı Vazife Malulü ve Şehit Aileleri Derneği olarak Ankara ilinde kurulmuştur. 2011 yılında Emniyet Teşkilatı Vazife Malulü ve Şehit Aileleri Derneği fesh edilerek; Emniyet Teşkilatı Vazife Malulü ve Şehit Aileleri Vakfı kurulmuştur. Vakfın genel merkezi Ankara ilinde bulunmaktadır (<https://emsav.org.tr/bizler-kimiz.html>).

² Şehitlerin ve gazilerin isimleri ile kütüphaneler kurup gençler ve çocuklar vasıtasıyla kitaplar aracılığıyla gönüllülerden oluşmuş bir grup (<https://www.sehitkutuphaneleri.com/hakkimizda>).

20 dakika civarında sürmüştür. Soruları direk olarak cevaplayıp gönderen gazilerin cevapları yaklaşık iki sayfadan oluşmaktadır. Görüşmecilerin sorular üzerinde anlaşılması en güç soru 'Size göre gaziliğin hangi yönü baskın?' olmuştur. Bu soruya açıklama ve örnek gösterme ile birlikte soru daha anlaşılabilir hale getirilmiştir.

Bulguların sunumunda etik ilkeler gerekçesiyle katılımcıların isim bilgileri gizlenmiş ve katılımcılara G1, G2, G3 şeklinde devam eden kodlar verilmiştir. Katılımcıların yaş aralığı, medeni durum, eğitim durumu, yaşadığı yer, olayın yılı, hizmet yılı, maluliyet derecesi, engel oranı ve gazi olduğundaki rütbesine dikkat edilerek katılımcılar ile görüşülmüştür.

Yapılan saha araştırmasında bulgular üç kısımda incelenecektir. İlk iki bölümde kişisel bilgiler ve maluliyete ilişkin bilgiler betimsel olarak açıklanarak sunulmuştur. Bulgular kısmının 3. Bölümünü ise sosyal kimliği inşa etmeye ilişkin görüşme sorularına verilen cevaplar doğrultusunda kodlamalar oluşturulmuştur.

Görüşmelerde öncelikli olarak yaş, medeni durum, eğitim durumu, yaşadığı yer, şu anki konum ve üye olduğu dernek veya vakıf gibi kişisel bilgiler sorulmuştur. Görüşme formunun ikinci boyutunu olayın yılı, olayın şekli, gazi olduğundaki rütbesi, hizmet yılı ve maluliyet derecesi gibi maluliyete ilişkin bilgilerden oluşmaktadır. Sosyal kimliği inşa etmeye ilişkin sorular ise 3. Kısmı oluşturmaktadır. Bu aşamada malul gazilerin, gaziliği nasıl tanımladığı, gaziliğin onlara göre hangi yönünün baskın olduğu, gazilik statüsünün nasıl değerlendirildiği, maluliyet sonrasında sağlık, psikolojik, ekonomik, ailevi ve sosyal ilişkilerinde ne gibi değişikliklerin yaşandığı, gazilik öncesinde ve sonrasında nasıl bir kimlik değişiminin yaşandığı, gazilik sürecine nasıl uyum sağlandığı ve gazilik olayını nasıl değerlendirdiğine ilişkin sorulara yer verilmiştir.

5.1.Çalışma Grubu

Bu kısımda gaziler ile ilgili cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, yaşadığı yer, şu anki konum ve üye olunan dernek veya vakıflar gibi demografik verilerden bahsedilecektir.

5.1.1.Kişisel Bilgiler:

Görüşülen gazilerin kişisel bilgileri Tablo 4’ de görüldüğü gibidir. Görüşülen gazilere kişisel bilgiler olarak cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, yaşadığı yer, şuan ki konum ve üye olduğu vakıf veya dernekler sorulmuştur.

Tablo 4:Görüşülen Gazilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

<i>Görüşmeci Numarası</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Yaş</i>	<i>Medeni Durum</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Yaşadığı Yer</i>	<i>Şuan Ki Konum</i>	<i>Üye Olduğu Dernek Veya Vakıf</i>
<i>G1</i>	<i>Erkek</i>	<i>47</i>	<i>Evli</i>	<i>Yüksekokul</i>	<i>Antalya</i>	<i>Çalışıyor (Emniyet müdürlüğü)</i>	<i>Türkiye Şehitler ve Gaziler Derneği</i>
<i>G2</i>	<i>Erkek</i>	<i>58</i>	<i>Evli</i>	<i>Lise</i>	<i>Ankara</i>	<i>Emekli</i>	<i>EMŞAV, Türkiye Gaziler ve Şehit Aileleri Vakfı</i>
<i>G3</i>	<i>Erkek</i>	<i>52</i>	<i>Evli</i>	<i>Üniversite</i>	<i>Ankara</i>	<i>Çalışıyor (Emniyet müdürlüğü)</i>	<i>POLEM</i>
<i>G4</i>	<i>Erkek</i>	<i>51</i>	<i>Evli</i>	<i>Üniversite</i>	<i>Ankara</i>	<i>Çalışıyor (Emniyet müdürlüğü)</i>	<i>Yok</i>
<i>G5</i>	<i>Erkek</i>	<i>29</i>	<i>Bekar</i>	<i>Lise</i>	<i>İstanbul</i>	<i>Emekli</i>	<i>Yok</i>
<i>G6</i>	<i>Erkek</i>	<i>28</i>	<i>Bekar</i>	<i>Ön Lisans</i>	<i>Niğde</i>	<i>Emekli</i>	<i>Yok</i>
<i>G7</i>	<i>Erkek</i>	<i>30</i>	<i>Evli</i>	<i>Ön Lisans</i>	<i>Niğde</i>	<i>Çalışıyor</i>	<i>OYAK</i>
<i>G8</i>	<i>Erkek</i>	<i>29</i>	<i>Evli</i>	<i>Ön Lisans</i>	<i>Mersin</i>	<i>Emekli + Çalışıyor (Kaymakamlık)</i>	<i>Yok</i>

G9	Erkek	27	Evli	Lise	Niğde	Çalışıyor (Niğde Üniversitesi)	Niğde Şehit Aileleri ve Gaziler Derneği
G10	Erkek	29	Evli	Ön Lisans	Manisa	Emekli	Yok
G11	Erkek	52	Evli	-	-	-	Gaziler Engelli Spor Kulübü
G12	Erkek	50	Evli	Yüksekokul	Ankara	Emekli	EMŞAV
G13	Erkek	30	Bekar	Lisans	Ankara	Emekli+ Kendi işi	Yok
G14	Erkek	33	Boşanmış	Lisans	Çanakkale	-	EMŞAV
G15	Erkek	32	Evli	Lisans	Trabzon	Çalışıyor (Emniyet müdürlüğü)	Yok
G16	Erkek	41	Evli	Üniversite	Yalova	Emekli+ Çalışıyor+	THMGŞDYD
G17	Erkek	58	Evli	Polis Okulu	Samsun	Emekli	EMŞAV
G18	Erkek	51	Evli	Yüksek Lisans	Yalova	Emekli+ Çalışıyor+	TESUD-THMGŞDYD
G19	Erkek	33	Bekar	Lisans	Antalya	-	Yok
G20	Erkek	57	Evli	Ön Lisans	Samsun	Emekli	EMŞAV
G21	Erkek	24	Bekar	Ortaokul	Kastamonu	Çalışıyor (Halk Kütüphanesi)	Şehit Aileleri ve Gaziler Derneği
G22	Erkek	33	Evli	Lisans	Konya	Emekli	Yok
G23	Erkek	26	Bekar	Yüksek Öğretim	İstanbul	Emekli	Yok
G24	Erkek	40	Evli	Lisans	Niğde	Çalışıyor	THMGŞDYD

5.1.2.Çalışma Grubunun Sosyo-Demografik Bilgileri:

Yapılan saha çalışması sonucunda görüşmecilerin hepsi erkektir ayrıca yapılan çalışmada ‘kadın’ görüşmeciye ulaşamamak çalışmanın sınırlılığı açısından değerlendirilebilir.

Yapılan araştırmada en küçük yaş 24; en yüksek yaş 58 olarak tespit edilmiştir. 20 ile 25 yaş aralığında 1 kişi; 26 ile 30 yaş aralığında 8 kişi; 31 ile 35 yaş aralığında 4 kişi; 36 ile 40 yaş aralığında 1 kişi; 41 ile 45 yaş aralığında 1 kişi; 46 ile 50 yaş aralığında 2 kişi 51 ile 55 yaş aralığında 4 kişi; 56 ile 60 yaş aralığında 3 kişi olmak üzere toplamda 24 kişi ile görüşülmüştür.

Çalışma sonucundan 17 kişinin evli; 6 kişinin bekar ve 1 kişinin boşanmış olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmada en az derecenin, ortaokul mezunu ve en kademeli derecenin, yüksek lisans olduğu tespit edilmiştir. Ortaokul mezunu 1 kişi, lise mezunu 3 kişi, ön lisans mezunu 5 kişi, lisans mezunu 9 kişi ve yüksek lisans mezunu 1 kişi ile görüşülmüştür. 1 kişi ise eğitim bilgisi belirtmemiştir. Yapılan araştırmada gazilerin en yoğun şekilde lisans mezunu olduğu görülmektedir. Gazi bireylerin eğitim düzeylerinin yüksekliği dikkat çekmektedir.

Çalışmada çeşitli illerden kişiler ile görüşülmüştür; Antalya 2 kişi; Ankara 5 kişi; İstanbul 2 kişi; Niğde 4 kişi; Mersin 1 kişi; Samsun 2 kişi; Konya 1 kişi; Manisa 1 kişi; Çanakkale 1 kişi; Trabzon 1 kişi; Yalova 2 kişi; Kastamonu 1 kişi olmak üzere Türkiye'nin farklı coğrafyalarından kişiler ile görüşülmeye çalışılmıştır. 1 kişi ise yaşadığı yeri belirtmemiştir.

Yapılan araştırma sonucunda çalışan 8 kişi; emekli 9 kişi, hem çalışıp hem emekli olan 4 kişi ve konumunu belirtmek istemeyen 3 kişi ile görüşülmüştür.

24 gazi ile yapılan görüşmede gazilerden 2 kişinin Türkiye Şehitler ve Gaziler Derneği, 4 kişinin Emniyet Teşkilatı Vazife Malulü ve Şehit Aileleri Vakfı, 1 kişi Polem Kulübü Derneği, 1 kişinin Ordu Yardımlaşma Kurumu, 1 kişinin Gaziler Engelli Spor Kulübü, 2 kişinin Türkiye Harp Malulü Gaziler Şehit Dul ve Yetimleri Derneği, 1 kişinin hem Emniyet Teşkilatı Vazife Malulü ve Şehit Aileleri Vakfı hem de Türkiye Şehitler ve Gaziler Derneği, 1 kişinin Türkiye Emekli Subaylar Derneği

ve Türkiye Harp Malulü Gaziler Şehit Dul ve Yetimleri Derneği'ne üye oldukları; 10 kişinin ise hiçbir dernek yada vakıfa üye olmadığı tespit edilmiştir.

5.1.3.Maluliyete İlişkin Bilgiler:

Görüşülen gazilere Tablo 5’de görüldüğü üzere malul olayın yılı, olayın şekli, gazi olduğunda rütbesi, hizmet yılı ve maluliyet derecesi gibi soruların cevaplarından oluşmaktadır.

Tablo 5:Görüşülen Gazilerin Maluliyete İlişkin Bilgileri

<i>Görüşmeci Numarası</i>	<i>Olayın Yılı</i>	<i>Olayın Şekli</i>	<i>Gazi Olduğunda Rütbesi</i>	<i>Hizmet Yılı</i>	<i>Maluliyet Derecesi</i>
<i>G1</i>	2010	<i>Trafik Kazası</i>	<i>Polis Memuru</i>	22	<i>4.derece</i>
<i>G2</i>	1993	<i>Çatışma</i>	<i>Polis Memuru</i>	15	<i>6. Derece</i>
<i>G3</i>	2001	<i>Çatışma</i>	<i>Polis Memuru</i>	10	<i>6. Derece</i>
<i>G4</i>	2016	<i>Çatışma</i>	<i>Baş Polis Memuru</i>	28	<i>3 . Derece</i>
<i>G5</i>	2017	<i>Çatışma</i>	<i>Uzman Çavuş</i>	2	<i>6. Derece</i>
<i>G6</i>	2018	<i>Çatışma</i>	<i>Uzman Çavuş</i>	1	<i>6. Derece</i>
<i>G7</i>	2018	<i>Operasyon Sırasında Kaza</i>	<i>Uzman Çavuş</i>	6	<i>6. Derece</i>
<i>G8</i>	2016	<i>EYP</i>	<i>Uzman Çavuş</i>	4	<i>4 . Derece</i>
<i>G9</i>	2016	<i>Çatışma</i>	<i>Uzman Çavuş</i>	4	-
<i>G10</i>	2018	<i>Havan Saldırısı</i>	<i>Uzman Çavuş</i>	5	<i>6. Derece</i>
<i>G11</i>	1994	<i>Çatışma</i>	<i>Polis Memuru</i>	28	<i>6. Derece</i>
<i>G12</i>	2004	<i>Pusu</i>	<i>Özel Harekât Polis Memuru</i>	18	<i>6. Derece</i>

G13	2016	EYP	Teğmen	5	6. Derece
G14	2011	Pusu	Polis Memuru	13	5. Derece
G15	2016	Çatışma	Polis Memuru	7	6. Derece
G16	1999	Çatışma	Uzman Çavuş	3	6. Derece
G17	1994	Kaza	Polis Memuru	13	6. Derece
G18	1994	Çatışma	Teğmen	2	3. Derece
G19	2017	Çatışma	Astsubay Kıdemli Üst Çavuş	11	5. Derece
G20	1994	Çatışma	Polis Memuru	12	4. Derece
G21	2016	Canlı Bomba Saldırısı	Er	11 Ay	3. Derece
G22	2016	Helikopter Kazası	Astsubay Kıdemli Üst Çavuş	12	1. Derece
G23	2016	EYP	Astsubay Çavuş	8 Ay	1. Derece
G24	2012	Çatışma	Astsubay Baş Çavuş	12	4. Derece

Yapılan saha araştırması sonucunda olayın yılı 1993 ve 2018 yılları arasında gazi olan kişiler ile görüşülmüştür. 1993 yılından 1 kişi, 1994 yılından 4 kişi, 1999 yılından 1 kişi, 2001 yılından 1 kişi, 2004 yılından 1 kişi, 2010 yılından 1 kişi, 2011 yılından 1 kişi, 2012 yılından 1 kişi, 2016 yılından 8 kişi, 2017 yılından 2 kişi, 2018 yılından 3 kişi ile görüşülmüştür. Saha çalışmasının sonucunda 1994 ve 2016 yıllarında gazi olan kişilerin sayısında fazlalık dikkat çekmektedir. 1994 yılında gazi olan kişilerin sayısında artış olmasının sebebi Tektaş'a göre terörizm faaliyetlerinin ordulaşma üzerinden eğitim verme, silahlı faaliyetlerin ve türevlerinin artırılması ve terör olaylarının Karadeniz bölgesine sıçraması olarak düşünülebilmektedir (Tektaş,2019:44). 2016 yılında bombalı intihar saldırısının gerçekleştiği için bu yılda

ölümler ve yaralanmaların fazla olması sebebi ile gazilerin sayısında artış olduğu söylenebilmektedir (www.bbc.com).

Gaziler ile yapılan görüşmeler neticesinde en yoğun maluliyet şeklinin çatışma olduğu görülmektedir. Çatışma sonucunda gazi olan 13 kişi, EYP patlaması sonucunda gazi olan 3 kişi, pusu sonucunda gazi olan 2 kişi, canlı bomba sonucu gazi olan 1 kişi, Havan saldırısı sonucunda gazi olan 1 kişi, operasyon sırasında kaza sonucunda 2 kişi, helikopter kazası sonucunda gazi olan 1 kişi, trafik kazası sonucunda gazi olan 1 kişi ile görüşülmüştür.

Saha araştırmasında polis ve asker gazileri ile görüşülmüştür. Polis gazileri ile yapılan görüşmede 1 kişinin gazi olduğunda rütbesi Özel Hareket Polis Memuru, 1 kişinin gazi olduğunda rütbesi Baş Polis Memuru, 8 kişinin gazi olduğunda rütbesi Polis Memuru olduğu tespit edilmiştir. Asker gazileri ile yapılan görüşmede 2 kişinin gazi olduğunda rütbesi Teğmen, 2 kişinin gazi olduğunda rütbesi Astsubay kıdemli üstçavuş, 1 kişinin gazi olduğunda rütbesi Astsubay Başçavuş, 1 kişinin gazi olduğunda rütbesi Astsubay Çavuş, 7 kişinin gazi olduğunda rütbesi uzman çavuş, 1 kişinin gazi olduğunda rütbesi er olarak tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmada polislerin gazi olduklarında ki rütbelerine bakıldığında çoğunlukla polis memurlarının gazi olduğu; askerlerin gazi olduklarındaki rütbelerine bakıldığında en yoğun olarak uzman çavuşların gazi olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmada hizmet yılının en az 8 ay olduğu ve hizmet yılının en fazla 28 yıl olduğu gaziler ile görüşülmüştür. 0-1 yıl arasında 2 gazi; 2-5 yıl arasında 9 gazi; 6-10 yıl arasında 2 gazi; 11-15 yıl arasında 7 gazi; 16-20 yıl arasında 1 gazi; 21-25 yıl arasında 1 gazi; 26-30 yıl arasında 2 gazi ile görüşülmüştür.

Saha çalışması sonucunda maluliyet dereceleri 1-6 arasında farklılık gösteren 24 kişi ile görüşülmüştür. 1. derece maluliyeti olan 2 kişi; 3. Derece maluliyeti olan 2 kişi; 4. Derece maluliyeti olan 4 kişi 5. Derece maluliyeti olan 2 kişi; 6. Derece maluliyeti olan 11 kişi ile görüşülmüştür.

5.2. Maluliyet Sonrasında Gazilerin Sosyal Kimliğinin Yeniden İnşası

Gazilerde sosyal kimliği inşa etmeye ilişkin süreç üç aşamada değerlendirilecektir. İlk bölümde gazilerin gaziliğe ilk bakışlarının nasıl olduğu, gaziliğin onlara göre hangi yönünün baskın olduğu ve gazilik öncesi yaşamlarına değinilecektir.

2. Bölümde ise gazilerin, gazilik statüsünün gündelik hayatta, aile içinde ve sosyal çevrede nasıl algılandığı, maluliyet sonrasında sağlık, psikolojik, ekonomik, ailevi ve sosyal ilişkilerinde ne gibi problemlerin yaşandığı ve en büyük problemi hangi alanda yaşadıkları gazilerin bakış açısından değerlendirilecektir.

3. Bölümde gazilerin, gazilik öncesinde nasıl bir benlik, kimlik algısına sahip oldukları sonrasında nelerin değiştiği, gazilik sonrasında yaşadıkları sürece nasıl uyum sağladıkları, gazilik sonrasında yaşadıkları olayı nasıl değerlendirdikleri, bu süreçte en büyük desteği nereden aldıkları ve toplumdan ve devletten beklentilerinin neler olduğu tespit edilecektir.

Birey, toplum içinde özerk bir konuma sahiptir. Bireyin bir yönü toplum tarafından inşa edilirken diğer yönünü de kendisi oluşturmaktadır. Hem bireyin kendi hem de toplum bir inşa süreci içinde kendilerini yeniden var etmektedirler. Poloma'a göre, birey nesnel yapı ya da durum tarafından belirlenmiş bir ürün olmaktan ziyade 'kısmen özgür' bir kişidir. İnşacı yaklaşımcılara göre insanlar ve toplumsal düzenler, tamamlanmış olgular değil, sürekli bir oluşum ve dönüşüm içindedirler. Kişiler yalnız başka bireyler ile değil, kendileri ile de sembolik etkileşime girmektedirler. Semboller, olup bitmiş gerçeklikler değil, devam eden süreç içindedirler. Bu sembolik etkileşimci çözümlemenin konusu olan 'anlam'ın (meaning) taşınma sürecidir. İnsanlar etkileşim halindeyken konvansiyonel sembollerini öğrenmekte ve kullanmaktadırlar (Poloma, 2011:228-229). Bu anlamlar başkaları ile girilen etkileşimden çıkarılmaktadır.

Blumer'e göre sembolik etkileşimcilik üç önermeye dayanmaktadır:

1) İnsanlar şeylere karşı, şeylerin kendilerine ifade ettiği anlamlara göre tavır alırlar.

2) Bu anlamlar, birinin muhataplarıyla olan etkileşiminden çıkarsanmaktadır.

3) Bu anlamlar, yorumsal süreçte değişime uğramaktadırlar.

Bir şeyin bir kişiye ifade ettiği anlam, diğer kişilerin o şeye ilişkin olarak kendisine davranma biçimi aracılığıyla oluşur. Bu davranışlar, o kişide şeyin tanımını oluşturma işlevi görmektedirler. Aktör, içinde bulunduğu durumun ve eyleminin ışığında, anlamları seçer, kontrol eder, askıya alır, yeniden gruplandırır ve dönüştürür. Kendinden önce var olan, bireyi etkileyen ve davranışına yön veren bir çevre ile kuşatılmış birey, şeylere dikkat ederek değerlendirdiği, onlara anlam verdiği ve bu anlamı dayanarak eylemde bulunduğu, hareketli ve iletişimsel bir süreçtir (Blumer'den akt. Poloma, 2011:225).

Sennet'e göre, modernlik, kısa süreli, sözleşmeli ya da dönemsel işlerin ortaya çıkışı ile kurumsal yapılarda değişime yol açmıştır. Bu dönemde çabuk değişen ve yeniden şekillenebilen ve kendi yapısını sürekli değiştiren bir sistem mevcuttur. Böylelikle sabit kanallarda akan, uzun vadeli anlatılar artık geçersiz hale gelmektedir. Kurumların esnek davranışı sadece değişime istekli olmak değildir. Bu aynı zamanda duygumuz üzerinde de belli yan etkiler yaratan bir değişim göstermektedir. Modern kimlikler akışkan hale gelmiştir. Böylelikle parçalı ve kolay uyum sağlayabilen bireyler haline gelmekteyiz (Sennet,2008:22-23).

Poloma'a göre insanoğlunun eylemi, yorum ve yorumu anlamlandırma harmanlanmıştır. Bu eylemlerin diğer eylemler ile bir araya gelmesi sonucunda 'toplumsal yapı' oluşmaktadır. Birlikte eyleme katılan insanlar, toplumsal yapıyı oluşturmaktadırlar. Bireylerin sembollerini yorumlayarak kullanması bireylerin eylemlerine anlam verme arayışından kaynaklanmaktadır. Semboller, insanların etkileşimine aracılık etmektedir. Toplum, eylem içindeki bireylerden oluşmaktadır. Toplum yaşamı, bireylerin eylemlerinden oluşan bir 'yaşam' biçimi olarak görülmektedir. İnsan toplumunun organizasyonu, toplumsal eylemin içinde gerçekleşmektedir (Poloma, 2011:227).

Mead'a göre, benlik ortaya çıktığı toplumsal yapıda kendini gerçekleştirir. Benliğin ait olduğu yapı içinde 'sosyal ben' olarak da

deneyimler vardır. Bu yapı, bireye ait belli özellikler dışı vurulabilmektedir. Birey hem o topluluğun üyesidir hem de onu herkesten ayıran belli bir kalıtım ve toplumsal konum itibari ile o topluluğun belirli bir parçasıdır. Eğer birey toplumun bir parçası olmasaydı toplulukta yer alan diğer bireyler ile ilişkisi olmazdı ve bireyi meydana getiren ham madde bir ‘benlik’ olamazdı. Böylece birey hem yurttaş hem de yansıtıcı düşünce açısından da kendinin bilincindedir. Bireysel olarak benlikler toplumsal süreçler vasıtasıyla oluşmaktadır. Toplumsal süreçlerin bireye yansımalarının olması benliğin salt kendine has bir bireyselliği olamayacağı manasına gelmemektedir. Çünkü bireysel olarak benlikler ‘kendine özgü’ konumdan doğmaktadır. Kendine özgü bu konumlar süreç içerisinde oluşmaktadır. Kendine özgü oluş biçimi toplumsal davranış yapılarının farklı bir açısı yansıtılmaktadır. Bireysel benliğin deneyimleri sonucunda oluşturduğu davranış kodları toplumsal süreç içindeki organize yapıyı ve ilişkiyi meydana getirmektedir. Ancak meydana gelen her bireysel benlik yapısı bu ilişkiyi farklı açısı ile meydana gelerek kendisine özgü konumu yansıtır. Fakat her ne olursa olsun birey, toplumun üyesi olarak yapmış olduğu sözleşmeye bağlı kalarak belirli şeyler yapmak zorundadır (Mead,2019:218-219).

Üyelerinden her birinin canını, malını bütün ortak güçle savunup koruyan öyle bir toplum biçimi ki, orada her insan hem herkesle birleştiği halde yine kendi buyruğunda kalsın, hem de eskisi kadar özgür olsun. Bu sözleşmenin koşulları için özü ile öylesine belirlenmiştir ki, en küçük bir değişiklik onu etkisiz ve geçersiz bir duruma sokar (Rousseau,1994:25).

“Her birimiz bütün varlığımızı ve bütün gücümüzü bir arada genel istemin buyruğuna verir ve her üyeyi bütünü bölünmez bir parçası kabul ederiz” (Rousseau,1994:26). Rousseau’a göre, bu birlik sözleşmesi bütün ortak benliği oluşturmaktadır. Böylece, çıkarları olan ve sözleşmeyi yapan taraflar karşılıklı olarak birbirini yardımlaşmaya zorlamaktadırlar. Aynı zamanda bu zorlama içinde çıkarlarını da bu ilişkiye göre birleştirme çabaları içine girmektedirler. Eğer tüm çıkarların anlaşığı ortak noktalar olmasaydı toplumlar var olamazlardı (Rousseau,1994:28).

Sennet’e göre günümüzün yeni zaman rejiminde ‘biz’ kelimesinin kullanımı savunmacı bir davranış haline gelmiştir. Cemaat arzusu savunmacı bir ‘biz duygusu’ oluşturur çünkü bu savrulmaya karşı bir savunmadır. Biz duygusu bir içe kapanış oluşturmaktadır. Biz kelimesinin dış dünyaya karşıt bir referans noktası

oluşturmaktadır. Biz duygusu geçmiş üzerinden geleceği inşa ederken ‘ortak kader’ oluşturmaktadır. Ortak kader, sosyal bir bağ karşılıklı bağımlılık hissinden doğmaktadır. Ortak değerlerin yüzeysel biçimde paylaşılmasından ‘ortak kader’ ortaya çıkartmaktadır. Ortak kader güdüsü toplum içindeki bireylere ‘dayanışma sağlamaktadır. Bu dayanışma sosyal süreç içinde oluşmaktadır (Sennet,2008:150-151).

Blumer’in temel düşünce simgeleri şu şekilde oluşmaktadır. İlk olarak, toplumların etkileşimleri bireylerin eylemleri aracılığıyla oluşmaktadır ve bu etkileşim toplumsal yapıyı biçimlendirmektedir. Etkileşim, bireylerin birbirlerine verdikleri tepkilerden oluşurken sembolik etkileşim eylemin yorumunu kapsamaktadır. Dolayısıyla anlam sembolik etkileşimin bir ürünü olarak ortaya çıkar ve bu nesnelerin içsel anlamından oluşmamaktadır. Birey, eylemde bulunurken kendi ilgisini çeken şeyleri dikkate almakta ve bunları yorumlayarak kendi davranışlarını oluşturmaktadır. Gerçekleştirilen bir eylem grup üyeleri tarafından birbirleri ile uyum içinde ilişkilendirilerek ‘birlikte eylem’ olarak adlandırılmaktadır. Birlikte eylem, farklı bireyler tarafından sergilenen farklı davranışların toplumsal olarak örgütlenişi olarak tanımlanabilir (Blumer’dan akt. Poloma, 2011:229).

Bir sembol, diğer bireyde olduğu kadar bireyin kendisinde de bir grup tepki ortaya çıkarmaktadır. Anlamı semboller hem diğer bireylerden hem de bireyin kendisine yöneltilmektedir. Bir sembol sizde olduğu gibi karşıdaki kişinin deneyiminde de mevcutsa bir tepki uyandırmaktadır. İletişimde esas olan şey, sembolün diğer bireylerde uyandırdığı şeyi bireyin kendisinde de uyandırmasıdır. Sembole verilen bu tepki, gerçekleşecek olan eylemin bir sonraki adımı için bir uyarıcı haline gelmektedir. Sembolün zihinsel ve duygusal özelliklerine göre verilen tepki değişebilmektedir. Semboller, statüsel ifadeler ile birleşerek bireye bir konum atfedebilmektedirler. Yapılan eyleme karşılık olarak verilen semboller, toplumun yorumu ile birleşerek yorumlanmakta ve değer kazanmaktadırlar. Birey, kendi benliği içinde toplumdan aldığı bu simgesel değer olarak karşımıza çıkan statünün yansımalarını kendi benliğinde hissetmektedir. Birey kendi benliğinden yola çıkarak ‘biz’ duygusunu hissettiği grup ya da gruplar ile kapanma gerçekleştirebilmektedir.

5.2.1.Gaziliğe İlk Bakış: ‘Gurur Kaynağı Olarak Gazilik’

Gazilik statüsünde ilk evre yaralanmak ile başlamaktadır. Ülke sınırları içinde silahlı mücadele, bomba ve patlayıcı gibi olaylardan dolayı bireyler yaralanarak organ veya işlev kaybına uğraması sonucunda hayatlarına ‘gazi’ statüsünde devam etmektedirler. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, görüşmecilerin duygusal yoğunluğu göz ardı edilmeden doğrudan bir soru ile gazi oldukları anı ve sonrasını ifade eden sorular sorulmamıştır. Bu bölümde değinilecek olan sorular;

Gazilerin gaziliği nasıl tanımladığını anlamlandırmak için, ‘Gazilik sizin için ne ifade ediyor ve gaziliği nasıl tanımlıyorsunuz?’ sorusu sorulmuş ve cevap olarak genel çerçevede ‘üzüntü verici bir gurur’ olarak cevaplanmıştır. Türk toplumunda gazilik statüsü, din, politika ve kültür ile birlikte sunulan hazır bir sosyal inşayla var olmaktadır. Bu nedenle gaziliğe ilk bakış ‘gurur’ olarak kavramsallaştırılmıştır. Bir sosyal duygu olan ‘gurur’ varlığını toplumsal yapıdan almaktadır ve ortaya çıkması için toplumsal kabul gereklidir. Gurur gibi sosyal duygular bir aidiyet sonucunda ortaya çıkabilir. Aidiyet hisseden bir kişi, ortak davranış ve ortak eğilim gösterebilmektedir. Türk toplumunda gazilik toplumsal bir değer olarak hazırdır ve gazi olan birey bu karşılığı gurur olarak kabullenmektedir.

Gaziler, gaziliği gurur verici ve bir şeref kaynağı olarak görmektedirler. Gaziliğin büyük bir şerefe olduğunu ve ona layık olmanın daha da önemli olduğunu dile getirmektedirler. Ayrıca gaziler için Gazi Mustafa Kemal Atatürk ile aynı unvanı taşımakta gurur verici olarak görülmektedir. Gaziler, Mustafa Kemal ile ilgili olan her şeyin temsilcileri olduklarının bir göstergesi olarak Mustafa Kemal ile aynı unvanda olmanın bir ‘özdeşim’ ifadesi olduğunu farkındadırlar. Bu özdeşleşme ‘kurum kültürü’ olarak ‘askeri kimliğin’ dışı vurumu olarak değerlendirilmektedir. Lider, bir grup insanı belli amaçlar çevresinde bir araya getiren birey olarak tanımlanabilmektedir. Karizmatik lider ise kendisine hayranlık duyulan, imkan kabiliyeti yüksek ve karşısındaki kişilere güven veren kişi olarak tanımlanabilmektedir.

Weber, gücün karizma aracılığıyla otoriteye dönüşebildiğini iddia etmiştir. Karizmatik otorite meşruluğunu olağanüstü kişisel niteliklerden almakta ve buna bağlı olarak itaati sevk eden bir güçtür. Geleneksel ve yasal-ussal otoritenin aksine

karizmatik otorite kişinin soyuna ya da makamına değil, daha çok kişiliğine dayanır. Karizmatik liderler tarih boyunca görülmüştür; kendi kişisel becerilerini kullanarak hedef kitleyi taraftarlarına dönüştürmüşlerdir (Macionis,2013:437).

Türk toplumunda Mustafa Kemal Atatürk, karizmatik lider için örnek verilen bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gaziler de Mustafa Kemal'in Türkiye Cumhuriyeti içinde hem politik ve karizmatik bir lider olduğundan dolayı hem de saygın bir asker olduğundan dolayı Atatürk'e bağlılık göstermektedirler. Birey, gazi statüsüne eriştikten sonra politik önder ile kendini özdeşleştirme içine girmekte ve aynı unvanı taşımanın gurur verici olduğunu dile getirmektedirler.

“Vatana kanla borcunu ödemenin ve Gazi Mustafa Kemal ile aynı unvanı taşımanın onuru” (G11).

“Gaziliğin her şeyden önce en güzel hissettirdiği onur ve gurur benim için. Bir ömür boyu gaziliğin verdiği gururla yaşayacağı ve bu cennet vatanımıza bir parçamı bırakmak kanımı akıtmak rabbimin bana en güzel hediyesi (G21).

“Gazilik benim için onur verici bir mercii” (G10).

“Onur, şeref ve gurur demek. Ülke için uzuv vermek, sakatlanmak onur ve şereftir. Kimse bu mesleği yaparken gazi olmak için işe başlamıyor. Gazi olmak nasip işi Gazilik her insanın gurur abidesidir. Ülkem için verimliysen bu benim için çok daha önemli ancak böyle bir şey ile karşılaştıysam bu benim için şeref kaynağıdır” (G2).

“Gazilik vatana müdafaa uğruna alınmış bir şereftir” (G9).

Borç, alacaklı olan ile verecekli olan arasında bir borç ilişkisinin varlığını ifade etmektedir. Gaziler, gaziliğin herkese nasip olmayacağını ve vatana olan borcunu uzuvları ile ödediklerini söylemektedirler. Toplum içinde söylem haline gelen ‘borçlu olma’ durumunun alacaklı kısmını ‘devlet’ oluştururken; borçlu olan ise ‘birey’ olarak değerlendirilebilmekteyiz. Bu borcun kaynağını ise bireyin devlet sınırları içinde güvenli ve huzurlu bir şekilde yaşamasının sonucu olarak görülebilmektedir. Benedict Krizantem ve Kılıç adlı kitabında, vatanperverliği bütün borçlardan farklı olarak kabul ettiğimizi söylemektedir. Sevgi kalpten gelen bir şeydir ama en iyi sevgi hiçbir şeye bağlı olmadan gösterilendir. Bütün kadınlar ve erkekler dünyaya gelir gelmez otomatik olarak büyük bir borç içine girmektedirler. Borçlar

başkasına olan şahsi borçlar değil, görevlerdir. Bu görevler yerine getirilen ve insana şeref kazandıran hareketlerdir. Bunun için görev sahibi bireylere, bir insanın kendi ‘mevkiinin’ gerektirdiği her çeşit kaidesinin yerine getirilmesi, mesleki sahada veya kendi alanında bir insanın şeref ve ismini koruması gibi hareketlerdir. Bu şeref sayesinde birey, ölümünden sonra iyi bir şöret sağlayacaktır. Tek değişmeyen hedef şereftir. Onun hürmete layık görülmesi zaruridir. Bir insanın bu hedefe ulaşmak için kullandığı vasıtalar, o şahsın ele alıp sonra da şartlar gerektirdiği zaman bir kenara bıraktığı şeylerdir (Benedict,2019:98).

“Vatanımız milletimiz devletimiz dinimiz ve bayrağımız için gerekirse bu uğurda şehit ve gazi olmak herkese nasip olmaz bize nasip oldu çok şükür” (G15).

“Gazilik büyük bir şereftir ancak bu şerefe layık olmak daha çok önemlidir. Allah herkese gazilik nasip etmez. Gaziler Allah katında ve devlet nezrinde özel insanlardır” (G3).

Malinowski, bir toplum tarafından suni olarak yapılan, kültür tarafından onaylanmış bazı ortak gereksinimleri ‘karşılıklılık ilkesi’ olarak açıklamaktadır. Gaziler verdikleri uzuvları ile ‘vatanın vatan’ olduğunu dile getirmekteler. Ayrıca verilen uzuvların karşılığını şeref ve gurur aldıklarını söylemektedirler. Bu olay yalnızca bireylerin bir ‘uzuv’ karşılığında ‘gurur’ alması olarak değerlendirilmemelidir. *“Karşılıklılık zinciri, bütün bir ‘iki taraflılık’ dizgesinin parçası olmakla, büsbütün bağlayıcı bir nitelik kazanmaktadır” (Malinowski,2003:34).*

“Vatanın eksik olduğu parçaları verdiğimiz parçalar ile tamamladık” (G6).

“Bir insanın vatani, milleti için yapmış olduğu hizmet karşılığında herhangi bir uzvunu vererek vatana ve milletine olan borcunu bedel ödeyerek onurlanmış kişidir” (G4).

Bireylerin hayatlarında en baskın statünün ‘gazi’ olmasından dolayı bu statüyü ‘en üstün gerçeklik’ olarak kabul edilebiliriz. Gazilik statüsü gaziler için bir uzuv kaybı, bedende aksaklık veya psikolojik olarak yıpranma olduğu için fedakârlık olarak tanımlanmaktadır;

“Gazilik benim için manevi değeri çok yüksek şehitlikten sonraki en kutsal değerlerden biridir. Gaziliği vatan, millet, devlet, bayrak uğruna bir ayağını feda etmiş bir kahraman olarak ifade ediyorum” (G20).

“Ülke insanının masum büyük kesiminin zarar görmemesi için gerektiğinde en sert tedbirleri alırken canını ortaya koyma, bu uğurda bedeninden, ruhundan veya zihninden ödün verme, fedakârlık yapma durumu” (G13).

Sembolik sermaye, geçmişten miras olarak gelmiştir ve sembolik sermaye vasıtası ile birlikte kuşaklar arasındaki iletişim ve etkileşim sağlanmaktadır. Sembolik sermaye kuşaklar arasında iletişim ve etkileşim sağladığı için işlevsel anlam ifade etmektedir. Sembolik işlevler ile birlikte toplumsal olarak yeniden üretim sağlanabilmektedir. Sembolik sermaye bireyler üzerinde aynı kalıcı etkiye sahiptir (Bourdieu,2015b:41). Sembolik sermaye taşınabilir ve aktarılabilir olduğu için nitel ve nicel anlamda getirisi vardır. Sembolik sermayenin toplumsal düzeni korumak işlevi genel çıkarları ifade ederken bireyin kendi özsel çıkarları genel çıkarların öznel işlevlerini ifade etmektedir (Bourdieu,2015b:221). Geçmişten miras olarak güvence altına alınan ve zihinlere aşına olan sembolik sermaye ile birlikte kültürün muhafazası söz konusu olabilmektedir. Bourdieu’ya göre sembolik ilişkiler güç ilişkilerine hem bağımlı hem de güç ilişkilerinden bağımsız olarak varlığını devam ettirmektedirler. Sembolik eylem açık ya da örtük şekilde kavramsal çerçeveyi inşa etmektedirler (Bourdieu,2015b:34-35). Bir grubun kültürünü sembolik olarak nesnellik içinde tanımlamak sosyal ve mantıksal açıdan gereklidir çünkü bu kültürün toplumsal olarak ilişki kurması gereklidir (Bourdieu,2015b:38).

“Gazilik benim için omuzlarıma yüklenmiş asil bir sorumluluğu ifade ediyor, gazilik gelecek nesillerin, geçmişte ve şimdiki zamanda bu vatani korumak için baş koyanların aziz şehitlerimizden sonra örnek alınması gereken, nasıl bedel ödediklerini gösteren bir kavram” (G23).

“Gazilik, milletimizin nezdinde oldukça ulvî bir değeri olan ve taşıyana büyük onur bağışlayan son derece mümtaz bir unvandır. Vatan ve milletin güvenlik ve huzuru için görev yaparken fedakârlık gösteren kişiler Gazi olarak sıfatlandırılmalıdır” (G18).

“Kendi canını umursamadan, vatan için, bayrak için, bu ülkedeki her vatandaş için veya masum bir canı kendi silah arkadaşını kurtarabilmek için ucunda ölüm olduğunu

bilerek öne atılmaktır. Bu yolda ölenler şehit kalanlar ise ‘yarı şehit’ yani gazilerdir. Kimi şehit kimin gazi olacağı ise kaderdir” (G19).

Bireyin gazi olmasının ilk şartı yaralanma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşamadan sonra bireyin ‘tedavi’ sürecini kapsamaktadır. Gazi olan bireyler tüm fiziksel kayıplarını üzüntü verici olarak adlandırmaktadırlar. Bu aşamadan sonra gazi olan bireyler durumu kabullenip, bu durumdan ‘gurur’ duyma aşamasına geçmektedirler. Bireyler, gazilik statüsüyle birlikte Atatürk ile aynı unvanı taşıdıkları için Atatürk’e daha yakın olduklarını hissederek özdeşim kurmaktadır. Ayrıca gazi olan bireyler, vatana olan borçlarını kendi uzuvları ile ödeyerek bu kaybın ‘gurur’a dönüştüğünü söylemektedirler. Karşılıklılık ilkesi içinde gazi olan bireyler uzuvlarını vererek ‘gurur’ aldıklarını düşünmektedirler.

5.2.2. Kurumsal Farklılıkların Meslek ile Özdeşleşme Üzerinden Oluşan Çatışma

“Eylem esnasında, o eylemin nesnel anlamı ile benliğin özdeşleşmesi söz konusudur” (BergerveLuckmann:2018:107). Bireyler, kimliği bir görev sonucu hayat boyu süren bir amacı olarak değerlendirdikleri zaman meslek ile özdeşleşme karşımıza çıkmaktadır. Gaziler meslekleri ile özdeşleşme yaşamaktadırlar ve bunun için askerlerin ve polislerin ettikleri yemin uğruna canlarını feda etmekten çekinmemektedirler. “Weber bunu ‘değer rasyonel eylem’ olarak açıklamıştır. Buna göre, bilinçli inanç, adalet, güzellik, doğruluk veya Tanrı inancı gibi değerler tarafından belirlenen eylemlerdir” (Waters,2008:40). Ancak yapılan görüşmelerde asker gazilerinin daha fazla kurum kültürü içinde meslek ile özdeşleşme yaşadığını ve bu özdeşleşmenin yaşam biçimi olarak gündeme geldiğini söyleyebilmekteyiz. Yapılan görüşmeler sırasında polis gazisiyle görüşme sırasında asker gazilerinin kapalı bir yapı içinde olduklarını ve gaziliğe dair bir şey anlatmayacaklarını söylemektedirler.

“Gazilik, mesleğini icra ederken etmiş olduğu yemine bağlı kalarak çalışmak” (G17).

Birey toplum içinde ‘asli sosyalizasyon’ içinde toplumun bir üyesi haline gelmektedir. Asli sosyalizasyon ile birey, toplumun ‘bilgi stoku’nun içine girmektedir. Toplum, sosyal ilişkiler içinde bireyler üzerinde şekillendirici bir etkisi

bulunan yapıdır. Toplum onu oluşturan bireylerden daha fazladır. Geçen zamana direnen toplumun devamlılığını korumasında dil, gelenek, töre, ve din önemli etkiye sahiptir. Sosyal etkileşim içinde anlam ve kimlik etiketler aracılığı ile empoze edilmektedirler. Sosyal kimlikler kolektiviteden kaynaklanmaktadır. Sosyal kimlik, bireyselliğin toplumsal kimliği olarak ‘sosyalizasyon’ içinde öğrenilmektedirler. Scott’a göre tekrara dayalı olarak oluşturulan gösteriler, toplumdaki duygular taklit edilerek herhangi bir çaba ve ustalık gerektirmeden denetleme duygusu ile oluşturulmuştur (Scott,1995:57). Toplum içindeki bazı söylemler gazilerin kimliğinden bir parça haline gelmiştir ve gazilik tanımlamalarında bunları kullanmaktadırlar;

“Şehit nurlanmış gazi onurlanmış kahramandır” (G8).

“Vatan için dökülen kan. Şehitlikten sonra cennete açılan kapı” (G12).

“Şehit olmayı göze alamayan gazi olamaz” (G16).

Ayrıca gaziler malul ve muharip gaziler ayırımına dikkat çekerek her kesimin gazi olduğunu ve gazilik kavramının vatani korumak adına yapılan her türlü olayın gazilik olarak değerlendirilebileceğini söylemektedirler.

“Gazilik denildiğinde akla sadece yaralanma geliyor ama bu değil düşmanla savaşan her asker gazidir. Gazilik, vatani korumak adına savaşmaktır. Malul gazi ise çatışma sırasında yaralanmış gazi olmuş kişilere denilmektedir” (G5).

Bu bölümün ikinci sorusunu ise gaziler için gaziliğin hangi yönünün baskın olduğunu değerlendirmek için ‘Size göre gaziliğin hangi yönü baskın?’ sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevap polis ve asker gazileri açısından farklılık teşkil etmektedir. Polis gazileri bu sorunun cevabı olarak ‘kültürel, manevi ve dini’ yön olarak cevaplarırken asker gazileri bu sorunun cevabına ‘askeri’ yön olarak belirtmişlerdir.

İdeal tiplerin bir dönem ya da olay içinde kendi anlamına ait yaralıtışı vardır. İdeal tip sayesinde değere yönelik olarak akılcı bir davranış ‘motive’ edilebilmektedir. Bireyin rolünü nedensel olarak anlamak ve açıklamak için toplumsal olguları, kültürel değerleri ve manevi inançları ‘ideal tip’ çerçevesinde anlatılmasını gerekli kılmaktadır. İdeal tiplerin tüm kültür bilimleri için öznel bir kavram olarak karşımıza

çıkılmaktadır. İdeal tip ile birlikte kültürel değer objektif bir şekilde betimlenebilmektedir. İdeal tiplerin bu kavramsallaştırması bize statü gruplarını tipleştirme yolu ile açıklama sağlayacaktır. Bu bağlamda gazilere yönelik tipleştirmelere baktığımızda iki tip gazilik karşımıza çıkmaktadır. Polis gazileri maluliyetlerinin hangi yönde baskınlığın olduğu sorusunu ‘kültürel, manevi ve dini’ yön olarak açıklamaktadırlar. Polis gazileri maluliyetlerinin sonuçlarını açıklarken gelenek, örf ve adetlere bağlı kalarak açıklama yapmaktadırlar. Weber, bunu ‘geleneksel eylem’ olarak açıklamaktadır. Geleneksel eyleme göre bir eylem geleneklerin kaynaklarından ortaya çıkmaktadır. Askeri gazilere baktığımızda ise durumun farklılaştığını daha çok mesleki olarak maluliyete baktıklarını görmekteyiz. Askeri gaziler, maluliyetlerinin hangi yönde daha baskın olduğunu sorusunu ‘askeri’ yön olarak açıklamaktadırlar. Weber, bu eylemi ‘amaca yönelik rasyonel eylem’ olarak açıklamıştır. Bu eylem tipine göre, bir amacın gerçekleştirilmesi uğrunda süreci rasyonelleştirmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Weber,2004:231).

Weber, sosyal bilimlerde ‘bilgi’yi anlamının yolunun ‘nedensellik’ten geçeceğini vurgulamaktadır. Bu bilgi sayesinde var olan olayların temellerini nedensel olarak anlama yolunu sağlayabiliriz. “Weber’e göre sosyoloji de bilgi, tekrar eden olaylardan hareketle genelleştirmeler yapma ve toplumsal olguların ‘nedensel’ yoldan açıklanmasını gerçekleştirmekle sağlanabilmektedir” (Özlem,2001:112). Gazilere yöneltilen “gaziliğin size göre hangi yönü baskın?” sorusuna verilen cevaplarda gazilerin kendi hayat tarzlarına göre nedensel bir cevap ürettiği görmekteyiz. Yapılan bir başka çalışmaya göre ‘nedensellik’ anlayışının askeri güç, ölme ve öldürme ile araçsallaştırıldığı için dinsel fikirler ile bağlantılı olmaktadır. Akalın’a göre askeri güç, hem ekonomik olarak hem de zaferlerle birlikte elde edilen ganimetler ile siyasal gücün kaynağını oluşturmaktadır. Ancak askeri görevler sonucunda ölümle karşılaşma ihtimali olan bu bireylerin kendilerini ve inandıkları değerleri için öldürme arzuları, Tanrısallık fikri ile dinselleştirilirken aynı zamanda; savaşa ‘şehitlik’ düşüncesiyle dini inançsallık katılmakta ve böylelikle dinsel fikirler ile askeri davranışlar arasında bir bağlantı kurulmaktadır (Akalın, 2008). Kamusal söylem güçlü olandan yanadır ve tahakküm ilişkisi getirmektedir. Tahakküm ilişkisiyle kamusal alan ideolojik olumsuzlama içine girerek kendinin eksik olduğu parçaları güvenli bir şekilde oluşturmaya çalışır (Scott,1995:77). Kamusal alanı genişletmenin amacı devlet denetimine karşı olan toplumsal oluşumları yıkmak

olabilmektedir (Scott,2008:332). Gaziler genel olarak gaziliğin manevi yönünün baskın olduğunu dile getirmişlerdir. Benedict'e göre, ruhun her şey olduğunu ve ebediyen yaşadığını söyleyen milletlere göre şüphesiz maddi şeyler lüzumluymuş fakat yok olmaktadır bu sebepten manevi inanç muhakkak olarak gereklidir (Benedict,2019:20). Nedensellik faydacı ilişkiler içinde nesneyi kendi çıkarları uğruna kullanabilmektedir. Çıkarlar ilişkisi yarar ve zarar dengesini sağladığı için kolaylaştırıcı pratikler sağlamada rehber rol oynayabilmektedir (Scott,2008:31). Bireylerin nesnel olarak kategoriler oluşturmasının nedeni temsil ilişkilerinde kolaylık sağlamasıdır (Scott,2008:44).

“Askere zenginin çocuğu gitmiyor, keyfini sürüyor. Fakirin çocuğu ölüyor diye bir söylem var bu bence yanlış bir söylem. Bu vatana bir şey olsa zenginin çocuğu başka ülkeye gider. Bu vatana sahip çıkmamız lazım. Biz onlar gibi bırakıp kaçamayız. Ben bu algıyı sevmiyorum. Gerekirse şehit olacağız. Mustafa Kemal Atatürk'ün de dediği gibi: Bir gün vatani müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitinin düşünmeyeceksin. Burada Atatürk açık ve net olarak söylüyor. Ben gençliğe atamızın nasihatının devam etmesini istiyorum” (G5).

Durheim'e göre, toplumsal işlevlerin birbiri ile bağlantılı olmaları koşuluyla, birbirlerine uyarlanma eğilimi gösterdiklerinde bu uyarlanma toplumsal kümede geçerlilik gösterir ve davranış kuralına dönüşebilir. Özel çıkarların, ortak çıkara dönüştüğü bu davranış kurallarında ahlaki nitelik üzerinde 'aidiyet' ve 'bütünleşme' duygusunun zemini hazırlanmaktadır. Çıkarları ortaklaşan bireylerin birleşmesi, karşıtlar üzerinde ezilme duygusu duymamak, düşünce ve duygu paylaşımı yapmak, birçok insan ile bütün haline gelmek yani 'ortaklaşma' üzerinden aidiyet sağlamak içindir. Toplumsal küme, hem üyelerinin yaşamını manevi bir kişilik hem de kendine özgü yaşamın bir kaynağıdır. Bir toplumun üyeleri arasındaki dayanışma ne kadar fazla ise o toplum kümesi içinde hem toplum içindeki üyeler hem de üyelerin toplumsal küme ile bağlantısı gelişmiştir (Durkheim,2006:25).

“Bana göre manevi yönü daha baskın. Çünkü Allah, vatan, bayrak uğruna şehit olmanın yanında gazi olmakta insana onur ve gurur veriyor. O gurur ve onurda bizde fazlasıyla var. Yakama taktığım devlet öviünç madalyasının yanında sağ ayağıma

taktığım protez ayak da benim için gururla taşınması gereken bir madalya diyorum” (G20).

“Gaziliğin benim için manevi yönü baskın çünkü her insana nasip olmayacağını düşünüyorum. Gazilik Allah tarafından bizlere verilmiş bir madalyadır. Ülkemiz için yaptığımız bir görevdir” (G2).

“Benim için dini yönü baskın” (G4).

Gazilik rütbesinin devlet tarafından verilen bir unvan olması nedeniyle gaziliğin siyasi boyutu da olduğu gaziler tarafından düşünülmektedir. Ancak siyasi yön diye kast edilen parti değil ‘devlet’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Devlet, siyasal yapının ögesidir ve yüzyıllardan beri vardır. Weber’e göre devlet, bütün bir toplumu birleştiren kuruluştur. Türk toplumunda devletin özel bir önemi ve kutsallığı vardır. Devletin varlığı askeriye varlığı ile gündeme gelmiş ve ikisi birbirini var eden ‘güç’ olmuştur. ‘Rahim devlet, devlet ana’ gibi söylemlerden Türk toplumunda devletin bireyleri birleştiren bir tutkal görevi gördüğünü söyleyebiliriz. Rousseau’a göre, ‘devlet’ toplum tarafından oluşturulmuştur. Toplum içindeki ‘yurttaş’lar yine devleti korumak ile mükelleflerdir. Savaşlar insanın insan ile olan çatışmasından değil, devletin devlet ile olan çatışmasından doğmaktadır. Bu savaşlara toplum içindeki bireyler ‘yurttaş’ olarak değil ‘asker’ olarak katılmaktadırlar (Rousseau,1994:45-46). Böylelikle devletin varlığı ve devamı için bireylerin herhangi bir yaralanması eylem ve eylemi motive eden arasında anlam bağlamı kurmaktadır.

“Bana göre dini yönü baskın ancak devlet korumasında başımıza böyle bir yaralanma geldiği için bu yönü de çok baskın” (G3).

“Gazilik, devletimizin verdiği bir nişan, gurur kaynağı bir kavramdır” (G17).

“En fazla kültürel yönü baskın. Sonra siyasi (siyasi parti değil, ülkenin siyasi bütünlüğü, mevcut sınırları) ve askeri (G13).

“Gaziliğin siyasi yönünün olmaması gerektiğini düşünüyorum. Hükümetler değişebilir ama devlet baki kalacaktır (G19).

Gaziliğin ‘din’ yönünden ele alınmasında asker ve polis gazilerine göre farklı tipleştirme ile karşımıza çıkmaktadır. Polis gazileri malul olaya daha çok din ve

gelenek yönünden bakarken; askeri gaziler malul olayda ‘din’ olgusunun bir yanılısına olduğunu farklı inançlardan da kişilerin gazi olduğunu dile getirmektedirler ve olaya daha çok rasyonel açıdan bakmayı tercih etmektedirler. Weber, toplumu insanların dünyayı ‘nasıl’ algıladıklarına göre sınıflandırma yolunu tercih etmektedir. Weber’e göre sanayi öncesi toplumlar geleneksel, sanayi toplumu bireyleri ise rasyonel olarak temsil edilmektedir (Weber,2004:459). Asker gazileri, duygusal olarak değil rasyonel olarak olaya yaklaşmakta olayın nedenlerini ve sonuçlarını mantıksal olarak açıklama yolunu tercih etmektedirler.

Dini yönü benim için hiçbir anlam ifade etmiyor. Savaşıp şehit olan, gazi olan kişiler arasında ateist, deist olanlar da var. Olmalıdır da. Bugün en büyük yanılığlarımızdan birisi bu olaya din eksenli bakmamızdır (G13).

Polis gazileri, yaşanan olayın çevresinde geçmişten bağ kurmaktadır. Durkheim’e göre bütün inanç sistemlerinin temelinde, semboller ve ayin uygulamaların olması gerekmektedir. Uygulamaların alabileceği şekil farklılıklarına rağmen bu semboller ve ayin uygulamaları, aynı anlama sahiptirler ve standart işlevi yerine getirirler. Her din kendine göre doğrudur ve yanlış olan hiçbir din yoktur (Durkheim,2005:). Dinin kaynağı toplumun kendisinden oluşmaktadır. Gazilik statüsünün eski Türk kültürünün bir getirisi olarak göçebe yaşamdan geldiğini düşünen gazilerimiz bu düşüncüyü şu sözlerle ifade etmektedirler;

“Göçebe yaşamdan gelen şimdiki yerleşik hayatta da alışkanlıklarımızı aynen devam ettiren millet olarak her zaman bu vatan için kanını dökmeye alışkın olduğumuz için askeri veya sivil yapıda her zaman savaş vb. vatana gelebilecek her türlü tehdit unsurlarının def edilmesinde her zaman şehit yâda gazi olmaya hazırız” (G14).

Bireylerin eylemlerine anlam verebilmek için bireylerin eylemlerini bağlam içinde düşünmemiz esas olacaktır. Bir sosyal olgunun izahını anlatabilmek için bu sosyal olgu bireysel eylem düzeyinde açıklanmalıdır. İdeal tipler araştırmacı tarafından oluşturulmuş açıklamaya yardımcı olacak kurgusal tiplerdir. İdeal tiplerin doğru ya da yanlışlığı tartışılmamalıdır. İdeal tip, bir bakış açısıdır. Asker gazilerinin motive kaynağı ve yaşadığı olaylara dayanak noktası yine askeriye olarak karşımıza çıkacaktır. Askeri gaziler yüksek bir kurum kültürü içinde yetişmektedirler. Gazi olan bireye yine askeriye ‘kurum kültürü’nün devamı olarak sahip çıkarak en yüksek rütbe olan ‘gazi’ rütbesi ile askeri bireyi karşılayacaktır. Birey, ‘tali

sosyalizasyon' içinde asli sosyalizasyondan öğrendiklerinin yanı sıra nesnel dünya içinde kendine yeni bir kısım oluşturmaktadır. Tali sosyalizasyon bireyin rolüne göre değişiklik göstermektedir. Asker gazilerinin bu soruya cevabı 'askeri' yön olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı asker gazileri askeri yön ile birlikte kültürel ve manevi yön cevabını vermişlerdir. Gaziler birbirlerine dışsal olarak bağlı olarak birbirlerine bitişik parçalardan kümesinden oluşmaktadırlar. Bir düzen içinde herhangi bir mevki işgal eden bireyler stratejik olarak bir mevki savunusu ve mücadelesi içine girebilirler. Bu mevki savunusu ve mücadelesi rekabet ilişkisinden doğmaktadır. Bireylerin kendi mevkileri içinde değişen dünya ile birlikte kabul gören bir yer edinmelerini sağlamak ve birbirleriyle güç ilişkisi üzerinden var olmaktadır (Bourdieu,2015a:359). Güç ilişkileri kendini ayırma, soyutlama ve farklılaşma gibi ayırt edici işaretler üzerinden var etmektedir (Bourdieu,2015a:367). Habitus, bireylerin yaşamalarını hem kalıp yargılardan oluşmasından dolayı sistem içinde oluştururken hem de yaşam stilleri içindeki bireylerin sergileyecekleri pratikleri sistemin işleyişine göre ayrıcalıklı kılmaktadır (Bourdieu,2015a:255). Bireylerin dahil oldukları sınıfın ayrıcalıklı işaretleri ayırım stratejilerinin bir getirisidir ve ayırt edici işaretler ile kendini var etmektedir. Bourdieu'ya göre toplumdaki bireyler birbirleri ile çatışma içinde olduğu için bir sembolik mücadele söz konusudur (Bourdieu,2015c:90).

“Ben kendimi bildim bileli asker olmak istemişimdir. Asker olup vatana hizmet etmek. Benim için hepsinden önce askeri yönü daha baskın gelmekte” (G23).

“Öncelik olarak askeri yönüne bakarım. Diğer yönlerden de önemli dini ve kültürel olarak sıralarım” (G24).

Malul olan bireyler 'gazi' başlığı adı altında birleşim gösterse de bu birleşimin kendi içinde asker ve polis gazileri üzerinde ayrımları vardır. Bu ayrımlar polis ve asker gazilerine göre farklı şekillerde nedenselleştirilerek kendilerince açıklanmaya çalışılmıştır. Bu nedenselleştirmenin altında yatan en önemli faktörün asker ve polis gazileri içindeki 'kurum kültürü' anlayışının yoğunluklarının farklı olmasından kaynaklanabilmektedir.

5. 2.3.İki Statü Arasındaki Geçişin Töresel Yönleri

Bireyin bir statüden başka bir statüye geçmesi ‘geçiş töreni’ ile olabilmektedir. Bu geçiş töreni ‘anlam atfeden’ davranıştır. Yapılan ‘davranış’ı kendiliğinden olan ve etkinlik aracılığıyla anlam atfeden bir ‘bilinç’ deneyimi olarak tanımlayabiliriz. Böylelikle davranış, idrak edilen bir kategori içerisinde bir alt sınıf oluşturmaktadır. Burada araştırma grubu içinde alt sınıf ‘gazi’ bireylerden oluşmaktadır. Anlam atfeden davranışı bir durum ile anlaşılabilir hale getirmekteyiz (Schütz,2018:67). Geçiş töreni ile birlikte bireylerin ‘damga’ süreçleri de resmi olarak yapılmış olmaktadır (Goffman,2018:77). Bireylerin gazi olma sürecinde gösterdikleri cesaret, başarı ve fedakârlık anlam atfedilen davranış olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu durumların anlaşılabilir olması ‘gazi kimlik’lerinin bireylere verilmesi ile olmaktadır.

“Gazilik sadece benim aile içinde değil tüm Türkiye ve İslam aleminde onure edici bir özelliği vardır. Gazi olmak ülkemizde gayet saygı duyulan ve sevilen bir unvandır” (G7).

Schütz’e göre davranış, meydana geldiği şekli ile kendine has bir biçimde ‘algılanmaktadır’. Toplumların inanç metni, tarihsellik, gelenek ve mitler, rasyonalizasyon ve kurumsallaşma süreçleri farklıdır. Bu farklılıklar üzerinden bireylerin de anlam yükleme ölçütleri de değişmektedir. Askeri tören ve seremoniler öznel hatırlatıcılardır. Bu hatırlatıcılar simge ve semboller vasıtası ile olmaktadır. Simge ile simgelediği şey arasında bir temsil ilişkisi vardır. Gazi olan bireylere verilen kimlik, belge madalya ve beratlar ‘sembolik’ değere sahiptir. Dışsal bir nesne olan sembole baktığımızda dikkatimiz sembolün kendisine değil sembolün anlamına ve temsil ettiği şeye odaklanmaktadır. Böylelikle gazilere verilen sembolik göstergeler yerini ‘saygı’ ve ‘fedakârlık’ olarak dönüşüm gösterecektir. Bir simgeyi anladığımız zaman, kendisinin simgelediği nesne ne ise ona uygun şemalar ile yorumlamaktayız. Simgesel olarak anlam ifade eden seremoniler, yapılan davranışa ‘anlam’ ve ‘işlev’ sağlamaktadırlar. Simgenin yorumlanması sırasında simgenin ‘anlamını bilmek’ önemlidir. Simge haline gelmiş nesneye uygun yorumlayıcı şema ile onun simgelediği nesneye uygun yorumlayıcı şema arasında bir bağ kurulmaktadır. Her simge anlam yüküdür ve bu yüzden toplum içinde anlaşılır konumdadır. Bir simge sistemi içinde simgenin anlamının önceden deneyimlenmiş olması gereklidir

(Schütz,2018:64-67). Mead'a göre, simge ve sembol sizde olduğu gibi karşıdaki kişinin deneyiminde de mevcut ise 'özel' bir tepki oluşturarak ve benzer hisleri hem düşünenin kendisine hem de karşı tarafa aynı tepkiyi uyandırmalıdır (Mead,2019:174).

“Çevremden gördüğüm destek sayesinde uyum sağladım. En başta çok sıkıntı çektim, eksiklik var dedim ancak bu eksiklik değil bizim için fazlalık oldu. Gazilik Sonrasında ailemin ve çevremdekilerin desteği ile uyum sağladım hayatı da bu vatan uğruna en büyük fedakarlığı yapıp bu vatani bize armağan eden ulu önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk ile aynı uğurda aynı gayede ve en güzeli aynı unvanda (Gazi) taşıma onuru ile anlamlandırdım” (G6).

Schütz'e göre grup kavramı dışarıdakilerinin kavramsal bir inşasıdır. Grup, dışarıdaki kişilerin ilgi ve tipleştirmesine göre belirli kişisel özellik ve niteliğe sahip bireyleri, dışarıdakilerin bakış açısınca homojen olan belli bir toplumsal kategori altında sınıflandırmaktadırlar. Toplumsal gruplar içinde ortak bir geçmişe sahip ve üyeleri tarafından anlaşılabilir olan 'kendine özgü bir dil' kullanabilmektedirler (Schütz, 2018:94). Meslek grubu içinde baktığımızda 'askeri jargon' buna örnek teşkil etmektedir. Benedict bu jargona içinde 'hürmet dili' adını vermiştir ve buna ilave olarak aynı hürmet diline sahip bireyler arasında özel davranış biçimleri olabilmektedir. Bütün bu davranışlar büyük bir titizlik ile tespit edilmiş olan kurallarla, örf ve adetlerle düzenlenmektedir (Benedict,2019:41). Schütz yabancı kavramını grup dışı üyeler üzerinden açıklamıştır. Grup dışı, grup içindeki yaşam biçimini net olarak görmemektedirler. Bir gruba yeni olarak katılan birey o grup içinde 'yabancı' olarak algılanmaktadır. Grubun bakış açısına göre yeni gelen birey, kendisinin grup içindeki konumunu ve bu konumun grup içindeki ifadesini bilmelidir. Bu durum toplumsal dünyaya uyarlandığında, yalnızca kendi hiyerarşisinde belirli bir statüye sahip olan grup içi üyelerinin kültürel modelin doğal ve güvenilir bir şemaya dönüşebilmektedir (Schütz, 2018:104).

“Bu süreçte en büyük destekçim ilk başta eşim ve ailem oldu. Her konuda sürekli motive ettiler sürekli moral verdiler destekleri çok fazlaydı ve gurur duyulacak bir durum olduğunu vatan için millet için bayrak için gazi olduğumu hem ailem hem çevremdeki yakın arkadaşlarım tarafından algılanması çok onur verici bir durumdu” (G15).

“Gazilik için söyleyeceğim tek şey bu olay tekrar yatarsa denilse ben yine orda olmak isterim vatan eğer benim yaralanmamla ya da şehit olmamla kurtulacaksa, bir fayda sağlayacaksa ya da silah arkadaşlarıma yararı olacaksa buna değer ya da bir şeye vesile olmam gerekiyorsa şehitlik ya da gazi olmaya vatan için her şeye değer. Örnek olarak benim o gün yaralanmam yanımdaki arkadaşımın sağlam olması bu her şeye değer kötü sonuçlarında iyi ki dediğiniz yanları olur bazen tabi ki bu olaya nasıl baktığınız da önemlidir. Kısacası bazı şeyler için bir şeylerinizi kaybetmeniz de iyi ki dediğiniz zamanlar oluyor. Benim iyi kimde ‘gazi’ olmam yaralanmam” (G10).

Kent, farklı coğrafyalardan, farklı bölgelerden kişilerin herhangi bir nedenden dolayı bir araya geldiği yer olduğu için farklı sosyal ve kültürel özelliklere sahip etnik grupların bir arada yaşamlarını sürdürdükleri yer. Kentler insan özünün yansımasıdır bireyler kentler ile birlikte hayatlarından birden fazla statü ve buna bağlı rol içine girmişlerdir (Öncü ve Weyland,2013:10-12). Schütz, geçmiş edimleri gerçekleştiren benliğin parçalı bir benlik olduğunu ve bu parçalı benlik bir rolün salt üstlenicisi olduğunu düşünmektedir (Schütz, 2018:260). Çoklu kişilik bir bakıma normaldir, birey aile içinde ‘baba’, mesleği içinde ‘asker’, toplum içinde ‘gazi’ olabilmektedir. Ancak bunların toplamı kişinin benliğini oluşturmaktadır. İnsan kendisini, sadece dışsal zaman ve fiziksel mekân veya toplumsal sistem içindeki statü ve rolü açısından değil, aynı zamanda ahlaki ve ideolojik duruş bakımından da bir konuma sahiptir. Becker’e göre, birinin bize toplumsal hayatın bir yönüne dair söylediği veya anlattığı her şey ‘toplum hakkında bir temsil’i oluşturmaktadır. Bu çok kapsamlı bir tanımdır bir tarafta gündelik hayatın akışında sıradan insanlar olarak bizlerin birbirimiz için ürettiği sıradan temsiller ve anlatılar varken diğer tarafta pratik uzmanlığa dayanan profesyonelleşmiş etkinlikler vardır (Becker,2016:25).

“En büyük destekçim, güç kaynağım oğlum ve tabii ki ailem oldu” (G22).

“Hiçbir zaman bu duruma isyan etmedik, azim ve sabırla eşimi büyütmeye devam ediyorum. ‘Bitmeyen umudum, tükenmeyen sabrım var’” (G22).

“En büyük problem benim için tedavi süreci oldu bu süreç çok sıkıntılıydı. Vurulmadan önce çok sağlıklı ve sporcuydum. Olay sonrasında ise bir anda engelli oldum. Aylarca yürüyemedim art arda ameliyatlar, ağrılar, fizik tedavi süreçleri sonucunda dizimdeki bir mermi ve geçmeyen ağrılarla yaşamaya alıştım” (G19).

Gaziliğe geçiş seremonisi iki taraf arasında olmaktadır. Bir taraf ‘gazilik statüsü veren’ konumunda iken diğer taraf ‘gazilik statüsünü alan’ konumunda olmaktadır. Becker’e göre, toplumu anlatmak, yorumlama faaliyeti bulunan bir topluluğu, yani bir yanda rutin olarak belli türden standartlaşmış temsilleri ‘üretenler’ ve diğer yanda da rutin olarak bu temsilleri standartlaşmış amaçlar için ‘kullananlar’dan oluşmaktadır. Gazilik statüsünü alan kişi ‘gurur’ duyarken; gazilik statüsünü veren kişi yapılan ‘fedakârlık’ karşısında bir sembolik değer ifade eden madalya veya berat vasıtası ile bu durumu araçsallaştırmaktadır. Gazilik statüsünün verilmesine vesile olan kurum ‘devlet’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazilik statüsünü verenler semboller vasıtası ile temsiller ve anlatılar sunmaktadırlar. Anlatılar ve temsiller pek çok şekilde yapılabilmektedir. Bunları yapanlar bu temsillerin ‘nasıl’ yapılacağına dair belirli fikirlere sahiplerdir. Gazilik statüsü alanlar toplum tarafından oluşturulmuş belli ‘standart’ kalıplar içine girmektedirler. Bu standartlaştırma değerlendirme yapmanın kestirme yollarını toplumdaki bireylere sunmaktadır. Bunu da her şeyi standart bir dille, standart ve kolayca anlaşılır sembollerle ve toplumdaki bireyler için önemli olarak bilinen standart formatları sunarak yapmaktadırlar (Becker,2016:28).

“Devletimizden beklentilerimde gazilik işlemleri çok uzun ve sıkıntılı bir süreçten sonra belli olması buda benim gibi zaten engelli ve sıkıntılı bir süreç geçiren biri için çok daha zor bir halde olması şu anda herhangi bir şekilde vurulan yaralanan bir asker veya polis memuru tedavileri sonunda santim santim ölçülmekte hastane köşelerinde doktor doktor dolaşmak zorunda kalmakta doktor heyetini beklemekte ve her doktora durumunu izah etmek zorunda kalmaktadır. Gazi olabilmeniz için belli şartları! taşıyor olmanız gerekmektedir. Hastane işlemleri bittikten sonra evrakları toparlayıp Emniyet genel müdürlüğü personel daire başkanlığına gönderiyoruz personel daire başkanlığı sağlık daire başkanlığına sağlık daire başkanlığı tarafından ayda bir kere toplanan heyet tarafından karar verilmek üzere Sosyal güvenlik kurumuna gönderilmekte daha sonra SGK da ayda bir toplanan heyetten çıkan karar neticesinde durum belirlenmekte ve bu süreçte evrak nerde ne zaman heyete girecek ne aşamada ne durumda hiçbir bilgi alınamamaktadır. Ve bu sürecin tamamlanması aylar sürmekte personel zaten mağdur haldeyken daha çok yıpratılmaktadır bu konularda gazilerimize yeteri kadar kolaylık ve sürecin daha hızlı sonuçlanması için gerekli çalışmaların yapılması gerektiğinin yerinde olacağı kanaatindeyim” (G15).

Toplumun bireye öğretileri ‘sosyalleşme’ içinde olmaktadır. Bu sosyalleşme içinde bireyler hangi konuda nasıl düşüneceklerini öğrenmektedirler. Birey ile toplumun etkileşimi çok yönlüdür. Simgesel statü olan gazilikte toplum içinde anlamlandırılmaktadır. Becker, bazı anlatıların anlamlarını çok kolay açığa vururken; bazı anlatıları anlamak için söylemek istediklerine dair düşünmek gerekli olduğunu ve mesajı alan kişinin mesaj ile ilgili yorum yapmasını, onu yorumlamasını ve ondan anlam çıkarması gerekli olduğunu söylemektedir. Nesnelere yorumlama işinde hepimiz çocukluğumuzdan başlayarak herhangi bir eğitim almadan, toplumsal yaşam içinde öğrenilmiştir. Yorumlayıcı topluluklara dahil olan kişiler, toplumsal yaşam içinde öğrenilen ‘yorum’ sayesinde kolaylıkla ve doğal olarak ‘temsilin’ anlamını bulup çıkartmaktadırlar (Becker,2016:84-85).

“Milletimizden tek istediğim şehitlerimizi onların ne için şehit olduklarını unutmamaları. Şehitlerimizin arkasında bıraktıkları ailelerine destek olmaları manevi anlamda yanında olduklarını hissettirmeleri” (G15).

“Toplum olarak gazilik değerinin daha öne çıkarılmasını isterdim. Haberlerde şehit sayılarımız, cenaze törenlerimiz gösteriliyor ama o olaylarda yaralanan yarı şehit gazilerimiz ne yazık ki geçmiyor. O yaralı insanlar yıllar boyu sıkıntılı tedavi süreci yaşıyorlar. Toplum olarak gazilik ve gazilerin yaşadığı sıkıntıları verilen, ödenen bedelleri bilmemiz gerekiyor. Ankara’da gaziler fizik tedavi hastanesi var. Gazilerimizi özellikle çocuk çağındaki öğrencilerimizin ziyaret edip kendi gözleri ile görmeleri gerekiyor. Hatta her ilkokul öğrencisi önce Çanakkale Şehitliğini görse sonrasında da yaşayan gazileri tedavi olurken görse bence çok güzel bir milli bilinç oluşabilir” (G19).

“Devletin şehit ve gazi tanımını yeniden tanımlayarak şehit kime denir gazi kime denir vazife malulü kime denir görev şehidi kime denir görev malulü kime denir bu ayrımı net bir şekilde yapması gerekir toplumda bu tanımların net bir şekilde bilinmesi gerekir” (G16).

Weber’e göre, bir statü grubu olan mesleki statü, kendinden menkul olan statü grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler ilk önce meslekleri konumları ile gündeme gelmekte ve statüleri belirlenmektedir. Birey ‘malul’ olduktan sonra hayatlarına bireyin kimliğinin etiketlenmiş bir parçası olan ‘gazi’ statüsü ile devam

etmek zorunda kalacaklardır. Bu mesleki konumdan gazi konumuna geçme aşaması bir seremoni ile olmaktadır.

5.2.4. Bazı Şeyleri Kaybedip Bazı Şeyleri Kazanma: Şehadete Giden Yolda Küçük Aşama

Bireyin gaziliğe ‘merhaba’ demesinin ilk aşaması ‘yaralanma’ ile başlamaktadır. Gazilerin tedavi süreçleri yaşanan olay esnasında başlamakta ve uzun yıllar boyunca devam etmektedir. Toplumun içinde yaşayan bireyler, diğer bireyler tarafından farklı konumlar içerisinde düşünülürler. Diğer bireyler tarafından oluşturulan bu konumlar ‘toplumsal değerlendirme’nin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. İçli’ye göre, toplum rastgele bir insan toplamı değildir. Her bireyin toplum içindeki gruplarda bir ya da birden fazla rolü vardır. Bireyin toplum içinde işgal ettiği yer bireyin kendi konum ve mevkiinden kaynaklı olarak o kişinin statüsünü oluşturmaktadır. Statü kişinin çevresindekilerin toplum içinde ona uygun gördükleri mevki, konumdur (İçli,2005:94). Çalışmanın bu bölümünde gaziler için gazilik statüsünün gündelik hayatta, aile içinde ve sosyal çevrede nasıl algılandığı incelenecektir.

Turner, sosyal statü davranışının olumlu ve olumsuz değerlendirmelerden oluştuğunu söylemektedir. Sosyal statü bu değerlendirmeyi yaparken insanların diğer insanlar hakkında yaptıkları değerlendirmeleri anlatmaktadır. Bir statü grubu toplum içinde ‘olumlu’ veya ‘olumsuz’ değerlendirmelere sahiptir. Kişinin statü grubuna üyeliği öznel olarak belirlenmektedir çünkü statü, insanların birbirlerinin kökenleri, yetişmeleri ve topluluk içindeki konumları ve bu konumlara göre yaptığı değerlendirmelere göre şekillenmektedir. Statü yönelimli davranış, değer rasyonel eyleme örnek oluşturmaktadır. Bundan dolayı bireyler kendileri için özel gördükleri bir hayat anlayışını ve toplumsal bir statüyü paylaştıkları grubun üyesi olarak davranmaktadırlar. Statü gruplar, şekilsiz yapıya sahiptirler. Bireylerin sahip oldukları aile kökenleri, yetişme tarzları, eğitim düzeyleri ve mesleki deneyimleri bireylerin sahip oldukları veya sahip olmayı planladıkları hayat anlayışları ‘statü kazanma’ açısından önem teşkil etmektedir. Bu temeller vasıtası ile bireyler hem aktif olarak içinde buldukları statü kümesinden çıkmak istemeyecekler, hem de bu statü kümesine dışardan birey sokmamaya çalışacaklardır (Turner vd., 2010:233-234).

Statü iki yoldan elde edilmektedir: insanların tercih ve iradesi dışında, doğumla elde edilmiş ‘verilmiş statüler’; kişilerin kendi çabaları doğrultusunda ‘kazanılmış statüler’ olarak karşımıza çıkmaktadır (İçli,2005:95-96). Polis ve asker gazileri aldıkları eğitim ile birlikte bir uzmanlaşma içine girmektedirler. Bu yüzden polis ve askerler ‘kazanılmış statü grupları içinde değerlendirilebilirler. Ayrıca, bu belirleyiciye ek olarak maluliyetten sonra ‘statü değişimi’ gözlenebilmektedir. Bireyler, kendi rütbelerinden sıyrılarak ‘gazi statüsü’ içine girmektedirler. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu çok fazla sayıda ameliyatlara geçirmiş ve psikolojik olarak da tedavilerine devam eden kişilerdir. Bu tedavi süreçleri gaziler için yorucu ve yıpratıcı olmaktadır.

Gaziler, gazilik statüsünün hem gurur kaynağı olurken hem de devletten destek aldıkları için gündelik hayatta maddiyat ile ön plana çıktıklarını ve ayrıca yaralanma sonucunda beden algısındaki değişiklikten dolayı acıma duygusunun ön plana çıkmasından hoşnut olmamaktadırlar;

“Maddi anlamda devlet tarafından bir destek gördüğümüz için çevredeki bazı insanlar buna olumlu bakmıyor bu durumda hoşumuza gitmiyor. Allah gaziliği bana nasip etmiş bununla gurur duymak gerekirken maddi çıkarlar ön plana çıkıyor bunu da çekememezlik ve hasetlik olarak algılıyorum” (G2).

“Aile içinde gururlu bir şekilde algılandı. Sosyal hayatta ve dış çevrede para kaynağı olarak algılandı maalesef ki” (G9).

“Üzüntü ve gurur. Birkaç ay sonra sağlık durumundan çok devlet desteğini, maaşını sormaya başladılar. Bu kişilere de acıyorum. Fedakarlığımızı hak etmediklerini düşünüyorum” (G13).

“Toplum sadece sahip olduğumuz “maddi imkânları” konuşmayı tercih ediyor” (G18).

“Kimileri bu duruma maddi açıdan bakmakla yetindiler” (G23).

Engellilik, anlamını ve varlığını içinde bulunduğu toplumun etkileşim ağı üzerinden gerçekleştirmektedir. Engelliğin ‘birey’ için anlamı toplumun engelli bireye verdiği ‘teпки’ üzerinden ölçülmektedir. Burcu, engellilik sosyolojisi içinde engellilik ve kültür arasındaki bağın ‘beden’ üzerinden somutlaştığını öne sürmektedir. Yapılan

çalışmalara bakıldığında, birçok toplumda engelli bireye karşı ‘acıma, ikinci sınıf görme’ gibi damgalamalar vardır (Burcu,2015:31).

Bourdieu’ya göre beden ve bedenin toplum içindeki anlamı, statü ve farklılık kazanmada temeldir, beden habitusta anlaşılabilir. Habitus, nesnel sosyal yapılar ile bireysel eylemler arasındaki aracı bağdır. Habitus, öznenin sosyal, kolektif olduğunu ileri sürmektedir ve dolayısıyla habitus sosyalleşmiş znelliktir (Burcu,2015:120).

Mead’a göre, bireyin ‘ben’ kısmını bireysellikleri oluştururken; ‘bana’ kısmı bireyin toplumsallığını açıklamaya yardımcı olacaktır. Bu doğrultuda ‘meslek sevgisi’ ‘ben’i oluştururken; gazi olmadan kaynaklı toplum tarafından bireye ‘saygı’ duyulması ‘bana’yı açıklayacaktır (Mead,2019:215). ‘Gazilerin engelliği’ açıklanırken bir paradoksal durum söz konusudur. Gazilik kimliği toplum içinde hem ‘kapsayıcı’ hem de ‘dışlayıcı’ olarak değerlendirilebilir. Gazi olan birey ilk önce toplum tarafından ‘engelli’ statüsünde değerlendirilmekte ve bir ‘acıma’ söz konusu olurken; bireyin gazi olduğunun anlaşılmasının sonra bu durum, terörizmde ‘fke’ ve gazi olan bireye karşı ‘gurur ve saygı’ya dönüşmektedir.

“İlk olarak gurur verici bir durum. Vatan uğruna çarpışmış olduğumuz için saygı duyulan kişileriz. Ancak bize diğer gözle bakan yani sakat kaldı, yarım kaldı diyen kişiler de var” (G5).

“Milletimiz içinde tabi ki saygı duyulan bir o kadarda rahatsız olduğumuz konu acıma olgusu idi. Her seferinde bizlere acımayın biz vatan uğruna borcumuzu dedik dedik ise de bu düşünceyi değerştirmedik” (G14).

“Zorlukları yendik geçirdiğimiz kaza neticesinde zrl kaldık zorda olsa kabullendik ve toplumda bu duruma alıştı” (G17).

“ncelik olarak aile ve çevrede gazilik bilinmiyor, yaralanmış yazık duygusuyla karşıma çıkıyor. Gazilik rant düşüncesi olarak algılanıyor (G15).

Normlar, bir toplumda davranışları şekillendiren yapılardır. Normlar ile birlikte birey, ne zaman, nerede ve ne şekilde davranacağını belirlemektedirler. *“Normlar, bireyin ne yapması veya yapmaması gerektiği hakkında toplum tarafından ortak beklentiler denir” (Bahar,2008:68).* Normlar, bireye ‘toplumsallaşma’ ile birlikte verilmektedir. Normlar ile birlikte birey, kalıplaşmış yargı bir hazır bilgi içine

doğmaktadırlar. Birey, ortak değer ve inanış kalıpları içinde ‘gurur ve utanma’ gibi sosyal duyguları da öğrenmektedir. Sosyal duygular ile birlikte ortak davranış, ortak eğilim ve ortak hareket etme için ‘güdü’ kaynağı oluşturabiliriz. Yapılan saha çalışmasında görüşülen gazilerin birçoğu gazilik unvanının getirdiği statüde hemfikirdir; gaziliğin sosyal çevrede ‘gurur’ ve ‘ayrıcılık’ olarak algılandığını ve önemli olan bu unvana layık olmanın önemli olduğunu dile getirmektedirler;

“Gazilik çevremde çok güzel algılandı. Bana ailem ve diğer çevrem tarafından değer verildi ayrıcalıklı olduğumu hissettim bana saygı duydular. Gaziyim diye bağırma gerek yok gazilik Allah katında olmalı. Gazilik onur kaynağımız, şanımız, şerefimiz buna layık olmak önemli. Önce Allah katında vatandaşın gözünde değil” (G3).

“Sosyal çevrem ve ailem benden gururla bahsettiler. Sürekli bana yardımcı oldular. Sevgi ve gayret yüzlerinden görülebilirdi. Bana karşı ayrı bir hürmet beslediler” (G4).

“Ailem için üzücü ve gurur verici oldu. Çevrem açısından daha çok gurur verici, onur verici iyi bir şekilde karşılandı. Ailem içinde tek gazi benim” (G6).

“Ailemde gururla karşılandı toplumda fazla karşılığı olduğunu düşünmüyorum. Ben ise onlarla yaşamaya alıştım neticede bizinkisi şehadete giden yolda sadece küçük bir aşama” (G11).

“Çocuklarım ve ailem için gelecek nesillere aktarılacak miras” (G12).

“Ayrıcalıklı olarak algılandım, bana karşı çevrem ilgisini arttı” (G16).

“Çok güzel tepkiler aldım. Gazi olduğumda evimiz tanımadığımız, tanıdığımız insanlarla doldu taşı. Çok değer verdiler. İnsanlarımıza gösterdikleri ilgi ve alakadan dolayı çok teşekkür ediyorum. Ailede de çok üzücü durum yaratmış olsa da zamanla alıştılar ve çok güzel tepkiler verdiler” (G20).

“Genel çoğunluk olarak bütün çevremden ve ailemden hoş şeyler mutlu eden hal ve hareketler yansıtıyor” (G21).

“Herkes bu duruma çok üzülse de, tabii ki bu unvandan çok gurur duydular” (G22).

Turner’e göre, statüler nesnel ve öznel statü olarak ikiye ayrılmaktadır. Nesnel statüler dıştan tanımlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler, nesnel statü sayesinde

hak ve ayrıcalık elde etmektedirler. Öznel statüler ise bireysel boyuttur. Bireysel saygınlık ile öznel statüler arasında paralellik vardır. Gazi olan bireylerin mesleklerini kaybetmeleri ve gazi statüsünü kazanmaları sonucunda nesnel ve öznel statülerinde değişimler gözlenmiştir. Bireylerin gazilik sonucunda kanunlar çerçevesinde belirli hak ve ayrıcalıkları nesnel statü olarak değerlendirilebiliriz. Aynı zamanda bireylerin toplum karşısında saygınlıklarının artması da öznel statünün bir getirisi olabilmektedir (Turner,2000:15).

5.2.5. Maluliyetin Getirdiği Bazı Problemler

Bu bölümün ikinci boyutunda gazilerin maluliyet sonrasında sağlık, psikolojik, ekonomik, ailevi ve sosyal ilişkilerinde ne gibi değişikliklerin yaşandığı ve en büyük problemin hangi alanda yaşandığı üzerine olacaktır. Yapılan araştırma sonucunda gazilerin en büyük probleminin ‘sağlık’ alanında yaşandığı görülmüştür. Gazilerin uzuv kaybı ve hareket kısıtlılığı gibi sebeplerden dolayı fizyolojik yapısındaki değişimlerin psikolojik olarak da yıpranmaya yol açtığı tespit edilmiştir. Ayrıca askeri eğitimde her türlü zorluğun ‘bireysel’ karşıladıkları için bireyin yaşadığı maluliyet sonrasında aile bireylerinden anne, baba ya da eşten alınan destek ve yardım bireyleri psikolojik olarak daha da etkileyebildiği düşünülmektedir. En az sorun teşkil eden alan ise ekonomi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazilerin ekonomik olarak problem yaşamamasındaki en büyük etkenin devlet desteğinin olması düşünülebilir.

Yapılan saha araştırması sonucunda gaziler maluliyet sonrasında en büyük değişimin sağlık alanında yaşandığını dile getirmektedirler. Sağlık, Dünya Sağlık Örgütü tarafından “Sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik halidir” olarak tanımlanmıştır. Beden imgesi hem fizyolojik hem de kültürel bir oluşumdur. Bedenin fiziki yapısında var olan değişiklik, bedenin diğer tüm duyularıyla ilgili olduğu için fizyoloji de var olan sıkıntı bireyde psikolojik olarak da bireyi etkilemektedir. Bedendeki fizyolojik yaralanmalar, malul olayın ilk başlarında daha yoğun bir şekilde tedavi süreci gerektirmektedir. Psikolojik problemler ise zaman ile birlikte değişim göstermekte tedavisi daha uzun sürebilmektedir. Beden yapısındaki değişikliğin gazileri psikolojik olarak da etkilediğini görmekteyiz.

“En büyük problemi psikolojik alanda yaşadım bu olayın hayatımda çok büyük olumsuz etkileri oldu. Psikolojik olarak çevremdeki atmosfer beni çok etkiledi. Sosyal olarak devletimiz var olsun gazilerimizi motive edecek etkinlikler düzenliyor. Maddi anlamda en büyük mali desteği devletten aldım” (G2).

“En büyük sıkıntım sağlık alanında oldu. Olay sonucunda sağlığım etkilendi bu da tüm yaşantımı fiziksel olarak etkiledi bazı şeyleri yapamamak ayrıca psikolojik bir sıkıntı doğurdu” (G4).

“En büyük problem sağlık alanında yaşandı. 2017’de yaralandım. 2019’da tedavim bitti. 2 yıl boyunca tedavi gördüm bu da psikolojimi olumsuz yönde etkiledi. Ekonomik olarak herhangi bir sıkıntı çekmedim” (G5).

“En büyük zorluğu sağlık alanında çektim. Sağlık anlamında işitme kaybım oldu. Bundan dolayı iletişimsel sıkıntılar yaşadım. İlk başlarda yeni doğmuş gibi birilerinin yardımı ile yürüdüm. Psikolojik olarak da etkilendim. Ailevi olarak bağlılığımız daha da arttı” (G6).

“En önemli problem sağlık konusunda yaşadım ve halada yasıyorum çeşitli ameliyatlara geçirdim ekonomik yönden sağ olsun devletimiz hiç bırakmadı hep arka çıktı bana ve diğer gazilerime Allah devletimize zeval vermesin inşallah” (G7).

“Bedensel olarak sonuçta eskisi gibi bir hayatımız olmayacak bu da psikolojik olarak sorun oluyor” (G8).

“Sağlık yönünden insan eksikliğini hissediyor bu durum beraberinde psikolojik etkeni de dahil ediyor ve bu eksikliği her alanda yaşıyorsunuz” (G10).

“Sağlık açısından kısıtlama mevcut, elbette olumsuz olarak yansıdı. Psikolojik olarak herhangi bir tedavi almadım ama bazı anıların unutulması ve yerine yenilerinin konulması için zaman gerekiyor. Ekonomik olarak devletin yeterli desteği sağladığını düşünüyorum. Ailevi olarak herhangi bir durum değişmedi” (G13).

“Sağlık açısından 1,5-2 yıl gibi bir tedavi süreci yaklaşık 45-50 ameliyat geçirdim ama bu süreçte isyan etmemek ve vatan millet bayrak sevgisi en büyük dayanağım oldu” (G14).

“Sağlık olarak sağ kolumdan yaralandığım için yemek yemede güç kullanmamda yazı yazmam da kalıcı sıkıntılarım oldu ama sol kolunda bu tarz gündelik işlerimi halletmeye başladım ilk başlarda zorlandığım zamanlar oldu ama şu an alışmış durumdayım. En büyük sıkıntı kolumda tedavi sürecinde çiviler vardı ve dışardan belli olacak şekildeydi. Bir sene kaldı bu çiviler dışarı çıkıp diğer insanlarla iletişim kurmak rahat rahat gezmek konularında sıkıntı yaşadım” (G15).

“Hala daha devam eden ve ömür boyu devam edecek sağlık sorunları yaşam kalitesini düşürmekte” (G16).

“Birtakım sakatlık, özürlülük ve zorluklara alışmak kabullenmek yılları aldı. Bizim gibi hadise yaşayanlar en az 3 yıl durumunu kabullenmekte zorlanıyor” (G17).

“Malûliyet sonrasında, daha önce olmayan sağlık sorunlarıyla beraber yaşamak zorunda kalınıyor. Bazı uzuv veya fonksiyon kayıpları öncelikle Gazi kişinin psikolojisini çok olumsuz etkiliyor. Aile ve yakın çevredekiler yaşananları bildiği için ‘empati’ kurup yardımcı oluyorlar” (G18).

“Maluliyet sonrasında tabi ki sağlık yönünden bazı zorluklar yaşadım. Olay, bazı zamanlarda rüyalarımın girdi ama geçti artık normal hayat gibi devam ediyorum” (G20).

“Maluliyet sonrası sağlık olarak değişen şey sağ bacağımın artık olmamasıydı. Protez bacakla hayatıma devam ediyorum. Psikolojik olarak da aslında ailem ve çevrem olaydan hiç etkilenmediğimi psikolojik olarak çok güçlü olduğumu düşünseler de akşam yastığa kafayı koyunca düşündüklerim pek de güçlü olduğumu göstermez ama bunu kimse bilmiyor” (G21).

“Sağlığım tamamen değişmişti bununla beraber olayın etkisiyle psikolojik yönü vardı yeni duruma ayak uydurma onu kabullenme şunu fark etmiştim ne kadar çabuk kabul edilse yaşanan olaya daha hızlı adapte olunuyordu” (G23).

Bireylerin sosyalleşmesinin hemen hemen her basamağında ‘aile’ kurumu yer almaktadır. Aile bir toplumun en küçük yapı taşlarından biridir. Aile çok yönlüdür ve toplum içinde birçok işlevi yerine getirme görevi yine ‘toplum’ tarafından aileye verilmiştir. *“Aile genel olarak nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine*

getirdiği bir kurumdur” (Aydın,2011:35). Aile bireyinin birinde ortaya çıkan herhangi bir olay veya durum aile bireylerinin diğerlerini de yakından etkilemektedir. Yapılan görüşmelerde aile içinde etkilenen bireyler görüşmecinin evli veya bekar olmasına göre farklılık göstermektedir. Evli olan gaziler, yaşadıkları olaydan en çok eşlerinin ve çocuklarının etkilendiğini dile getirmektedirler. Bekar olan gaziler ise yaşanan bu durumdan en çok annelerinin etkilendiğini dile söylemektedirler. Ancak her ne olursa olsun hayatın yaşamaya değer olduğunu söylemektedirler.

“En büyük sıkıntı çocuklarımda yaşandı. Operasyon, ameliyat süreçleri derken çocuklarım yanıma yaklaşmadı. Eşim de çok ciddi sıkıntılar yaşadı. Bu süreçte hem bana refakatçi oldu hem de çocuklara baktı. Çocuklarım, eşim perişan oldu yeri geldi tuvalete dahi tek başıma gidemedim. Aslan gibi adamdım ben emniyette herhangi bir olay olduğu zaman emniyet müdürleri G3 gelsin derlerdi ama takdir-i ilahi keşke şehit olsaydım ancak Allah nasip etmedi. En büyük sıkıntıyı küçük oğlum çekti. Eşim bu dönemdeki sıkıntılardan dolayı 8 aylık çocuğumuzu kaybettik. Ancak hayat yaşamaya değer iyi de bizim için kötü de bizim için” (G3).

“Eşimde ciddi psikolojik sıkıntı travma oluştu” (G12).

“En büyük problemimiz tabii ki sağlık çünkü yatağa bağımlı, konuşma yok tamamen eşine bağımlı bir yaşam tabii ki bir de çocuğun duyduğu hasret var” (G22).

Kentleşme nedenleri çok faktörlüdür. Kentle bütünleşme açısından tek yön göçenin kentteki ekonomik, kültürel, psikolojik ve sosyal sistemi sadece benimsemek değil farklı kültürel ve ekonomik yapıları birbirine eklemleyerek de yeni bir kent sistemi açığa çıkartabilir. İnsan ilişkilerinin ve bu ilişkilere bağlı değerlerin olduğu yer kentlerdir (Terzi ve Koçak,2014:148). Kentler engeli bireyler için hem hareket kısıtlılığı yaratmakta hem de sağlık sorunlarını çözme noktasında imkanlar sunduğu için çelişkili bir yapıda bulunmaktadır. Engelli bireyler, yaşam içinde çevresel engellenmeler ile de karşı kaşıya kalmaktadırlar. Çevresel engellenmeler bireyde ‘hareket kısıtlılığı’ yaratmakta bu da bireyleri ‘engellileştirmekte’ olduğu gözlemlenebilir. *“Engellilik, engelli bireylerin yaşamlarının günlük birer parçası olan engellileştiren sosyal, çevresel ve tutumsal bariyerler aracılığıyla açıklanmalıdır” (Burcu,2015:142). Birey, içinde bulunduğu toplumun gelişmişlik düzeyine olay ve durumlardan etkilenebilmektedirler ancak ‘engelli bireyler’ bu olay ve durumlardan ‘çifte standart’ söz konusu oluşu için daha fazla etkilenebilmektedir.*

Saha araştırmasına göre gaziler fiziki sıkıntılar yaşadıkları için sosyal hayatta katılımda da değişiklikler yaşanmıştır.

Serbest zamanları değerlendirme bireylerin hayatında ‘anlık’ olarak gözükken ancak bireyin hayatını derinden etkileyen önemli bir kurumdur. Birey, serbest zamanlarını değerlendirirken aynı zamanda ruhi dinlenme ihtiyacını karşılayabilmektedir. Birey yaşamış olduğu maluliyetten dolayı hem fiziksel ihtiyacını karşılamada hem de fiziksel ihtiyacını karşılamada yaşadığı zorluktan dolayı kendini ‘psikolojik’ olarak çökmüş hissedebilmektedir. Bireyler, gazi olmadan önce daha fazla sosyal hayatlarının olduğunu, daha aktif olduklarını ve boş zamanlarını daha verimli bir şekilde değerlendirdiklerini ancak gazi olduktan sonra sosyal hayatlarında sıkıntı yaşadıklarını dile getirmektedirler.

“İnsanlar kolumdaki çivileri gördüklerinde yanıma yaklaşmıyorlardı 1 sene boyunca sosyal anlamda dışarı çıkamadım insanların bakışları, bazı sözleri ve insanların beni her gördüğünde koluna ne oldu demeleri herkese tekrar tekrar aynı şeyleri söylemek çok zor ve sıkıntılı bir süreçti” (G15).

“Hareketlerimiz kısıtlı olduğundan birçok sosyal etkinlikten vaz geçmek zorunda kalınıyor” (G17).

“Sosyal hayatta yaşandı” (G9).

“Sosyal hayatın içinde ise zorluklar büyük. Şehirlerimiz engelli dostu değil. Toplu taşıma araçları özellikle Yalova’da bizler için hiç uygun değil...Aynı şekilde vatandaşlarımız da yolda yavaş/aksayarak yürüyen birisini çok rahat itip tepki gösterebiliyor...” (G18).

Toplumsal grup içinde bireylerin statü kalıbı içine girmeleri konum sağlamaktadır. Turner’e göre, bireylerin yaşamış oldukları konumunu kaybetmeden doğan hayal kırıklığı, toplumsal çelişkiler ve çatışmalar statü paniğine yol açabilmektedir. Ekonomi, bireyin sosyal yaşamında yan etkilerin en fazla yaşandığı alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Weber, bireyin piyasadaki konumunun, onun yaşamını ve yaşam olanaklarını güçlü bir şekilde değiştirebileceğine inanmaktaydı. Bireyin elde ettiği dereceler, diplomalar ve nitelikleri bireyi daha ‘pazarlanabilir’ kılmaktaydı (Giddens, 2008:347). Gazi olan bireyin aldığı eğitim sonrasında kolluk kuvvetine statüsüne ulaşması ve daha sonrasında bu statüye ek olarak gazi olması

bireyin konumunu daha da yükseltmektedir. En az problem yaşanan alan ise ekonomi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gaziler, devletten aldıkları tazminat, maaş ve yeniden devlet memurluğunu kabulü gibi nedenlerden dolayı ekonomik olarak bir sıkıntı yaşamadıklarını dile getirmektedirler.

“Ekonomik olarak kendimi daha güvende hissediyorum” (G19).

“Ekonomik olarak tabii ki eskisine nazaran daha rahatım devlet maaşa bağladı bana tazminat ödedi ve artı olarak devlet memurluğuna atadı bu yüzden eskisine nazaran daha iyi gelirim oldu” (G21).

“Ekonomik yönden çok güzel bir durum yaşıyorum hayal olanlar artık gerçek oluyor” (G24).

Bireyler gazi olduktan sonra yeni bir hayat biçimi içine girmektedirler. Bireyler en başta beden yapısındaki değişimden dolayı sağlık alanında problemler yaşamaktadırlar. Bu problemin devamı niteliğinde sayılan diğer bir problem ise yaşanan travmadan kaynaklı psikolojik alanda yaşanan problemlerdir. Bu iki alanda yaşanan problem bireylerin sosyal ilişkilerine de yansımakta ve birey kendini toplumdaki yalıtma rolüne gidebilmektedir. Aile içindeki bireyde herhangi bir problem olması ailenin diğer bireylerini de etkilemekte ve gazi birey- aile etkileşiminde sorun doğurmaktadır. Gazi birey açısından ekonomi, en az sorun teşkil eden alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.2.6. Eksik De Olsa Uyum: Hayat Devam Ediyor!

Gaziler yaşadıkları olaydan sonra benlikleri ve yaşamları değişmektedir. Bu bölümde gazilerin maluliyet sonrasında nasıl bir kimlik, benlik algısına sahip oldukları ve sonrasında nelerin değiştiği üzerine durulacaktır.

Birey organ veya uzuv kayıplarında fiziksel görünümünde olan değişiklik bireyin tüm yaşantısını etkilemektedir. Bireyin beden yapısında olan değişiklikten dolayı birey bu kaybı kabullenmeme ve inkâr etme gibi tepkiler verebilmektedir. Yapılan araştırma sonucunda gazilerin sağlık alanındaki yaşadıkları uzuv kaybı, hareket kısıtlanması gibi nedenlerden dolayı hayallerini ve ideallerini gerçekleştiremediklerini söylemektedirler.

“Her Anadolu insanı gibi devlet memurusun, sağlığın yerinde, aktifsin ve ideallerin var ancak böyle bir hadise yaşıyorsun bu da seni pasifize ediyor ideallerin yok oluyor” (G2).

“Gazilik öncesinde birçok hayalimiz vardı sağlamdığ sonrası hayallerinizden vaz getikleriniz oluyor, derdinizle başı başı kalıyorsunuz” (G17).

“TSK içinde kariyer hedeflerim vardı. Gazi olmamın ardından geleceğe ilişkin hedef koymaktan vazgeçtim” (G18).

“Daha aktif bir kimliğim vardı sonrasında mecburen durgun bir hayatım oldu” (G9).

“Gazi olmadan önce sosyal hayatım daha çoktu arkadaşı ilişkilerim vs yalnız gazi olduktan sonra tedavi kontrol safhalarında ve sonrasındaki aşamalardan dolayı bu gibi durumlara engel olmaktadır. Ancak gazilik her Şeye değer” (G10).

Sennet’e göre, günümüzde bireyler parçalı ve çabuk değişebilen bir kimlik yapısı içine girmişlerdir. Bu parçalı kimlikler sayesinde birey yaşadığı olay ve duruma karşı daha çabuk uyum sağlayabilmektedirler. Gazi olan bireyler, yaşadıkları bedensel ve günlük değişimlere zaman içinde uyum sağlamış ve hayatlarına devam etmeye çalışmış oldukları yapılan araştırma sonucu gözlemlenmiştir.

5.2.7. Bir İtibar Sistemi Olarak Gazilik

Statü, belli bir gruba toplumun diğer yeleri tarafından yüklenen toplumsal onur ya da saygınlık olarak karşımıza çıkmaktadırlar. *“Weber’e göre statü, saygınlık ve itibara göre sosyal gruplar arasındaki farklılıkları anlatır” (Giddens ve Sutton,2014:220).* İtibar, bizden nekilerin dünyası tarafından oluşturulmuştur ve bizden sonrakilere etki etmektedir. Becker’e göre bizden nekilerin dünyası, mevcut zaman içinde bizim zamanımız ile uyuşmayan, bizden önce oluşmuş ve bütünüyle tamamlanmış ve sona ermiş bir dünyadır. Bir eylemin bizden nekilerden birinin eylemine yönelimli olması, onun eyleminin geçmişteki eylemin etkisi altında kaldığıнын göstergesidir. Geçmiş zamanda tasarlanmış olan eylem bugünü kapsayan zaman dilimi içinde nedensel güdü olabilmektedir. Bizden nekilerin dünyası Őimdiye ‘yönelimlilik’ katarak davranışlarımızı Őekillendirebilmektedir. Geçmiş yaşamın deneyimler Şu ana etki ederek ‘miras aktarımı’ını sağlamaktadır. Bizden nekilerin dünyasını kayıtlar, anıtlar ve semboller ile tanımaktayız. Bizden

öncekilerin bu tarihsel kayıtları gelecek nesiller için birer simge niteliği taşımaktadır. Bu perspektifler, doğal tutumla birlikte toplumsal yaşamımızda ve bu yaşam içinde her birimiz için ortak olan zaman perspektiflerini içeren ‘homojen’ bir zaman boyutu içinde bütünleşmekteyiz (Becker,2018:109). Bourdieu’ya göre sembolik sermaye bireylere statü tahsis etmektedir ve bireyler bu statü içinde bir unvan dayatmaya tabii olmaktadırlar. Böylelikle bireyler ‘asalet bunu gerektirir’ veya ‘kendi kendine layık olma’ içine girebilmektedirler. Toplumsal uzam etkileşimler içinde soyut ve üretilmiş bir dünyadır (Bourdieu,2015:42-43). Gaziler, toplum içimde ve kendilerinin eğitim almış olduğu kurum kültürü içinde ‘özel insan olarak karşılandığı için gaziliğe ‘statü’ yüklenmektedir. Toplum, gazileri bir saygınlık ve itibar ile karşılanırken; gazilerde ‘gaziliğin gaziliğe’ yakışır şekilde davranması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Gazilik unvanı bu şekilde gaziler içinde yeniden üretilmektedir. Gaziler, gazilik unvanının bir sorumluluk verdiği için bu unvana zarar vermeyecek şekilde yaşamının gerekli olduğunu dile getirmektedirler.

“Gazilikten önce daha umursamazdım. Gazilik mertebesi omuzlarıma yük getiriyor çünkü halka adanmışsın. Gazilik, ağırlığı olan bir olay bundan önce böyle değildi şimdi ağırbaşlı, daha sabırlı olmak zorundasın. Gazilik, bir onurdur ve ona zarar vermememiz lazım” (G3).

“Zaten 20 yaşımı bile askerde doldurdum. Askerden önce ve askerde de genç toy hayatın sorumluluğunu üstlenmeyen birisi gibiydim herkesin olduğu gibi ama tabii ki yaşadığım olay beni rahat 10 yıl ileriye attı ve çok daha olgunlaştığımı söyleyebilirim” (G21).

Özdeşim, bireyin çevre ile etkileşimi sırasında bireyin ilgisini çeken nesne, kişi ve dış gerçeklik ile öznel bir yapı oluşturmasıdır. Özdeşim, içeatım ile birlikte kabul edilir. İçeatım, işlevsel bir taşıyıcıdır. İçeatım, bireyin kendi zihninin içinde nesne ile duygusal bağ kurmasıdır. Özdeşim ve kimlik sözcüklerinin aynı kökenden gelmektedir. Özdeşim, Latincedeki ‘identifikasyon’ kelimesi ile anlatılırken; kimlik, Latincedeki ‘identy’ kelimesi ile anlatılmaktadır. Birey, kendisi için model olan şeyi kimliğinin bir parçası haline getirmektedir. Saha araştırmasında gazilerin meslek ile özdeşim yaşadıkları, göreve başlarken her türlü zorluğa hazır olduklarını dile getirmektedirler.

“Tamamen kendimi vatanıma ve bayrağıma adanmış bir kişiyim, kötülükle mücadele etmek benim için hayat anlayışı. Daha öncede değişik badireler atlattım bunlar beni yıldırmadı aksine törpüledi. Sadece vatanımı devleti esas gördüm. Devletin sürekliliği, devamlılığı en gerekli unsur. Ben kendimi devletimize karşı mücadeleye adadım” (G4).

“Her zaman vatan aşkı ile yaşayan birisiydim. Gazi olduktan sonra ‘gazi’ olmak nasip olduğu için çok mutlu oldum. Gazilik, sevdiğin, uğraştığın şeyler uğruna bazı şeyleri kaybedip bazı şeyleri kazandım” (G6).

“Yapmış olduğumuz görev zaten bize bunu öncesinde benimsetiyor” (G12).

“Öncesinde zaten mesleğine aşık bir adamdı. Şu an durumunun farkında olsa bir dakika bile durmaz işine gitmek isterdi” (G22).

“Ülkesine hizmet edinmeyi benimsemiş bir askerdim, sağlığıma geri kavuşsam yine aynı düşüncede olurum” (G23).

Bazı gaziler ise gazilik statüsünün yaşanılan sıkıntılardan dolayı daha az sabır gösteren bireylere dönüştükleri ile karşılaşılmaktadır.

“Daha önce olaylara karşı daha fazla tahammül gösterirken şu an da kaldıramıyorum” (G5).

“Gazilik sonrasında artık daha temkinliyim” (G19).

Gazi olan bireylerin bedensel yapıdaki ve psikolojik alandaki değişim ile bireylerin ‘gazi’ olma durumundan etkilenme oranları arasında paralellik vardır. Bireylerin gazilik statüsünden etkilenmesinde kültür, din, ailevi etkenler, ekonomik özgürlük, olumlu çevresel ilişki önemli rol oynayarak normal hayata geçişi kolaylaştırmaktadır. Gazilik sıfatının bireylerin yaşamında herhangi bir kimlik, kişilik değişikliğine neden olmadığını dile getiren gaziler de vardır. Ancak bu gazilerin söylediklerini detaylı bir şekilde değerlendirdiğimizde bireylerin azda olsa bir kimlik değişiminin olduğunu değerlendirebiliriz.

“Öncesinde ne isem şimdi de oyum. Hayat çok mekanik, sıradan gelmeye başladı sadece. Artık daha materyalist düşünüyorum, o kadar” (G13).

“Öncesi ve sonrasında kimlik yâda benlik değişimi görmedim kendimde sadece bayrağa renk vermenin huzuru var oldu” (G14).

“Öncesi ve sonrasında fazla bir değişiklik olmadı çünkü çok fazla kitap okuyorum hem olay öncesi hem sonrası buda hayatı öğrenmede anlamlandırmada kolaylık sağlıyor kişiliği oturmuş kişiler de farklılık yok ancak bu durumu avantaj çevirip sağlık psikolojik sıkıntı yaşayan şehit ailelerine gazi ve ailelerine engelli ailelerine yardım ederek onları dinleyerek paylaşarak yardımcı oluyorum” (G16).

“Değişen bir şey yok” (G24).

Bu bölümün diğer sorusunu maluliyet sonrasında gazilerin yaşadığı duruma nasıl uyum sağladıkları araştırılmıştır. Yapılan saha araştırması sonucunda gazilerin birçoğu ilk başlarda çok zorlandıklarını ama zamanla bu duruma ailelerinin ve çevrelerinin desteği ile uyum sağladıklarını dile getirmişlerdir. Bazı gazilerimiz ise halen daha uyum sorunu yaşadıklarını dile getirmektedirler.

Goffman, hastane yaşamının bir kimlik belirleme süreci olduğunu ve hastane yönetiminin hastaların kimliklerini biçimlendirme olanaklarını kısıtlamak üzere dizayn edildiği iddiası üzerine yoğunlaşır. Hastane kurumu diğer total kurumların yaşamını yansıtır ve kişinin kimliğini bu doğrultuda yeniden inşa etmek ister. Hastanın kendi kimliğini kontrol etme gücü mümkün olduğu derecede azaltılır ve bu bir süreçtir (Goffman,2015:26). Bireylerin gazi olduktan sonra GATA ve diğer rehabilitasyon merkezlerindeki yaşadıkları süreç bu açıdan değerlendirilebiliriz. Saha araştırması sonucuna göre gazilerin yaşadıkları sağlık problemleri nedeniyle uyum konusunda sıkıntı çektiklerini ama zamanla bu durumun aşıldığını dile getirmektedirler.

“Uyum biraz zor oldu sağlık problemleri yaşadım ama zamanla duruma uyum sağladım” (G1).

“Benim için zor bir süreç oldu. Benim için adaptasyon zor oldu. Bu süreçte 8-10 ameliyat geçirdim. 5 sene felç kaldım. Tam bunları atlattım derken beni ziyarete gelen kişilerin yanında aniden uyuyordum ve bazen de bir anda elimden çay bardağı düşüyordu. Doktora gittim yaşadığım olaylardan dolayı darbe epilepsisi teşhisi konuldu. 8-10 yeşil reçete ilaç kullanıyorum. Düşününün parmağınıza diken batıyor.2-3 saat acısı geçmiyor. Çok zor günler atlattım (G3).

“Uyum birdenbire olmadı en önemli süreç hastanede oldu. İnsan birdenbire iyileşemediği için yavaş yavaş bu sürece uyum sağlıyorsun benim kemiğimde parçalanma oldu, platin takıldı, çapraz bağlardan ameliyat oldum. Bunların her biri 6 ay süreyle oldu. İlk başta yatağa bağlıydım sonra değneklerle yürüdüm şimdi işe değneksiz yürüyorum. Ayağımda sızlama oluyor ancak şu anda doğduğumda bile böyleymişim gibi hissediyorum” (G5).

“En önemli destekçim ailem ve yakın dostlarım sayesinde çok zorluk çekmedim” (G7).

“İlk başta her şeyin başı sağlık ama hayat bir şekilde devam ediyor” (G8).

“Kabullenme aşamasına kadar sıkıntılı süreç sonrasında kabullenme ve kendimle barışma süreci toplumdaki kabullenme ve ayrıcalık önemli şeyler birde bunu toplumdaki tüm dezavantajlı kesimlere yardım eli paylaşma olarak destekleyince güzel şeyler ortaya çıkıyor hayat paylaşarak acıları azaltıyor” (G16).

“Gazilik sonrası sadece sağlık konusuna uymak zorunda kaldık total bir bacak birçok beden aksaklıkları ev-hastane arası bir yaşam tarzı. Hayat eksiğiyle gediğiyle yaşamaya değer” (G17).

“Tabii ki kolay olmadı birtakım zorluklar yaşadım. Uzun zaman tedavi gördüm, koltuk değnekleri ile geziyordum. Zamanla değnekleri bıraktım ve protez ayak ile yaşantımı sürdürüyorum” (G20).

“Gazilik sonrası süreç sağlık sebeplerinden dolayı çok yavaş ilerliyor. Eşimi bir bebek büyütür gibi, itinayla, sabırla, zamanı geçiyoruz” (G22).

“Gazilik, ömür boyu taşınacak bir gururdur. Biten bir şey değildir. Yaralanmadan sonra sağlık sıkıntısı, psikolojik sıkıntı bir arada başlıyor. Sağlık iyileştikçe psikoloji de iyileşiyor, zamanla uyum sağlıyorsun” (G24).

Poloma'a göre bir eylemi belirleyen olgu, o eyleme atfedilen anlam ve yorumdur. Eylemler, toplumsal yapı içinde değerlendirilmekte ve anlamlandırılmaktadır (Poloma,2011:222). Din, yaşadığımız çevreyi nasıl algılayacağımızı sağlamaktadır. Din, toplumsal dayanışmanın ana kaynağıdır ve bu dayanışma için din bireylere amaçlılık duygusu aşılacaktır. Uyum sorununu atlatmada 'din' bireylere manevi bir güç vermektedir. Uyum, sorununun

atlatılmasında devletin gazilerimize yeniden çalışma imkânı sağlaması ve manevi duygulara inançta büyük bir etken olmaktadır.

“Topluma hizmet etmek var oluş sebebine kadere inanmak” (G17).

“Bu süreçte en büyük uyum sağlamama yardımcı olan ailem, iş arkadaşlarım ve devletimin desteği ile oldu. Devlet beni geri hizmette de olsa iş yapabilir unvanı verdi bunun ile birlikte işe başladım. Eksik de olsa uyum sağlamaya başladım. Hala işe yarıyor olduğumu görmek beni hayata bağladı” (G4).

“Hayat devam ediyor. Biraz kaderci olup yeni hayatın için mücadeleye devam ettim. Tedavide en önemli olan iyileşmek istemek ve azimle çalışmak” (G19).

“Gazilik sonrasında yaşadığım sürece şöyle uyum sağladım kaybettiğim bacağı için bir damla göz yaşı dökmeden hayata daha sıkı sarılarak ileriye daha fazla umutla bakarak daha güçlü daha emin adımlarla ve bana ömür boyu eşlik edecek olan protez bacağımla uyum sağladım. Hayatı da şu şekilde anlamlandırdım her ne olursa olsun yaşamak gerçekten çok güzel ve her şeye değer hele ki yaşadığım olay belli bunun için asla üzülmedim kendim için yani ama şehit arkadaşlarımın acısı işte onu buraya yazarak anlatamam” (G21).

Gazilerden bazıları ise halen daha hayata uyum sağlayamadıklarını ve uyum sağlamanın çok zor olduğunu dile getirmektedirler;

“Uyum sağlayamadım” (G9).

“Uyum sağlamam zaman aldı, arızamın eksikliğine ilk zamanlar alışamadım. Hayatta her şey insanın başına gelebilir. Kısacası olay esnasında şehitte olabilirdik” (G10).

“İlk başlarda sağlayamıyorsunuz sonrasında hayat sizi içine alıyor. Devlet ülkemizde gaziler ve şehit aileleri sadece bayramdan bayrama geliyor ve hatırlanıyor” (G12).

“İlk başlarda zorlansam da duruma adapte olmaya çalıştım, kendime uygun yapabileceğim şeyleri yapmaya çalıştım, hayat bizler için zordu birçok şeyle savaş vermemiz gerekiyordu kısacası bu durumla da savaşacaktık böyle anlamlandırdım” (G23).

Sosyal kimlikler dinamik bir yapı içindedir ancak bu dinamik yapı içinde değişim ve dönüşüm sancılı olabilmektedir. Sosyal kimlikler birey için anlamsız hale geldiğinde birey daha önceden oluşturmuş olduğu ‘bağlantılar ağı’ ile kendine hareket imkânı sağlamaktadır. Sosyal kimliğe uyum sağlama sürecinde bize yardımcı kaynaklardan birisi de internet ve bunun türevleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Siber ortamlar bireylere kendilerini ifade etmede özgür ortamlar sunduğu için bireyler bu ortamda daha kolay sosyalleşebilmektedirler.

“Bir süre olayların tekrar hatırlanması, rüyalar vs. oldu, sonraki sosyalleşmemi kendim sağlayarak bu sorunu aştım. İmza günleri, söyleşiler vs.” (G13).

Yaşam boyu öğrenme son yıllarda gündeme gelen bir kavramdır. Var olan şartlara bireyin kendini adapte etmesi ‘yaşam boyu öğrenme’ ile sağlanabilir. Birey, yaşam boyu öğrenme yolu ile öğrenmeyi öğrenmektedir. Bu okul dışı model ile birlikte birey, yaşamında var olan değişiklikleri, problem ve sorunları nasıl çözeceğini öğrenmektedir. Yaşam boyu öğrenme kapsamlı bir öğrenme yöntemidir ve herkes için farklı bir beceri, bilgi ve yetenek kazanımı sağlamaktadır. Bazı gazilerimiz de uyum ile ilgili herhangi bir problemlerinin olmadığını dile getirmektedirler. Uyum sorunu çekmeyen gazilerimizin engel oranlarının düşüklüğü dikkat çekmektedir.

“Uyum ile ilgili hiçbir problemim olmadı” (G14).

Aynı statü grubunu oluşturan bireylerde ‘ortak kimlik’ duygusuna sahip olabilmektedirler. Ortak kimlik sonradan oluşturulmuş kimlik olarak karşımıza çıkabilmektedir. Ortak kimlik duygusu ile birlikte bireyler, ortak bir kendilik kimliğini oluşturmaktadırlar. Yapılan saha çalışması sonucunda gazilerimizin arkadaşları ile daima birlikte oldukları sevinç, neşe, üzüntü ve kederi ortak paydada yaşadıkları için, kendi aralarında şöyle bir söylem ortaya çıkmaktadır; “Ha ben ha arkadaşım” fark eden bir şey yok! Sennet’e göre, ‘biz’ ortak kader anlayışından doğmaktadır. Ortak kader anlayışı bireyler üzerinde dayanışma duygusunu açığa çıkarmaktadır. Bireyler ‘biz’ duygusu ile birlikte savunmacı bir yapı oluşturmaktadırlar. Bu savunmacı yapıyı birlikte eylem ile inşa etmektedirler. Böylelikle farklı kişilerin farklı eylemlerin toplumsal örgütlenişi gündeme gelmektedir (Sennet,2008:146).

“Çatışma yaşandığı gün 3 arkadaşımı şehit verdim. Tim şefi bendim yediğimiz içtiğimiz ayrı olmayan ve ekibimdeki her arkadaşımın her türlü sevincini sıkıntısını hüznünü paylaştığım çok yoğun çalıştığımız için eşimden ailemden çok gördüğüm ve ekipten ziyade aile olduğumuz 3 arkadaşımı kaybetmek bunu tarif edebilecek bir kelime bulamıyorum. Onları kaybettikten sonra keşke bende şehit olsaydım onlarla beraber olsaydım her gün söylediğim tek kelime. Bu süreçte hayatın ne kadar kısa ve anlamsız olduğunu her an ölebileceğimiz gerçeğiyle yüzleştim. Bu his genelde sağlıklı insanların 60’lı yaşlarında ölümün gerçekliğiyle yüzleştiği zamanlardır. Ben erken yaşlarda bu hissi çok yakında hissettiğim için hayatın manasını çok sorguladım ve hayata küstüğüm bir dönem yaşadım ancak o süreci yavaş yavaş ise başlayarak sosyalleşerek ve ailemin desteğiyle atlattım” (G15).

Bu bölümün diğer sorusu gazilerin bu süreçte en büyük desteği nerden veya kimlerden aldığını tespit etmek amaçlı sorulmuştur. Yapılan saha araştırması sonucunda evli olan gazilerin en büyük desteği eşlerinden aldığı evli olmayan gazilerin ise en büyük desteği ailelerinden ve arkadaş ortamından aldığı görülmüştür.

Aile fertleri ebeveyn ve çocuklar arasında bir ‘etkileşim’ içindedir. Aile fertlerinin birinin yaşadığı olay veya durum karşısında diğer aile bireyleri de doğrudan ve dolaylı olarak etkilenebilmektedir. Bireyler ‘gazi’ olduktan sonra kazanılmış bir statü elde etmektedirler. Bu kazanılan statü gaziler ile birlikte gaziler maluliyet sonrasında sosyal kimliklerini yeniden oluşturmaktadırlar. Tüm bu değişim ve dönüşümlerden gazinin etrafındaki kişiler de etkilenebilmektedir. Gazilerin etrafındaki birincil halkayı aileleri oluşturduğu için bu durumdan da gazilere en fazla desteği veren gazilerin ailesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazilerimiz ile görüşme sonucunda gazilerin en büyük desteği eşlerinden ve ailelerinden aldığı görülmektedir.

“En büyük desteği eşimden ve beslediğim hayvanlarımdan aldım 2 tane kaz,20 güvercin ve 1 tane de kediye sahibim. Bu süreçte eşimle her gün dışarı çıkıp 10-15 km yürüdük. Bazı arkadaşlarımdan eşi bırakıp gitti” (G3).

“Ailem ve yakın çevrem” (G5).

“En büyük desteği ailemden aldım” (G6).

“Yaşanılan olay ya da olaylar çok kolay değil bu süreçte en büyük destekçim tabii ki ailem oldu” (G7).

“En büyük desteği annemden aldım” (G13).

“En büyük destekçim eşimdir bu süreçte her anımda yanımda olduğu için Allah razı olsun ondan da” (G15).

“En büyük destek tabi ki ailemdi” (G18).

Turner, statü düzeninin, sosyal onurun dağılımına katılan belli gruplar arasında oluştuğunu söylemektedir. Statü düzeni bireyin içinde bulunduğu ekonomik, hukuki ve sosyal düzenden etkilenir ve bunlara tepki verir. Bireyin grup içinde statüsünü belirleyen ‘statü ödülleri’dir (Turner,2000:22). Bireylerin devlet tarafından ‘gazi’ statüsünü almaları statü ödülü olarak değerlendirilebilir. Giddens devlet tanımlamasını, bir toprak parçası üzerinde egemen olan, otoritesi yasaya dayalı olan politik bir aygıt olarak yapmıştır (Giddens,2008:892). Ulus-devlet oluşumu bireylerin en yaygın ‘hayatta kalma birimi’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Devlet, bireylere bir tören ile birlikte onların ‘gazi’ olacağını belirtecek kimlik ve madalya verdiği için gazilik statüsünün onandığı kurum ‘devlet’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan saha araştırması sonucunda gazilik unvanının devlet tarafından verildiği için ve devletin maluliyet sürecinde gazilerimize verdiği haklardan dolayı gazi olan bireyler en büyük desteğin devlet tarafından verildiğini dile getirmektedirler.

“Önce ailemden sonra devletimden” (G1).

“En büyük desteği devletten aldım. Diğer destek kaynaklarım SGK ve vakıflar gibi kuruluşlardı” (G2).

“En büyük desteği ailem ve devletten aldım” (G4).

“Yaşanan olayı dış çevre normal bir kaza olarak gördü en büyük desteği TSK verdi” (G9).

“En büyük destek ailem ve devletimden aldım” (G17).

“Desteğimiz devlettir hiçbir yerden destek almıyoruz, gerek de yok” (G24).

Din, insanın Tanrı ile ilişki kurma ihtiyacını karşılayarak davranış kalıplarına ‘doğru’ ya da ‘yanlış’ olarak ifade etmektedir. Din, insanların davranışlarına ‘güdü’ sağlayabilmektedir. Din, insana ‘hazır bilgi stoku’ içinde ne zaman, nerede ve nasıl davranacağını belirleyerek bir ‘kimlik’ sunmaktadır (Schütz,2018:87). İslami inancı

göre gaziler canlarını feda etmekten kaçınmadıkları için onlara ebedi hayatın verileceği taahhüt edilmektedir. Kuran'a göre vatan uğruna canını feda etmekten daha büyük bir merteye yoktur. Yaşanılan durum ile baş etmede din de en büyük destekçi olarak görülmüştür.

“En büyük desteği ailemden ve dinimizden her zorluğun ardından mutlaka bir kolaylık vardır” (G8).

“Başıma gelen bu olayın benim imtihanım olduğunu düşünmek” (G23).

“Eylem biçimlerinin tipleştirilmesi, bu biçimlerin nesnel bir anlama ya da dilsel bir ifadeye ihtiyaç duymaktadır” (Berger ve Luckmann:2018:107). Askeri okullarda öğrenim gören öğrenciler, okullarının bir ‘yuva’ olarak nitelendirmektedir. Askeri okulların ‘aile’ kurumuna dönüştüğünü öğrencilerin üst devrelerini ‘abi’ alt devrelerini ‘kardeş’ olarak nitelendirdiğinden anlaşılabilir. Aileden sonra en yakın sosyal çevre ‘akran grubu’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşanılan süreçte gazilerin en büyük desteği mesai arkadaşlarından ve diğer gazi arkadaşlarından gördükleri tespit edilmiştir.

“Bu süreçte en büyük destekçim mesai arkadaşlarım oldu” (G10).

“Bu süreçte en büyük desteği ailem ve arkadaşlarımdan aldım” (G11).

“Ailem ve meslektaşlarımdan çok büyük destek aldım. Benim toparlanmamı ve yeniden göreve dönmemi sağladıkları dayanışma, destek hayata tutunup yeniden savaşmamızı sağlıyor” (G12).

“Bu süreçte en büyük desteği benim gibi gazi olan kardeşlerimden, arkadaşlarımdan ve büyüklerimden aldım” (G19).

“En büyük desteği ailem ve meslektaşlarımdan gördüm. Hatta ismini dahi bilmediğim polis arkadaşlarımdan kanı ile yaşıyorum” (G20).

“Mead, sembolik etkileşimde temel kavramın ‘benlik’ olduğunu dile getirmiş ve Rock’ da bu konuya benliğin yalnızca ‘gerçek’ toplumsal nesne olduğunu dışarda kalan bütün diğer öğelerinin ikinci dereceden önemli olduğunu dile getirmektedirler” (Cirhinlioğlu,2008:49). Bireylerin içine girdikleri kimlik çatışması yeni bir inşa süreci olduğu için ‘yaratıcı yıkım’ olarak değerlendirilebilir. Her insanın öznelliğinden

dolayı bireysel olarak kişiliklerimiz, zevk aldığımız olaylar ve ilgilerimiz farklı olabilmektedir. En büyük desteği kendilerinden aldıklarını söyleyen gazilerimiz de olmuştur.

“En büyük desteğim yine kendimdim” (G14).

“Başa gelen bu süreçte en büyük destek kendim oldum. Evlilik sonrası eşim destekçim oldu” (G16).

“Bu süreçte en büyük desteği kendimden aldım” (G21).

İtibar, geçmiş üzerine inşa edilmiştir ve bizden öncekiler tarafından oluşturulmuştur. Gaziliğin itibarlı bir konum olmasında en büyük iki etken toplum ve devlet olarak karşımıza çıkmaktadır. Devlet, ulus devlet anlayışı içinde gaziliği onaylayan bir kurum ve toplum da gaziliğin fedakârlık doğrultusunda oluştuğunu düşündüğü için itibar sistemi içinde değerlendirebilmekteyiz. Aynı zamanda gazi olan bireyler hastane ve dernekler vasıtası ile itibar sistemlerini yeniden inşa etmektedirler.

5.2.8.Beklentiler: “Allah Devletimize Zeval Vermesin” ile Bir Günlük Hatırlanma Arasındaki Uçurum

Bu bölüm mülakat sorularının son kısmını oluşturmaktadır. Bu bölüm iki aşama olarak ayrılmıştır ve toplamda iki sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümün ilk soru olarak devletten ve toplumdaki beklentiniz nelerdir sorusu sorularak, gaziler için ne gibi iyileştirmeler yapılabilir, gazilerin hakları ve beklentiler konusundaki önerileri tespit edilmeye çalışılacaktır. İkinci bölümün sorusu tamamen açık uçlu bir soruyu oluşturmaktadır. Gaziliğe yönelik, hisleriniz, görüşleriniz ya da eklemek istedikleri konular, düşünceler sorulmuştur.

5.2.9.“Allah Devletimize Zeval Vermesin”

Gaziler, devletten ve toplumdaki beklentileriniz nelerdir, sorusuna toplumdaki beklentileri arasında ‘saygı’ ve ‘ilgi’ cevabını vermişlerdir. Devletten beklenti ise farklı şekilde cevaplanmıştır. Bazı gazilerimiz devletin yeteri kadar destek verdiğini söylerken bazı gazilerimiz gazilik haklarının elde edilmesindeki sıkıntıları dile getirmişlerdir. Bazı gazilerimiz ise bu bölümün ikinci başlığını oluşturan ve bir çelişki

yaratan bir durumdan söz ederek, sadece gaziler gününde hatırlanmak istemediklerini söylemektedirler.

Beklenti sözcüğünü bir olay ya da olgunun istenilen sonuç ile örtüşmesi olarak tanımlanabilmektedir. Bireylerin, toplum içinde ya da devlet tarafından birçok beklentisi olabilmektedir. Yapılan araştırma sonucunda devletin her türlü hak ve desteği sağladığını bunun için devletimizden herhangi bir beklentilerinin olmadığını dile getirmişlerdir.

“Allah devletimize zeval vermesin” (G1).

“Herhangi bir beklentim yok” (G2).

“Devlet bize maddi ve manevi anlamda destek sağlıyor. Bayramlarda ziyaretimize geliyor. Memuriyet hakkı gibi haklar sağlıyor. Bunun için devletimizden herhangi bir beklentim yok” (G5).

“Devlette bizim için elinden gelenin en iyisini yaptı bunun için herhangi bir beklentim yok” (G6).

“Devlet zaten yapması gerekeni yapıyor” (G7).

“Devletimiz her daim baki kalsın yeterli” (G8).

“Devletimizin gereken hassasiyeti gösterdiğini düşünüyorum” (G10).

“Devletimiz zaten üzerine düşeni fazlası ile yapıyor” (G11).

“Devletimizden hiçbir beklentim yok, zaten bizim rahat etmemiz için her şeyi yaptı yapıyor (G14).

“Devletimiz son derece gazilik olaylarına imkanlar ölçüsünde ilgili davranıyor” (G17).

“Devletten bir beklentim yok” (G22).

Turner'e göre, sosyal roller konum belirleyen beklentiler seti olarak tanımlanmaktadır. Beklentiler bireylerin görev ve sorumluluklarına göre değişkenlik göstermektedir. Gaziler, beklenti konusunda kendi kimlikleri doğrultusunda farklı cevaplar vermektedirler.

5.2.10. Bir Günlük Hatırlanma

Belirli gün ve haftalar, milli ve dini bayramlarımızı, gelenek, görenek, örf, adet ve törelerimizi ve aynı zamanda uluslararası düzeyde önem arz eden konuları toplumsal yaşamımızda önemini kavramayı hedeflemektedir. Bu kapsamda 19 Eylül Gaziler Günü olarak kutlanmaktadır ve bugünde gaziler yad edilmektedir. Yapılan saha araştırmasında gaziler, yalnızca gaziler gününde hatırlanmak istemediklerini her daim devletin desteğini beklediklerini dile getirmişlerdir.

“Sadece törenlerde özel günlerde değil her zaman her yerde manevi desteğin hissettirilmesi” (G16).

“Sadece gaziler gününde hatırlanmak anlam ifade etmiyor hatta ben bazen bugünde gelmek isteyen devlet büyüklerini kabul etmiyorum” (G3).

Asker veya polislerin gazi sayılmaları için belli şartlar vardır. Bu şartların gaziler tarafından sağlanıp sağlanmadığını anlamak için devlet gazi olan bireyde tıbbi zorunluluklar aramaktadır. Bireylerin gazi sayılabilmek için engel oranının belli bir yüzdeyi geçmesi gerekmektedir. Bu durumlardan dolayı gaziler hem tıbbi sorunlar hem psikolojik sorunlar ile uğraşırken aynı zamanda hukuki olarak da bir çaba sarf etmektedirler. Gazilerimiz bu zorlu süreçte yıprandıklarını dile getirmektedirler. Devletten hukuki yönden güncellemeler beklemektedirler.

“Devletten beklentim gazilik sürecindeki zamanı daha aza indirmesi gazilere sahip oldukları hakları daha kısa ve en iyi şekilde vermeleri” (G6).

“TSK hariç devletin diğer kurumlarında ise bizim kanunlarımız, haklarımız hakkında çok derecede bilgi eksikliği var” (G9).

“Devletimiz, biz Gazilerle ilgili bir çalışma yapacağı zaman, bürokratlardan ve dar çevreden fikir almak yerine, sorunları gerçekçi ve geniş manada görüp böylece çözüm

üretme kapasitesine ve anlayışına sahip Gazileri çalışma gruplarına dahil edip, fikirlerimize hürmet gösterebilse keşke...” (G18).

“Devletten hukuki yönde iyileştirmeler bekliyorum” (G20).

“Devletimizden karşılaştığımız sorunlara karşı daha çözümcü olmalarını istiyorum” (G23).

“Allah devletimize zeval vermesin” (G24).

Gazilerimiz, toplumdan bekledikleri saygıyı göremediklerini ve gaziliğin yalnızca maddiyat ile ölçüldüğünü dile getirmişlerdir;

“Toplumdan saygı göremiyoruz” (G3).

“Bayrak için bir bedel ödedim. 1500 yıldır bedel ödeyenler var. Şehit olanları kışkırtıyorum. Gaziliğe layık olarak hareket etmelerini beklerim. Birileri tatil, iş, okul gibi her türlü aktivitelerini vatan toprakları içerisinde yerine getirebiliyor. Hayatlarına devam ediyorlar bu kişilere hayat mücadelesinin bir başkasının bedel ödemesi ile yaptığını unutmamasını istiyorum. Saygı, sevgi ve değer bekliyorum” (G4).

“Toplumdan beklentim hatırlanmak maaş ve memuriyet gibi haklarımızdan dolayı toplum bir dünya maaş alıyordur diye söylem içinde olmasından dolayı üzülüyorum. Bizim çektiklerimiz az değil zaten askerlik de ayrı bir çile gecen yok gündüzün yok böyle bir yanlış algılama var” (G5).

TDK, empati sözcüğünü ‘duygudaşlık’ olarak açıklamaktadır. Gaziler de toplum ile aynı duygu ve hisleri yaşamak istediklerini söylemektedirler. Gazilerimiz toplumdan daha fazla ilgi, anlayış, empati ve bilinçlilik beklemektedir.

“Toplumdan beklentim ölürsek şehit kalırsak gazi anlayışında olan vatan evlatlarını bağrılarına basmaları onlara eksiklerini, noksanlıklarını belli etmemeleri” (G6).

“Toplumdan benim şahsi olarak tek beklentim şehit ne gazi ne bunları bilmesi ve bunların bilincine varması” (G7).

“Toplumdan beklentim empati yapmalarını beklerim. Bu olay herkesin başına gelebilir. Biraz hoşgörülü olmak gerekir. İnsanın vücudundan bir yerini kaybetmesi yaralı kalması çok kötü bir durum” (G10).

“Toplumdan sadece saygı bekliyorum” (G11).

“Toplumdan ilgi ve şefkat bekliyoruz” (G17).

“Toplumdan biraz daha ilgi bekliyoruz” (G20).

“Toplumdan saygı ve anlayış bekliyorum” (G22).

“Toplumdan beklentim bizlere karşı daha bilinçli olmaları” (G23).

“Toplumdan saygı beklerim, bilinçli davranış beklerim” (G24).

Toplumdan herhangi bir beklentisi olmayan gazilerimiz de araştırma sonucunda tespit edilmiştir. Ayrıca gazilerimiz bu durumu eğitim ile eşleştirmişlerdir.

“Toplumdan hiçbir şey beklemiyorum” (G8).

“Toplumdan beklentim yok” (G9).

“Toplumdan hiçbir şey beklemiyorum” (G13).

“Toplumdan beklentim yok. Bu genel eğitim meselesidir” (G18).

Saha araştırmasının son sorusunu gazilerin mülakat sorularında anlatamadıklarını tespit etmek amacıyla sorulmuştur. Bu soruda gazilerin hisleri, beklentileri, görüşleri ya da eklemek isteği herhangi bir konunun olup olmadığı sorulmuştur.

Weber, statü durumunu kendi içinde olumlu ve olumsuz olarak ikiye ayırmaktadır. Statü onuru toplum tarafından belirlenmektedir ve beklenti oluşturmaktadır. Statü onuru, gruba bir sınırlandırma sağlayarak grubu dışarıya karşı kapatmaktadır. Bu sosyal kapanma ortak örgütlenme ve ayrıcalık içermektedir (Weber,2004:276). Toplum, benzer özellikleri taşıyan bireyleri ortak ‘statü kümesi’ içinde birleştirebilmektedir. Statü, bireyin toplumsal konumunun biçimlenmesine yardımcı olmaktadır. Gaziler gaziliğin gurur verici olduğunu yinelemiştir;

“Gazilik benim için gurur vericidir” (G1).

“Gazilik bir onur kaynağıdır kahramanlıktır. Bu vatanın her karış toprağına bir tek kulak değil gerekirse bütün bedenini feda edebilmektir ne büyük lütuf dur ben bu uğurda ilerken kimilerinin yarım kalan hayallerini tamamlamak için gazi oldum. Tek temennim bizden sonraki nesiller de bu bilinçle yaşayıp büyümesidir” (G6).

“Gaziliğimle onur ve gurur duyuyorum. Yaşantımızın sonunda ölüm var ayağımız olsa da olmasa da öleceğiz o yüzden hiç üzülmiyorum vatanıma ayağım değil canım da feda olsun diyorum” (G20).

“Şehit nurlanmış gazi onurlanmış askerdir. Onurlu yaşantımızı günlük yaşantımızda uygulayacağız” (G24).

Din, bireylere hazır bilgi stoku sunmaktadır. Bu sayede bireyler din üzerinden kendilerine rehberlik edecek ve verili bilgi sunacak yöntem elde etmektedirler (Schütz,2018:87). Din kurumunun işlevlerin bir tanesi de kontrol ve denetleme mekanizması olarak karşımıza çıkmaktadır. Din, toplumdaki bireylere maneviyat yolu ile bir davranışı sergilerken güdü kaynağı oluşturmaktadır. Maneviyat, bazı görevleri pekiştirici bir rol oynayabilmektedir. Bu olay gazilik ile dinin rolün kesişmesi noktasından değerlendirildiğinde yine en iyi ifade edici söyleme toplum tarafından oluşturulmuştur: “Vatan sevgisi imandandır!” Gaziler, gazilik kavramını maneviyat ile bütünleştirerek açıklamaya çalışmaktadırlar;

“Rabbim herkese nasip etmez. Allah bilsin yeter” (G8).

“Omuzlarıma yüklenmiş bu vazifeyi en iyi şekilde taşıyıp güzel bir örnek olmak” (G23).

Türkiye Cumhuriyeti sosyal devlet anlayışını benimsemiştir. Bu anlayış sonucu T.C. Anayasa'nın 61. maddesi ‘özel’ olarak korunması gereken kişilere ayrılmıştır. Anayasanın 61. maddesinin sonucunda harp ve vazife şehitleri ve malul gazilerin sosyal hakları konusu yine bu kapsam içinde düzenlenmiştir (Kara,2010:236). Gaziler SGK'nın verdiği kararlar ve haklar ile ilgili iyileştirmeler beklemektedirler.

“SGK'nın bizlerle ilgili verdiği kararlarda biraz daha yapıcı olmasını isterim” (G1).

“Ekonomik olarak ciddi sıkıntılar çeken gazilerimiz var. Devletimizin gazilere konut edinmede, sosyal yaşamda daha fazla desteğini umuyoruz” (G12).

“Şehitlik ve Gazilik gibi kültürümüzce büyük değer atfedilen bir kavramın günlük çıkar ilişkilerine malzeme edilmesinden rahatsızım... (Maden kazalarında hayatını kaybeden vatandaşlarımıza “Şehitlik” verilmesi olayı gibi...). Engelliler için olduğu gibi, Şehitlik ve Gazilik ile ilgili özel bir Yasa çıkarılmasının çok yerinde olacağını düşünüyorum” (G18).

Yapılan araştırma sonucunda gaziler anlatacaklarının telefon ile tam ifade edemeyeceklerini veya ileri tarihte kitap çıkartacakları için burada söylemek istemediklerini dile getirmekteyler.

“Anlatacağım çok şey var ama telefon ile olmaz” (G2).

“Mümkün olduğunca sade kısa yazdım birçok anım ve düşünce vb. olgum var ama maalesef bunlardan bahsetmeyeceğim; Nedeni ise İleri zamanda bunlar ile ilgili kitap yazacağım düzenli olarak yazıya döktüm birçoğumu” (G14).

Görüşülen gaziler anlatacak, söyleyecek ve ekleyecek herhangi bir konu olmadığını dile getirmişlerdir.

“Hiçbir beklentim yok” (G3).

“Hiçbir beklentim yok. Ben Çankaya'nın Gazisiyim, ülkenin kurucu değerlerinin Gazisiyim, Türkiye Cumhuriyeti'nin Gazisiyim” (G13).

Ulus devletlerin oluşumu ile birlikte milletler ortak idealler uğruna bir araya gelmiştir. Bireyler, devlet kurumunu üstün bir güç olarak görmüş ve bu kurumun geleceği uğruna canlarını tehlikeye atmışlardır. Gaziler, verilen mücadelenin vatan ve bayrak için yapıldığını dile getirmekteyler.

“Ben bayrak için mücadele ettim. Bayrağımız şehitlerimizin kanı ile oluşmuş bu bayrağın inmemesi için uğraşan insanlar şehit olarak kabul ediliyor. Ölmeden yaralanmış kişiler gazi olarak değerlendiriliyor. Bu kanun ile ilgili değil Kur'a-n ile ilgili şehit olmayı göze almayan gazi olamaz. Gaziler bu topraklar için bedel ödemişlerdir. Ben hep terörist ile mücadele ettim. Hayatım böyle geçti bu da yaşam

tarzım oldu. Bu mücadeleyi kendime yakıştırdım. Özel harekât polisi mücadelemın ne anlama geldiğini biliyorum” (G4).

Gazi olan bireyler yalnızca gaziler günü olan 19 Eylül tarihinde hatırlanmak istemediklerini her zaman devletten ilgi ve alaka beklediklerini dile getirmişlerdir. Aynı zamanda gazi olan bireyler devletten elde ettikleri haklar konusunda da ayrıcalık ve iyileştirme beklemektedirler. Gazilerin toplumdan beklentileri ise daha fazla saygı görmek, ilgi görmek ve anlayışlı olmak olarak sayılabilmektedir. Toplumdan de devletten herhangi bir şey beklemediğini belirten gaziler ise bu durumun din veya devlet için yapıldığını herhangi bir beklentilerinin olmadığını söylemektedirler.

BÖLÜM 6: SONUÇ

Tarihin hemen hemen her döneminde toplumlar yaşadıkları bölgeyi içselleştirmişler ve yaşadıkları coğrafya ile aralarında manevi bir ilişki kurmuşlardır. Toplum, manevi olarak bağ kurduğu coğrafyanın geleceği uğruna canlarını vermekten çekinmemişlerdir. Bu amaçdaşlık duygusu ile bireyleri bir arada tutan tutkal görevi görmüştür. İnsanlar yaşadıkları coğrafyayı sahiplenmiş ve yaşanan coğrafyayı kaybetmemek için türlü savaşlar ve mücadeleler vermişlerdir.

Türkiye'nin bulunduğu coğrafi konum sebebi ve son yıllarda artan terör sorunu ile birlikte 'gazi' sayısında artış gözlenmektedir. Kolluk kuvvetleri, vazife başında devlet görevini yaparken çeşitli çatışma ve patlama sonucunda yaralanarak engelli olabilmektedirler. Bireyler hem engelli hem de gazi oldukları için çift yönlü paradoksa bir damgalama içine girdikleri yapılan araştırmada tespit edilmiştir. Engelli olarak hayatlarına devam ettikleri için negatif bir damgalama ile karşılaşırken; bireyin yaşadığı maluliyetten dolayı gazi olması itibarlı damgayı oluşturacaktır.

Türk toplumunda gazilik algısını incelediğimizde gaziliğin üç bölümde incelenebileceğini değerlendirebiliriz. Bu değerlendirme ilk olarak 'İslamiyet öncesi' dönemi kapsamaktadır. Gazilik anlayışı Türklerde İslamiyet'ten önce de var olan bir kavramdır. Türklerde kullanılan 'Alp' kavramı kahraman, cesur, yiğit anlamına gelmektedir ve gazi kelimesi ile özdeş sayılabilmektedir. Türklerin inancına göre savaşçı kişilerin mezarlarına dikilen balballarda ölen kişinin cesaret ve kahramanlığının simgesidir. İslamiyet'ten önce gazilik anlayışının devamı sayılan bir diğer dönem ise İslamiyet'ten sonraki dönem olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak bu aşama birden olmamış bir geçiş dönemi yaşanmıştır. Bu geçiş döneminde Alp-gazi kavramı kullanılmıştır. Gazi kelimesi Arapça bir sözcük olan 'gaza' sözcüğünden türemiştir. Gaza sözcüğünün anlamı 'İslam dinini korumak veya yaymak amacı çerçevesinde Müslüman olmayanlarla yapılan savaş' olarak açıklanmıştır. Gaza ve gazilik anlayışına böylelikle bir kutsallaştırma kazandırılmıştır. Türklerin İslamiyet'i kabul etmesi ile birlikte var olan alplik anlayışı daha da pekişmiştir ve kendine manevi bir dayanak noktası bulmuştur. Diğer bir dönem Cumhuriyet dönemini kapsamaktadır ve günümüze kadar gelen bu dönemin alt yapısını geçmişin zemini oluşturmaktadır. Ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte tek vatan, tek dil, tek

bayrak düşünceleri gazilik ve şehitlik anlayışının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Cumhuriyet'in kurulmasında gazilik önemli bir güdü kaynağı olarak görüldüğünü söyleyebilmekteyiz.

Türk toplumlarında askerliğe verilen önem diğer toplumlardan farklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer toplumlarda asker eğitmenin başlıca nedeni savaşta ekonomik yarar sağlama olurken; Türk toplumlarında gazilik ve şehitlik düşüncesi önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca Türk toplumunda erkeklerin olgunlaşması ve hayata hazırlanması yönünde de askerliğe önemli bir pay düşmektedir.

Gazilik anlayışı Türk toplumunda İslamiyet'ten öncede var olan bir kavramdır. Ayrıca bu kavramın sadece İslamiyet ile değerlendirilmemesi gerekmektedir ve çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Toplumlarca önemli görülen değerler edebiyat, siyaset, din ve toplumun karizmatik lider olarak gördüğü her olay, olgu ve bireylerin içine sirayet etmiştir. Hikâye, masal, şiir ve destanlarda savaş kültürü işlenmiş olması gaza ve gazilik anlayışına verilen değeri göstermektedir. Mustafa Kemal Atatürk'ün de Kurtuluş Savaşında gaza anlayışını bir motivasyon kaynağı olarak kullanması da bu kavramın siyasi yönden önemini karşımıza çıkarmaktadır. Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk'ün de gerçek anlamda bir asker gazisi olması sonucunda 'gazi' unvanını almıştır. Mustafa Kemal Atatürk, gazi unvanını lakap ve unvanların kaldırılmasından sonra dahi kullanmış olması ve imzasını da bu unvan çerçevesinde oluşturması sonucunda gaziliğe verdiği hassasiyeti görmekteyiz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönemden itibaren kolluk kuvvetlerinden bireyler yaralanarak 'gazi' olmaktadır. Türkiye'de gazilik üç farklı kategoride incelenmektedir. Muharip gazi, İstiklal Madalyası verilmiş kişilerden oluşmaktadır. Kore Savaşı ve Kıbrıs Barış Harekâtına katılan gaziler de bu kategoride yer almaktadır. Malul Arapça kökenli bir sözcük olup 'hastalıklı' anlamını taşımaktadır. Malul gazi, Türkiye Cumhuriyeti sınırlarını korumak veya devletin güvenliğini sağlamak amacı ile terör örgütleri vasıtası ile veya operasyon bölgesinde yaralanan maluliyeti sağlık raporu ile kesinleşen bireylerden oluşmaktadır. Üçüncü bir kategori olan 15 Temmuz Sivil Demokrasi Şehit ve Gazileri ise 15.07.2016 tarihinde darbe teşebbüsü sebebiyle malul olan bireylerden oluşmaktadır.

Gazilik, başta fiziki yaralanma ve kayıplardan oluşan çeşitli sorunları beraberinde getiren zorlu bir süreçtir. Bu zorlu sürece bireyler yaralanma ile

başlamaktadırlar. Yaralanma sonucunda bireyler hayatlarına kaldığı yerden devam edememekte ve birtakım değişiklikler yaşamaktadırlar. Yaşanılan bu değişim bireylerin kimliğinin dönüşümüne yol açtığı yapılan saha çalışmasında anlaşılmıştır. Kimlik, bireyin kendini tanımlaması ve diğer kişiler arasında kendini anlamlandırmasıdır. Kimlik etkileşim sonucu toplumun diğerleri tarafından inşa edilmektedir. Sosyal kimlik, bireye toplum tarafından verilen nitelikler ve özellikler sonucunda oluşmaktadır. Sosyal kimlik, bireysel kimliğin toplum önüne çıkan kısmını oluşturmaktadır. Sosyalizasyon ile birlikte birey yaşadığı toplumun örf, adet ve değerlerini içselleştirmektedir. Sosyalizasyon, sosyal kimliğin oluşmasında önemli bir etmendir. Sosyalizasyon süreci ile birlikte bireylerde askerliğe ve gaziliğe olan düşünce aşılansmaktadır. Gazilik, gurur duygusu ile kendini var etmektedir. Gurur duygusu sosyal bir duygudur. Sosyal duygular, tek başına inşa edilemezler, ortak değerler ve inanışlar çerçevesinde toplum tarafından oluşturulmaktadır.

Bireylerin hayatlarında yaşadığı olaylar var olan kimliği zedelemekte ve yeni bir kimlik oluşumuna neden olabilmektedir. Kimliğin yeniden inşası sancılı bir süreçtir. Gazi olan bireylerde terör ve savaş gibi travmatik olaylara maruz kaldıkları ve bu maruz kalınan olay sonucunda hayatlarına farklı bir şekilde devam ettikleri için kimliklerini yeniden inşa etme sürecine girmektedirler.

Sosyal kimliği yeniden inşa etme sürecinde gazilerin sivil hayata katılımında bazı problemler olabilmektedir. Bu problemlerin en başında sağlık, psikolojik, ekonomik ve ailevi sorunlar gelmektedir. Ayrıca gazi olan birey, emir ve itaat kültürünün eksikliğinden dolayı da sivil yaşama yabancılaşma çektiği için de sorun yaşamaktadır. Gazi olan kişinin yaşadığı en büyük problem 'sağlık' alanındadır. Birey, organ veya işlev kaybı sonucunda günlük yaşam aktivitelerini yerine getirmede sıkıntı yaşayabilmektedir. Bu sorun yeni bir sorunu beraberinde getirmekte ve fiziksel işlevdeki problem, psikolojik, ailevi ve sosyal ilişkilerde yaşanan sorunları da doğurmaktadır. Bireyler, yaşadığı uzuv kaybından dolayı hayatlarına engelli olarak devam etmektedir. Savaşa, çatışmaya veya patlamaya maruz kalan bireylerde 'Travma Sonrası Stres Bozukluğu' görülebilmektedir. Psikolojik sorunların teşhisi geç ve tedavisi daha uzun soluklu olabilmektedir. Gazi olan bireyin yaşadığı fiziksel ve psikolojik sorunları çevresine ve ailesine taşıması sonucunda sosyal ilişkilerde ortaya çıkan problemleri doğurmaktadır. Aynı zamanda bireylerin gazi sayılabilmeleri için belirli şartları taşıması gerekmektedir. Şartları sağlamayan bireylere gazilik

unvanı verilmediği için bireyler ekonomik olarak sıkıntı çekebilmektedirler. Sağlık, psikoloji, ekonomik ve sosyal çevrede yaşanan sıkıntılar birbirini içine geçiş ve birinde ortaya çıkan sorun öbürüne sebep olarak zincirleme şekilde devam etmektedir.

Sosyal kimliğin yeniden inşa sürecinde bireyin hayatındaki bazı olay, durum ve kişilik yapısı olumlu yönde katkı sağlarken bazı olay, durum ve kişilik yapısı da olumsuzluğa sebep olabilmektedir. Sosyal kimliği yeniden inşa etme sürecinde aile desteği önemli bir rol oynamaktadır. Aile üyelerinin sosyal desteği gazilerin stres düzeylerini düşürmekte ve sivil hayata daha kolay şekilde adaptasyonu sağlayabilmektedir. Gazilere sosyal destek sağlayan diğer bir sosyal çevre de gazi arkadaş desteğidir. Gazi olan bireye diğer gazi arkadaşlarının yaşadığı tecrübelerle önderlik etmesi gaziler arasında dayanışmayı artıracak ve topluma uyum sağlamada olumlu rol oynayacaktır. Tıbbi psikolojik destek bireylerin yaşamlarında uzman yardımı ile alınan desteği kapsamaktadır. Yaşanılan durumdan etkilenme durumu kişiden kişiye değişen bir durumdur. Psikolojik olarak sağlam olan bireylerde stres düzeyi daha aşağıdadır. Dini destek yaşanılan olayın üstesinden gelme yönünde bir baş etme stratejisi olarak karşımıza çıkar. Maneviyat sayesinde dini inancı yüksek bireyler yaşadıkları olayları ilahi bir güce bağladıkları için strese, zorluklara, travmaya ve depresyona karşı daha dirençli kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Yapılan araştırma sonucunda gazilerin 'karşılıklı ilişki' içine girdikleri ve kaybedilen uzuv yerine şeref ve gurur gibi değerler aldıklarına inandıkları görülmektedir. Gaziler, vatana olan borçların 'gazilik' ile ödediklerini söylemektedirler. Gazilerin, meslek ile özdeşim yaşadıkları ve bu mesleğe başladıkları andan itibaren gazilik ya da şehitlik durumlarını baştan kabul ettikleri gözlenmiştir. Benedict'e göre, vatan sevgisini bütün sevgilerden üstün tutmaktayız çünkü bu sevgi kalpten gelmektedir. Yaşanılan bu sevgi aynı zamanda bütün kadınları ve bütün erkeklerin dünyaya gelir gelmez otomatik olarak bir borç içine sokmaktadır. Bir insan, vatana olan borcunun binde birini bile hiçbir zaman ödeyemez. Borç, kavramlar serisi olarak belirlenmiş olan aktif ve harfi harfine ödenen borçtan çok farklıdır ve ödenmesi gereklidir. Bu ödeme, insanın minnettarlığını ifade eden için hareketle geçmesiyle başlamaktadır (Benedict,2010:125).

Her gazinin yaşadığı maluliyete ilişkin nedensel bir açıklaması olduğu ve bu nedensel açıklama çerçevesinde gaziler kendilerine dayanak noktası oluşturduğu

anlaşlmıştır. Bu nedensellik polis gazilerinde maneviyat yönelimli olarak ‘din’ çerçevesinde kalıp bulurken; askeri gazilerde milliyetçilik düşüncesi ile ‘vatanperverlik’ ve ‘mantıksal’ çerçevede kalıp bulmaktadır. Polis gazilerinin nedensellik anlayışını Weber, ‘geleneksel eylem’ olarak açıklamaktadır. Bu anlayışa göre eylem, geleneklerden yola çıkılarak yapılmaktadır. Asker kökenli gazilerde ise ‘amaca yönelik rasyonel eylem’ anlayışı hâkim olmakta ve gazilik olayına daha resmi bir açıdan yaklaşmaktadır.

Bireyler gazi olduktan sonra hayatlarını yeni bir kavram olan ‘gazilik’ ile devam ettikleri için bir statü değişimi içine girmektedirler. Gazilik kazanılmış statüdür. Bu statüyü onaylayan kurum devlet ve devletin kurumları olduğu için gazilik statüsünün siyasi bir yönünün olduğu, gaziler tarafından düşünülmektedir. Devletin kolluk kuvvetleri bir trafik kazası, çatışma veya bomba infilakı sonucunda maluliyet haklarından dolayı devletten aldıkları birtakım yardımlar ile maddiyat ile gündeme gelmekten hoşnut olmadıklarını dile getirmektedirler.

Gazilerin engelliğinin açıklanmasında ‘paradoksal’ bir ilişki söz konusudur. Gazi olan bireyin toplum tarafından ilk önce gazi olduğu bilinmemekte ve bir acıma söz konusu iken; bireyin gazi olduğu toplumdaki diğer bireyler tarafından anlaşıldığı zaman, bu acıma duygusu yerini gurur ve saygı duygusuna bırakmaktadır. Gurur duygusu, sosyal bir duygudur ve bu duygunun var olabilmesi için toplumun diğer bireylerinin onayına ihtiyaç vardır. Sosyal duygular toplum tarafından güdülenmektedir. Normlar, toplumda davranışları şekillendiren yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk toplumunda gazilik normlar tarafından güdülenmekte ve birey gazi olduğunda bir sosyal duygu olan ‘gurur’ ile karşılık verilmektedir.

Bedenin fiziki yapısında meydana gelen değişiklik sonucunda birey, çeşitli yönlerden etkilenebilmektedir. Kimlik değişimini etkileyen en önemli faktör bireyin bedensel algılarındaki farklılaşmadan kaynaklanmaktadır. Birey beden algısındaki değişiklikten kaynaklı olarak birey, psikolojik, ekonomik, sosyal ve ailevi yönden zarar görmektedir. Ailedeki bir ferdin ‘sağlıklı’ statüsünden çıkıp, ‘engelli’ statüsüne girmesi sonucunda engelli olan bireyin ailesi de bu durumdan etkilenecektir. Gazilerin bekar ve evli olması durumuna göre etkilenen kişilerde farklılık olduğu yapılan araştırmada gözlenmektedir. Bekar olan gazilerde en çok etkilenen aile ferdi

'anne' olurken; evli olan gazilerden en çok etkilenen fert, 'eş ve çocuk' olarak dile getirilmektedir.

Askerlik mesleğini seçen bireylerde kendi kimliklerinden sıyrılarak askeri kimliğe büründükleri ve meslek ile özdeşleşme yaşadıkları görülmektedir. Bireyler toplumda mesleki statüler ile anılabilmektedirler. Birey gazi olduktan sonra bu statünün değişikliğe uğramakta ve 'gazi' statüsüne geçiş yapılmaktadır. Gazi statüsü içinde bireyler çevresel engellenmelerden dolayı hareket kısıtlılığı yaşayabilmektedirler. Bu hareket kısıtlılığı hareketli ve zor yaşama alışmış askeri personel için daha fazla psikolojik baskı oluşturabilmektedir. Bireyler hareket kısıtlılığından dolayı sosyal çevreye daha az katılım gösterebilmektedir. Hareket kısıtlılığı, psikolojik ve sosyal çevreye katılım birbirini tetikleyen etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gazi olan bireyler malul olaydan sonra birbiri ardına gelen farklılaşma ve değişme ile baş başa kalmaktadır. Bu olaylar domino taşı gibi birbirini doğurmaktadır ve bireyde kimlik değişimi ve benlik algısının farklılaşmasına yol açabilmektedir. Bireyin bedensel yapısındaki değişim, bireyin gelecekteki hedef ve hayallerine yabancılaşmasına yol açabilmektedir. Gazilerin benlik algısındaki değişimlerin arasında kişilik olarak daha az sabır gösteren bireylere dönüştükleri görülmektedir.

Bireylerin 'gazilik' statüsüne uyum sağlamanın süreçleri sancılı bir dönemden oluşmaktadır. Bu duruma uyum sağlarken bireyler, maneviyat duygusundan dolayı 'din'; gazilik statüsünün onandığı kurum olduğu ve bireylere birçok hak sağladığı için 'devlet'; devredaşlık ve ortak bir kendilik kimliği oluşturulduğu için 'gazi arkadaş' en büyük destekçileri olarak görmektedirler. Uyum sağlama mekanizmalarının arasında 'amaçlılık' duygusu var olmaktadır. Amaçlılık duygusu bireyden bireye farklılık göstermektedir. Bireyin amaçlılık duygusu hangi yönde ise o yöne uygun olarak uyum sağlama mekanizmalarından birini veya birilerini seçerek baş etme stratejisi çizebilmektedir.

Uyum sağlama ile bireylerin engel oranı arasında negatif bir korelasyon olduğu görülmüştür. Engel oranının düşük olduğu bireylerde daha yüksek uyum sağladığı ve hayata devam sağlama konusunda daha iyi olduğu yapılan araştırma sonucunda görülmüştür.

Coser'e göre, askeri toplumun kendine özgü niteliği 'zorlama' üzerine olmaktadır. Askeri yapının tamamına kendine özgü niteliği sağlayan özellik birimlerinin çeşitli eylemlere zorlanmalarıdır. Askerin isteği, her şeyde komutanının istediğinin bir aracı haline gelmesine yol açacak kadar askıya alındıkça, yönetimin hükmettiği tüm özel ve kamusal işlemlerde vatandaşın isteği de askıya alınmaktadır. Askeri toplumun yaşamını sürdürmesini sağlayan iş birliği, zorunlu iş birliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Spencer'den akt. Coser,2011: bilinmiyor). Spencer'in askeri toplum için yapmış olduğu tanımlamalardan yola çıkarak Türkiye içinde gazilik statüsünün askeri toplum ile nasıl bağdaştığını ve bu bağdaşımın Türkiye içinde asker ve polis gazileri üzerindeki ayrımını aktarılmıştır.

Tablo 6: Türkiye'deki Gazilik Statüsünü Spencer'e Göre Açıklamak

Özellik	Askeri toplum	Türkiye'de 'Gazilik Statüsü' İçinde ki Yansıması	Asker Gazilerinde ki Farklaşma	Polis Gazilerinde ki Farklaşma
Baskın işlev veya etkinlik	Korunma ve büyüme için topluca savunmacı anlayış.	Toplumda 'ulus devlet' çerçevesinde bir homojenleşme görülmektedir.	Kurum kültürü anlayışı daha yüksektir.	Kurum kültürü anlayışı daha az görülmektedir.
İşbirliği ilkesi	Zorunlu işbirliği	Gazilik statüsü mikro düzeyde bireye yeni bir kimlik inşa ederken; makro düzeyde gazilere de 'ortak kimlik' oluşturmuştur.	Meslek ile özdeşim daha yoğun olarak görüldüğü için bireyin kendine yabancılaşması daha fazladır.	Toplum ile daha fazla iç içe olduğundan dolayı mesleki özdeşim ve buna bağlı olarak kendine yabancılaşma daha az görülmektedir.
Devlet ile birey arasındaki ilişkiler	Bireyler devlet yararına vardır; özgürlük ve hareketlilik üzerine kısıtlamalar	Feda kültürü mevcuttur. Bireyler, devletin bekası adına kendini feda etmekten çekinmemektedirler.	Gazilik kavramına mesleğin bir getirisi olarak 'rasyonel' açıdan bakılmaktadır.	Gazilik kavramına din ve kaderin bir getirisi olarak 'geleneksel' açıdan bakılmaktadır.
Devlet ve başka örgütler arasındaki ilişkiler	Tüm örgütler devlete ait	Devlet, tüm maddi ve manevi yaralanmalar için imkanlarını öncelikli bir şekilde bireylere sunmaktadır.	Yoğun bir STK, vakıf, dernek ve rehabilitasyon merkezi üzerlerinden gaziler ile iletişim sürdürülmeye devam edilmektedir.	Vakıf, dernek ve kulüp üzerlerinden gaziler ile iletişim sürdürülmeye devam edilmektedir.
Devletin Yapısı	Merkezi	Devlet, gazilere vermiş olduğu belge, madalya ve berat ile gazilik kimliğini	Gazilik statüsü toplum içinde devlete olan borcunu ödeme yolunda gösterilen fedakârlık olarak figürleştirildiği için toplum	

		simgeselleştirmektedir.	tarafından gazi bireye saygı gösterilmektedir.	
Toplumsal tabakalaşmanın yapısı	Mevki ve meslek sabitliği	Toplumsal tabakalaşma mesleki konumdan doğmaktadır.	Toplumsal tabakalaşma içinde eğitim, rasyonellik ve sağlanan haklar daha yoğun olduğu varsayılmaktadır.	Toplumsal tabakalaşma içinde eğitim, rasyonellik ve sağlanan haklar daha az olduğu varsayılmaktadır.
Ekonomik etkinliğin tipi	Ekonomik özerklik ve özyeterlilik	Ekonomik olarak herhangi bir sorun ve sıkıntı gözlemlenmemektedir.	Ekonomik özerklik ve kurum içi özyeterlilik daha fazla etkindir.	Ekonomik özerklik ve kurum içi özyeterlilik daha az etkindir.
Değer verilen toplumsal ve kişisel özellikler	Vatanseverlik, cesaret, bağlılık, hürmet.	Kültürel belirleyicilerin bireyin üzerinde etkisi yoğun görülmektedir.	Vatanseverlik ve kurum kültürü içinde mesleki bağlılık üzerinden Mustafa Kemal Atatürk ile bağ kurmak ön plandadır.	Vatanseverlik ve hürmet geleneksel bağlılık içinde din üzerinden kendini göstermektedir.

Tablo 5’de görüldüğü üzere, askeri toplum topluca savunmacı anlayıştan ve zorunlu iş birliğinden doğduğu için birey üzerinde hareketlilik üzerine kısıtlamalara sahiptir. Devletin yapısı merkezi olduğundan dolayı tüm örgütler devlete aittir ve birey ekonomik olarak özerktir. Meslek sabittir ve vatanseverlik ön plandadır. Benedict’e göre, kültür geleneklerinde harp doktrinleri vardır. Bu milletler, harp zamanında etkisi görülen kültür gelenekleri sayesinde askere cesaret vermek, teslim olma veya teslim alma gibi hallerde bazı usullere ve belli prensiplere sahiptirler ve bunların hepsi belirlidir (Benedict,2010:17).

Öneriler

Gazilerin devletten ve toplumdan beklentileri, istekleri ve sahip oldukları haklar konusunda ne düşündükleri araştırmada mülakatın son aşamasını oluşturmaktadır. Gazilerin bu sorulara verdikleri cevap doğrultusunda ‘öneriler’ kısmı oluşturulmuştur.

Gazilerin iyileştirme ve beklenti içinde olduğu konular arasında yapılan araştırma sonucunda şu maddeler tespit edilmiştir;

- 1) Gaziler, toplumdan ‘saygı ve ilgi’ beklediklerini dile getirmişlerdir. Gaziler tarafından dile getirilen cümle sonucunda öneri olarak; Toplum

içinde en az çaba ile en fazla etki alanına sahip olacağı düşünüldüğünden ‘çocuk ve genç’ gelişim çağındaki bireylere yönelik olarak, gazi evleri gezisi, gazi genç etkileşimi veya okula gazi davet edilmesi gibi etkinlikler düzenletilebilir. Böylelikle gaziler ve gençler arasında etkileşim kurulacak ve toplum tarafından kime ‘gazi’ denildiği anlaşılırken; gaziler açısından da böyle bir ortamda konuşma veya etkinlik yapmak ‘onure’ edilecek davranış olarak algılayabilir.

- 2) Gaziler, devletten yalnızca ‘gaziler günü’nde hatırlanmak istemediklerini söylemektedirler. ‘Gaziler günü’ yalnızca askeriye ve emniyet teşkilatı tarafından bir kurum kültürü içinde değil toplum tarafından kutlanmalı ve özel bir gündün öteye taşınması öneriler arasında sayılabilmektedir. Gaziler alt başlığının altında ‘malul sayılmayan gaziler’ bulunmaktadır. Bireylerin gazilik statüsünü alabilmesi için devlet tarafından belirlenmiş şartlar vardır. Bu şartlardan bir tanesi terör saldırıları sonucu yaralanıp, yüzde 40’ın altında maluliyeti bulunan askeri personeller, gazi olarak kabul edilmemektedir. Gaziler, gaziliğin ‘maddiyat’ ile ölçülemeyeceğini söylemektedirler. Malul sayılmayan gaziler ve aileleri için sorun teşkil eden bu duruma çözüm önerisi olarak, ‘gazilik nedir?’, ‘gazi kimdir?’ gibi soruların TBMM tarafından yeniden gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi çözüm önerisi olarak düşünülebilir.
- 3) Gaziler, ‘gazilerin gazi’ sözcüğü ile ‘toplumun gazi’ sözcüğüne yüklediği anlamın aynı olması gerektiğini ve bir duygudaşlık olması gerektiğini söylemektedir. Bu sorunun çözüm önerisi olarak liselerde ‘milli güvenlik’ dersi kapsamında daha ayrıntılı bilgi verilmesi çözüm önerisi olarak düşünülebiliriz.
- 4) Gazilerin yaşadıkları maluliyetten dolayı ‘psikolojik’ olarak kendilerinin ve ailelerinin çok yıprandıkları yapılan araştırma sonucunda tespit edilmiştir. Bu soruna çözüm önerisi olarak gazilere daimî olarak psikolojik destek sağlamak ve yılın belirli dönemlerinde psikolog veya psikiyatr eşliğinde ev ziyaretleri yapılması öngörülebilmektedir.
- 5) Kanunlarda ‘net’ olarak ‘gazi’ tanımı yapılmaması ve gazilerin farklı farklı parçalara bölünmesi ve gazilerin gazilik unvanının alması süreci gazileri

maddi ve manevi yönden yormakta olduğu tespit edilmiştir. Gazilerin, gaziliklerini alma süresinin daha kolay ve daha kısa bir zamanda almaları, devletin bu konuda güncellemeler ve kolaylaştırmalar yapması düşünülebilmektedir.

- 6) Gaziler tarafından ‘sivil gazi ve sivil şehitlik’ kavramlarını gazilik ve şehitlik kavramlarının değerini zedelediği vurgulanmıştır. Yeni bir kavramların gözden geçirilmesi veya alternatif kavramlar türetilmesi gerekli olduğu düşünülmektedir.
- 7) ‘Kadın gaziler’ görünmeyen gaziler olarak karşımıza çıkmaktadır. Askerlik ve polislik mesleğinde de kadınların ‘gazi’ olduğu ve olabileceği vurgulanmalıdır.
- 8) Gazilik statüsünün çok faktörlü olduğunu bilmek, gaziliği yalnızca İslamiyet ile bağdaştırılmaması gerektiğini ve gazilik statüsünün Türk toplumunda öteden beri var olduğu anlamak ve toplumun her kesimine anlatmak.

KAYNAKÇA

- Akalın, K. (2008). *İdeal Tip ve Kurumsal Yapı Olarak Toplumsal Faaliyet Tarzı*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı:20.
- Akın, A. (2016). *Yitik Yol*. Konya: Salon Yayınları
- Aktaş, F. (2010). *Türkiye’de Erkekliğin Kurgulanışında Askerliğin Yeri*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Bilim Dalı.
- Aktaş, O. (2010). *Türkiye’de Askerliğin Kurgulanışında Askerliğin Yeri*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Bilim Dalı.
- Ateş, N. (2018). *Şehit Aileleri Gaziler ve Gazi Ailelerinde Dini Başa Çıkma: Adana Örneği*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.
- Atinel, Ö. (2018). *Yerli ve Yabancı Yapım Çizgi Filmlerin Çocukların Sosyalleşmesi Üzerine Etkisi: Mersin Örneği*. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı
- Aydın, M. (2011). *Kurumlar Sosyolojisi*. 3. Baskı. Ankara: Kadim Yayınları
- Bahar, H. (2008). *Sosyoloji*. 2. Baskı Ankara: Karınca Yayınları.
- Ballı, A. (2019). *Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Çocukluk Çağı Travmaları ve Fedakârlık Doyumlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Baos, F.(2017). *Antropoloji ve Modern Yaşam*. (Çev. Deniz Uludağ). İstanbul: Doğu-Batı Yayınları
- Barut, I. (2015). *Bitmeyen Bir Öykü Olarak Türkiye’de Militarizm*. Eğitim Bilim Toplum Dergisi Cilt:13 Sayı:52 Güz:2015. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 234 ss.

- Başçılar, M. (2017). *Malul Terör Gazilerinin Sosyal Destek ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- Başkoç, G. (2019). *Türkiye’de Yurttaşlık, Militarizm ve Cinsiyet Sakatlara Yönelik Bir Günlük Temsili Askerlik Uygulaması*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı Yüksek Lisans Tezi.
- Bauman, Z. (2020). *Kimlik* (Çev. Mesut Hazır). 4. Baskı. Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Becker, H. (2016). *Toplum Anlatmak*. (Çev. Şerife Geniş, Ebru Arıcan ve Mesut Hazır). Ankara: Heretik Yayıncılık
- Bedir, G. (2005). *Devlet Okullarında ve Özel Okullarda Kutlanan ve Anılan Belirli Gün ve Haftaların Etkililik Düzeylerinin Kıyası (Kayseri İli Örneği)*. Milli Eğitim 3 Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:33 (Sayı,168).
- Benedict, R (2019). *Krizantem ve Kılıç*. (Çev. Türkan Turgut). 5. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Berger P. ve Luckmann T. (2018). *Gerçekliğin Sosyal İnşası Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi*. (Çev. Vefa Saygın Öğütle). Ankara: Atıf Yayınları
- Bourdieu, P. (2014) *Eril Tahakküm*. (Çev. Bediz Yılmaz) 2. Baskı İstanbul: Bağlam Yayıncılık
- Bourdieu, P. (2015a) *Ayırım Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*. (Çev. Derya Fıratve Günce Berkkurt) Ankara: Heretik Yayıncılık
- Bourdieu, P. (2015c). *Devlet Üzerine* (Çev. Aslı Sümer). İstanbul: İletişim Yayınları
- Bourdieu, P. (2016) *Sosyoloji Meseleleri* (Çev. Filiz Öztürk, Büşra Uçar, Mustafa Gültekin, Aslı Sümer). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bourdieu, P.ve Passeron, J. (2015b). *Yeniden Üretim Eğitim Sistemine İlişkin Bir Teorinin İlkeleri*. (Türkçe Söyleyenler: Aslı Sümer ve Levent Ünsaldı ve Özlem Akkaya) Ankara: Heretik Yayıncılık
- Burcu, E. (2015) *Engellilik Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık

- Coser, L. (2010) *Sosyolojik Düşüncenin Ustaları Tarihsel ve Toplumsal Bağlımlarında Fikirler*. (Çev. Himmet Hülür, Serhat Toker, İbrahim Mazman) Ankara: De Ki Yayınları
- Creswell J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri; Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma Desenleri*. (Çev. M. Bütün, S. B. Demir). 3.Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çoşkun, S. (2018). *Büyük Selçuklu- Gazneli Devlet İlişkileri*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Koleksiyonu, Yüksek Lisans Tezi.
- Dadak, E. (2018). *Sosyal Kimlik Kuramı Bağlamında Bireylerin Kimlik ve Aidiyet Tanımlamaları: Kocaeli Kafkas Kültür Derneği Örneği*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Dalbay, R. (2018). “Kimlik” Ve “Toplumsal Kimlik” Kavramı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,2 (Numara:31; 161-176
- Davtalab, A. (2016). *Şehit Yakınlarının Siyasal Sosyalleşmesinde Sosyalleşme Etmenlerinin Etkisi: Ankara Örneği*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Demirtaş, H. (2014). *Çocukların Tüketici Olarak Sosyalleşmesinde İnternetin Rolü: Gıda Sektörü Web Siteleri Üzerine Bir Çözümleme*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı.
- Doğan, E. (2019). *Türkiye’de Milliyetçilik ve Militarizmin Erkeklik İnşasındaki Yeri*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Araştırmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Dögüş, S. (2008). *Avrasya Steplerinde İlk Gaziler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,20: 329-354
- Durkheim, (2006). *Toplumsal İşbölümü*. (Çev. Prof. Dr. Özer Ozankaya). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Durusoy, M. (2016). *Türkiye’de Ortaokul Ders Kitaplarında Militarizm:1980-2013*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yöntemi Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

- Emile, D. (2005) *Dini Hayatın İlkel Biçimleri*. (Çev. Fuat Aydın). İstanbul: Ataç Yayınları.
- Eriksen, T. (2002). *Etnisite ve Milliyetçilik*. (Çev. Ekin Uşaklı). İstanbul: Avesta Basın Yayın Reklam Tanıtım Müzik Dağıtım Ltd. Şti.
- Erkul, İ. (2010). Soğuk Savaşın Üç Büyük Kırılma Noktası: Kore, Vietnam ve Afganistan Savaşları ve Savaşın Sonuçları, Günümüze Etkisi ve Uluslararası İlişkiye Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Giddens, A. ve Sutton, P. (2014). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. (Çev. Ali Esgin). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Giddens, A.(2008). *Sosyoloji*. (Yayıma Hazırlayan Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goffman, E. (2014). *Damga: Örselemiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. (Çev. Ş. Geniş ve L. Ünsaldı). 3.baskı. Ankara: Heretik Yayınları.
- Goffman, E. (2015). *Timarhaneler*. (Çev. Ebru Arıcan). Ankara: Heretik Yayıncılık
- Gökalp, Z. (2015). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güleç, İ. ve Çelik, D. ve Demirhan, B. (2012). *Yaşam Boyu Öğrenme Nedir? Kavram ve Kapsamı Üzerine Bir Değerlendirme*. Sakarya University Journal of Education, 2/3 (Aralık,/ December 2012). Ss.: 34-38
- Güngör, R. (2016). *Dede Korkut Hikayelerinde İslami Unsurlar*. Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi (Journal of Academic Literature) Prof. Dr. Mine Mengi Özel Sayısı. Yıl:2 Sayı: 5 Ss. 314-335
- Hatun, O. (2018). *Malul Gazilerin Psikososyal Süreçleri ve Baş Etme Kaynakları: Bir Gömülü Teori Araştırması*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.

- Hoşoğlu, H. (2005). *Malul Gazi Subay ve Astsubayların Kariyer Planları ve alışma Performansları*. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.
- İçli, G. (2005). *Sosyolojiye Giriş*. 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık
- İlhan, A. (1981). *Batı'nın Deli Gömleği Atilla İlhan'ın Defteri*. İstanbul: Karacan Yayınları
- İnalcık, H. (2020). *Osmanlı Tarihinde İslamiyet ve Devlet*. 6. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Kara, B. (2010). *zel Olarak Korunması Gereken Harp ve Vazife Şehitlerinin, Dul ve Yetimleriyle, Malul ve Gazilerin Sosyal Hakları ve Uygulamadaki Yeri*. Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks,2 (Numara:1) :233-243
- Kemal, N. (2011). *Vatan Yahut Silistre*. İstanbul: Lacivert Yayıncılık
- Köleoğlu, Y. Karataşoğlu, S. Namal, M. (2013). *Türkiye'de Şehit ve Gazi Ailelerine Sağlanan Sosyal Haklar ve Gazi ve Şehit Aileleri Bilgi Bankası Oluşumunun Sağlanmasında Batman İli rneği*, Sosyal Güvenlik Dergisi,3 (Sayı:2): 110-149
- Küçük, N. (2011). *Kore Savaşı ve Gaziantep Kore Gazileri*. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı.
- Laufer, S. Gallops M. ve E, Frey. (1984).War Stress and Trauma: The Vietnam Veteran Journal of Health and Social Behavior Mar., 1984, Vol. 25, No. 1 (Mar., 1984), pp. 65-85 Published by: American Sociological Association
- Lokmacı, S. (2017). *Osmanlı Tarih Yazıcılığından Gazavatnameler ve Ebubekir b. Abdullah'ın Őark Seferleri İsimli Gazavatnamesi*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran (21): 665-667
- Macionis, J. (2013). *Sosyoloji*. (ev. Editörü Prof. Dr. Vildan Akan). (13. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

- Malesevic, S. (2019) *Etnik Sosyoloji*. (Çev. Doç. Dr. Tuğça Poyraz Tacoğlu ve Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahim Güler). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Mardin, Ş. (2012) *Din ve İdeoloji*. 21. Baskı. İstanbul : İletişim Yayıncıları
- Marx, K. (2013). *1844 El Yazmaları*. (Çev. Murat Belge). 8. Baskı. İstanbul: Birikim Yayınları
- Maya, S. ve Chambati, W. (2013). *Land and Agrarian Reform in Zimbabwe Beyond White-Settler Capitalism*. Senegal : Cadesria
- Mead, G. (2019). *Zihin, Benlik ve Toplum*. (Türkçe Söyleyen: Yeşim Erdem). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Neuman, L. (2014a). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar-I* (Çev. Sedef Özge). 7. Baskı. Ankara: Yayınodası Yayıncılık
- Neuman, L. (2014b). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar-II* (Çev. Sedef Özge). 7. Baskı. Ankara: Yayınodası Yayıncılık
- Nurdoğan, A. (2018). *Şehit Yakınları ve Gazilere Sağlanan Desteklerin Sosyal Dışlanma Algısı ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı.
- Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Gazilik Unvanı Verilenler (2016). T.C. Resmi Gazete (29872, 29 Ekim,2016).
- Omalu, B. (2011). *Chronic Traumatic Encephalopathy In An Iraqi War Veteran With Posttraumatic Stress Disorder Who Committed Suicide*. Reprinted with permission from the DSM-IV-TR American Psychiatric Association: Volume 31 (2011): Issue 5 (Nov 2011)
- Ortaylı, İ (2018). *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*. İstanbul: Kronik Yayıncılık
- Öncü, A.ve Weyland, P. (2013). *Mekan, Kültür, İktidar Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler*. (Çev.Leyla Şimşek ve Nilgün Uygun). 4. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Öner, M. (2015). *Sosyal Kimlik Bakış Açısıyla Grup Temelli Duyguların Farklı Boyutlarda İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Sosyal Psikoloji Bilim Dalı.
- Özbudun, S. (2014). *Antropoloji Gözüyle: Sınıf, Kültür, Kimlik Yazıları*. 2. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Özcan, S. (2019). *Amasyalı Gazilerin Kıbrıs Barış Harekâtı Hakkındaki Görüşleri*, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi,8 (Ek Sayı 1): 1353-1366
- Özlem, D. (2001). *Max Weber'de Bilim ve Sosyoloji*. 3. Baskı. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Pamukoğlu, O. (2015) *Korkunun Çocukları* 5. Baskı. İstanbul: Kripto Yayıncılık
- Park, R. ve Burgess, E.(2020) *Şehir Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler*. (Çev. Pınar Karababa Kayalığıl). 4. Baskı. Ankara: Heretik Yayıncılık
- Parlak, İ. ve Kaftan, E. (2016). *Bir İktidar Pratiği Olarak Militarizm*. Sayı:32 Düşünen Siyaset.
- Poloma, M. (2011). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları* (Çev. Prof.Dr. Hayriye Erbaş).4. Baskı. Ankara: Palme Yayıncılık
- Ritzer, G. (2012). *Modern Sosyoloji Kuramları*. (Çev. Himmet Hülür). Ankara: De Ki Basım Yayım Ltd. Şti.
- Rousseau, j. (1994). *Toplum Sözleşmesi*. 6. Baskı. (Çev. Vedat Günyol). İstanbul: Adam Yayınları.
- Schütz (2018). *Fenomenoloji ve Toplumsal İlişkiler*. (Çev. Adnan Akan ve Seyda Kesikoğlu). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Scott, J. (1995). *Tahakküm ve Direniş Sanatları*. (Çev. Alev Türker). İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık
- Scott, J. (2008). *Devlet Gibi Görmek* (Çev. Nil Erdoğan). İstanbul: Can Matbaacılık

- Sennet, R. (2008). *Karakter Aşınması Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerine Etkileri*. (Çev. Barış Yıldırım). 3. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Sünbuloğlu, N. (2013). *Erkek Millet Asker Millet*. İstanbul: İletişim Yayıncılık
- Şıvgın, H. (2011). Gazi Akademik Bakış Dergisi 9. Sayı
- T.C. İç İşleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı (2009). *Yaralanan Malul Olan Personele Sağlanan Haklar Broşürü*.
- Taylor, C.ve M, Hagelve F. Carlsonve D, Cifuve A, Cutting. ve E. Bidelspaceve N. Sayer. (2012). *Prevalence and Costs of Co-occurring Traumatic Brain Injury With and Without Psychiatric Disturbance and Pain Among Afghanistan and Iraq War Veteran VA Users*. Source: Medical Care, April 2012, Vol. 50, No. 4 (April 2012), pp. 342-346 Published by: Lippincott Williams ve Wilkins
- Taymur, İ. ve Boratav, R. (2013). *İçselleştirme, İçcalım, İçeatım ve Özdeşim*. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar -Current Approaches in Psychiatry 2013;5 (3):330-342.
- Tektaş, T. (2019). *Terörizm ve PKK Terör Örgütü (1980-2012 Yılları Arasında)*. Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilim ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Siyaset Bilim ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Turner, B. (2000) *Statü* (Çev. Kemal İnal). Ankara: Doruk Yayınları
- Turner, J. (1978). *Studying the Human System*. America: Goodyear Publishing
- Turner, J; Beeghley, L.; Powers, C. (2010). *Sosyolojik Teorinin Oluşumu*. (Çev. Ümit Tatlıcan). İstanbul: Sentez Yayıncılık
- Ünür, E. (2013). *Görülme-yen Kimlikler: Öteki Bağlamında 'Kayıp Şehir' Dizisinin Analizi*. Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries) Cilt/ Volume:8 ; Sayı/Number:2 ; Yıl/Year: 2013
- Waters, M. (2008). *Modern Sosyoloji Kuramları*. (Editör Prof. Dr. Zafer Cırhinlioğlu). İstanbul: Gündoğan Yayınları

- Weber, M. (2004). *Sosyoloji Yazıları*. (Çev. Taha Parla). 6. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları
- Weber, M. (2012a). *Ekonomi ve Toplum Cilt 1* (Çev. Latif Boyacı). İstanbul: Yarın Yayınları
- Weber, M. (2012b). *Ekonomi ve Toplum Cilt 2* (Çev. Latif Boyacı). İstanbul: Yarın Yayınları
- Yalçın, B. (2018). *Algılanan Örgütsel Destek ve Sosyal Desteğin Yaşam Tatminine Etkisi: TSK Mensubu Rütbeli Gaziler Üzerine Bir Araştırma*. Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.
- Yılmaz, K. ve Şahin, T. (2016). *Eğitim Fakültelerindeki Araştırma Görevlilerinin Mesleki Deneyimlerinin İncelenmesi: Araştırma Görevlisi Olmanın Anlamına İlişkin Fenomonolojik Bir Araştırma*. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, Haziran 2016 (Cilt-Sayı44 Ss. 143-168).
- Yılmaz, Y. (2004). *Malul Gazilerin Gazi ve Gazilik Kavramına Bakışı*. Kara Harp Okulu Komutanlığı, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Bilimler Anabilim Dalı.
- Yüksel, A. ve Yanık, A.ve Ayazalar, R. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Kavramlar-Analizler- Söylemler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

İnternet Siteleri

- <http://muharipgaziler.org.tr/>, (Son Erişim Tarihi: 08.06.2019).
- <https://sozluk.gov.tr/>, (Son Erişim Tarihi: 14.04.2020).
- <https://sozluk.gov.tr/>, (Son Erişim Tarihi: 23.09.2020).
- <https://sozluk.gov.tr/>, (Son Erişim Tarihi: 28.04.2020).
- <https://www.atam.gov.tr/duyurular/cumhuriyet-yonetimi>, (Son Erişim Tarihi 15.12.2020).
- <https://www.milliyet.com.tr/gundem/15-temmuz-sehit-ve-gazi-sayisi-kac-isimleri-neler-6259322>, (Son Erişim Tarihi: 14.04.2020).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161029-4.htm> ,(Son Erişim Tarihi: 24.09.2020).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalari_sd.aciklama?p1=29585), (Son Erişim Tarihi: 15.12.2020).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalari_sd.aciklama?p1=29585, (Son Erişim Tarihi 15.12.2020).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalari_sd.aciklama?p1=29585, (Son Erişim Tarihi: 24.09.2020).

<https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=1692>, (Son erişim tarihi: 19.07.2019).

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-38365351> (Son Erişim Tarihi, 02.02.2021).

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2847.pdf> (Son Erişim Tarihi,08.02.2021).

EKLER

1.Mülakat Soruları

“ ‘Gazilik’: Maluliyet Sonrasında Sosyal Kimliği Yeniden İnşa Etme Süreci”

Değerli katılımcı,

Bu çalışma, ‘Gazilik’: Maluliyet Sonrasında Sosyal Kimliği Yeniden İnşa Etme Sürecini incelemek amacıyla yüksek lisans tezi olarak yapılmaktadır. Paylaştığınız bilgiler yalnızca tez çalışması kapsamındadır.

Bu çalışmaya sunduğunuz değerli katılım ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

1) Kişisel Bilgiler

Cinsiyet:

Yaş:

Medeni Durum:

Eğitim Durumu:

Yaşadığı Yer:

Şuan ki Konum (Emekli / Çalıştığı Yer):

Üye Olduğu Dernek veya Vakıf:

2)Maluliyete İlişkin Bilgiler

Olayın Yılı:

Olayın Şekli:

Gazi Olduğunda Rütbesi:

Hizmet Yılı:

Maluliyet Derecesi/ Engel Oranı:

3) Sosyal Kimliği İna Etmeye İlişkin Sorular

Gazilik sizin için ne ifade ediyor ve gaziliği nasıl tanımlıyorsunuz?

Size göre gaziliğin hangi yönü baskın? (Siyasi, Askeri, Dini, Kültürel vb.)

Gazilik olgusu gündelik hayatta, aile içinde ve sosyal çevrede nasıl algılandı?

Maluliyet sonrasında sağlık, psikolojik, ekonomik, ailevi ve sosyal ilişkilerinizde ne gibi değişiklikler yaşandı? En büyük problem hangi alanda yaşandı?

Gazilik öncesinde nasıl bir benlik-kimlik algısına sahiptiniz, sonrasında neler değiştii?

Gazilik sonrasında yaşadığınız sürece nasıl uyum sağladınız? (Hayatı nasıl anlamlandırdınız?)

Gazilik sonrasında yaşadığınız olayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu süreçte en büyük desteği nerden aldınız?

Toplumdan ve devletten beklentileriniz nelerdir?

Gaziliğe yönelik hisleriniz, beklentileriniz, görüşleriniz ya da eklemek istediğiniz bir konu var mı?

